

1. Inleiding	2
1.1. Korte geschiedenis van de Nederlandse emotiecultuur.....	5
1.2. Onderzoek	5
1.2.1. Analyse.....	6
1.2.2. Afbakening	8
1.2.3. Kwalitatieve analyse	10
1.2.4. Beeldanalyse.....	10
1.2.5. Indeling hoofdstukken.....	13
2. Tranen, emotie, massa en media	16
2.1. Emotie	16
2.2. Excessieve media-aandacht.....	20
2.3. Rouwen en informalisering	20
2.3. Informalisering in het rouwen	23
2.4. Fasen van rouw.....	24
2.5. Rouw en verwerking	27
2.6. Samenvatting, conclusie en bruikbaarheid.....	28
3. De dagbladen.....	31
3.1. Korte geschiedenis van <i>NRC Handelsblad</i> en <i>De Telegraaf</i>	31
4. Beeldanalyse.....	34
4.1. Inleiding	35
4.2.1. Kwantitatieve analyse <i>NRC Handelsblad</i>	35
4.2.2. Conclusie kwantitatieve analyse <i>NRC Handelsblad</i>	38
4.3.1. Kwantitatieve analyse <i>De Telegraaf</i>	39
4.3.2. Conclusie kwantitatieve beeldanalyse <i>De Telegraaf</i>	41
4.4. Conclusie.....	41
4.5. Kwalitatieve analyse	42
4.6.1. Beeldanalyse <i>NRC Handelsblad</i>	46
4.6.1.1. Inleiding	46
4.6.1.2. Conclusie.....	51
4.6.2.1. Beeldanalyse <i>De Telegraaf</i>	52
4.6.2.2. Conclusie.....	56
5. Tekstanalyse	58
5.1. Inleiding	58
5.2.1. Kwantitatieve tekstanalyse <i>NRC Handelsblad</i>	58
5.2.2. Conclusie kwantitatieve analyse <i>NRC Handelsblad</i>	61
5.3.1. Kwantitatieve tekstanalyse <i>De Telegraaf</i>	62
5.3.2. Conclusie kwantitatieve analyse <i>De Telegraaf</i>	65
5.4.1. Kwalitatieve tekstanalyse <i>NRC Handelsblad</i>	65
5.4.2. Conclusie	70
5.5.1. Kwalitatieve tekst analyse <i>De Telegraaf</i>	71
5.5.2. Conclusie.....	76
6. Conclusie.....	77
Literatuurlijst.....	81
Bijlage	83

1. Inleiding

Zes mei, een inktzwarte bladzijde in het geschiedenisboek van Nederland. Met de moord op Pim Fortuyn, in een toch al buitengewoon turbulente verkiezingstijd, werd ons kleine landje overspoeld door een golf van heftige emoties. Discussies over politiek op elke straathoek, op elke tv-zender praatprogramma's en honderdduizenden handtekeningen in condoleanceregisters. Mensen uit allerlei lagen van de bevolking en van allerlei partijen kwamen met kaarsjes, bloemen en gedichten, voor een man die amper een halfjaar 'algemeen' bekend was. Vlak voor de dood van Fortuyn gonsde de samenleving van de geruchten en de spanning. Hoe zouden deze omwentelingen binnen het politiek bestel aflopen? Gesprekken in het dagelijkse leven waren gericht op politiek. De kiezers waren net wakker geschud. Er was sprake van een ongekend grote media-aandacht. Deze media-aandacht, waarin elk redelijk oordeel onmogelijk werd, omgezet in mythevorming en verering leidde tot verbijstering onder zowel voor als tegenstanders van Fortuyn. Na de moord op Fortuyn werd alle hoop op verbeteringen voor veel mensen in een klap weggeslagen. De wereld zag er even anders uit maar verviel al weer snel in het veilige oude ritme van voorheen. Dit ritme werd door velen aangemerkt als een 'pseudo-democratie', het regeerakkoord gekoppeld aan het poldermodel.

De meeste grote westerse democratieën hebben ervaring met politiek geweld, daarom waren de moord op Fortuyn en de gevolgen die het met zich meebracht zo onvoorspelbaar voor ons land. Nederland heeft sinds de moord op Willem de Zwijger (1584) en het lynchen van de gebroeders De Witt (1672) nooit een aanslag zoals die op Pim Fortuyn beleefd. Geweld tegen politici en politiek of ideologisch geïnspireerd geweld in het algemeen, zijn aan de orde van de dag. Bekende (recente) voorbeelden in de VS zijn de aanslagen op de gebroeders Kennedy, Martin Luther King en Ronald Reagan. In het Midden-Oosten is politiek geweld een dagelijks verschijnsel. In de fundamentalistische moslimwereld kan een politieke moord zelfs toegang tot de hemel verschaffen. Ook veel Europese landen kennen geweld tegen politici maar al te goed. Spanje moet leven met de aanslagen van de afscheidsbeweging ETA, Duitsland beleefde de afgelopen tien jaar aanslagen op de SPD'er Oskar Lafontaine en de CDU'er Wolfgang Schäuble, Zweden maakte de moord op premier Palme mee en zelfs België verloor een (Waalse) ex-premier.

Emoties worden steeds zichtbaarder in de Nederlandse cultuur. De manifestatie van emoties is op verscheidene manieren herkenbaar en wekken de indruk dat er sprake is van een verlangen naar een hernieuwde gemeenschap¹. Al vanaf het einde van de vorige eeuw is een collectieve

---

¹ Koenis, *Het verlangen naar gemeenschap. Over moraal en politiek in Nederland na de verzuiling*, 18

speurtocht naar ‘geheime’ emotiereguleringen en drijfveren op gang gekomen en zijn emoties steeds meer geaccepteerd als richtsnoer voor gedrag, waar ze voorheen voornamelijk als bron van wangedrag werden gezien². Het begrip emotie is een individueel proces dat vaak op een grote groep en zelfs op een samenleving wordt toegepast. De Nederlandse samenleving en cultuur kenmerkt zich oorspronkelijk niet door haar openheid in het tonen van emoties.

Rouw wordt opgevat als een psychisch proces waarin een individu een verlies verwerkt. De psychische structuur van een massa vertoont meestal een bepaald vaststaand gedrag³. Binnen een cultuur is er sprake van vaststaande regels, mores en wetten waar iedereen zich onbewust dan wel bewust aan houdt. De cultuur bepaalt dus de manier waarop mensen zich binnen een structuur gedragen en hoe zij omgaan met begrippen als emotie, rouw en verwerking.

Technologische omwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat er op mediagebied steeds meer keuze is, een steeds grotere diversiteit. Deze ontwikkelingen hebben een weerslag op hoe mensen nieuws consumeren. Kranten worden steeds minder gelezen, als alternatief wordt er steeds vaker gekozen voor andere media. Leon de Wolff beschrijft en verklaart deze verandering in de dagbladjournalistiek als de transformatie binnen de journalistiek van een ‘Oude’ naar een ‘Nieuwe’ School. De ‘Oude’ School maakt zelf uit wat zij produceert, de ‘Nieuwe’ School ziet in het publiek haar muze. De ‘Oude’ School kenmerkt zich door een verouderde starheid waarin de journalist een vooringenomen doel dient en waarbij vooropstaat dat de lezer geïnformeerd dient te worden. De ‘Nieuwe’ School ziet volgens De Wolff het publiek steeds meer als drijfveer. ‘*De krant was koning*’ laat zien, hoe je als journalist rekening houdt met je publiek zonder serieus nieuws te vergemakkelijken of op te leuken⁴. Politici en journalisten zijn na de moord op Fortuyn het mikpunt van woede geworden. Volgens Dr. Mark Deuze herkennen mensen zich zelf niet in de media. De journalistieke beroepsnormen creëren een afstand die door het publiek niet worden begrepen. De media moeten meer in de samenleving staan⁵.

Het unieke aan kranten is de diversiteit aan onderwerpen. De krant biedt de mogelijkheid om snel het wereldnieuws te scannen. Toch verliezen kranten door de opkomst van andere media aan reikwijdte. Uit onderzoek onder Duitse jongeren is gebleken dat het medium krant als steeds minder relevant wordt gezien en dat andere media een voldoende overzicht van het politieke en economische nieuws geven⁶.

---

2 Wouters, *Van Minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 184

3 Mitscherlich, *Onverwerkt verleden. Het onvermogen om te rouwen*, 9

4 Wolff, *De krant was koning*, 2

5 Deuze, geciteerd in *NRC Handelsblad, Media ver van publiek*, 8 mei 2002

6 Schönbach, geciteerd in *De Journalist, Toekomst van de krant*, 28 januari 2005

Onze samenleving wekt de indruk steeds emotioneler te worden. Of de media hier debet aan zijn of dat zij deze tendens slechts versterken is een van de vragen die Prof. Dr. Henri Beunders in zijn boek *'Publieke tranen, de drijfveren van een emotiecultuur'* stelt. Volgens Beunders staan de media niet los van de maatschappij ('we kunnen er niet even binnenstappen en meedoen als kijker of als deelnemer') maar zijn op een ingewikkelde manier met onze maatschappij vervlochten. Tevens liggen volgens hem de drijfveren van onze emotionele samenleving dieper verborgen in historische veranderingen en het denken over het leven⁷.

Het tonen van emotie diende in het verleden in grote mate binnenskamers te worden gehouden. In onze maatschappij lijkt er steeds meer sprake te zijn van een verandering binnen het uiten van emoties en dan met name in de manier waarop emoties buitenshuis waarneembaar zijn. Oorzaken kunnen op allerlei terreinen worden gevonden, waarbij zowel politieke, economische als internationale factoren een rol spelen⁸. Het begin van het nieuwe millennium kenmerkte zich door een aaneenschakeling van rampen. De Nederlandse samenleving werd in een korte tijd geconfronteerd met een aantal emotionele gebeurtenissen. Nationaal, zoals de moord op Pim Fortuyn, de dood van André Hazes en de moord op Theo van Gogh. Ook internationaal heeft een aantal gebeurtenissen een grote invloed op de Nederlandse samenleving gehad, zoals de tsunami en de aanslag op de Twin Towers in de Verenigde Staten op 11 september 2001. Volgens sommige commentatoren was er na al deze gebeurtenissen 'geen maat van emotie meer'. Commentatoren die kritische en relativiserende kanttekeningen maakten werden weggehoond⁹. Het publiekelijk huilen, waarmee wordt bedoeld dat het steeds meer geaccepteerd wordt om in alle openbaarheid een paar tranen te laten, is vanaf de jaren '90 in alle lagen van de bevolking steeds meer in de mode geraakt. De vraag is of dit een teken van emancipatie van de volkscultuur is of van de vulgarisering van de elite¹⁰. Is de Nederlandse introverte nuchterheid aan het vervagen en maakt zij plaats voor een oprukkende emotiecultuur waarin huilen als een meerwaarde wordt opgevat? Is deze oprukkende emotiecultuur een voorbode van een hernieuwd smachten waarin wordt terugverlangd naar een meer sociale gemeenschap waarbij afstand wordt genomen van de geïndividualiseerde samenleving die Nederland op dit moment kenmerkt? Of is dit alles slechts een constructie, bedacht en in stand gehouden door de massamedia?

---

7 Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 9

8 Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 10

9 Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 16

10 Hart, *Voorbeelden & Nabeelden*. Historische vergelijkingen naar aanleiding van de dood van Fortuyn en Hazes, 11

1.1. Korte geschiedenis van de Nederlandse emotiecultuur

De Nederlandse samenleving stond jarenlang bekend als burgerlijk en beheerst. Volgens sommige historici zijn deze beschrijvende woorden zelfs na de culturele revolutie kenmerkend voor Nederland gebleven¹¹. Volgens Henri Beunders en andere auteurs, ligt de oorzaak van dit fenomeen in het feit dat de Nederlandse samenleving in de twintigste eeuw langer burgerlijk en beheerst bleef dan andere landen. Hij concludeert dat Nederland rond 1960 een snellere culturele omslag heeft laten zien dan andere landen en daarom op bepaalde punten een soort van inhaalslag is gaan maken, ook in de jaren negentig is dit fenomeen weer aanwijsbaar; ‘de jaren zestig worden gekenmerkt door een bevrijdende euforie en een algeheel optimisme, de jaren negentig door schrik, teleurstelling en nostalgie’. Om de Nederlandse emotiecultuur te verklaren moet er zowel naar korte als naar lange termijnveranderingen gekeken worden. Er zijn twee duidelijke curven waarneembaar in de publieke emoties. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de plezierige en de onplezierige emoties. De curve van de onplezierige emoties, angst, woede, verdriet en rouw daalt na 1945 en beweegt zich vanaf de jaren zeventig in een positieve richting. De curve van de plezierige emoties stijgt vanaf de jaren vijftig en vlakt weer af in de jaren zeventig¹².

De beschavingstheorie van Norbert Elias stelt dat de kern van de West-Europese beschaving ligt in het feit dat de zelfbeheersing van mensen steeds groter werd. Deze zelfbeheersing vindt zijn kern in twee ontwikkelingen. De staat kreeg steeds meer als enige zeggenschap over geweld; geweld werd steeds meer geïnstitutionaliseerd. Een tweede ontwikkeling ziet Elias in het ontstaan van steeds sterker wordende interdependentie tussen mensen. Mensen en samenlevingen werden steeds afhankelijker van elkaar door de toename van statenvorming, markt vorming en industrialisering, urbanisatie en secularisatie¹³. De Nederlandse situatie lijkt in dit opzicht dus haaks op de theorie van Elias te staan. Waar Elias namelijk spreekt over een steeds groter wordende zelfbeheersing zien we in Nederland rond de jaren zestig toch een duidelijke tegenreactie optreden¹⁴.

1.2. Onderzoek

Dit onderzoek richt zich op het fenomeen ‘publieke rouw’. Door te kijken of de media gebruik maken van individuele rouwtermen en het plaatsen van deze rouwtermen binnen een van de fasen van het rouwverwerkingsproces, zal getracht worden aan te tonen of er wel of niet zoiets

---

11 Blom, *Burgerlijk en beheerd*, 37

12 Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 40-41

13 Swaan, *Zorg en de staat. Welzijn, onderwijs en gezondheidszorg in Europa en de Verenigde Staten in de nieuwe tijd*, 14

14 Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 42

bestaat als een ‘publieke collectieve rouw’ binnen de Nederlandse (journalistieke) cultuur. De nadruk ligt hier op de vraag of *de media individuele rouwtermen gebruiken en of deze passen in de rouwverwerkingstheorieën met als einddoel vast te stellen of er zoiets als massarouw in de Nederlandse media bestaat en welke vormen dat verschijnsel aanneemt.*

Deze thesis staat niet op zichzelf maar kan worden gezien als aanvulling op tal van andere studies die naar dit onderwerp zijn gedaan. Deze zullen in het tweede hoofdstuk nader uiteen worden gezet. Deze studie pretendeert niet dat er niet zoiets bestaat als een ‘collectieve’ emotie, zij concentreert zich slechts op de sociale constructie van collectieve rouw. Een begrafenis kan worden gezien als een geritualiseerd en gekanaliseerd proces met meerdere stadia. Rouw heeft zowel een individueel als een collectief karakter. Het individuele karakter komt tot uiting in de verschillende stadia van rouwverwerking zoals Elisabeth Kübler-Ross deze benoemt en die verderop nog uitgebreid worden besproken. De Amerikaanse arts-psychiater Elisabeth Kübler-Ross is een internationaal erkende autoriteit op het gebied van stervensbegeleiding en verliesverwerking. Zij heeft een belangrijke rol gespeeld bij het doorbreken van het taboe rondom sterven en rouwen.

Het collectieve karakter bevindt zich binnen een cultuur. In elke cultuur bestaat er zoiets als een publieke rouwverwerking die is geritualiseerd en gekanaliseerd. De begrafenis of crematie en de manier waarop deze wordt georganiseerd, (de voorbereiding, de uiteindelijke begrafenis of crematie en de ‘koffie en cake’ ceremonie) is hier de spil van. In de media wordt de laatste jaren steeds meer gesproken over zaken en gebeurtenissen in termen van ‘collectieve emotie’. Emoties lijken steeds meer bezit te nemen van het gehele volk en komen in het bijzonder tot uiting bij historische gebeurtenissen, rampen, de dood van (politieke) leiders, koninklijke huwelijken en in de sport, en dan vooral in het voetbal. Emoties lijken in deze situaties bezit te nemen van een groep mensen, een natie of een volk. Bestaat er nu daadwerkelijk zoiets als collectieve rouw in de Nederlandse cultuur? En zijn deze (individuele) rouwprocessen daadwerkelijk terug te vinden in de massamedia¹⁵?

1.2.1. Analyse

In dit onderzoek zal er gekeken worden of de verschillende stadia in het verwerken en rouwen terug te vinden zijn in de verslaggeving naar aanleiding van de moord op Pim Fortuyn.

---

¹⁵ Psychologische theorieën over rouwverwerking staan in het theoretisch kader, hoofdstuk 2.

De hoofdvraag van deze thesis luidt dan ook:

‘Zijn individuele rouwprocessen terug te vinden in de massamedia’?

Om tot een antwoord op deze hoofdvraag te komen zal deze verder uiteen worden gezet in een aantal deelvragen zoals:

‘In hoeverre volgen de media de door Kübler-Ross benoemde stadia in rouwverwerking die bij een individueel rouwproces zijn te onderscheiden’?

Bij deze vraag wordt geanalyseerd in hoeverre de media dezelfde stadia van rouw hanteren zoals deze gelden voor een individueel rouwproces. De individuele stadia van rouw doorlopen een bepaald proces, een bepaalde volgorde. In deze thesis worden de verschillende stadia in een rouwproces zoals deze zijn vastgesteld door Kübler-Ross aangehouden. Er is bewust gekozen om de verschillende stadia zoals Kübler-Ross deze onderscheidt te gebruiken voor deze analyse. Deze stadia zullen verderop nog uitgebreid aan de orde komen. In deze thesis zullen de verschillende fasen van rouw zoals deze voor een collectieve institutie als de media te onderkennen zijn, worden vergeleken met de stadia binnen het individuele rouwproces. Uit deze analyse moet naar voren komen in hoeverre de media het beeld van de collectieve rouw in individuele termen construeren.

Een tweede belangrijke deelvraag is de volgende:

‘Gelden de verschillende stadia van rouw en het verloop daarin, zoals deze voor individuen gelden, ook voor een collectieve institutie als de media? En zijn deze verschillende fasen van rouwarbeid terug te vinden in de manier waarop dagbladen verslag doen in artikelen en het gebruik van beeldmateriaal over de moord op Pim Fortuyn, in de afgebakende periode van zes weken’?

Van dagbladen wordt vaak verondersteld dat zij een bepaalde ideologie aanhangen, in een bepaald patroon passen of in een bepaald (on)bewust vaststaand kader opereren. Deze thesis gaat uit van de gewaagde stelling dat een redactie van ongeveer 250 redacteuren zich tesamen min of meer gedraagt als een persoon in hun schrijven en de manier waarop de keuze voor bepaald beeldmateriaal tot stand komt.

De manier waarop deze verschillende fasen te herkennen zijn in een collectieve institutie als de media zal verderop worden uitgelegd. De keuze voor analyse van de moord op Fortuyn is een bewuste keuze geweest. Fortuyn was een zeer bekend persoon en hij kan worden gezien als het ‘ik ideaal’ van de geïdealiseerde leider¹⁶. Hiermee wordt bedoeld dat veel mensen zich met zijn persoon konden identificeren. Velen zagen hem ook als iemand waartegen kon worden opgekeken. Hij was het die voor veel burgers een nieuwe politieke ballon op deed stijgen, en die een groot deel van de Nederlandse samenleving weer bewust maakte van het ‘onaantastbare’ en het ver-van-mijn-bed-karakter van de politiek. Ook is er voor deze moord gekozen en niet voor bijvoorbeeld de moord op Van Gogh omdat de persoon Fortuyn meerdere lagen van de bevolking aansprak, iets wat in mindere mate het geval is geweest bij Van Gogh. Ook maakte de moord op Van Gogh andere emoties los omdat hier nog de factoren ‘terrorisme’, dreigende terreur en religieus geweld in meespelen. Dit terrein bij dit onderzoek te betrekken zou teveel afleiden van waar het om gaat, namelijk de weerspiegeling van individuele emoties en de constructie van de collectieve rouw, in de media.

1.2.2. Afbakening

In dit onderzoek zal gekeken worden naar hoe twee Nederlandse dagbladen berichtten over de moord op Pim Fortuyn. Gekozen is voor *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad* omdat deze kranten naar verwachting het meeste verschil qua vorm en stijl in het gebruik van berichtgeving en foto’s vertonen. Gekozen is om dit voor een periode van zes weken na de moord op Fortuyn te doen, in de veronderstelling dat in deze weken de fasen van het rouwproces hun beslag krijgen.

Hoewel de televisie een grote rol speelt in de manier waarop emoties en het rouwproces zichtbaar worden, is er wat betreft deze thesis gekozen om alleen kranten te analyseren. In deze thesis wordt er dan ook verondersteld dat de termen gebruikt in kranten en op televisie, globaal met elkaar overeenkomen en dat de geanalyseerde dagbladen een min of meer representatieve weerspiegeling vormen van het grotere mediaveld.

Het onderzoek zal bestaan uit twee delen, een kwantitatief en een kwalitatief deel. Beide dagbladen zullen voor een periode van 6 weken, per dag (editie) worden geanalyseerd. Bij *De Telegraaf* betreft dit in totaal 36 edities - in 2002 beschikte *De Telegraaf* nog niet over een zondagseditie. Bij *NRC Handelsblad* betreft het aantal geanalyseerde edities ook een totaal van 36 (dit dagblad heeft tot op heden geen zondagseditie). Het totale aantal geanalyseerde kranten

---

¹⁶ Mitscherlich, *Onverwerkt verleden. De psychoanalyse van het onvermogen om te rouwen*, 27

bedraagt hiermee 72 edities. Aangezien de moord op Pim Fortuyn aan het begin van de avond (18.06) plaatsvond en *De Telegraaf* een ochtendkrant is en *NRC Handelsblad* een avondkrant, komen beide kranten pas de volgende dag met 'het nieuws'. Het aantal te analyseren edities komt hiermee uiteindelijk op een totaal van 70.

In de kwantitatieve analyse zullen per editie het aantal artikelen, het soort, de grootte en de sectie waarin de artikelen zich bevinden geanalyseerd worden. Bij elk geanalyseerd artikel zal de verschijningsdatum van het artikel, de kop van het artikel en het paginanummer vermeld worden. Hetzelfde zal gebeuren met de verschenen foto's in beide kranten. De artikelen zullen in de kwantitatieve analyse worden gecategoriseerd in klein, middel of groot. Met een 'klein artikel' worden de artikelen van 1/8 pagina of kleiner bedoeld, met 'middel' een artikel tussen 1/8 en 1/4 pagina, 'groot' houdt in dat de artikelen groter of gelijk zijn aan een 1/4 pagina. Vervolgens worden de artikelen ook gekwantificeerd naar de sectie waarin ze in de editie te vinden zijn. Te denken valt hierbij aan voorpagina, binnenlandpagina en opiniepagina. Bij *NRC Handelsblad* verwijzen de ladderberichten op de voorpagina veelal naar een uitgebreider artikel verderop in de krant, dit is echter niet altijd het geval. Deze voorpaginastukken (van kleiner dan 1/8 pagina) zijn niet opgenomen in de analyse. De stukken waar naar ze verwijzen wel. De foto's zullen in dit kwantitatieve gedeelte op dezelfde manier geanalyseerd worden. Hierbij komt dan de hoeveelheid foto's, de grootte van de foto's, (klein, middel en groot) en de plaats van de foto's in de editie aan bod. Het kwantificeren van de grootte van de foto's gaat op dezelfde manier als de kwantificering van de artikelen, daarbij wel in acht genomen dat artikelen vaak een groot deel van de pagina in beslag nemen en dat bij het bepalen van de grootte van de foto's rekening dient te worden gehouden met de ruimte die de tekst op de pagina inneemt.

Bij het analyseren van de artikelen zijn alle artikelen opgenomen waarin de naam 'Pim Fortuyn' vermeld wordt. Dit betreffen dus ook artikelen die op het eerste gezicht niets met het onderzoeken van een rouwproces van doen hebben. Gekozen is om deze artikelen toch te vermelden aangezien het weglaten een onvolledigheid in het aantal onderzoeksobjecten zou betekenen. Dit betekent dus dat er ook een aantal artikelen over de politieke partij van Pim Fortuyn, LPF (Lijst Pim Fortuyn) is opgenomen. Tevens houdt deze afbakening in dat er gekeken is naar ingestuurde brieven en dergelijke. Ingezonden brieven weerspiegelen de mening van de lezers waarin ook emoties verborgen zitten. Het blijft echter wel de keuze van het dagblad wat voor soort en hoeveel ingezonden brieven er betreffende dit onderwerp geplaatst worden. Hoewel dit soort artikelen en opiniërende stukken uiteraard op zichzelf staan, kunnen zij in een

breder verband wellicht bijdragen aan een vollediger beeld. Bij de analyse van de opiniestukken wordt ook de naam van de auteur vermeld. Dit is gedaan omdat het wellicht van belang kan zijn betreffende de duiding die bepaalde artikelen zouden kunnen hebben. Deze onderzoekseenheid wordt verder uiteengezet in de kwalitatieve analyse.

1.2.3. Kwalitatieve analyse

Het analyseren van teksten en foto's op een kwalitatieve manier is niet gemakkelijk omdat het altijd gaat om een interpretatie. In deze analyse zal een poging worden gedaan om voor de al eerder genoemde periode de beide dagbladen op zowel foto's als artikelen te analyseren. Hierin zal niet alleen het narratief binnen de artikelen en de interpretatie van de foto's aan bod komen maar ook de koppen van de artikelen en de bijschriften die bij de foto's geplaatst zijn voor zover zij van belang zijn voor de analyse. De artikelen zullen beknopt worden samengevat en worden gekoppeld aan de verschillende stadia van rouw die later in dit onderzoek beschreven zullen worden. De uitwerking van het onderzochte narratief is achter in de bijlage te vinden. Er zal bij de kwalitatieve analyse van de artikelen gelet worden op de volgende kenmerken. De teneur van de artikelen; is er een bepaalde verankering in de woordkeuze en het taalgebruik waardoor de artikelen kunnen worden geplaatst in een bepaald stadium van verwerking en rouw? Bij deze onderzoeksvraag ligt de nadruk op de vraag welke individuele rouwtermen worden gebruikt. Deze analyse zal verder ook worden toegepast op de koppen van de artikelen.

Beeldmateriaal (foto's) zijn van belang voor de constructie van emoties en de manier waarop massarouw in de geanalyseerde dagbladen vorm aanneemt, daarom zullen ook deze worden geanalyseerd. De uitwerking van het geanalyseerde beeldmateriaal bevindt zich achter in de bijlage. De geanalyseerde beelden zijn te vinden in de aparte bijlage. Het geanalyseerde beeldmateriaal zal in een bepaalde fase van rouw worden geplaatst. Deze verschillende fasen van rouw en de manier waarop de selectie van een artikel of een foto in verhouding tot de plaats binnen een fase tot stand is gekomen, zal nog nader en door het gebruik van enkele voorbeelden, worden uitgelegd.

1.2.4. Beeldanalyse

Semiotiek staat ook wel bekend als de leer der tekens. Er zijn twee belangrijke grondleggers van de semiotiek: Ferdinand de Saussure en Charles Sanders Peirce. Beide wetenschappers hielden zich bezig met tekens en de manier waarop die tekens betekenis creëerden. Een andere belangrijke wetenschapper als het gaat om de semiotiek is Roland Barthes, wiens essay *Le message*

photographique (1961) gebruikt zal worden bij het model ten behoeve van de kwalitatieve analyse. Hij publiceerde in 1957 het boek *Mythologies* waarin hij de betekenis van alledaagse producten en beelden uit de populaire cultuur analyseert. Barthes' doel daarmee was om te laten zien dat wat wij als gewoon en natuurlijk ervaren, in feite het resultaat is van onzichtbare en vaak ook onbewuste betekenisvorming die beslist niet natuurlijk is, maar een ideologische constructie van de dominante ('petit-bourgeois') klasse in de maatschappij. Barthes zag deze nieuwe theoretische stroming als een 'avontuur' en *Mythologies* was dan ook het beginpunt te noemen van semiologische theorievorming waar veel mediatheoretici aan hebben deelgenomen¹⁷.

Voor de kwalitatieve analyse van de foto's wordt gebruikgemaakt van de vier punten die Roland Barthes bespreekt in zijn werk *Camera Lucida*, aangevuld met het werk *Pictures on a page: photo-journalism, graphics and picture editing* van Harold Evans.

1. *Pose/houding*: het gebruik van een bepaalde houding, pose of uitdrukking. Dit komt herhaaldelijk bij persfoto's voor. De manier waarop het onderwerp van de foto poseert, kan in belangrijke mate van invloed zijn op het effect dat het beeld op de kijker heeft.
2. *Objecten/gebouwen*: de plaats van objecten of gebouwen op een foto kan van belang zijn, omdat deze een contrastieve betekenis kunnen hebben. In eerste instantie verwijzen de objecten naar zichzelf, maar ze refereren ook aan andere betekenissen. Deze andere betekenissen kunnen soms een verborgen boodschap vormen. De gebouwen en objecten kunnen een symbolische betekenis hebben.
3. *Het fotogenieke/esthetische*: om een bepaald gevoel bij de beschouwer op te roepen gebruikt de fotograaf bepaalde technieken, bijvoorbeeld het selectieve gebruik van scherpte en de 'begrenzing van de werkelijkheid'. Ook kan hij een ander camerastandpunt gebruiken dan het standpunt van waaruit wij normaal gesproken de 'realiteit' waarnemen, bijvoorbeeld een extra hoog of een extra laag standpunt. Het camerastandpunt is in ieder geval van grote invloed op het uiteindelijke beeld. Ook het gebruik van een telelens geeft een extra dimensie aan een beeld¹⁸.
4. *Syntaxis/derde effect*: door beeld tegenover elkaar te zetten kunnen er nieuwe betekenissen ontstaan. Wat ook onder het derde effect valt is wanneer er een serie vlak achter elkaar genomen foto's wordt afgedrukt. Een gebeurtenis kan dan bekeken worden als een vertraagd opgenomen film. Een dergelijke serie heeft een grotere bewijskracht dan een enkele foto. Barthes spreekt over Syntaxis, Harold Evans spreekt in dit opzicht over het derde effect¹⁹.

---

¹⁷ Barthes, geciteerd in: Pisters, *Lessen van Hitchcock. Een inleiding in medialtheorie*, 93-94

¹⁸ Vos, *Bewegend verleden. Inleiding in de analyse van films en televisieprogramma's*, 25-26

¹⁹ Evans, *Pictures on a page: photo-journalism, graphics and picture editing*, 174

Als laatste zal de relatie tussen de tekst en de foto worden geanalyseerd. Met de 'tekst' wordt hier dan de kop van het artikel en het onderschrift bedoeld. De beelden zullen met behulp van de hierboven besproken punten worden geanalyseerd en vervolgens in een bepaalde fase van rouw worden geplaatst zoals deze door Kübler-Ross worden besproken. Deze verschillende stadia binnen het proces van rouwverwerking worden in het tweede hoofdstuk besproken. Deze fasen dienen als belangrijkste analysemiddel in deze thesis.

Aangezien het plaatsen van beelden en teksten in een bepaalde fase van rouw, berust op een nog niet eerder gebruikte analyse methode, zal deze aan het einde van het tweede hoofdstuk, nog uitvoerig worden uitgelegd. Onderschriften en de kop van een artikel kunnen voor de betekenis van een foto bepalend zijn. Ze kunnen de interpretatie ervan een bepaalde richting geven. Zo kunnen verschillende lezingen van gebeurtenissen ontstaan, waaruit blijkt hoe de werkelijkheid vertekend kan worden.

De criteria zoals hierboven besproken, zijn opzich zeer waardevol. Het zijn ook de enige hanteerbare en gebruikelijke criteria voor het uitvoeren van een fotoanalyse. Deze criteria zijn echter maar van een beperkte toepassing als het gaat om de herkenning van de fasen zoals deze worden besproken door Kübler-Ross. In dit onderzoek is gekeken naar de specifieke emotionele aspecten van foto's. Dan zijn de bovengenoemde criteria wellicht van beperkt nut.

De hoeveelheid beeldmateriaal, het formaat en de manier waarop er van beelden en foto's gebruik wordt gemaakt zegt veel over de manier waarop er met emoties wordt omgegaan en hoe emoties worden weergegeven. Waar de tekst vaak een statisch beeld kan oproepen, ligt de interpretatie bij het gebruik van beeld (foto's) op een ander terrein. Beelden kunnen artikelen afzwakken dan wel versterken. Beelden kunnen ook een geheel andere duiding aan een artikel geven dan het artikel in eerste instantie door de tekst 'laat zien'. Daarom is het voor de volledigheid van dit onderzoek belangrijk om de factor beeld niet achterwege te laten.

Zoals al eerder besproken, is het kwalitatief analyseren van teksten en foto's onderhevig aan interpretatie. In dit onderzoek zal getracht worden om met het vooropgestelde frame een zo duidelijk mogelijke analyse van de beide dagbladen te geven. Als eerste zal er nogmaals worden ingegaan op het aantal artikelen per editie. Dit is al eerder uitgewerkt in het kwantitatieve gedeelte maar wordt hier voor de duidelijkheid nogmaals uiteengezet. Verwacht wordt dat het aantal artikelen dat per editie verschenen is ook iets zegt over de interesse in het onderwerp. Men zou

kunnen verwachten dat hoe meer aandacht een onderwerp krijgt hoe groter de interesse in het onderwerp is. Ook de omvang van de artikelen zegt iets over de factor interesse, ervan uitgaande dat hoe langer een artikel is hoe meer interesse er voor het betreffende onderwerp verwacht wordt. Alle artikelen zullen in de bijlage kort worden samengevat, zodat bij de uitwerking in de kwalitatieve analyse als het nodig is terug kan worden gebladerd naar de samenvatting. De kwalitatieve analyse van de beide dagbladen richt zich vervolgens op de teneur van de artikelen. Hier wordt specifiek gekeken naar de vraag of er sprake is van een bepaalde verankering in de woordkeuze en het taalgebruik. De teneur van de artikelen geeft aan in welke fase het artikel zich bevindt, zodat latere classificatie in een bepaald stadium van rouw kan plaatsvinden. Vervolgens zal er, als deze aanwezig is, naar de teneur van de foto worden gekeken. Zoals al eerder beschreven, zullen de volgende aspecten van de foto worden geanalyseerd; pose en houding, objecten en gebouwen, het fotogenieke en de esthetiek van de foto, de syntaxis en het derde effect. Vervolgens zal gekeken worden in welk stadium van het proces van rouwverwerking de beelden passen. Deze analyse zal daar waar het van nut is voor de analyse ook aandacht besteden aan de relatie tussen het narratief en het beeld. Belangrijk hierin is de manier waarop beiden elkaar kunnen versterken dan wel kunnen afzwakken.

Het doel van dit onderzoek is om aan te tonen dat er bepaalde fasen zijn te onderkennen in het verwerken van emotionele gebeurtenissen en publieke trauma's met als uitgangspunt dat bepaalde stadia in het individuele verwerkingsproces ook terug te vinden zijn in de massamedia. Uitgangspunt van deze thesis is om vast te stellen welke fasen van rouw er binnen de twee geanalyseerde dagbladen zijn te onderkennen binnen het tijdsbestek van zes weken na de moord op Pim Fortuyn, en op welke manier deze fasen zich verhouden ten opzichte van het individuele rouwproces zoals later beschreven binnen het theoretisch kader. De manier waarop de gevormde analyse methode (het plaatsen van artikelen en beelden in een bepaalde fase van rouw) tot stand is gekomen wordt aan het einde van het tweede hoofdstuk besproken. In dit tweede hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de theorievormingen omtrent rouwverwerking en de verschillende analyse methodes.

1.2.5. Indeling hoofdstukken

Zoals hierboven beschreven is geeft het eerste hoofdstuk een korte analyse van de materie en de manier waarop dit onderzoek zal plaatsvinden. Het tweede hoofdstuk gaat in op de theorievorming en de verdere publicaties die er betreffende dit onderwerp verschenen zijn, ofwel het theoretische kader. Achtereenvolgens zullen verschillende auteurs besproken worden die in

deze thesis worden gebruikt dan wel van toepassing zijn op de materie en het onderzoek. Allereerst zal er een historische beschrijving gegeven worden van de Nederlandse emotiecultuur en het uiten van emotie onder massa's. Daar deze thesis geschreven is voor de *Master Media en Journalistiek* zal er niet al te diep worden ingegaan op psychische of neurofysiologische processen. Niet omdat deze gebieden niet van toepassing zijn op dit onderzoek, maar simpelweg omdat dit onderzoek te klein is voor dergelijke studies. Vervolgens zullen in het tweede hoofdstuk ook de verschillende auteurs en hun methodes, die van toepassing zijn op de manier waarop dit onderzoek is verricht, worden besproken. Dit onderzoek steunt in belangrijke mate op enkele auteurs die zich hebben gespecialiseerd op het gebied van de massa-emotie, rouw, trauma's en de verwerking ervan, ook wel 'rouwarbeid' genoemd. Ook zal de nodige aandacht worden besteed aan de semiotiek en de manier waarop foto's geanalyseerd worden. Zoals al is gesteld, is het in een onderzoek naar kranten en hun verloop in de verwerking van rouw niet voldoende om slechts te kijken naar artikelen (de tekst) maar spelen foto's (beeld) ook een belangrijke rol. Tenslotte zullen de verschillende theorieën zoals besproken in dit tweede hoofdstuk kort worden samengevat. Er zal in worden gegaan op de manier waarop de verschillende theorieën van toepassing kunnen zijn voor deze thesis. Tevens zal er aandacht worden besteed aan een aantal terminologieën, opgeworpen door de besproken auteurs en het nut voor deze thesis. Ook zal er in dit hoofdstuk aandacht worden besteed aan de beperkingen die de gebruikte en geanalyseerde theorievormingen met zich meebrengen. Tenslotte zal de voor deze thesis gebruikte analyse methode op basis van de besproken literatuur uiteen worden gezet en zal er worden verklaard waarom er voor deze specifieke werkwijze en analysemethode is gekozen. De analysemethode zal worden uitgelegd aan de hand van verschillende voorbeelden, aangezien het hier een nog niet eerder gebruikte methode betreft.

Hoofdstuk drie gaat kort in op de historie en de functie van dagbladen in onze huidige samenleving. In deze beknopte geschiedenis van het medium 'dagblad' wordt ook ingegaan op de manier waarop er wordt omgegaan met het fenomeen dagbladen. Dit hoofdstuk geeft geen totaaloverzicht, maar concentreert zich op de voor dit onderzoek gekozen dagbladen; *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf*. Als laatste wordt er in dit hoofdstuk ingegaan op het begrip rouw en emotie en hoe deze begrippen impliciet in elkaar doorwerken en met elkaar verbonden zijn in onze huidige maatschappij. Te denken valt hier aan de wisselwerking en de versterkende elementen die dit met zich meebrengt.

In hoofdstuk vier en vijf zal het daadwerkelijke onderzoek worden uiteengezet. De dagbladen *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf* zullen hier zowel kwalitatief als kwantitatief op de factor beeld en de factor narratief worden geanalyseerd.

Hoofdstuk zes zal daarna ingaan op de bevindingen die in het voorgaande hoofdstuk zijn gedaan en deze samenvatten. Deze samenvatting zal uitmonden in een antwoord op de hoofdvraag binnen dit onderzoek: *Zijn individuele rouwprocessen terug te vinden in de massamedia?* Tot slot zullen nog enige afsluitende opmerkingen worden gemaakt.

2. Tranen, emotie, massa en media

In dit hoofdstuk zal aandacht worden besteed aan een overzicht van verschillende rouwtheorieën. Deze verschillende theorieën worden in dit hoofdstuk uiteengezet zodat er een overzicht ontstaat van de bestaande theorieën en modellen wat betreft rouw en het rouwproces. Na de bespreking van de diverse theorieën zal worden gekeken welke zienswijze van toepassing en bruikbaar zijn voor deze thesis en welke kunnen worden gebruikt als analysemethode. Dit hoofdstuk begint met een kort historisch perspectief wat betreft emoties en rouw. Er is betreffende het onderwerp genoeg literatuur verschenen. Opvallend is dat de meeste literatuur erg op elkaar lijkt en geen breed perspectief op het onderwerp biedt. Ook de diversiteit in theorieën wat betreft het verwerken van rouw valt tegen. Toch is geprobeerd om een zo breed mogelijk kader te scheppen.

2.1. Emotie

Publieke tranen, publieke emotie, Nederland is in rouw. Termen die de laatste jaren steeds vaker opduiken in de media. Maar wat wordt er nu precies onder rouw verstaan? Rouwen wordt over het algemeen opgevat als een proces en kan worden gezien als de som van emoties en handelingen waarmee een individu te maken krijgt na het verlies van iets of iemand. De manier waarop rouw plaatsvindt, is in elke cultuur weer anders en is dus sterk afhankelijk van persoonlijkheid, levensovertuiging en achtergrond. Prof. Dr. Jan van den Bout, hoogleraar verliesverwerking aan de Rijksuniversiteit van Utrecht stelt dat er geen vast concept van rouwen bestaat en dat mensen verschillend reageren op verlies. Rouw kan zowel een positieve connotatie als een negatieve hebben. Uiteraard is er de donkere kant van het rouwen. Toch kan rouw ook positieve elementen bevatten²⁰. In de literatuur wordt vaak gesproken over rouwverwerking in plaats van over rouw, omdat deze aanduiding het gehele proces van verdriet en herstel beschrijft en het proces dus als een actief geheel tegemoet treedt.

In ieder geval wordt uit de literatuur duidelijk, dat de ontwikkeling van het uiten van emoties door de jaren heen sterk is veranderd. In dit hoofdstuk zal eerst worden ingegaan op de verandering in het uiten van onze emoties in de westerse samenleving en Nederland in het bijzonder. In dit deel komt de civilisatietheorie van Elias aan bod en wat betreft de Nederlandse situatie zal het werk van Abraham de Swaan besproken worden. Achtereenvolgens zal het werk van Cas Wouters worden besproken, die specifiek ingaat op het informaliseren van omgangsvormen en specifiek de informalisering rondom het proces van de dood. Ook Henri Beunders heeft het nodige over emoties geschreven in zijn werk *Publieke tranen, de drijfveren van een*

---

²⁰ Van den Bout, *Omgaan met verlies en geweld; een leidraad voor rouw en traumaverwerking*, 34

emotiecultuur. Hij richt zich meer op de zichtbaarheid van de emoties en dan vooral in de huidige mediamaatschappij. Beunders duidt dit aan met de term ‘emotionele samenleving’. Als laatste zullen de werken van Elisabeth Kübler-Ross en Alexander & Margarete Mitscherlich aan bod komen. De Amerikaanse arts-psiater Elisabeth Kübler-Ross is een internationaal erkende autoriteit op het gebied van stervensbegeleiding en verliesverwerking. Zij heeft een belangrijke rol gespeeld bij het doorbreken van het taboe rondom sterven en rouwen²¹. Het echtpaar Alexander & Margarete Mitscherlich geven in hun werk een uiteenzetting van de gebeurtenissen in Duitsland na de Tweede Wereldoorlog. De hoofdvraag van hun werk ligt bij het ‘waarom’: waarom kon het Duitse volk niet rouwen, en waar liggen de motieven voor dit collectieve gedrag? Dit werk gaat specifiek in op het rouwen binnen een massa.

Volgens Beunders staan de media niet los van de emotiemaatschappij, maar zijn zij door de jaren heen op een ingewikkelde manier met elkaar vervlochten en zijn de drijfveren van de emotionele samenleving dieper verborgen in allerlei soorten veranderingen in de maatschappij²². In zijn werk ‘*Publieke tranen, de drijfveren van een emotiecultuur*’ gaat Beunders in op de emotionalisering van de samenleving. Beunders ziet de oorzaak van het ontstaan van deze emotionele samenleving in de emancipatie van de burger als reactie op de grote veranderingen in de Nederlandse maatschappij. Beunders stelt dat de lezer zijn werk kan zien als een kroniek op de jaren negentig, omdat in die periode bepaalde ontwikkelingen in het uiten van plezierige of onplezierige emoties zichtbaar zijn geworden op allerlei terreinen. Te denken valt hierbij aan de ontwikkelingen in de politiek, het uiten van emoties op televisie en de zichtbaarheid van de vele stille tochten die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden²³. Het werk ‘*Publieke tranen*’ gaat niet zozeer over de emoties zelf, als wel over de veranderingen in de openbare uitingen ervan. Verklaringen voor deze veranderingen zijn volgens Beunders en andere auteurs te vinden door de gehele geschiedenis van de Westerse maatschappij en niet alleen in de roerige jaren negentig, waarin door het wegvallen van de Berlijnse muur een begin werd gemaakt met de eenwording van Europa. In Nederland deed zich nog een andere grote verandering voor, namelijk het wegvallen van het publieke bestel waarna de zenders werden overspoeld met commerciële tranentrekkers op diverse zenders. De belangrijkste thema’s waarin de publieke emotie wordt geuit, liggen volgens Beunders op de volgende vlakken: seksualiteit, dood, veiligheid en persoonlijke autonomie versus sociale bindingen. Sport, een van de belangrijkste opwekkers van publieke emotie, blijft in het werk van Beunders grotendeels buiten beschouwing uit angst voor een ‘te uitgebreide integrale geschiedschrijving’.

---

²¹ www.kubler-ross.nl, geraadpleegd op, 5 mei 2006.

²² Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 9

²³ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 10

Beunders geeft in zijn werk een beschrijving van het steeds zichtbaarder worden van emoties in de media. Voorbeelden hiervan zijn bekentenissen van sterren, zoals Michael Jackson die verklaarde dat hij werd mishandeld door zijn vader en dat hij zijn huid niet bleekt uit schoonheidsideaal, maar omdat hij aan een huidziekte lijdt.

De aanslagen op de Twin Towers kunnen worden gezien als een belangrijk omslagpunt in de Nederlandse samenleving. Beunders' commentaar op deze situatie was dat Nederland na het sein van Bush *'back to normal'* (om de terroristen niet de voldoening van een ineens stortende Amerikaanse economie te geven) nog twee weken lang in rouw was. Hij verklaart deze rouw vanuit een aantal zichtbare gebeurtenissen in het openbare leven. Voorbeelden zijn het dragen van rouwbanden door voetbalteams en het stilstaan van de gouden koets voor de Amerikaanse ambassade op Prinsjesdag. De mate van rouw waarin de Nederlandse samenleving in deze periode verkeerde, werd als ondefinieerbaar gezien. Bij deze opmerkingen moeten kanttekeningen worden geplaatst. Was de Nederlandse samenleving wel in rouw? En hoe is de Nederlandse samenleving dan precies gedefinieerd? Betreft het hier alle Nederlanders? En hoe is dit fenomeen dan precies gemeten?

Volgens Beunders drijven emoties de mens. Dit werd volgens de auteur duidelijk na de aanslagen van de elfde september, waarna de zichtbare veranderingen van de emoties 'zo groot' werden dat er niet enkel kan worden gesproken over een emotionele maar zelfs over een zenuwachtige en nostalgische samenleving²⁴. Waarom werd de drang om collectief uitdrukking te geven aan gevoelens van angst, rouw en verdriet in Nederland zo sterk? De oorzaken vallen volgens Beunders onder de volgende noemers: 'De drang naar autonomie en onaantastbaarheid, de schik en ontzuivering vanwege het verlies van de illusie van de vreedzame aard van de mens en de maakbaarheid van de samenleving²⁵'. De emotionele reactie op het naderen van de eigen dood of de dood van een ander is de afgelopen decennia onderhevig geweest aan vergaande veranderingen. Deze veranderingen zijn zowel te onderkennen in de veranderingen in de samenleving als geheel als de veranderingen die zich binnen het individu hebben gemanifesteerd. De collectieve uitingen van rouw, smart, verdriet en woede na schokkende gebeurtenissen, is vergaand gekanaliseerd in vertrouwde, collectieve rituelen. Beunders spreekt in dit opzicht over een periode van verdringing van de emotie en ontkenning van het nut van rituelen, naar een opleving van oude en nieuwe rouwrituelen en een grote aandacht voor de juiste rouwverwerking. Beunders ziet in de huidige maatschappij een verandering in opvattingen. De collectieve uitingen

---

²⁴ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 16-17

²⁵ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 18

van smart, rouw en woede na de dood van voor ons onbekende mensen, is veel minder onderhevig aan de liefde voor de overledene, er is veel meer sprake van rouw over het verlies van maatschappelijke zekerheden betreffende geweld en moraal²⁶.

In de afgelopen eeuwen is de waarde van het leven in de ogen van mensen steeds meer toegenomen. De houding van mensen ten opzichte van dood en rouw is door de jaren heen veranderd. Dit is duidelijk te zien in een aantal veranderingen die zich hebben voltrokken²⁷. Een van de belangrijkste overeenkomsten bij het sterven van voor ons 'bekende' mensen is de herkenning van iets in de overleden persoon. Opmerkelijk is dat deze herkenning niet zozeer komt door een stijging in het aantal overleden 'bekende mensen' maar meer in het feit dat het sterven op zich door de komst van het huidige medialandschap en de verbeterde technologie veel zichtbaarder is geworden voor onze samenleving.

Zinloos geweld is een van de andere actuele thema's. De emoties die gepaard gaan met het sterven van een onbekende, zijn niet zozeer om het gemis van deze persoon dan wel om het dramatische verhaal dat hun dood begeleidt. De collectieve rouw over de slachtoffers van zinloos geweld is in sociaal-psychologisch opzicht vaak minder moeilijk te verklaren dan de rouw bij de dood van politieke leiders. Daar betreft het immers vaak een charisma kwestie, een eigenschap of kenmerk dat nog steeds zeer lastig is te verklaren. Bij charisma is er altijd sprake van een wisselwerking. Zonder verering is er namelijk geen sprake van idealisering of van de functie als idool, net zoals er geen show is zonder publiek.

Ten aanzien van het rouwen over slachtoffers van zinloos geweld spreekt Beunders ook over 'collectieve rouw'. Zoals is opgemerkt moeten hier kanttekeningen bij worden gezet. Rouw is zelden een proces waarin sprake is van wetmatigheden in tijd en manier waarop. Echter, er zijn dikwijls dezelfde elementen in rouw herkenbaar, zoals: verdriet, wanhoop, woede, dankbaarheid, zelfbeklag, berusting, medelijden²⁸. De taboeïsering van de dood is in de negentiende eeuw ontstaan als tendens die zich steeds verder heeft doorgezet. De onverwachte dood is indrukwekkender dan de verwachte dood. De onverwachte dood is ook iets wat in de laatste jaren een soort van onaanvaardbaarheid oproept, waarbij de waarom-vraag een grote rol speelt. Deze waarom-vraag zien wij ook steeds sterker en vaker terug in de media²⁹.

---

²⁶ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 103

²⁷ Te denken valt hier aan de vergelijkingen tussen Domela Nieuwenhuizen en Pim Fortuyn.

²⁸ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 112

²⁹ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 136

2.2. Excessieve media-aandacht

Excessieve media-aandacht is de bijkomstigheid van het steeds diverser en groter worden van de rol van de media in onze samenleving. Ook de rol van de minder serieuze media als manier van entertainment is de laatste jaren excessief blijven groeien. Emoties worden in de pers vergroot zoals dat te zien was bij een van de meest breed uitgemeten sterfgevallen van de afgelopen decennia: de onverwachte dood van prinses Diana, de 'Queen of hearts'. Er wordt in dit opzicht ook wel gesproken van de 'spiraal van verdubbeling' waarmee wordt aangeduid dat alles groter moet zijn dan gisteren en zo dus ook de emoties³⁰. Media-emoties werken anders dan emoties in het dagelijks leven. Media-emoties worden nooit geïsoleerd maar altijd in de context van de eigen geschiedenis beleefd. Als men een verklaring zoekt voor het steeds emotioneler worden van de samenleving, spelen ook de diverse nieuwe vormen van televisie een rol. Deze nieuwe vormen zorgen in samenspraak met technische vernieuwingen, zoals de komst van de afstandsbediening, voor een verandering in de manier waarop er televisie wordt gekeken. De televisie heeft zich met al haar technische vernieuwingen tot een close-upmedium gevormd. Heftigere beelden hebben volgens Beunders in emotioneel opzicht grote gevolgen en lijken een aanzienlijke rol te spelen bij het ontstaan of versterken van collectieven uitbarstingen van emoties³¹.

2.3. Rouwen en informalisering

Het onderzoek van Norbert Elias, zoals reeds besproken, richt zich in het bijzonder op de sociale en psychische processen in westerse samenlevingen tussen de vijftiende en de negentiende eeuw. In het werk van Cas Wouters, die zich baseert op het gedachtegoed van Elias, staat de vraag of de westerse samenleving van richting is veranderd centraal. Zijn aandacht gaat specifiek uit naar recente taboedoorbraken en het geheel van maatschappelijke veranderingen in het licht van de civilisatie. In zijn studie naar langetermijnprocessen van informalisering heeft hij zich vooral gericht op twee gebieden; seks en dood en dan met name op de ontwikkelingen tussen seksen en die tussen stervende en voortlevende. De formaliseringstheorie - wat betreft deze ontwikkeling - luidt dat de gevaren rond seks en dood in het langetermijnproces van formalisering steeds verder door meer uitgebreide en strakkere reguleringen zijn ingedamd. In hetzelfde proces werden ook de emoties en impulsen die fysiek en seksueel geweld zouden kunnen uitlokken en die met behulp van die reguleringen steeds sterker werden, bedwongen en verborgen³².

---

³⁰ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 137

³¹ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 24

³² Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 15

Wouters ziet een kentering in het proces, aan het einde van de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig, toen aan de periode van snelle informalisering een einde was gekomen en een omslag plaatsvond naar een periode van (re)formalisering, ook wel het no-nonsense tijdperk van bezuinigingen genoemd. Deze kentering ziet hij in het licht van een collectieve verandering in gedrag, gevoel en moraal en hoewel zich in de jaren tachtig een proces van (re)formalisering voltrekt is hiermee het sociale en psychische proces van informalisering nog niet afgelopen³³.

De gegevens over de veranderingen in het rouwen worden in de studie van Wouters met name ontleend aan etiquetteboeken. Daaruit blijkt dat de rituele aspecten van het rouwen aan kracht hebben ingeboet en dat de persoonlijke kant aan kracht heeft gewonnen. De regulering van macht en emoties in de omgang tussen stervende en voortlevende hebben tot in het midden van de jaren vijftig een regime van stilte en gewijde leugens bekrachtigd. Daarna vond er een versoepeling plaats en werden gedrag en emoties steeds gevarieerder. Wouters ziet een emancipatie in het sterven en een emancipatie in het tonen van emoties. Deze emancipatie ligt volgens Wouters in het kleiner worden van de sociale (hiërarchische) en psychische afstand tussen mensen en groepen. Taboes en afweermechanismen groeiden meer naar elkaar toe. Deze toename van openheid en belangstelling wordt vanaf twee kanten bekeken. Een vermindering van ontkenning en verdringing van doodsangsten en een voortgaande oefening en training in het aanvaarden en verdragen van gevoelens van machteloosheid³⁴.

Wouters hanteert een processociologische visie, waarin het tonen en uiten van emoties door de jaren heen steeds meer ruimte hebben gekregen en op verschillende wijzen kunnen plaatsvinden. Hij spreekt over een flexibele en gevarieerde manier van het uiten van emoties, waarin minder snel wordt gestigmatiseerd en waar openlijk over valt te onderhandelen. Deze stellingname staat lijnrecht tegenover het werk van Hochschild, die de mens en zijn emoties als een privé-zaak bekijkt en daarmee groepsstructuren die al eeuwenlang bestaan, negeert³⁵.

Toenemende informalisering heeft geleid tot verandering in de houding ten opzichte van de dood.

Wouters gaat in op de veranderingen die in de afgelopen decennia hebben plaatsgevonden omtrent het rouwen. Wouters plaatst het rouwen tussen sterk geïnstitueerde sociale verplichtingen en een sterk individueel en persoonlijk gevoel. Geconstateerd kan worden dat het

---

³³ Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 20, 96-116

³⁴ Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 23

³⁵ Kritiek van Wouters op Hochschild in: Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 172

dwingende, geïnstitueerde rouwen in de twintigste eeuw sterk is afgenomen terwijl de persoonlijke kant van het rouwen werd geaccentueerd en geprivatiseerd³⁶. De veranderingen die door de eeuwen gepaard gingen met het verschijnsel sterven hebben onder grote invloed gestaan van veranderingen in de maatschappij, waarbij ook de media een grote invloed uitoefende. Te denken valt hierbij aan de manier waarop mensen omgaan met de dood van onbekenden. Hun dood refereert aan de mogelijke dood van een bekende en de eigen sterfelijkheid. In vroeger tijden werden mensen nog geconfronteerd met openbare terechtstellingen en waren anatomielessen nog vrijer toegankelijk. Nu zijn dit soort zaken afgeschaft en anatomielessen zijn niet langer toegankelijk voor buitenstaanders.

Philippe Ariès gaat in zijn werk *'Omgaan met de dood'*, in op de veranderingen in het rouwen in een aantal westerse samenlevingen vanaf de middeleeuwen. Hij spreekt met name over rouw als een morbide toestand die moet worden behandeld en verkort en tenslotte moet worden opgeheven door de rouwdokter. Scheiding door de dood wordt vanaf de negentiende eeuw steeds meer gezien als iets onaanvaardbaars waartegen kon worden gevochten. In de twintigste eeuw werd deze situatie en de bijbehorende handelingen steeds krachtiger. Toch is er in de jaren zestig een sterke tegenreactie waarneembaar. Waarin voorgaande jaren de dood en het rouwen niet echt als gespreksonderwerp gezien werden, werd in deze periode - waarin zoveel bespreekbaar werd gemaakt - ook het praten over de dood meer gewoon. Het laatste taboe (voor die tijd) werd doorbroken³⁷. Er kwam verzet tegen de dood en tegen rouw als morbide toestand.

Hoewel er openlijker over dood en rouwen wordt gesproken lijkt er in de huidige privé-sfeer toch een terugkeer naar de door Ariès geschetste situatie waarneembaar. Uit onderzoek is gebleken dat stervens- en rouwprocessen zich in de huidige maatschappij steeds meer achter maatschappelijke coulissen verschuilen³⁸. Er is in de huidige maatschappij sprake van een soort van schijnbare tegenstrijdigheid, de openbare belangstelling voor een fenomeen dat zich steeds meer uit het openbare leven heeft teruggetrokken, is toegenomen.

In onze huidige maatschappij dienen we ons, als emoties de overhand nemen, terug te trekken in onze privésfeer. Dit houdt dus in dat niet zozeer emoties moeten worden bestreden als wel de 'te weinig' beheerste emoties³⁹. In de media zien wij echter beelden die het tegenovergestelde veronderstellen.

---

³⁶ Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 186

³⁷ Ariès en Visser in: Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 187

³⁸ Fortuin in: Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 188

³⁹ Ariès in: Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 191

2.3. Informalisering in het rouwen

Tot in de jaren vijftig werden er strenge eisen gesteld aan de manier waarop en hoelang er gerouwd diende te worden. Rouwen deed men niet in het openbaar, maar men droeg wel zichtbare tekens, zoals rouwbanden. Deze gedragingen verwijzen naar een rituele, symbolische wijze van het uiten van de emotie van rouw. Deze rituelen hadden ook sterk te maken met status en reputatie, de emotie diende beheerst te worden. Het beheersen van de emotie werd gezien als iets geciviliseerd, iets beschaafds. Men leed gezichtsverlies bij het niet onder controle hebben van emoties. Dit gold ook binnen de sociale kring van directe familieleden en kennissen.

Gevoelens werden niet met elkaar gedeeld, men diende zichzelf niet te laten gaan. Deed men dat wel, dan vormde dit een maatsstaf voor een bepaald niveau van sociale en maatschappelijke stratificatie. Verdriet diende waardig aanvaard te worden. De sociale identiteit werd tot uiting gebracht in de omvang van de begrafenis en in het dragen van de rouw. Deze trend heeft zich in zekere zin voortgezet in allerlei soorten verzekeringen. In het rouwen werd dus terdege rekening gehouden met statusaspecten. Deze waren misschien wel belangrijker dan het rouwen *an sich*.

Tegenwoordig is het rouwen minder aan statusaspecten onderhevig en wordt er meer waarde gehecht aan persoonlijke nuances en de individuele en sociale identiteit. Uiteraard spelen de traditionele vormen van rouw in bepaalde kringen nog steeds een belangrijke rol. Rouwrituelen en het dragen van rouwkleding zijn steeds meer uit de mode geraakt. Mensen willen anderen (net zo min als vroeger) niet tot last zijn in het tonen van verdriet. De toegenomen gevoeligheid die zijn intrede deed in de jaren zestig heeft ervoor gezorgd dat mensen openlijker met hun verdriet omgingen. Het verdringen en onderdrukken van emoties werd opgevat als iets slechts en zelfs als schadelijk voor de gezondheid. Deze ontwikkelingen hebben als resultaat, dat er in deze periode sprake was van tegenstrijdigheden. Een toenemende openheid en gevoeligheid zorgden voor meer begrip van de medemens. Maar doordat de gevoeligheid toenam werd het besef van wat men anderen kon aandoen met het eigen verdriet ook groter, waardoor er juist een herdefiniëring plaatsvond. Mensen wilden anderen dienovereenkomstig niet opzadelen met het eigen verdriet.

Door de individualisatie die een logisch gevolg is van de industrialisatie en de urbanisatie stellen mensen hogere eisen aan zichzelf en aan hun omgeving. Deze zelfstandigheid zorgt er ook voor dat mensen hun emoties op eigen vermogen willen verwerken. De huidige gedragsstandaard ten aanzien van het rouwen kan men dus in belangrijke mate plaatsen onder het kopje 'zelfdwang' die

zich bevindt in de schijnbare tegenstrijdigheid tussen de toegenomen openbare belangstelling voor rouwprocessen en de toegenomen privatisering⁴⁰.

Rouw heeft een zowel individueel als een collectief karakter. Elke cultuur heeft haar eigen geritualiseerde en gekanaliseerde methode in het doorlopen van het proces van rouwverwerking. De verzorgingsstaat, die vanaf eind jaren vijftig tot stand werd gebracht, deed binnen vijftien jaar de angst voor armoede en maatschappelijke verloedering verdwijnen. Wouters concludeerde in 1991 dat de gemoedsrust van de verzorgingsstaat even vanzelfsprekend leek als de angst voor armoede in eerdere perioden. Omgekeerd kan, zo bleek in de jaren negentig, door economische en maatschappelijke veranderingen, zoals de liberalisering van de economie en de komst van de multiculturele samenleving, de gemoedsrust nog sneller verstoord worden dan dat deze kon worden opgebouwd⁴¹. Waar in de jaren zestig tot midden jaren tachtig de dood nog sterk ontkennend en in het harnas van 'selbstdwang' gevangen zat, is aan het begin van de jaren negentig, een sterke kentering waarneembaar. Door de angst voor aids, de opkomst van de multiculturele samenleving en het begrip 'sterrenstatus' is de dood als een boemerang terug in onze samenleving. De diverse stille tochten die vanaf 1997 hebben plaatsgevonden zijn hier getuigen van.

2.4. Fasen van rouw

Rouw uit zich op allerlei manieren en is vaak niet te vatten in een rechtlijnig proces of in een bepaalde tijdsperiode. Rouw is iets persoonlijks dat niet verloopt volgens vastgestelde regels of een bepaald stramien. Emoties zijn per definitie persoonlijk en daarom moeilijk te generaliseren. Elisabeth Kübler-Ross, Amerikaans psychiater van Zwitserse origine en schrijfster van *'Lessen voor levenden, gesprekken met stervende'*, hield zich bezig met mensen in de fase van het sterven. Zij begeleidde in dit proces ook de naasten en familieleden van de betreffende personen. Elisabeth Kübler-Ross is een autoriteit op het gebied van rouw. Zij heeft een model opgesteld waarin de verschillende fasen binnen rouw worden beschreven. Deze vijf fasen moeten niet als opzichzelfstaand worden opgevat. Ook zijn deze fasen niet te plaatsen binnen een bepaalde tijdspanne. De vijf fasen van Kübler-Ross slaan zowel op degene die stervende is in een lang proces zoals bij een langlopende ongeneselijke ziekte, als op de omgeving en de buitenwereld in de breedste zin van het woord. De vijf fasen van Kübler-Ross worden hieronder besproken.

---

⁴⁰ Wouters, *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, 195. Binnen deze veranderingen dient wel rekening gehouden te worden met het feit dat juist door het tonen van emoties en deze te willen delen met andere, zoals de jaren zestig laten zien, ook kan worden gesteld dat de maatschappij in dat opzicht misschien weer minder individualistisch werd.

⁴¹ Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 169

De eerste fase van Kübler-Ross is die van de ontkenning en isolering. De eerste reactie bij personen die geconfronteerd worden met de dood is aanvankelijk die van shock: 'Nee, dat kan niet waar zijn'⁴². Deze aanvankelijke afwijzing is zowel herkenbaar bij personen die op een directe manier met de dood worden geconfronteerd, als bij diegene die zelf tot een conclusie komen. In beide gevallen is de reactie hetzelfde, er wordt gezocht naar bewijzen die de situatie ontkennen. Ontkenning of minstens gedeeltelijke ontkenning komen praktisch in alle gevallen voor, niet alleen in het beginstadium maar soms zelfs nog van tijd tot tijd in latere stadia. De ontkenning werkt als een buffer na een onverwacht schokkend bericht en geeft een persoon gelegenheid om weer tot zichzelf te komen en intussen andere minder radicale afweermiddelen te mobiliseren. Ontkenning is vaak een tijdelijke afweer en maakt uiteindelijk plaats voor een gedeeltelijke aanvaarding. De ontkenning wordt over het algemeen niet bijzonder lang vol gehouden, maar het praten over de werkelijke toestand is vaak niet te verdragen. Vaak wordt er van onderwerp afgeweken. Deze 'vlucht' is soms nodig, vooral in het begin. De eerste reactie is dus vaak een tijdelijke shocktoestand, waarvan geleidelijk wordt hersteld. Als dit eerste gevoel van verdoving begint te wijken, treedt gewoonlijk de ontkenning in. Afhankelijk van de wijze waarop de inlichting heeft plaatsgevonden, de tijd die de (geleidelijke) draagwijdte van de gebeurtenis inneemt en de mate waarin een persoon gedurende zijn leven geleerd heeft moeilijke situaties het hoofd te bieden, zal de ontkenning geleidelijk verminderen⁴³. Dit gaat natuurlijk niet op voor alle gevallen maar wel voor een groot gedeelte, omdat de dood, hoe voorspelbaar deze ook kan zijn, toch voor velen als een schok komt. Onze geest heeft de sterke neiging om zichzelf af te sluiten als gebeurtenissen 'te veel' zijn om allemaal te bevatten. In dit stadium kan er dus gesproken worden over ontkenning van datgene wat is gebeurd.

Als onze eerste reactie op een rampzalig bericht is 'nee, dit is niet waar', moet deze later plaatsmaken voor een nieuwe reactie als de waarheid zich tenslotte opdringt. Wanneer het eerste stadium van de ontkenning niet meer volgehouden kan worden, wordt die vervangen door gevoelens van ergernis, woede, afgunst en wrok. Logisch komt als volgende vraag: waarom? Fase twee kan worden gekenmerkt door het ontstaan van woede. Anders dan in de fase van de ontkenning is de fase van woede moeilijk op te vangen. Dit komt doordat die woede zich op van alles kan richten en ook geprojecteerd wordt op de omgeving. Waar men in de eerste fase van de buitenwereld wordt afgesloten, wordt in deze fase juist ingegaan op de buitenwereld en gevoelens van onmacht en woede worden soms willekeurig geprojecteerd op de omgeving. Er is in deze fase sprake van een grote mate van ergernis. Het grote probleem is dat men zich niet kan

---

⁴² Kübler-Ross, *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, 48

⁴³ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, 48-52

beheersen. De woede ligt in het feit dat het leven zoals dit was vroegtijdig is afgebroken, activiteiten waaraan is begonnen kunnen niet meer worden afgemaakt, men wordt geconfronteerd met een situatie die zij niet in de hand heeft. Woede wordt geuit tegen diegenen die van dit alles geen last hebben. Overal wordt wel iets van ergernis gevonden⁴⁴. In deze fase is er sprake van een oncontroleerbaar gevoel van onmacht dat overgaat in woede. De overledene wordt vaak verantwoordelijk voor het verlies van de buitenwereld. De waarom-vraag en het gevoel in de steek gelaten te zijn, is in deze fase zeer sterk. De motieven van de woede en de personen of zaken waartegen deze woede is gericht is vaak willekeurig⁴⁵.

De derde fase die Kübler-Ross beschrijft is die van het marchanderen of onderhandelen. Deze fase is niet geheel vanzelfsprekend, wordt soms overgeslagen en is meestal maar voor een korte periode herkenbaar. Deze fase kan als steun dienen. Als in de eerste fase het onder ogen komen van de feiten niet geheel heeft plaatsgevonden en de tweede fase ook niet echt effect heeft gehad, lukt het misschien om in deze derde fase tot een soort van overeenkomst te komen. In deze fase proberen mensen zichzelf doelen te stellen. Dit stellen van doelen heeft als uitgangspunt, de pijn en het verdriet tijdelijk op te delen, zodat deze als beheersbare onderdelen gaan fungeren. De tijd wordt opgesplitst in beheersbare delen waarin bepaalde doelen kunnen worden gesteld. Het gaat hier in principe om een verandering in de tactiek die het geheel beheersbaar moet maken. Marchanderen is in feite een poging om uitstel te bewerken met de impliciete belofte dat er in een situatie wordt berust als dit uitstel wordt toegestaan. Deze fase treedt vaak op als er geen, tot weinig berusting na de eerste twee fase heeft plaatsgevonden⁴⁶. De vierde fase kenmerkt zich door depressie en/of heroriëntatie. In het geval van een ongeneselijke ziekte is de dood het laatste eindstation. In deze fase is er dan ruimte om dingen te verwezenlijken, voor de persoon zelf en de omgeving. Het gaat hier om een proces van afscheid nemen voor zowel de persoon als de buitenwereld van de persoon. Bij een plotselinge dood kan er sneller sprake zijn van een depressie omdat de voorbereidingstijd zoals hierboven omschreven, niet aanwezig is. Als er geen voorbereidingstijd is moet er op een andere manier invulling worden gegeven aan het gebeurde. De periode van heroriëntatie en depressie kan ook een versterkende invloed hebben op de zelfreflectie of op een reflectie van de samenleving. Dit fenomeen is vooral herkenbaar bij de (plotselinge) dood van bekende personen. Het persoonlijke element valt hier dan min of meer weg, de nadruk ligt op de functie die deze persoon heeft uitgeoefend. Te denken valt hierbij aan politici of 'royalty's' zoals, Fortuyn, Kennedy en Diana. De dood van bekende personen en de impact die zij op de wereld hadden, kan leiden tot een reflectie op de samenleving. Dit kan zich

---

⁴⁴ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, 48-59

⁴⁵ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, 60-89

⁴⁶ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, 90-92

uiten in het analyseren van bepaalde aspecten van de samenleving, waarna wordt getracht om de samenleving te herdefiniëren. Het accent ligt hier bij het stapje voor stapje vormgeven van de samenleving of jezelf⁴⁷. Voor deze thesis moet deze vierde fase begrepen worden in het licht van de plotselinge dood. De emoties die in deze fase worden beschreven zijn hierop ook toepasbaar. De laatste fase in het proces van rouwverwerking is die van de acceptatie of de aanvaarding⁴⁸. Deze twee begrippen zijn niet geheel gelijk aan elkaar. Na een periode van enorme onrust, worden situaties weer min of meer stabiel, het gevoel van verlies is minder prominent aanwezig. Er is geen sprake meer van depressie of van verontwaardiging. Gevoelens kunnen worden verwoord. Afgunst en kwaadheid spelen geen rol meer. In deze fase slaat een soort van vermoeidheid toe. Deze vermoeidheid wordt niet gebruikt als een soort vlucht of een rustpauze om verlichting te krijgen van de pijn. Het gaat hier om een geleidelijk toenemende behoefte om te berusten in de omstandigheden. Deze berusting kan een echte verlichting betekenen. Het besef van verlies is iets in het achterhoofd en niet iets wat telkens weer tot een confrontatie lijdt. Deze fasen moeten worden gezien als een leidraad. Binnen de aangegeven fasen spelen allerlei soorten emoties een rol. Er is een emotie die gedurende al deze stadia stand houdt en dat is hoop.

2.5. Rouw en verwerking

Het werk van Alexander en Margareth Mitscherlich gaat in op de psychische processen die ten grondslag liggen aan een collectief gedrag van een volk. Het betreft in dit boek het Duitse volk en hun zogenoemde ‘onvermogen om te rouwen’. Er wordt in deze studie een poging gedaan om enige motieven van de politiek beter te begrijpen met behulp van een psychologische interpretatie en een interpretatie van datgene waaruit politiek bestaat, namelijk het gedrag van mensen in een collectief verband⁴⁹. In deze studie is vooral het hoofdstuk over het onvermogen om te rouwen van collectieven van belang voor deze thesis. In dit hoofdstuk wordt getracht psychologisch te verklaren waarom het tijdperk van het Derde Rijk en de manier waarop het Duitse volk rouwden onvoldoende kritisch is belicht. Met name het gedeelte over psychische processen van groepen en het uitblijven van reacties van rouw na een zeer grote nationale ramp is bruikbaar voor deze thesis. Rouw is een psychisch proces waarin een individu een verlies verwerkt. Rouw ontstaat daar waar een individu in staat is zich in een ander individu te verplaatsen⁵⁰. In de rouw wordt het verloren object in de eigen belevingswereld opgenomen. Rouw is in dit opzicht niet een statisch begrip maar een proces dat wordt doorlopen. Het is om deze reden dat er in veel literatuur wordt

---

⁴⁷ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, 93-116

⁴⁸ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, 117-130

⁴⁹ Mitscherlich, *Het onvermogen om te rouwen*, 7

⁵⁰ Mitscherlich, *Het onvermogen om te rouwen*, 30

gesproken over rouwarbeid⁵¹. Rouwen is het zich steeds opnieuw herinneren van datgene wat er niet meer is. Deze herinnering is pijnlijk. De persoon of personen in kwestie hoeven in dit opzicht niet eens bekenden te zijn. Rouw is niet iets wat per definitie slaat op een persoon, er kan ook over situaties worden gerouwd. Vaak vormt een persoon dan wel de personificatie van de situatie. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de ‘rouw’ om de teloorgang van de Nederlandse democratie in de personificatie van Pim Fortuyn.

2.6. Samenvatting, conclusie en bruikbaarheid.

De hierboven besproken historische perspectieven, theorieën en auteurs geven allemaal inzicht in het aspect van rouwen en rouwverwerking. Dit inzicht is nuttig omdat het een kader schept waarbinnen deze thesis tot stand is gekomen. Wat betreft de verschillende analysemethoden schiet de bestaande en bruikbare literatuur qua diversiteit te kort. Slechts een auteur heeft een model opgesteld. Het betreft hier de verschillende stadia zoals beschreven door Kübler-Ross. Dit model dient als leidraad voor later verschenen literatuur. Historische perspectieven zijn er wat betreft dit onderwerp ruim voldoende. Al ligt de nadruk bij de meeste op een West-Europees perspectief, waarbinnen Nederland wordt opgenomen. De besproken literatuur is op zich waardevol maar wellicht van beperkt nut omdat er in deze thesis eigenlijk alleen gebruik gemaakt wordt van de theorie zoals deze door Kübler-Ross is opgesteld.

Het werk *‘Publieke tranen’ de drijfveren van een emotiecultuur*, gaat niet zozeer over de emoties zelf, als wel over de veranderingen in de openbare uitingen ervan. Verklaringen voor deze veranderingen zijn volgens Beunders en andere auteurs te vinden door de gehele geschiedenis van de westerse samenleving⁵². Wat betreft de veranderingen in historisch perspectief is hier de civilisatietheorie van Elias aan bod gekomen. Voor de Nederlandse situatie schetst het werk van Abraham de Swaan een helder (historisch) beeld. Cas Wouters gaat in op de manier waarop de informalisering binnen omgangsnormen en het tonen van emoties rondom het proces van de dood is veranderd. Het echtpaar Alexander & Margarete Mitscherlich geven in hun werk *‘Het onvermogen om te rouwen’* een uiteenzetting van de gebeurtenissen in Duitsland na de Tweede Wereldoorlog. Dit werk gaat specifiek in op het rouwen binnen een massa, maar geeft geen handvatten wat betreft een bruikbare analysemethode. Ook geeft dit werk een gedetailleerde beschrijving van het proces dat een massa doorloopt in het verwerken van emoties. Het blijft hier echter wel enkel bij een beschrijving. Er worden in dit werk geen handvatten voor analysemethode aangereikt. Rouw

---

⁵¹ Mitscherlich, *Het onvermogen om te rouwen*, 59

⁵² Beunders, *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, 40-41

wordt door Alexander & Margarete Mitscherlich opgevat als een proces dat moet worden doorlopen en niet als een statisch begrip. Hoe dit proces dan moet worden doorlopen wordt in hun werk niet duidelijk. Het echtpaar Mitscherlich ziet het rouwen als een werkwoord, als een actie die wordt ondernomen. Dit is de reden dat er in hun literatuur wordt gesproken over rouwarbeid⁵³. Om het proces van rouw te doorlopen moet er worden gewerkt om een verwerking tot stand te laten komen. Hoe dit moet worden gedaan, wordt niet aangegeven. Deze notie van rouw als een proces waarin moet worden gewerkt voor verwerking, wordt in deze thesis gehandhaafd.

Liesbeth van Zoonen stelt dat de wetenschappelijke analyse van het media-aanbod, door de vervagende grenzen tussen teksten en werkelijkheid, en het intertekstuele karakter van de media, steeds ingewikkelder wordt. Enkele communicatiewetenschappers zien zelfs de radicale consequentie dat teksten en beelden zelf geen betekenis hebben, maar dat die pas tot stand komen in de interactie met het publiek. Toch blijft de dominante wetenschappelijke en maatschappelijke opinie dat het karakter van betekenisgeving in de media op zichzelf relevant is en de moeite van het bestuderen waard⁵⁴. Mediateksten kunnen worden gezien als een afspiegeling van bestaande normen en waarden in de maatschappij en zijn een makkelijke toegankelijke bron van informatie over een bepaalde nationale of lokale cultuur. In deze thesis zal een inhoudsanalyse worden uitgevoerd. Inhoudsanalyses kenmerken zich om de kwantitatieve vraag hoe vaak bepaalde thema's of kenmerken in geschreven en visuele mediateksten voorkomen. In deze thesis zal worden gekeken naar patronen in frequentie van artikelen en beelden. De teneur van de artikelen en beelden is bepaald aan de hand van de al eerder aangegeven criteria. De criteria voor de kwalitatieve analyse van het beeldmateriaal zijn van beperkt nut, maar de enige hanteerbare en gebruikelijke criteria voor analyse van dit materiaal. Deze thesis baseert zich in belangrijke mate op de door mij vastgestelde teneur van het beeldmateriaal. De manier waarop de beelden in een bepaalde fase van rouw worden geplaatst wordt verderop nader toegelicht.

Elisabeth Kübler-Ross heeft zoals hierboven is beschreven, een model opgesteld waarin verschillende fasen van het afscheid nemen en van rouw worden beschreven. De vijf fasen van Kübler-Ross slaan zowel op degene die stervende is, als op de omgeving en de buitenwereld in de breedste zin van het woord. In deze thesis baseer ik me op het analysemodel zoals opgesteld door Kübler-Ross. De vijf verschillende fasen, die zij binnen een rouwproces benoemt, worden

---

⁵³ Mitscherlich, *Onverwerkt verleden. De psychoanalyse van het onvermogen om te rouwen*, 59

⁵⁴ Van Zoonen, *Media, cultuur & Burgerschap, een inleiding*, 78

toegepast op de geanalyseerde beelden en teksten zoals geformuleerd in de afbakening. De toekenning van een beeld of tekst in een bepaalde fase zal in het begin van de beide analyses aan de hand van voorbeelden worden geïllustreerd. Deze voorbeelden zijn terug te vinden aan het begin van de kwalitatieve analyses.

3. De dagbladen

De kranten die in deze thesis worden gebruikt zijn *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad*. De keuze voor deze specifieke kranten is gemaakt, omdat wordt verondersteld dat ze veel van elkaar verschillen, zowel in narratief als in het gebruik van beeld. *De Telegraaf* is een liberaalconservatieve krant, een verzameling van kranten, een incidenten- en actiekrant. De krant richt zich op de ‘massa’. Deze krant is niet ontstaan uit een bepaald verzuild systeem. *De Telegraaf* is erg begaan met onderwerpen als het koningshuis en voetbal. *NRC Handelsblad* profileert zichzelf als een beleidskrant voor de ‘hoger opgeleide’⁵⁵.

3.1. Korte geschiedenis van *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf*

NRC Handelsblad is ontstaan uit een fusie tussen twee kranten, de *Nieuwe Amsterdamsche Courant* en het *Algemeen Handelsblad* en verscheen voor het eerst op 1 oktober 1970. Door de komst van televisie, in het begin van de jaren zestig en de mogelijkheid om landelijk te adverteren werden kranten minder aantrekkelijk. Dit leidde tot faillissementen en fusies.

In 1967 richtten NDU en het Telegraafconcern een technisch samenwerkingsverband op. Veel lezers namen afstand van hun abonnement uit protest tegen de samenwerking van hun krant met een organisatie die niet geheel als zuiver bekend stond tijdens de Tweede Wereldoorlog. De samenwerking met Unitel werd hierdoor al vrij snel stopgezet. In 1969 waren de verliezen van *NRC* en *Handelsblad* zo hoog opgelopen dat er geen andere uitweg werd gezien dan fuseren. Dit fuseren, was nog niet zo gemakkelijk, omdat beide kranten hun eigen identiteit wensten te behouden. De beide kranten vertoonden veel overeenkomsten. Het probleem lag echter in het cultuurverschil dat beide kranten ‘dachten’ te hebben; de eeuwige ‘vete’ tussen Amsterdam en Rotterdam. De Amsterdamse journalistiek concentreert zich van oudsher op maatschappelijke en culturele ontwikkelingen terwijl ‘Rotterdam’ vooral geïnteresseerd bleek in politiek en economie, op zowel nationaal als internationaal vlak.

NRC en *Handelsblad* richtten zich van oudsher op de ‘liberale’ lezers en raadden hun lezers aan op de VVD te stemmen. Het *Algemeen Handelsblad* ontwikkelde zich in de tweede helft van de jaren zestig meer tot een modern-liberale krant, mede onder invloed van enkele redacteuren die betrokken waren bij de oprichting van de nieuwe partij; D’66⁵⁶. Begin jaren zeventig fuseerden de beide dagbladen en gingen ze verder met een formule zoals buitenlandse kwaliteitskranten gebruikten. De krant heeft geen redactiestatuut. Het hoofdartikel, dat op 1 oktober 1970 in de

⁵⁵ Van Es, *Door onze redacteuren: NRC Handelsblad 1970-1995*, 42

⁵⁶ Kerkum, *Laten we hen binnen? De reacties van Trouw en Telegraaf op de opkomst van politieke nieuwkomers*, 14-15

eerste krant na de fusie stond, bevat de beginselen. Hierin staat onder andere dat de krant zich niet geneert voor de benaming 'liberaal'⁵⁷. *NRC Handelsblad* richt zich in belangrijke mate op onderwerpen als: rechtstaat, democratie en kapitalisme. Het lezerspubliek van *NRC Handelsblad* is – kort door de bocht gesteld – geleerd, bemiddeld en oud: 59% heeft een HBO-opleiding of een universitaire opleiding genoten, 90% van de lezers zit in welstandsklasse A of B (dit zijn de hoogste twee inkomensgroepen) en twee op de drie lezers is ouder dan 35 jaar⁵⁸. De missie van *NRC Handelsblad* is in de afgelopen jaren niet veranderd en luidt:

'De vrijheidsgedachte die wij voorstaan, verdraagt zich niet met geloof in enig dogma.' De krant onderhoudt geen bijzondere banden met politieke of maatschappelijke organisaties en staat in beginsel wantrouwend tegenover iedere collectiviteit, 'hetzij staat, partij of voetbalclub'. Ronduit wordt gesteld dat 'wij ons richten tot een publiek dat bereid is na te denken'. Meninge n zullen dan ook niet worden opgedrongen'⁵⁹.

NRC Handelsblad is sinds 1995 in het bezit van PCM Uitgevers. Deze overname houdt in dat de gehele Nederlandse dagbladjournalistiek valt onder eenzelfde concern. *De Telegraaf* is hierop een uitzondering. De huidige oplage van *NRC Handelsblad* betreft ongeveer 280.000 exemplaren per dag, waarvan 93% rechtstreeks bij de abonnees terechtkomt. Het gemiddelde bereik bedraagt 463.000 lezers per nummer⁶⁰.

Het eerste nummer van *De Telegraaf* verscheen op 1 januari 1893. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was *De Telegraaf* omstreden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was *De Telegraaf* pro-Duits en kreeg het een verschijningsverbod opgelegd. Dit werd op 12 september 1949 na vier en een half jaar opgeheven. Hierna bloeide *De Telegraaf* weer op tot het grootste dagblad van Nederland. Politiek gezien heeft de krant een rechts imago; *De Telegraaf* besteed veel aandacht aan het koningshuis⁶¹. *De Telegraaf* is een krant die emotionele bewoording niet schuwt. 'De krant van wakker Nederland', is veruit het grootste landelijke dagblad met een oplage van ruim 800.000 exemplaren per dag en een dagelijks bereik van meer dan 2 miljoen lezers. De krant wordt door alle geledingen van het Nederlandse volk gelezen: mannen, vrouwen, jong en oud. *De Telegraaf* is dan ook met afstand het duurste dagblad om in te adverteren. Opvallend genoeg wordt het dagblad in sommige provincies zoals Utrecht, Noord-Holland en Flevoland massaal gelezen, terwijl dat in andere provincies als Zeeland, Noord-Brabant, Zuid-Holland en Limburg beduidend minder is⁶².

---

⁵⁷ NRC Handelsblad, *Onze beginselen*, 1 oktober 1970, 7

⁵⁸ <http://www.frg.eur.nl/personeel/advertentieonderzoek.html>, geraadpleegd op: 4 juni 2006

⁵⁹ <http://www.nrc.nl>, geraadpleegd op: 1 juni 2006

⁶⁰ <http://www.frg.eur.nl/personeel/advertentieonderzoek.html>, geraadpleegd op: 4 juni 2006

⁶¹ Hemels, *De krant in bedrijf. 75 jaar samenwerking en samenleving*, 189

⁶² <http://www.frg.eur.nl/personeel/advertentieonderzoek.html>, geraadpleegd op: 4 juni 2006

De Telegraaf is onderdeel van *Telegraaf Media Groep* waar onder andere ook het gratis dagblad *Sp!ts* onder valt. Verder heeft de *Telegraaf Media Groep* ook belangen in de televisiezender *SBS6*⁶³.

---

⁶³ www.Telegraaf.nl, geraadpleegd op: 4 juni 2006

4. Beeldanalyse

Sinds de moordaanslag van 6 mei 2003 op Pim Fortuyn berichtten de media veelvuldig over deze kwestie. De media hebben zich zogezegd massaal op dit onderwerp gestort. Dat is niet zo vreemd aangezien er sinds de dood van Prinses Diana en de aanslagen van 11 september massale media-aandacht uitgaat naar dit soort tragedies, en naar wat voor soort emoties deze teweegbrengen bij het publiek. Reden genoeg dus om onderzoek te doen naar hoe de media over de dood van Pim Fortuyn berichtten. In dit hoofdstuk zal gekeken worden naar hoe de moord op Fortuyn in Nederland in ‘het nieuws’ is gebracht door twee landelijke Nederlandse dagbladen, *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad*. De vraagstelling die hierbij gehanteerd wordt luidt als volgt:

‘Hoe wordt de moord op Fortuyn in Nederland in de periode 7 mei 2002 tot en met 22 juni 2002 verbeeld en beschreven door de dagbladen De Telegraaf en NRC Handelsblad en welke fasen van rouw zijn hier in te onderscheiden?’

In de volgende twee hoofdstukken wordt de analyse uiteen gezet. In dit hoofdstuk worden de beelden geanalyseerd. Het vijfde hoofdstuk gaat in op het narratief. Het kwalificeren van beeld en narratief in een bepaalde fase van rouw is een onderzoeksmethode die in eerder onderzoek nog niet is toegepast. De manier waarop dit gebeurt speelt een belangrijke rol in het analyseproces. De methode die gebruikt is zal voor beide kwalitatieve analyses (beeld en narratief) voorafgaande aan dat deel, uiteen worden gezet. Dit zal aan de hand van voorbeelden worden gedaan. Door uitgebreid te omschrijven en te verduidelijken waarom een beeld of tekst is gekwalificeerd in een bepaald stadium van rouw, wordt de werkwijze van het kwalificeren van beeld en narratief in een bepaalde fase, verduidelijkt. Voor de analyse van het beeldmateriaal worden de analysemethoden zoals gebruikt door Barthes en Evans aangehouden als handvatten en aan de fasen van rouw, zoals gedefinieerd door Kübler-Ross verbonden⁶⁴. Zoals al eerder is aangegeven zijn de criteria voor fotoanalyse zoals besproken door Barthes en Evans maar van beperkte toepassing en nut. In deze thesis wordt specifiek naar de emotionele aspecten van foto’s gekeken als het gaat om de herkenning van fasen van rouw zoals deze worden beschreven door Kübler-Ross. Bij de analyse van het narratief wordt gekeken naar de manier waarop de tekst is gebruikt om gevoelens uit te drukken. De tekst wordt opgedeeld en geanalyseerd. Er wordt gekeken naar woordkeuze, zinsbouw en het gebruik van metaforen. Hierna wordt de tekst waar dit mogelijk (duidelijk) is in een bepaalde fasen van rouw geplaatst. Het komt voor dat er meerdere fasen te ontdekken zijn in een beeld of in een tekst. Dit is een logisch gevolg als men uitgaat van rouw als een proces waarin

---

⁶⁴ Zie pag 10-11

verschillende fase vloeiend in elkaar overlopen⁶⁵. In de bijlage bevinden zich de uitwerkingen van de beeldanalyse. In de aparte bijlage zijn de originelen beelden te vinden.

4.1. Inleiding

De reden dat er in deze thesis veelvuldig over ‘beeld’ in plaats van over foto’s wordt gesproken, ligt in het feit dat het onderzochte materiaal niet alleen uit foto’s maar ook uit tekeningen, schilderijen en portretten bestaat. Deze zijn als zodanig gekwantificeerd en worden in de analyse meegenomen⁶⁶. De portretten worden in de kwalitatieve analyse niet mee genomen, reden hiervoor is het ontbreken van criteria voor het beschouwen en beschrijven van portretten. Verder zal niet alleen naar de beelden gekeken worden, maar ook naar de onderschriften bij de beelden en de koppen boven de artikelen waar de beelden bij horen. De beeldanalyse zal bestaan uit twee delen, een kwantitatief en een kwalitatief deel. In het kwantitatieve deel wordt gekeken naar het aantal beelden, de grootte van de beelden en de plaats van de beelden in de krant. In de kwalitatieve analyse van de beelden zal achtereenvolgens gekeken worden naar het beeld zelf, de kop en het onderschrift bij het beeld, de kop en subkop van het artikel en de teneur van de foto. De vijf fasen van rouw die Kübler-Ross heeft gedefinieerd in haar werk, vormen de eigenlijke basis voor het analyseren van de beelden en de kwalificatie in een bepaalde fase van rouw. Door de beelden te analyseren aan de hand van haar indeling en stadia en de manier waarop Barthes en Evans beelden analyseren, zal geprobeerd worden de beelden in een bepaalde fase van rouw onder te brengen. Door het plaatsen van de beelden in de verschillende fasen zal vervolgens gekeken worden of de fasen van een individueel rouwproces ook terug te vinden zijn in de massamedia en zich weerspiegelen in het gebruik van beeldmateriaal.

4.2.1. Kwantitatieve analyse *NRC Handelsblad*

In de periode 7 mei 2002 tot en met 22 juni 2002 (de afgebakende zes weken) heeft *NRC Handelsblad* in totaal 67 beelden geplaatst die te maken hadden met de moord op Pim Fortuyn of die bij een artikel van die strekking hoorden. De uitwerking van de beelden is terug te vinden in de bijlage. De originele beelden zijn terug te vinden in de aparte bijlage. De beelden zijn geanalyseerd op de volgende punten: soort, plaats, grootte van het beeld, spreiding van het aantal beelden over de geanalyseerde weken en de vraag of het een los beeld betreft of een beeld bij een artikel. De beelden lopen uiteen van foto’s, portretten, series, tekeningen en schilderijen.

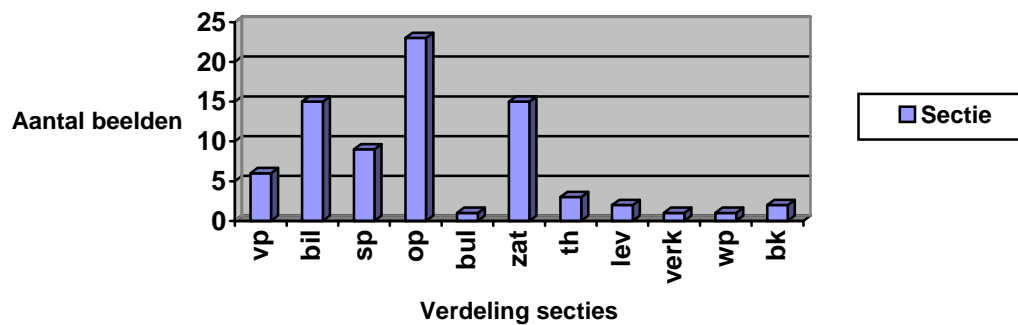
De plaats van de beelden en de hoeveelheid aan geplaatste beelden kan aangeven hoeveel waarde er aan beeldmateriaal wordt gehecht. In onderstaande grafiek is het aantal gevonden beelden in

---

⁶⁵ Mitscherlich, *Oververkt verleden. De psychoanalyse van het onvermogen om te rouwen*, 9

NRC Handelsblad (in totaal 67 stuks) geanalyseerd naar plaats in de krant. Dit is gedaan per sectie en niet per paginanummer omdat het voor deze analyse niet echt een verschil maakt of een beeld op pagina drie of op pagina vier is geplaatst. Het onderscheid in secties en katernen zegt wel iets over de manier waarop dagbladen keuzes maken in het plaatsen van hun beeldmateriaal. Verder moet er bij deze analyse in gedachten worden gehouden dat voor een heftige gebeurtenis als de moord op Fortuyn aparte katernen in de krant worden aangebracht of gereserveerd. De pagina's zijn in de grafiek als volgt afgekort: vp: voorpagina, bil: binnenland, sp: speciale pagina, op: opinie, bul: buitenland, zat: zaterdagbijvoegsel, th: thema bijvoegsel, lev: leven&cetera, verk: verkiezingen, wp: wereldpolitiek, bk: boeken. De verdeling over de categorieën is als volgt:

Verdeling aantal beelden over pagina's

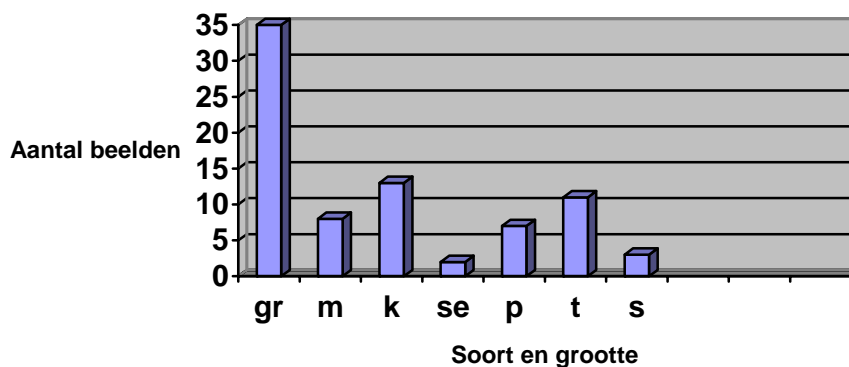

De meerderheid van de geanalyseerde beelden is op de opiniepagina geplaatst. De tweede plaats wordt ingenomen door de binnenlandpagina en derde door het zaterdagkatern van de eerste en de tweede zaterdag. Op de voorpagina zijn zes beelden geplaatst. Tevens is er een aparte sectie gewijd aan de moord op Pim Fortuyn. Deze is te vinden onder de noemer 'speciale pagina'. Op deze speciale pagina zijn verhoudingsgewijs niet echt veel foto's afgedrukt, terwijl zij wel de indruk wekt om 'speciaal' ten behoeve van dit onderwerp te zijn vervaardigd.

Ook de grootte van het beeld kan iets zeggen over de mate waarin beeld belangrijk is bij het tonen van emoties en de factor rouw. Grote foto's en uitvergrotingen van schokkende of emotionele beelden kunnen een groter effect op de emotie van de lezer hebben dan kleine en onscherpe beelden. In het volgende diagram is het aantal beelden verdeeld over de vijf categorieën van grootte. 'Hele pagina' betekent hier dat het beeld de gehele pagina in beslag neemt, bij een halve pagina neemt het beeld tot een halve pagina in beslag. Met een groot beeld wordt bedoeld dat het beeld tussen een kwart en een halve pagina in beslag neemt. Met middel

1/8 tot een kwart van de pagina en tenslotte neemt een klein beeld tot maximaal 1/8 van de pagina in beslag. De beelden die worden gekwantificeerd op grootte zijn in deze analyse allen foto's, de andere beelden worden slechts gekwantificeerd in soort. Met serie wordt hier bedoeld dat een serie foto's achter elkaar geplaatst is en op die wijze een soort van filmachtige waarde heeft. Met portret wordt een close-up van een gezicht bedoeld. Onder 'tekening' worden allerlei soorten tekeningen verstaan. Schilderij staat voor een directe kopie van een schilderij in de krant. Verder betekenen de afkortingen: Gr: groot, M: middel, K: klein, Se: serie, P: portret, T: tekening, S: schilderij.

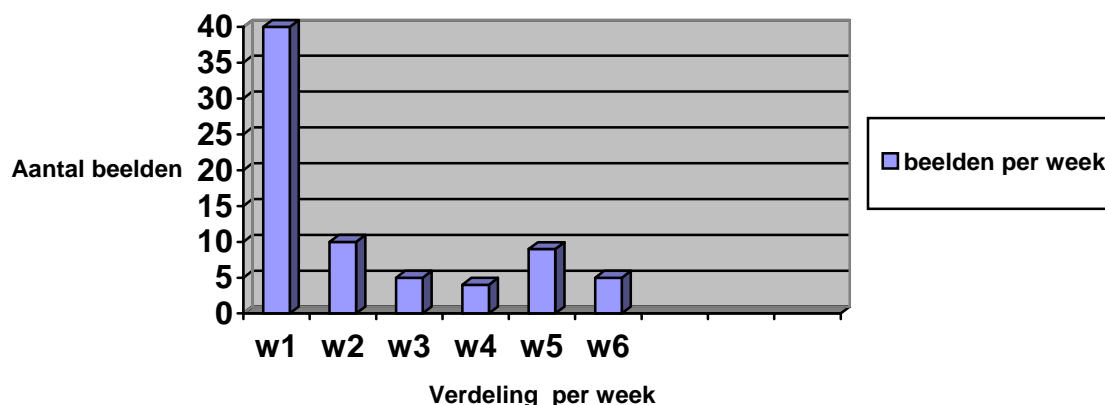
Aantal beelden verdeeld over soort en grootte

NRC Handelsblad kiest ervoor om meer grote foto's te plaatsen dan middelgrote of kleine foto's. Opvallend is ook dat *NRC Handelsblad* met veel tekeningen werkt. *NRC Handelsblad* staat er om bekend dat zij over de gehele linie en vergeleken met andere dagbladen niet veel foto's plaatst. Ook wordt er over het *NRC Handelsblad* gezegd dat zij over het algemeen slechts grote beelden publiceert. Hoewel er meer grote beelden dan middelgrote of kleine beelden zijn geplaatst, is de hoeveelheid aan kleine en middelgrote beelden toch groter dan verwacht. De verhouding die *NRC Handelsblad* hier laat zien is bijna een op twee, hiermee wordt bedoeld dat voor elke geplaatst beeld twee artikelen verschijnen. Media-aandacht laat zich meten in aantallen. Het belang van en de mate van interesse in een onderwerp drukt zich uit in aantallen. In de volgende analyse zullen de beelden gekwantificeerd worden in het 'aantal beelden per week', waarna geanalyseerd kan worden hoe beelden zich verhouden in een periode van media-aandacht en de manier waarop hier een verloop in waarneembaar is⁶⁷.

⁶⁷ W1 is week 1 enzovoort.

Spreiding beelden over aantal weken

Er is een duidelijk dalende lijn waarneembaar in het aantal beelden dat per week wordt geplaatst. In de vijfde week is er een kleine opleving te zien. Er is qua nieuwsfeiten geen aanwijsbare verklaring voor deze opleving. In deze analyse is ook gekeken naar het aantal beelden dat los van een artikel is geplaatst. Het aantal is echter zo klein dat er geen opmerkingen over deze onderzoekseenheid gemaakt kunnen worden.

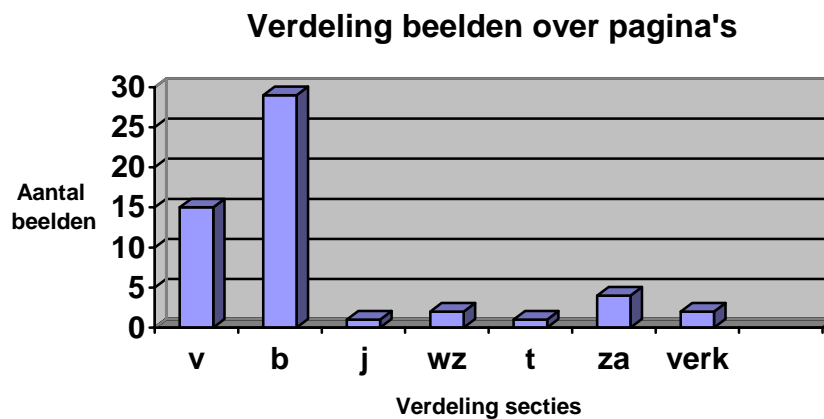
4.2.2. Conclusie kwantitatieve analyse *NRC Handelsblad*

NRC Handelsblad staat bekend als een krant die ten opzichte van andere dagbladen doorgaans weinig foto's publiceert. Het aantal van 67 beelden laat echter toch iets anders zien. Het is nog steeds niet opmerkelijk veel, maar om hier te stellen dat er weinig beelden ter illustratie van het betreffende onderwerp zijn gebruikt is niet terecht. Bij het analyseren van de beelden en de plaats die zij in het dagblad hebben, viel op dat de meeste beelden te vinden waren in de sectie 'opinie'. Tevens wijdt *NRC Handelsblad* een aparte sectie aan de moord op Pim Fortuyn, die is te vinden onder de noemer 'speciale pagina'. Deze sectie was niet eenmalig en werd gedurende een aantal weken gehandhaafd. De naam van deze aparte sectie veranderde wel. Zo heetten deze sectie eerst 'moord op Fortuyn' en later gewoon 'Fortuyn'. Op deze speciale pagina zijn verhoudingsgewijs niet echt veel beelden afgedrukt. Opvallend is dus dat de meeste beelden op de opiniepagina zijn geplaatst. Dit zou kunnen betekenen dat *NRC Handelsblad* beelden gebruikt om de discussie op te wekken of aan te wakkeren. Als *NRC Handelsblad* beelden plaatst, zijn dit meestal grote beelden. Ook publiceert *NRC Handelsblad* verhoudingsgewijs veel tekeningen. Verder laat *NRC Handelsblad* een aflopend verloop zien in de interesse qua beeld betreffende dit onderwerp. Waar de krant de eerste week vol staat met beelden, valt hier al vrij snel en duidelijk een teruggang in te ontdekken.

4.3.1. Kwantitatieve analyse *De Telegraaf*

In de periode 7 mei 2002 tot en met 22 juni 2002 (de afgebakende zes weken) heeft *De Telegraaf* in totaal 49 beelden geplaatst die te maken hadden met de moord op Pim Fortuyn of bij een artikel over de moord hoorden. Dit is verrassend want dit houdt in dat *De Telegraaf* minder beelden heeft geplaatst dan het *NRC Handelsblad*. De uitwerking van de beelden is terug te vinden in de bijlage. De beelden zijn evenredig aan de analyse van *NRC Handelsblad* geanalyseerd op de volgende punten: soort, plaats en grootte van het beeld. De beelden lopen uiteen van foto's, portretten, series, tekeningen en afbeeldingen van schilderijen.

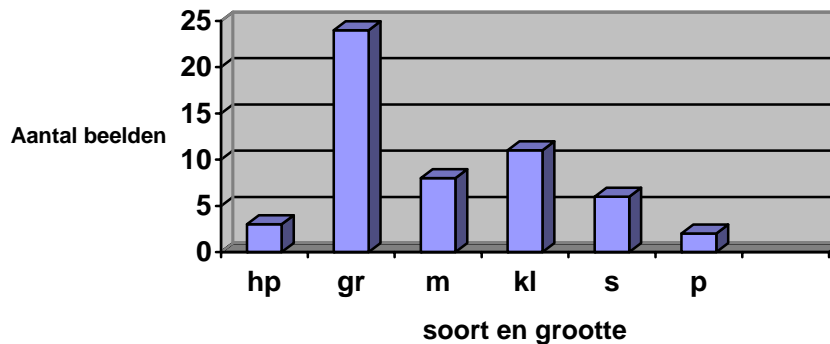
De plaats van een beeld kan duidelijk maken hoeveel waarde aan het plaatsen van beelden wordt gehecht. In de volgende grafiek is het aantal gevonden beelden van in totaal 49 stuks geanalyseerd naar plaats in de krant. Dit is net als in de analyse van *NRC Handelsblad* gedaan per sectie. Ook *De Telegraaf* heeft voor de moord op Fortuyn aparte secties gecreëerd om deze gebeurtenis weer te geven. De secties en de benamingen voor de verschillende secties zijn niet geheel gelijk aan die in *NRC Handelsblad*. De verdeling over de categorieën is als volgt: Voorpagina (v), Binnenland, (b) Journaal (j), Wat u zegt (wz), Telesport (t), Zaterdag (za) en Verkiezingen (verk). De sectie 'Wat u zegt' is vergelijkbaar met de sectie 'Opinie' in *NRC Handelsblad*. De sectie 'Verkiezingen' kan worden opgevat als een extra katern. Verder beschikt *De Telegraaf* nog over de katern 'Privé' en het katern 'Interview'. In beide katernen zijn geen beelden geplaatst. Zij vallen hierdoor buiten de beeldanalyse.

Het grootste aantal beelden is op de binnenlandpagina geplaatst, daarna volgt de voorpagina en de zaterdagpagina. Op de voorpagina zijn vijftien beelden geplaatst. Er is een aparte sectie gewijd aan de moord op Pim Fortuyn en de verkiezingen, die is te vinden onder de noemer 'Verkiezingen'. Op deze speciale pagina zijn verhoudingsgewijs niet echt veel beelden geplaatst.

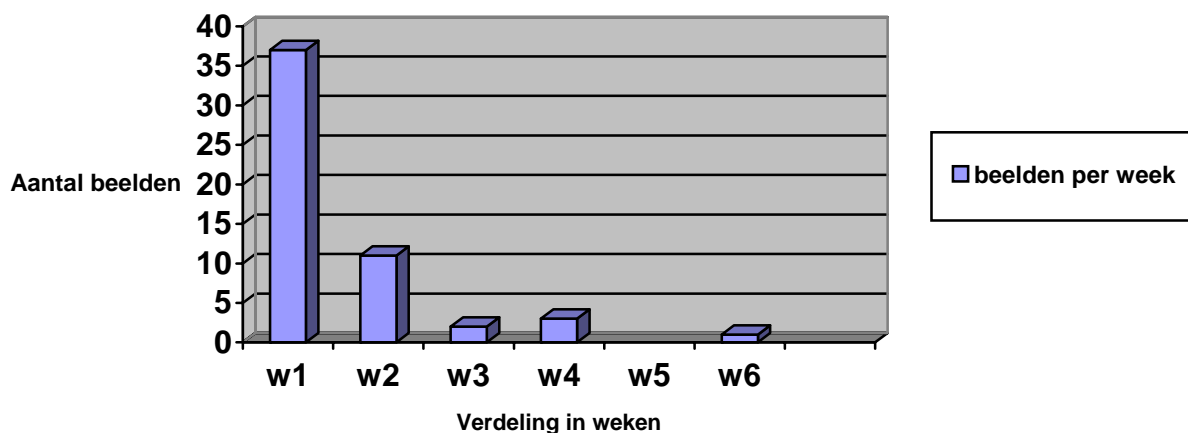
Ook de grootte van de foto's kan iets zeggen over de mate waarin beeld belangrijk is bij het tonen van emoties en de factor rouw. In het volgende diagram is het totaal van 49 beelden verdeeld over de vijf categorieën van grootte, op dezelfde wijze als bij de beeldanalyse van *NRC Handelsblad*. De beelden die worden gekwantificeerd op grootte zijn allemaal foto's, de andere beelden worden slechts gekwantificeerd in soort⁶⁸.

Aantal beelden verdeeld over soort en grootte

De Telegraaf maakt geen gebruik van tekeningen of schilderijen. Voor de analyse worden dus alleen foto's besproken. *De Telegraaf* kiest er voor om meer grote foto's te plaatsen dan middelgrote of kleine foto's. Tevens heeft *De Telegraaf* driemaal een *volledige* pagina gevuld met beeldmateriaal. *De Telegraaf* staat er om bekend dat zij over de gehele linie en vergeleken met andere dagbladen veel beelden plaatst. Hier valt op dat *De Telegraaf* het juist zoekt in de *omvang* van de foto's in plaats van in de *hoeveelheid*. Als deze beelden worden afgezet over de spreiding binnen de zes geanalyseerde weken, zijn de volgende uitkomsten te onderscheiden⁶⁹.

Aantal beelden verdeeld over zes weken

⁶⁸ Op dezelfde wijze als gedaan is bij de analyse van *NRC Handelsblad*

⁶⁹ W1 is week 1 enzovoort.

Er is een duidelijk dalende lijn waarneembaar in het aantal beelden dat per week wordt geplaatst. Opvallend is dat *De Telegraaf* vooral in de eerste week flink uitpakt met het aantal beelden. Daarna neemt het aantal drastisch af. In de vijfde week zijn er helemaal geen beelden te zien, terwijl er bij *NRC Handelsblad* in deze week juist sprake is van een niet te verklaren opleving.

4.3.2. Conclusie kwantitatieve beeldanalyse *De Telegraaf*

De Telegraaf staat bekend als een krant die doorgaans veelvuldig gebruik maakt van beeldmateriaal. Het aantal van 49 beelden ten opzichten van 125 artikelen geeft dit niet aan. Bij het analyseren van de beelden en de plaats die zij in het dagblad hebben valt op dat de meeste beelden te vinden zijn in de sectie 'binnenland'.

De Telegraaf is een incidentenkrant, waarin veel aandacht wordt besteed aan onderwerpen die gaan over de democratie, voetbal en het koningshuis. *De Telegraaf* is tevens een verzameling van kranten. Emotionele elementen worden niet geschuwd. De foto's betreffende de moord op Fortuyn zijn veelal op de voorpagina of in de sectie 'binnenland' geplaatst. De foto's zijn door hun omvang 'makkelijk' te vinden voor de lezer. Het gebruik van series beelden is opvallend in *De Telegraaf*. Door het gebruik van een serie beelden, ontstaat een soort verhaal dat de gebeurtenissen verduidelijkt. De volgorde in foto's verbeeld het verhaal als een stripverhaal. Ook de omvang van de beelden is kenmerkend voor *De Telegraaf*. Driemaal is er een volledige pagina gebruikt om foto's te plaatsen. *De Telegraaf* wil graag een 'nationale' krant zijn. Het onderwerp 'moord op Fortuyn' en de prominente plaats in het gebruik van beeldmateriaal op de voorpagina en in de sectie binnenland, bevestigt deze missie.

4.4. Conclusie

De verhouding tussen beeld en artikelen ligt voor beide bladen bijna een op twee, een beeld per twee artikelen. Voor *De Telegraaf* is dit niet zo opmerkelijk. Voor *NRC Handelsblad* wel, aangezien de laatste regelmatig beweert en claimt dat zij meer van de inhoudelijke artikelen is dan dat zij zou 'terugvallen op beeldmateriaal'. Verder laten beide dagbladen zien dat zij in overeenstemming met hun visie het dagblad vormgeven. *De Telegraaf* door de manier waarop zij de beelden plaatst op de binnenlandpagina en gebruikmaakt van doorgaans grote beelden of series van beelden. *NRC Handelsblad* doet dit door veel van haar beeldmateriaal te plaatsen op de opiniepagina.

4.5. Kwalitatieve analyse

Beeldmateriaal is van belang voor de constructie van emoties en de manier waarop massarouw in de geanalyseerde dagbladen vorm aanneemt. De uitwerking van het beeldmateriaal bevindt zich achter in de bijlage. Kopieën van de originele beelden zijn te vinden in de aparte bijlage. In deze analyse zal het beeldmateriaal in een bepaalde fase van rouw worden geplaatst. Deze verschillende fasen van rouw en de manier waarop de selectie van een beeld in verhouding tot de plaats binnen een fase tot stand is gekomen, zal met het gebruik van enkele voorbeelden worden geïllustreerd.

De criteria zoals Barthes en Evans deze gebruiken zijn op zich zeer waardevol. Het zijn ook de enige hanteerbare en gebruikelijke criteria voor het uitvoeren van een fotoanalyse. Deze criteria zijn echter maar van een beperkte toepassing als het gaat om de herkenning van de fasen zoals deze worden besproken door Kübler-Ross. In dit onderzoek is gekeken naar de specifieke emotionele aspecten van beelden. De beelden zullen worden ingedeeld in een van de stadia van rouw, zoals onderscheiden door Kübler-Ross. Hieronder worden de verschillende stadia nogmaals kort besproken:

Ontkenning en isolering. De eerste reactie bij berichten over de dood is die van ontkenning en isolering, men krijgt de sterke neiging om zichzelf af te sluiten van de buitenwereld⁷⁰. Het ontstaan van woede kenmerkt de tweede fase. Waar in de eerste fase de buitenwereld wordt buitengesloten, wordt in deze fase juist ingegaan op de buitenwereld. Gevoelens van onmacht en woede worden soms willekeurig geprojecteerd op de omgeving⁷¹. De derde fase is die van het marchanderen of onderhandelen. In deze fase proberen mensen zichzelf doelen te stellen. Het stellen van doelen heeft als uitgangspunt de pijn en het verdriet tijdelijk op te delen, zodat deze als beheersbare onderdelen gaan fungeren. Het gaat hier in principe om een verandering in de tactiek die het geheel beheersbaar moet maken.⁷² De vierde fase kenmerkt zich door depressie en/of heroriëntatie. Het gaat hier om een proces van afscheid nemen. De periode van heroriëntatie en depressie kan ook een versterkende invloed hebben op de zelfreflectie of op een reflectie op de samenleving⁷³. De laatste fase betreft de fase van acceptatie of aanvaarding. Het besef van verlies is iets in het achterhoofd en niet iets wat telkens weer tot een confrontatie lijdt⁷⁴.

---

⁷⁰ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden*, 48-59

⁷¹ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden*, 60-89

⁷² Kübler-Ross, *Lessen voor levenden*, 90-92

⁷³ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden*, 93-116

⁷⁴ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden*, 117-130

Het plaatsen van een beeld in een fase geschiedt via een methode die nog niet eerder is gebruikt. In onderstaande zal de analysemethode aan de hand van enkele illustraties uiteen worden gezet. In onderstaande voorbeelden wordt zowel het feitelijke beeld als de interpretatie van dit beeld besproken. De analyse van de beelden bevindt zich in de bijlage, een kopie van het originele beeld is te vinden in de aparte bijlage. De volgende beschrijving betreft een beeld dat in de eerste fase is geplaatst:

‘De foto toont het lichaam van een persoon. Er lijkt iemand te zijn neergeschoten. Het onderschrift geeft kort en bondig weer wat voor situatie er zich op het beeld afspeelt: ‘Het lichaam van Pim Fortuyn gisteravond kwart over zeven op het parkeerterrein van het mediapark in Hilversum. Ambulances zijn vertrokken en leden van de recherche zijn begonnen met het technisch onderzoek. De foto werd gemaakt door geluidsvormgever Leo Knikman die op dat moment werkte in het audiocentrum’. Op de foto zijn buiten het lichaam van Fortuyn enkele andere personen en objecten (auto’s) te zien. Het beeld is indirect en hard. Het beeld is van bovenaf genomen zodat de gehele situatie vanuit een soort vogelvlucht wordt waargenomen. Het beeld roept ontkenning en isolering op. De foto is van een afstand genomen en de foto komt afstandelijk over. Het beeld past binnen de eerste fase van rouwverwerking⁷⁵.

Het beeld, zoals hierboven beschreven roept ontkenning en isolering op. Dit komt doordat het beeld heel erg onwerkelijk op de lezer overkomt. Reden hiervoor is, dat het beeld heel scherp en van boven af is genomen. Je kijkt als het ware op de situatie neer, waardoor het lijkt alsof datgene wat je waarneemt niet werkelijk is gebeurd maar in scène is gezet. Ook lijkt het beeld te zijn vergroot. Al deze kenmerken dragen eraan bij, dat het beeld in de eerste fase, de fase van ontkenning en isolering wordt geplaatst. De tweede fase van rouw, betreft de fase van het ontstaan van woede. Waar in de eerste fase de buitenwereld wordt ‘buitengesloten’, wordt in deze fase juist ingegaan op de buitenwereld en gevoelens van onmacht en woede worden soms willekeurig geprojecteerd op de omgeving. Onderstaand voorbeeld illustreert hoe een beeld kan worden geplaatst in de tweede fase van rouw:

‘De foto geeft een perspectief van de stille tocht die is gehouden voor Fortuyn. Het onderschrift van de foto luidt: ‘Tijdens de stille tocht gisteravond door Rotterdam droegen mensen foto’s van de vermoorde politicus met zich mee’. Er staan duidelijk veel mensen op deze foto maar zij zijn allemaal zeer wazig afgebeld. Enkele houden een foto van Fortuyn omhoog, deze foto’s zijn wel scherp en er valt een tekst op te lezen: ‘Nederland wordt wakker! De democratie is vandaag ver(moord)’. Dit laatste woord is niet helemaal duidelijk leesbaar maar waarschijnlijk staat

---

⁷⁵ NRC Handelsblad, *Fortuyn vermoord, dader ‘milieuactivist’*, 7 mei 2002, foto nr. 1

er vermoord. Het beeld is onwerkelijk en het symboliseert de onmacht die de samenleving in zijn greep houdt. De handen met de foto's symboliseren dat iemand blijkbaar het lot van een mensenleven in 'eigen hand mag nemen'. Deze foto drukt onmacht en verdriet uit en valt hierdoor in de tweede fase ⁷⁶.

Dit beeld laat duidelijk zien dat de woede tegen de buitenwereld wordt gekeerd. Er wordt gezocht naar een manier om uitdrukking te geven aan gevoelens van onmacht. De demonstranten zijn op zoek naar de schuldvraag en proberen die vooral bij de buitenwereld te leggen. De manier waarop de foto gemaakt is draagt hier ook aan bij. De foto is van een lager perspectief dan normaal genomen, waardoor de afgebeelde personen groter lijken dan dat zij in werkelijkheid zijn. Doordat zij 'groter' lijken, lijkt hun woede ook 'groter'. De directe manier waarop de afgebeelde personen de camera in kijken zorgt voor een onbehagelijk gevoel bij de lezer. Tevens zorgt dit voor het gevoel dat de grote mate van woede die dit beeld uitstraalt, lijkt te zijn gericht tegen de buitenwereld.

De derde fase van rouw betreft de fase van het marchanderen of onderhandelen. In deze fase proberen mensen zichzelf doelen te stellen. Dit stellen van doelen heeft als uitgangspunt de pijn en het verdriet tijdelijk op te delen zodat deze als beheersbare onderdelen gaan fungeren⁷⁷. Deze (derde) fase is lastig te onderscheiden. Onderstaand voorbeeld laat zien hoe deze fase wordt beoordeeld en benoemt:

'Op de foto is eigenlijk niets te zien behalve twee personen die langs en soort hek fietsen. Zonder het onderschrift had de lezer deze foto nooit kunnen interpreteren: 'Als laatste eer aan Pim Fortuyn heeft de gemeente Oegstgeest de verkiezingsborden met zwart landbouwplastic af laten dekken'. Het onderwerp van deze foto betreft een object. Het betreft hier afgeplakte posters waarop Pim Fortuyn was afgebeeld. Het afplakken van de posters is gedaan omdat alle campagnes voor de verkiezingen zijn stopgezet en moeten worden afgebroken. In deze foto symboliseert het echter ook de dood van Fortuyn. Het lijkt alsof de gemeente niet precies weet wat zij met de situatie aan moet maar dat dit wel een gepaste actie leek. Deze foto valt in de onderhandelingsfase waar wordt gezocht naar een nieuw evenwicht door onderhandelen en marchanderen. Dit zoeken naar een evenwicht komt voor uit een onzekerheid⁷⁸.

Het beeld reflecteert de twijfel die is ontstaan. Er wordt gezocht naar een manier om met de situatie om te gaan. Hoe dit moet worden gedaan is nog niet precies duidelijk. De foto drukt deze twijfel sterk uit. Het standpunt van de camera lijkt normaal. De posters met de foto van Fortuyn

---

⁷⁶ Nrc Handelsblad, *Lijsttrekkers krijgen extra beveiliging*, 8 mei 2002, foto nr. 9

⁷⁷ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden*, 90-92

⁷⁸ Nrc Handelsblad, *Als laatste eer aan Pim Fortuyn*, 10 mei 2002, foto nr. 14

zijn in dit beeld het object. In eerste instantie verwijst een object naar zichzelf, maar ze refereert ook aan andere betekenissen. Deze foto staat symbool voor de situatie en geeft aan dat er twijfel bestaat over de manier waarop er op deze situatie moet worden gereageerd. Dit verklaart waarom deze foto in de derde fase is geplaatst.

De vierde fase, die in het proces van rouwarbeid valt te onderscheiden, betreft de fase van depressie en/of heroriëntatie. Het gaat hier om een proces van afscheid nemen, zelfreflectie en om een reflectie op de samenleving⁷⁹. Deze fase wordt in het onderstaande voorbeeld verduidelijkt:

‘Op de foto staat de broer van Fortuyn met zijn familie afgebeeld. De foto lijkt te zijn genomen in de huiskamer van de familie. Het shot is van onderaf gemaakt waardoor de personen iets hoger in beeld komen. Dit zou normaal gesproken tot effect hebben dat zij meer macht uitstralen. In deze foto is dit echter helemaal niet het geval. De foto oogt depressief. Het is opvallend hoe weinig charisma de broer van Fortuyn bezit. Deze foto weerspiegelt de depressieve gevoelens van de familie. Het artikel geeft eigenlijk pas echt inhoud aan deze foto. Daardoor kan deze foto geïnterpreteerd worden als een oproep aan de samenleving waarbinnen een heroriëntatie dient plaats te vinden. Hierdoor past dit beeld in de vierde fase van rouwverwerking⁸⁰’.

In bovenstaand voorbeeld is het vooral de tekst die betekenis geeft aan de foto. Het portret van de familie van Fortuyn illustreert het verhaal. In samenspel met de oproep van de broer van Fortuyn spreekt dit beeld een duidelijke boodschap uit.

De vijfde fase van rouw die in het proces van rouwarbeid valt te onderscheiden, betreft de fase van acceptatie en aanvaarding. Het besef van verlies is iets in het achterhoofd en niet iets wat telkens weer tot een confrontatie leidt. Het volgende voorbeeld laat zien hoe een beeld in deze fase is geplaatst.

‘Het betreft hier twee foto’s. De een biedt een duidelijk overzicht en de ander is een close-up van de handeling; het uitstrooien van de bloemen vanaf het achterdek van een schip. De handeling duidt acceptatie, herdenking en aanvaarding aan. Deze actie kan worden gezien als een afsluitend element voordat het gewone leven weer wordt hervat. De afgebeelde brug staat vol met mensen, dit beeld symboliseert de samenleving die de vermoorde politicus voor het laatste groet⁸¹’.

---

⁷⁹ Kübler-Ross, *Lessen voor levenden*, 93-116

⁸⁰ De Telegraaf, *laat de mensen hun eigen keuze maken*, 14 mei 2002, foto nr. 34

⁸¹ De Telegraaf, *Pims bloemen uitgestrooid*, 18 mei 2002

Het beeld laat een symbolische afscheidsceremonie zien. De foto's hebben een soort van waardigheid over zich, ze 'ademen' gevoelens van acceptatie en aanvaarding uit. Het besef van het verlies van Fortuyn is niet iets wat in dit beeld weer direct emoties oproept. De emotie lijkt naar de achtergrond te zijn verdrongen en het is niet iets wat telkens weer tot een confrontatie lijdt.

De voorafgaande illustraties dienen om te verduidelijken hoe de geanalyseerde beelden in een bepaalde fase van rouw worden geplaatst. Door de manier waarop dit is gedaan uiteen te zetten, probeert deze thesis duidelijkheid voor de lezer te scheppen. Het plaatsen van beelden in een bepaalde fase van rouw blijft een subjectieve bezigheid, het gaat altijd om de manier waarop een persoon een bepaald beeld ziet of een tekst, zoals later nog aan de orde komt, interpreteert. Rouw is in deze thesis geïnterpreteerd als een proces. Daarom is het mogelijk dat in een bepaald beeld, meerdere fasen vallen te onderscheiden.

4.6.1. Beeldanalyse *NRC Handelsblad*

De analyse van de beelden binnen *NRC Handelsblad* heeft als doel vast te stellen of er een individueel rouwproces terug te vinden is in de massamedia, hier specifiek gericht op de factor 'beeld'. Deze factor beeld wordt breed genomen en betreft hier zowel foto's, schilderijen en tekeningen. De analyse van het beeldmateriaal is vanuit de reeds besproken analysemethode opgesteld. Het is belangrijk dat de lezer in het achterhoofd houdt dat het hier specifiek gaat om de individuele gevoelens van rouw en 'rouwarbeid' zoals deze door Kübler-Ross aan de orde worden gesteld. Gelden de verschillende fasen van rouw, zoals deze voor individuen gelden, ook voor een collectieve institutie als de media? En zijn deze verschillende fasen van rouwarbeid terug te vinden in de manier waarop dagbladen verslag doen in het gebruik van beeldmateriaal van de moord op Pim Fortuyn, in de afgebakende periode van zes weken?

4.6.1.1. Inleiding

In de volgende analyse zal worden ingegaan op de beelden die *NRC Handelsblad* binnen de afgebakende periode heeft gebruikt ter ondersteuning van of los van de verschenen artikelen betreffende de dood van Fortuyn en de nasleep hiervan. De factor rouw is in deze analyse per beeld gedefinieerd door gebruik te maken van de verschillende analysemogelijkheden zoals hier boven al eerder ter sprake is gekomen en de verschillende fasen zoals deze door Kübler-Ross zijn onderscheiden. De uitwerkingen van de in deze analyse gebruikte beelden zijn terug te vinden in de bijlage, een kopie van de originele afbeelding is te vinden in de aparte bijlage. Als eerste zal er

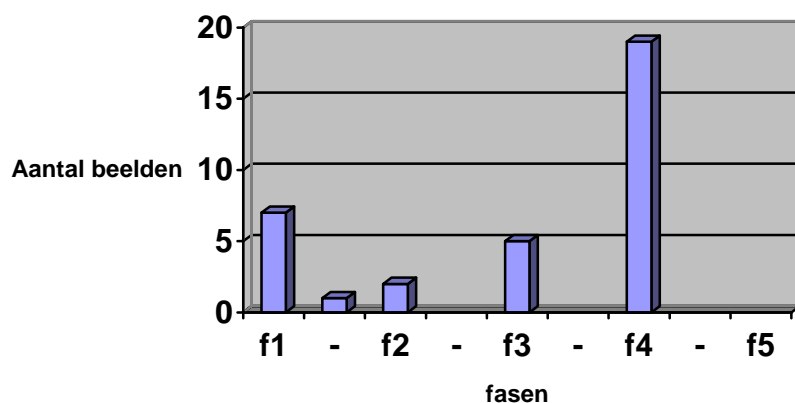
worden gekeken naar de verdeling van de fasen binnen het proces van ‘rouwarbeid’ over de verschillende weken. Vooropgesteld dat deze verdeling over de verschillende weken niets te maken heeft met de fasen, in die zin dat niet elke fase in een bepaalde week valt. Deze thesis gaat uit van de veronderstelling dat bepaalde fasen zich eerder zullen openbaren in bepaalde weken dan anderen. Hier wordt mee bedoeld dat bijvoorbeeld fase een, die van isolering en ontkenning, hoogst waarschijnlijk in de eerste week ook het meest aanwezig zal zijn. Dit geldt tevens voor het verloop van de andere fasen. Door het aantal beelden en hun fase van rouw te kwantificeren over een bepaalde periode, wordt getracht om een duidelijker inzicht te krijgen in de manier waarop de fasen zich binnen dit tijdsbestek ontwikkelen en of hierbinnen patronen zijn te ontdekken. Verder kunnen door het schematiseren van dit soort gegevens opvallende aspecten worden geanalyseerd en verklaard.

Het aantal gevonden beelden bedraagt, wat betreft *NRC Handelsblad*, 67 stuks. Het aantal beelden dat bruikbaar is voor deze analyse bedraagt in totaal 56 beelden. Reden hiervoor is dat niet alle beelden goed te benoemen en zagezegd in een fase van rouw te plaatsen vielen. Deze beelden zijn uit de analyse geweerd. Hier is bewust voor gekozen omdat het proberen te plaatsen van deze beelden, terwijl aan de fase van rouw wordt getwijfeld, de analyse dusdanig zou kunnen vertroebelen. Een aantal van de geanalyseerde beelden viel tussen twee fasen in. Dit is, zoals Kübler-Ross ook zelf onderkent, mogelijk omdat het hier een ‘bewegend’ proces betreft. Een proces impliceert dat het gaat om een doorlopend geheel waarbinnen de verschillende stadia niet als afzonderlijke delen moeten worden opgevat maar juist als overlopende fasen. Bij het analyseren van de factor rouw en het verloop daarvan in het gebruik van beeldmateriaal, zullen ter illustratie ook enkele beelden worden uitgelicht. De reden hiervoor is dat de lezer dan een betere indruk krijgt van de manier waarop het vaststellen en het plaatsen van de beelden in verschillende fasen is verlopen⁸². In de volgende grafiek is te zien hoe de fasen zijn verspreid over de eerste week.

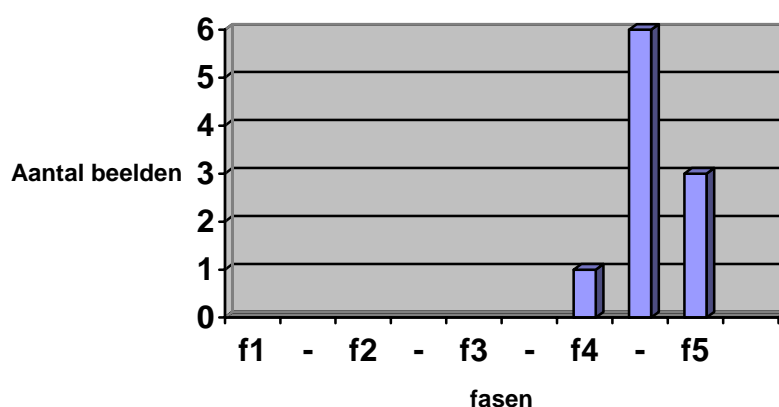
⁸² De streepjes tussen de fase betekenen dat een beeld beide fasen weerspiegelt.

Fasen verdeeld over week 1

De spreiding van het aantal fasen in de eerste week is opvallend. Waar juist in deze eerste week verwacht werd dat vooral fase 1, 2 en 3, respectievelijk de ontkenning en isolering, het ontstaan van woede en het marchanderen of onderhandelen, het meest frequent aanwezig zouden zijn, valt in bovenstaande grafiek te zien dat dit niet het geval is en dat juist de vierde fase binnen de eerste week (al) het meest frequent aanwezig is⁸³. Omdat deze grafiek geen beeld geeft van de spreiding over de eerste week, zal verderop de eerste week per dag worden geanalyseerd.

Fasen verdeeld over week 2

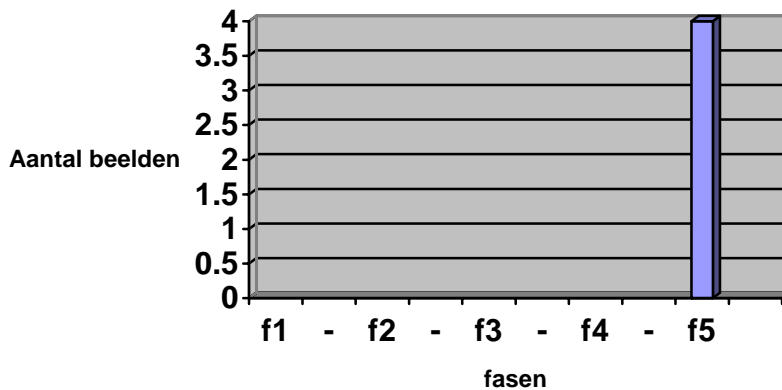

In de tweede week is duidelijk te zien dat de eerste drie fasen helemaal niet meer terug te vinden zijn, de meeste beelden zweven tussen de vierde en de vijfde fase, respectievelijk de fase depressie en/of heroriëntatie en de fase acceptatie/aanvaarding.

⁸³ Omdat de spreiding over de eerste week zo ruim is, zal verderop week 1 per dag worden geanalyseerd.

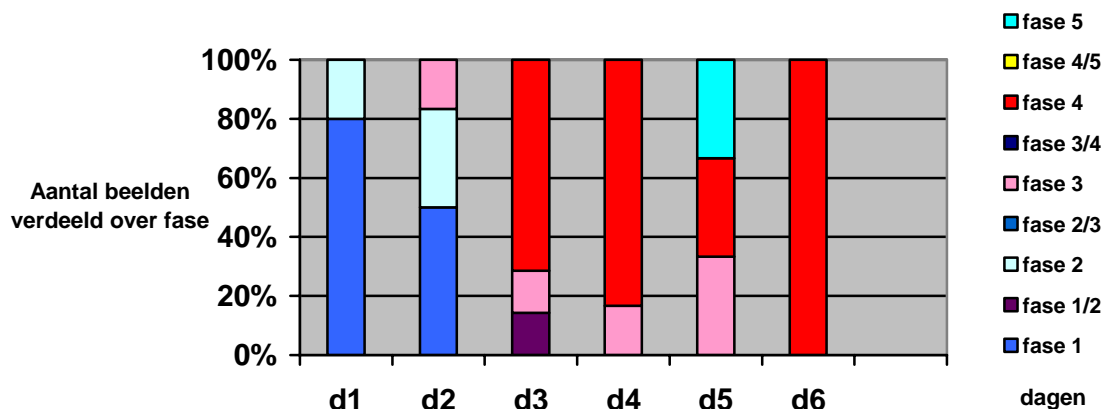

Fasen verdeeld over week 3

In week drie waren slechts vier beelden te analyseren. Deze vallen allen binnen de vijfde fase, die van acceptatie en aanvaarding. Week vier, vijf en zes lieten verder geen bijzonderheden zien in het gebruik en het plaatsen van beelden, alle beelden vielen in fase 5 op een uitzondering in week 5 na waar een beeld tussen fase vier en fase vijf in zat⁸⁴. Interessanter is het om te kijken hoe het verloop was in de eerste week. De week waarin, niet verassend, de meeste beelden te vinden waren. In de bovenstaande grafiek is de spreiding af te lezen van de fasen, verdeeld over de dagen van de eerste week. Op de eerste dag is duidelijk te zien dat de meeste beelden zich in de eerste fase bevinden.

Verdeling fasen over 1e week in dagen

Een goed voorbeeld van hoe zo'n beeld in de fase van isolering en ontkenning kan worden herkend is bijvoorbeeld de eerste foto die werd geplaatst in *NRC Handelsblad* naar aanleiding van de moord op Fortuyn:

⁸⁴ Het afbeelden van grafieken in deze analyse bevat geen meerwaarde. Daarom zijn deze geheel weggelaten.

‘De foto toont het lichaam van een persoon. Er lijkt iemand te zijn neergeschoten. Het onderschrift geeft kort en bondig weer wat voor situatie er zich op het beeld afspeelt: ‘Het lichaam van Pim Fortuyn gisteravond kwart over zeven op het parkeerterrein van het mediapark in Hilversum. Ambulances zijn vertrokken en leden van de recherche zijn begonnen met het technisch onderzoek. De foto werd gemaakt door geluidsvormgever Leo Knikman die op dat moment werkte in het audiocentrum’. Op de foto zijn buiten het lichaam van Fortuyn enkele andere personen en objecten (auto’s) te zien. Het beeld is indirect en hard. Het beeld is van bovenaf genomen zodat de gehele situatie vanuit een soort vogelvlucht wordt waargenomen. Het beeld roept ontkenning en isolering op. De foto is van een afstand genomen en de foto komt afstandelijk over. Het beeld past binnen de eerste fase van rouwverwerking⁸⁵’.

Op de tweede dag is de verdeling over de eerste twee fasen meer evenredig. Er zijn op de tweede dag minder beelden die in fase een vallen. Hieronder een beschrijving van een beeld dat in de tweede fase past:

‘De foto toont de omgevallen beken nadat rellen waren uitgebroken in de binnenstad van Den Haag. Het onderschrift van de foto omschrijft de gebeurtenis zoals deze op de foto is waar te nemen: ‘Rellen gisteravond voor het Mauritsbuis, vlakbij ‘het torentje’ van premier Kok’. De foto is van bovenaf genomen. Hierdoor kijk je op de situatie neer waardoor de vernielingen iets onwerkelijks krijgen. Deze foto zou binnen de verschillende fasen van het rouwproces in fase twee passen. Het beeld heeft iets onwerkelijks. De omgevallen beken zouden symbool kunnen staan voor het uiteenvallen van de democratie en de politieke orde. De foto weerspiegelt gevoelens van onmacht en woede en hoe zij worden geprojecteerd op de omgeving⁸⁶’.

De derde fase is, zoals al eerder ter sprake is gekomen, een fase die niet altijd duidelijk is te herkennen en in veel gevallen helemaal niet voorkomt. In de eerste week is te zien dat deze fase verspreid over zowel dag twee, drie, vier en vijf voorkomt. Het is lastig om een vinger op deze fase te leggen omdat onderhandelen en marchanderen eigenlijk iets is dat niet echt fasegebonden lijkt te zijn, het gaat hier ook om zelfreflectie. Het is niet altijd gemakkelijk om de derde fase te herkennen.

‘Op de foto is weinig te zien, behalve twee personen die langs een soort hek fietsen. Zonder het onderschrift had de lezer deze foto nooit kunnen interpreteren. Het onderwerp van deze foto betreft een object. Het betreft hier afgeplakte posters waarop Pim Fortuyn was afgebeeld. Het afplakken van de posters is gedaan omdat alle campagnes voor de verkiezingen zijn stopgezet en moeten worden afgebroken. Op deze foto symboliseert het echter

⁸⁵ NRC Handelsblad, *Fortuyn vermoord, dader ‘milieuactivist’*, 7 mei 2002, foto nr. 1

⁸⁶ NRC Handelsblad, *Er is een maatschappelijke bom ontploft*, 7 mei 2002, foto nr. 4

ook de dood van Fortuyn. Deze foto valt duidelijk in de onderhandelingsfase waar wordt gezocht naar een nieuw evenwicht door onderhandelen en marchanderen⁸⁷.

De derde dag in de eerste week na de moord op Fortuyn laat zien dat de vierde fase, de fase van depressie en/of heroriëntatie massaal heeft toegeslagen, deze fase werkt ook in een grote mate door op de vierde dag:

De tekening staat symbool voor de begrafenisstoet van Fortuyn. De titel van het artikel luidt; 'Nederland moet terugkeren naar de realiteit'. De tekening staat symbool voor de depressie waarin veel mensen zich bevinden en geeft een soort boodschap dat er moet worden teruggekeerd naar de realiteit door het inzetten van een herdefiniëring binnen de samenleving. Er is min of meer lang genoeg stil gestaan bij de dood van Fortuyn, maar nu lijkt het genoeg te zijn geweest en dient de samenleving zich bij het gebeurde neer te leggen en door te gaan⁸⁸.

De vijfde dag in de eerste week na de moord op Fortuyn laat voor het eerst een begin zien in het accepteren en aanvaarden, hoewel dit op de zesde dag toch weer wordt weerlegd. De echte massale acceptatie in beeld, wat betreft de factor rouw en Pim Fortuyn, treedt in *NRC Handelsblad* zo rond 16 mei in, dit is in de eerste helft van de tweede week.

4.6.1.2. Conclusie

Het geanalyseerde beeldmateriaal dat *NRC Handelsblad* heeft geplaatst naar aanleiding van de moord op Pim Fortuyn laat zien dat de fasen binnen een individueel rouwproces ook terug te vinden zijn in het plaatsen van beelden in dit specifieke massamedium. De eerste foto die *NRC Handelsblad* plaatst, is zeer kenmerkend voor deze krant. De foto is zeer afstandelijk en lijkt in een soort isolement te zitten. Deze foto geeft indirect en onbewust de afstand weer die het *NRC Handelsblad* weerspiegelt in haar denken over Fortuyn. Opvallend is de 'snelheid' waarmee het rouwproces in beeld wordt afgehandeld. De fase van ontkenning en isolering neemt enige tijd in beslag, de tweede en derde fase zijn slechts kort te herkennen. De vierde fase, die van depressie en heroriëntatie, zet al binnen de eerste week in. Dit zou te maken kunnen hebben met de politieke situatie die zich op dat moment in Nederland afspeelde en de rol van de moord op de politicus Fortuyn hierin. Een andere verklaring kan worden gezocht in de houding van het *NRC Handelsblad* ten opzichte van deze situatie, het lijkt alsof deze krant het liefst zo snel mogelijk weer terug wil keren tot de realiteit. Dit blijkt al uit de titel van een artikel dat verscheen op 10 mei,

---

⁸⁷ NRC Handelsblad, *Als laatste eer aan Pim Fortuyn*, 10 mei 2002, foto nr. 14

⁸⁸ NRC Handelsblad, *Nederland moet terugkeren tot de realiteit*, 10 mei 2002, foto nr. 17

slechts drie dagen na de verschijning van het eerste artikel⁸⁹. De fase van acceptatie en aanvaarding zet al in het begin van de tweede week in.

Het *NRC Handelsblad* geeft over de manier waarop zij beeldmateriaal gebruikt een duidelijk signaal af. Emoties worden in deze krant onder controle gehouden en het idee wordt gewekt dat de krant snel naar een acceptatie van het geheel toe wil. In hoeverre de keuze voor het gebruik van beeldmateriaal aangepast wordt aan het soort lezer dat de krant wil bereiken is niet geheel duidelijk, daar kan slechts over worden gespeculeerd. Het rouwproces zoals dat in verschillende fasen bij een individu verloopt, is in beeld terug te vinden binnen *NRC Handelsblad*, het volgt echter niet het stereotype patroon. Opvallend is dat het proces lijkt te worden versneld. Deze versnelling zit vooral in de mate van aandacht die de krant schenkt aan de vierde en in mindere mate ook aan de vijfde fase binnen de te onderkennen stadia van rouw.

4.6.2.1. Beeldanalyse *De Telegraaf*

De analyse van de beelden in *De Telegraaf* dient hetzelfde doel en is op dezelfde manier tot stand gekomen als bij *NRC Handelsblad*: het vaststellen van een individueel rouwproces in de massamedia gericht op de factor beeld. Ook voor *De Telegraaf* geldt dat de factor beeld breed is gedefinieerd; foto's, schilderijen en tekeningen. *De Telegraaf* wordt doorgaans gezien als een 'emotionele' krant. Dit emotionele schuilt in bepaalde woordkeuze en de manier waarop er van beeldmateriaal gebruik wordt gemaakt.

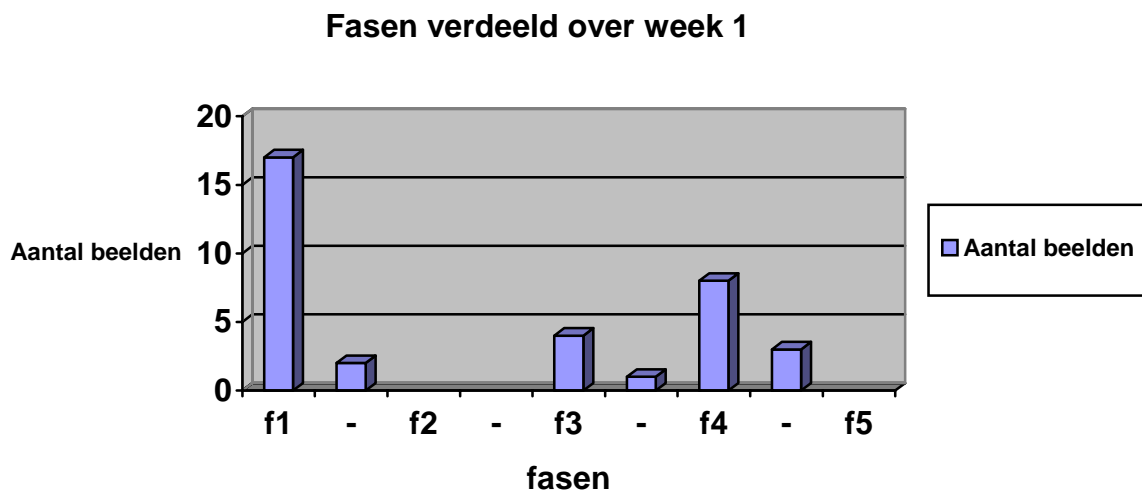
In de volgende analyse zal worden ingegaan op de beelden die *De Telegraaf* binnen de afgebakende periode heeft gebruikt ter ondersteuning van of los van de verschenen artikelen betreffende de dood van Fortuyn. De factor 'rouw' is in deze analyse per beeld gedefinieerd, door gebruik te maken van de verschillende analysemogelijkheden zoals eerder ter sprake is gekomen. Als eerste zal er worden gekeken naar de verdeling van de fasen binnen het proces over de verschillende weken. Zoals ook al eerder is vermeld heeft deze verdeling over de weken niet direct iets te maken met het idee dat elke fase een week zou moeten beslaan. Door de bevindingen te kwantificeren over een bepaalde periode, wordt getracht om een duidelijker inzicht te krijgen in de manier waarop de fasen zich ontwikkelen en of er in die ontwikkeling patronen vallen te ontdekken.

---

⁸⁹ NRC Handelsblad, *Nederland moet terugkeren tot de realiteit*, 10 mei 2002, artikel nr. 69

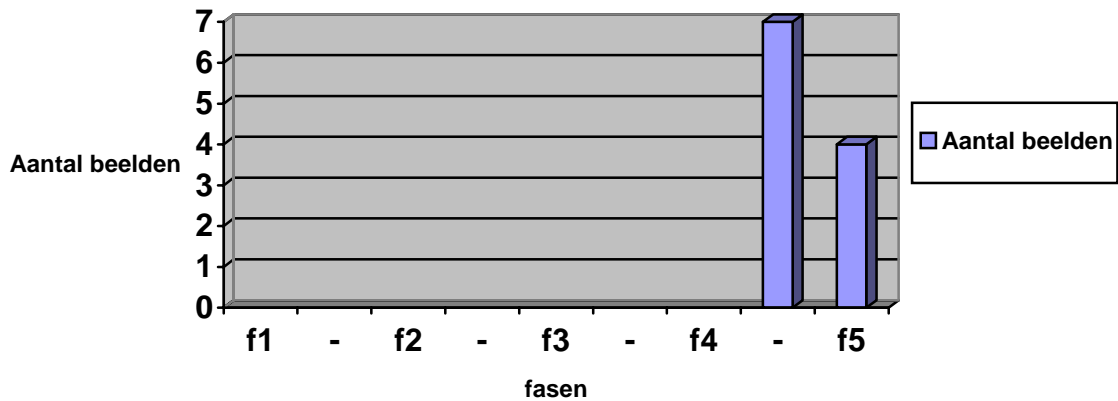
Het aantal in *De Telegraaf* geanalyseerde en uitgewerkte beelden bedraagt 49 stuks. Het aantal beelden dat bruikbaar is voor deze analyse bedraagt een totaal van 45. Een aantal beelden bleek ‘onkwalificeerbaar’ en kon zodoende niet worden ingedeeld bij een bepaalde fase of tussenfase. Net als bij *NRC Handelsblad* viel bij *De Telegraaf* een aantal beelden tussen de verschillende fasen in. Een aantal uitwerkingen van de analyse (de manier waarop een beeld in een bepaalde fase van rouw kan worden gekwalificeerd) zal ook hier, net als bij *NRC Handelsblad*, ter verduidelijking worden aangevoerd. De rest van de beelduitwerkingen is in de bijlage te vinden.

In de volgende grafiek is te zien hoe de verschillende fasen van rouw zijn verspreid over de eerste week na de moord op Pim Fortuyn. De streepjes tussen de verschillende fasen geven aan dat een bepaald beeld elementen van twee fasen kan bevatten.

De spreiding van het aantal fasen in de eerste week, laat zien dat het gros van de beelden in de eerste fase vallen, de fase van ‘ontkenning en isolering’. Twee beelden bevinden zich tussen de eerste en de tweede fase. In de tweede fase zijn helemaal geen beelden te onderkennen, fase drie en vier eisen samen een behoorlijk deel van het totaal op. Fase vijf, de fase van acceptatie en aanvaarding is niet te herkennen in de eerste week. Omdat deze grafiek geen beeld geeft van de spreiding over de eerste week en de meeste beelden bij *De Telegraaf* binnen de eerste analyseweek vallen, zal verderop, de eerste week per dag worden geanalyseerd.

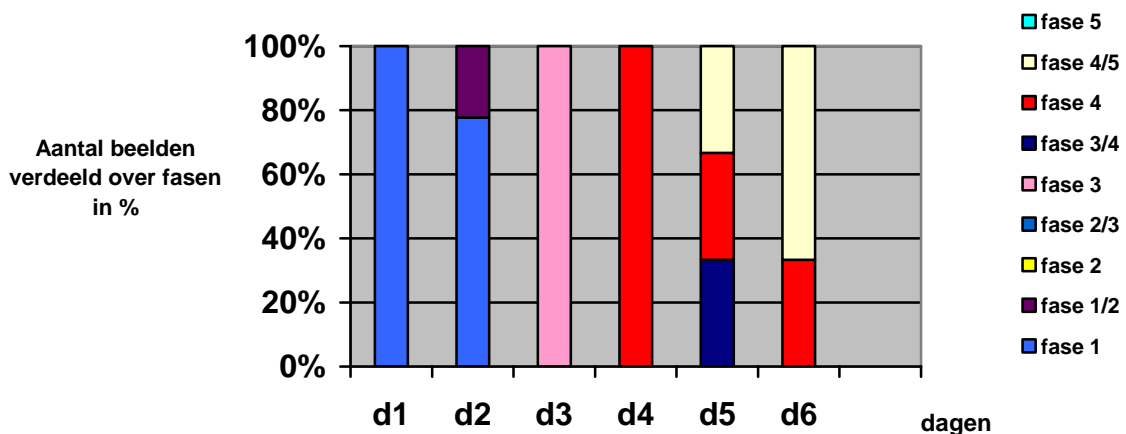
Fasen verdeeld over week 2

In de tweede week is duidelijk te zien dat de eerste drie fasen helemaal niet meer te herkennen zijn, en dat de meeste beelden zweven tussen de vierde en de vijfde fase, respectievelijk de fase van depressie en/of heroriëntatie en de fase van acceptatie en/of aanvaarding. De beelden neigen wel meer naar de vijfde dan naar de vierde fase.

De analyse over de derde week zou wat *De Telegraaf* betreft geen enkele waarde hebben omdat in deze week slechts twee beelden te analyseren waren. Voor de overige zes beelden die na de derde week verspreid over de overige drie weken verschenen, geldt hetzelfde. Interessanter is het om te kijken hoe het verloop zich verhield in de eerste week. De week waarin voor *De Telegraaf* bijna driekwart van de beelden te vinden waren.

Verdeling fasen over 1e week in dagen

In de bovenstaande grafiek is de spreiding af te lezen van de fasen verdeeld over de dagen van de eerste week⁹⁰. Op de eerste dag bevinden alle beelden zich in de eerste fase. *De Telegraaf* plaatste op de eerste dag louter beelden waarin extreme emotie-uitingen (binnen de eerste fase) waarneembaar waren. De eerste foto die *De Telegraaf* plaatste, is tot de dag van vandaag nog steeds inzet voor discussie:

‘De foto toont een lichaam. Er lijkt iemand dood op de grond te liggen. Het hoofd ligt op een wit doek, rondom de persoon staan van die cijfertjes die wij eerder kennen uit Amerikaanse misdaadseries dan uit de Nederlandse media. Het onderschrift geeft kort en bondig weer wat voor situatie er zich op het beeld afspeelt;’Pim Fortuyn, nadat plotseling een man van dicht bij het vuur op hem opende. Het nieuws van de aanslag trof heel Nederland als een mokerslag’. Op de foto is buiten het lichaam van Fortuyn niets anders waarneembaar. De foto is een zeer confronterende close-up en heeft iets onwerkelijks. De foto is zeer schokkend. Het beeld is direct en hard. Het beeld roept ontkenning en isolering op. Het beeld past in de eerste fase van rouwverwerking zoals deze te onderscheiden valt binnen Kübler-Ross⁹¹.

Deze foto is veruit de meest directe en schokkende foto. *De Telegraaf* wilde met dit beeld de schrok visualiseren. De eerste fase, komt in deze foto duidelijk tot uiting. Hieronder nog een voorbeeld:

‘Beeld van een portret van Fortuyn. Het betreft hier een close-up van zijn gezicht. Onderschrift: ‘Pim Fortuyn bij het lijsttrekkersdebat van afgelopen zondag’. Fortuyn wordt levenslustig en strijdvaardig afgebeeld. Dit beeld roept op deze manier onwerkelijkheid op over zijn dood en past zodoende binnen de eerste fase van het proces van rouwverwerking⁹².

Op de tweede dag overheerst de fase van ontkenning en isolering nog steeds, hoewel er een kleine overbrugging zichtbaar is naar de tweede fase. De derde fase is, zoals al eerder ter sprake is gekomen, een fase die niet altijd duidelijk is te herkennen. Bij het analyseren van het beeldmateriaal in *De Telegraaf* blijkt hier sprake te zijn van een uitzondering. De derde dag is geheel gewijd aan deze derde fase van onderhandelen en marchanderen:

‘De foto’s, die in een serie zijn geplaatst, laten een jongetje zien en hoe hij reageert op de winst van zijn club tijdens een voetbalwedstrijd. De andere twee beelden laten eveneens blij supporteurs zien. De begeleidende teksten en de kop

---

⁹⁰ d1= dag 1 en zo verder

⁹¹ De Telegraaf, *Fortuyn vermoord*, 7 mei 2002, foto nr. 1

⁹² De Telegraaf, *Gewoon omdat hij zijn mening uitte*, 8 mei 2002, foto nr. 16

van het artikel weerspiegelen de tegenstrijdigheden van de gebeurtenissen en hebben een bijna symbolische functie doordat zij onbewust de dunne lijn schetsen die er tussen verschillende emotie ligt: 'Winst Cup verdringt even het verdriet'. De foto's hebben hierdoor een duidelijk 'derde effect' op de lezer omdat de afbeeldingen hier een verhaal vertellen, het verhaal over de manier waarop verschillende emoties toch zo dicht bij elkaar kunnen liggen. De serie laat de vreugde van een kindje zien nadat Feyenoord heeft gewonnen en beelden van de feestende supporters. De onderschriften van de foto's gaan in op de moord op Fortuyn. De beelden marchanderen en laten een tussenfase in het proces zien. De beelden passen binnen de derde fase van rouwverwerking⁹³.

De vierde dag in de eerste week na de moord op Fortuyn laat zien dat de vierde fase, de fase van depressie en/of heroriëntatie massaal heeft toegeslagen, de gehele editie staat qua beeld in het teken van deze vierde fase:

De foto is een close-up van de stoet van rouwauto's. Langs de kant van de weg is duidelijk te zien hoe massaal de mensen op deze gebeurtenis zijn afgekomen. De foto is niet helemaal duidelijk, het onderschrift beschrijft de foto op de volgende manier: 'Een toeschouwer is uit de mensenmassa in Rotterdam gestapt om als laatste groet een roos op de lijkwagen te kunnen gooien. Overal langs de route stond het rijndik'. De auto's en de bloemen op de auto's, staan symbool voor de moord op Fortuyn en de manier waarop de burgers hiermee omgaan. Er wordt in deze foto gerouwd om het vergaande, maar wel met een duidelijke annotatie naar een herdefiniëring binnen de samenleving. De foto is vanaf bovenaf genomen waardoor het geheel een symbolische lading krijgt. Er is hier sprake van afscheid nemen. De massale manier waarop, verwijst naar het feit dat de hele samenleving bij deze gebeurtenis betrokken is en dat zij een grote rol speelt in het proces. De samenleving bevindt zich in een depressie. Het beeld kan hierdoor in de vierde fase van rouw worden geplaatst⁹⁴.

De vijfde dag in de eerste week na de moord op Fortuyn laat voor het eerst een begin zien in het accepteren en aanvaarden. Hoewel de acceptatie en aanvaarding nog niet definitief te onderkennen zijn, is er wel een overgang waarneembaar van de vierde naar de 'tussenfase' De echte massale acceptatie in beeld, wat betreft de factor rouw en Pim Fortuyn, treedt bij *De Telegraaf* tussen 17/18 mei in, dit is in de eerste helft van de tweede week.

4.6.2.2. Conclusie

Het beeldmateriaal dat *De Telegraaf* heeft geplaatst naar aanleiding van de moord op Pim Fortuyn laat zien dat de fasen van een individueel rouwproces ook terug te vinden zijn in het plaatsen van beelden in dit specifieke massamedium. Opvallend bij *De Telegraaf* is, hoe de fasen duidelijk per

---

⁹³ De Telegraaf, *winst cup verdringt even het verdriet*, 10 mei 2002, foto nr. 23

⁹⁴ De Telegraaf, *massaal vaarwel*, 11 mei 2002, foto nr. 24

dag zijn verdeeld. De eerste fase is te zien op de eerste dag, de tweede dag laat een overgang zien naar tweede fase en zo verder. De fase van woede is slechts kort te herkennen in de overgang naar de tweede dag. De derde fase is duidelijk zichtbaar en beslaat de gehele derde dag. De vierde fase, die van depressie en heroriëntatie, zet al binnen de eerste week in, heel dag vier bevindt zich in deze fase. De fase van acceptatie en aanvaarding is niet zichtbaar in de eerste week, er is wel een geleidelijke overgang te constateren.

De eerste foto die *De Telegraaf* van de gebeurtenis plaatst, geeft de situatie weer, zoals deze was: schokkend. Het (individuele) rouwproces, uitgedrukt in de geanalyseerde stadia in het gebruik van beeldmateriaal is binnen *De Telegraaf* duidelijk te herkennen. Opvallend is dat de fasen ‘mooi gebalanceerd’ zijn verspreid over de eerste dagen, zoals in de grafiek van de eerste week duidelijk te zien is. De verschillende fasen lopen geleidelijk en vloeiend in elkaar over. De verschillende stadia binnen het rouwproces, zijn verspreid over een periode van 7 dagen. Op de zevende en achtste dag is de acceptatie volledig ingezet. Na deze achtste dag is er in het gebruik van beeld geen eerdere fase waarneembaar, de beelden blijven in de fase van acceptatie en aanvaarding. Emoties en stadia van rouw lopen geleidelijk via de aangegeven fasen. Het proces kan dus worden herkend als een geleidelijk proces richting de laatste fase waarin ook alle tussenfasen worden benut. Dit geeft tevens aan dat het proces in de verschillende stadia van rouw zeer geleidelijk verloopt. In hoeverre de keuze voor het gebruik van beeldmateriaal aangepast wordt aan het soort lezer dat de krant wil bereiken is niet duidelijk te herkennen in *De Telegraaf*. *De Telegraaf* besteedt veel aandacht aan de primaire emoties. *De Telegraaf* besteedt minder aandacht aan de ‘herdefinitie’ die binnen de samenleving ‘zou moeten’ optreden. Dit wil niet zeggen dat deze heroriëntatie niet aan de orde is, ze is alleen minder prominent aanwezig dan in *NRC Handelsblad*. Het rouwproces zoals dit in verschillende fasen bij een individu verloopt, is in beeld terug te vinden binnen *De Telegraaf*. De fasen zijn duidelijk te onderscheiden en laten een geleidelijk verloop zien. *De Telegraaf* wekt niet de indruk dat zij het proces van rouw wil versnellen, iets wat wel te zien is bij *NRC Handelsblad*. *De Telegraaf* doorloopt het individuele rouwproces versneld, maar wel volgens het patroon van ‘normale’ mensen.

5. Tekstanalyse

De manier waarop artikelen in de verschillende dagbladen verschijnen, varieert per dagblad. Dit heeft alles te maken met het doel, soort en missie van de specifieke dagbladen. In dit onderzoek zijn de beide geanalyseerde dagbladen niet specifiek gebonden aan een zuil. Op een (politieke) schaal van links naar rechts, bevinden beide dagbladen zich eerder aan de rechter dan aan de linkerkant. Ook de missie van dagbladen speelt een belangrijke rol in de manier waarop onderwerpen worden belicht. Waar *NRC Handelsblad*, zoals al eerder is vermeld, zich vooral richt op de ‘intelligente’ lezer en veel waarde hecht aan opiniërende artikelen die een reactie bij de lezer uit moeten lokken, concentreert *De Telegraaf* zich voornamelijk op berichtgeving die ‘begrijpelijker’ is voor de gehele natie. De huisstijl van dagbladen speelt ook een rol in de uitstraling die artikelen naar de lezer hebben. *De Telegraaf* staat bekend om zijn dikke chocoladeletters en het gebruik van groot beeldmateriaal, terwijl *NRC Handelsblad* hier veel behoudender in zou zijn⁹⁵.

5.1. Inleiding

De reden dat de gepubliceerde artikelen kwantitatief worden onderzocht ligt in de veronderstelling dat de hoeveelheid belangstelling voor een bepaald onderwerp ook iets zegt over de mate van emotie die het bij een lezer losmaakt. Ook de omvang zou iets over de mate van interesse kunnen zeggen. De verdeling van de artikelen over het aantal weken zou iets kunnen zeggen over de manier waarop een onderwerp in de media aan interesse verliest naarmate het onderwerp verouderd⁹⁶. De geanalyseerde artikelen lopen qua vorm en stijl op allerlei manieren uiteen. Deze thesis richt zich op de factor rouw. In dit onderzoek is bewust niet gekeken naar rouwadvertenties en reclame-uitingen. Opzienbarend was de mate waarin die twee overeenkwamen. Rouwadvertenties werden opmerkelijk vaak ten behoeve van een reclame-uiting gebruikt. Andersom werden in reclame-uitingen diverse elementen van rouw teruggevonden. Reden voor het weglaten van deze mogelijke analyse-elementen is geheel subjectief. Het onderzoek zou anders te groot worden om te voldoen aan de eisen die gesteld worden aan deze Masterthesis.

5.2.1. Kwantitatieve tekstanalyse *NRC Handelsblad*

In de periode 7 mei 2002 tot en met 22 juni 2002 heeft *NRC Handelsblad* in totaal 199 artikelen geplaatst waarin de naam ‘Pim Fortuyn’ in verband met zijn dood, het onderzoek of de

---

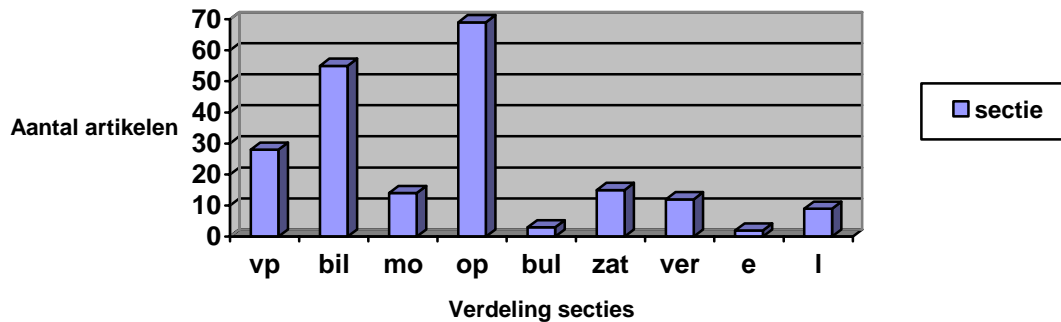
⁹⁵ De analyse van het beeldmateriaal van *NRC Handelsblad* in deze thesis, onderschrijft deze bewering niet.

⁹⁶ MCQuail, geciteerd in: Van Zoonen, *Media, cultuur & Burgerschap, een inleiding*, 78-79

verkiezingen voorkwam. De uitwerking van de artikelen en het narratief zijn terug te vinden in de bijlage. De teksten zijn geanalyseerd op de volgende punten: verdeling van de artikelen over de verschillende katernen, de grootte van het aantal verschenen artikelen en de spreiding van de artikelen over de verschillende weken. De plaats van de artikelen en de hoeveelheid aan geplaatste artikelen kan aantonen hoeveel waarde aan het onderwerp wordt gehecht.

In de volgende grafiek is het aantal gevonden artikelen in *NRC Handelsblad* (totaal 199) - geanalyseerd naar de verdeling over de verschillende katernen binnen de krant. In deze analyse is slechts gekeken naar die katernen waar ook daadwerkelijk artikelen in voorkwamen. De overige katernen - waar geen artikelen in voorkwamen - zijn niet meegenomen in deze analyse omdat ze aan dit onderzoek niet specifiek iets zouden toevoegen. De analyse van de artikelen is gedaan over het aantal katernen en niet over paginanummers. Dit heeft een specifieke reden. Het maakt voor deze analyse niet echt verschil of een artikel nu op pagina drie of op pagina vier is geplaatst, als ze beiden onder dezelfde sectie vallen. Het onderscheid in secties en/ of katernen (het is maar net hoe men ze noemt) zou iets kunnen verduidelijken over de manier waarop dagbladen keuzes maken in het plaatsen van hun artikelen. Verder moet er bij deze analyse in gedachten worden gehouden dat voor een heftige gebeurtenis als de moord op Fortuyn aparte katernen in de krant worden aangebracht of gereserveerd. Bij de verdeling over het aantal katernen moet rekening worden gehouden met het feit dat een aantal katernen bij elkaar zijn gevoegd. De reden hiervoor is dat een aantal katernen zo op elkaar lijkt dat het voor de analyse gemakkelijker is om het aantal katernen te beperken. Zo zijn de twee aparte katernen 'kiezen en verkiezingen' samengevoegd, en vallen de katernen 'leven&cetera, kunst, tv, wereldpolitiek en boeken' onder de categorie 'leven'. In de grafiek staan de gebruikte afkortingen voor: vp: voorpagina, bil: binnenland, mo: moord op Pim Fortuyn, op: opinie, bul: buitenland, zat: zaterdagbijvoegsel, ver: verkiezingen, e: economie en l: leven. De artikelen die verschenen zijn op de achterpagina zijn als opiniestukken gedefinieerd. De verdeling over de categorieën is als volgt:

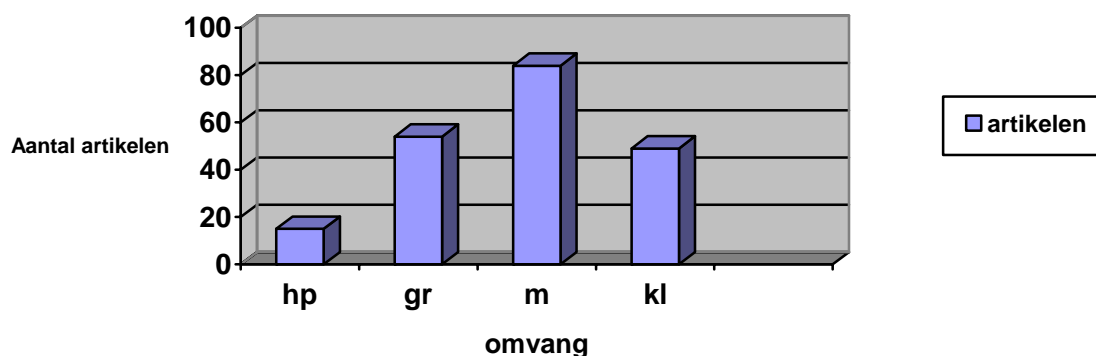
Verdeling aantal artikelen over katernen

De meerderheid van de geanalyseerde artikelen heeft een plaats op de opiniepagina, op de tweede plaats staat de binnenlandpagina en op de derde de voorpagina. Op de voorpagina zijn in totaal 28 artikelen geplaatst. Tevens is er een aparte sectie gewijd aan de moord op Pim Fortuyn. Deze is te vinden onder het katern ‘Moord op Pim Fortuyn’. In dit speciale katern zijn verhoudingsgewijs niet veel artikelen afgedrukt, terwijl zij wel de indruk wekt ‘speciaal’ ten behoeve van dit onderwerp te zijn vervaardigd. Hierbij moet wel in gedachten worden gehouden dat dit speciale katern slechts driemaal werd toegevoegd op een totaal van 36 edities.

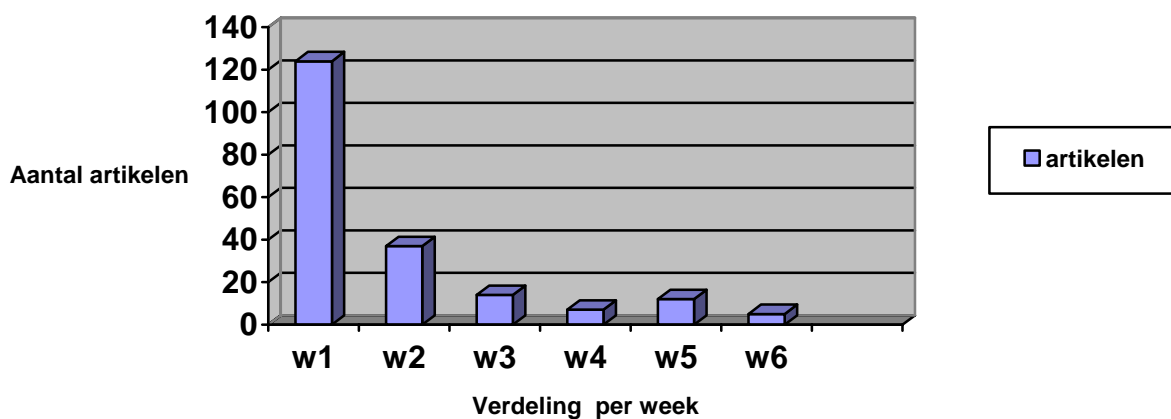
Ook de grootte van de artikelen kan iets zeggen over de mate waarin tekst belangrijk is bij het tonen van emoties en de factor rouw. Uitgebreide teksten en beschrijvingen kunnen een effect hebben op de emotiehuishouding van de lezer. Hoe gedetailleerder een artikel, hoe meer de lezer het gevoel krijgt deel uit te maken van de situatie zoals die beschreven wordt. In het volgende diagram is het aantal artikelen (in totaal 199) verdeeld over de vijf categorieën van grootte. ‘Hele pagina’ betekent hier dat het artikel meer dan de helft tot een gehele pagina in beslag neemt, met groot wordt bedoeld dat het artikel tussen een kwart en een halve pagina in beslag neemt. Met middel 1/8 tot een kwart van de pagina en tenslotte neemt een klein artikel tot maximaal 1/8 van de pagina in beslag.

Aantal artikelen verdeeld over omvang

De meeste artikelen die *NRC Handelsblad* plaatst betreffende dit onderwerp kunnen in de sectie ‘middel’ worden geplaatst. Opvallend is dat *NRC Handelsblad* daarnaast meer grote dan kleine artikelen over dit onderwerp publiceert. Dit strookt met de visie van dit dagblad; liever grote en uitgebreide artikelen waarin verschillende invalshoeken kunnen worden belicht, dan vluchtige en korte nieuwsberichten. In de volgende analyse zullen de artikelen gekwantificeerd worden naar de spreiding van het aantal artikelen over het aantal weken, waarna geanalyseerd kan worden hoe artikelen zich in aantal tot elkaar verhouden in een periode van excessieve media-aandacht en de manier waarop hierin een verloop waarneembaar is⁹⁷.

Spreiding artikelen over aantal weken

Er is een duidelijk dalende lijn waarneembaar in het aantal beelden dat per week wordt geplaatst. In de vijfde week is er een kleine opleving te zien. Er is geen verklaring voor deze opleving.

5.2.2. Conclusie kwantitatieve analyse *NRC Handelsblad*

NRC Handelsblad staat bekend als een krant die doorgaans weinig kleine artikelen publiceert ten opzichte van andere dagbladen. Het aantal van 199 artikelen waarvan er slechts 49 in de categorie *klein* vallen bevestigt deze gedachte. 49 artikelen op een totaal van 199 is weliswaar nagenoeg een kwart, maar het gaat hier niet om een evenredige verdeling over de artikelen. Bij het analyseren van de artikelen en de spreiding over de verschillende katernen valt op dat de meeste artikelen te vinden waren in de sectie ‘opinie’. Tevens wijdt *NRC Handelsblad* een aparte sectie aan de moord op Pim Fortuyn. Deze is te vinden onder de noemer ‘Moord op Pim Fortuyn’. In dit speciale katern zijn verhoudingsgewijs niet echt veel artikelen te vinden, dit speciale katern is, zoals eerder gezegd, maar bij drie edities toegevoegd. Opvallend is dus dat de meeste artikelen op de opiniepagina zijn geplaatst.

⁹⁷ W1 is week 1 enzovoort.

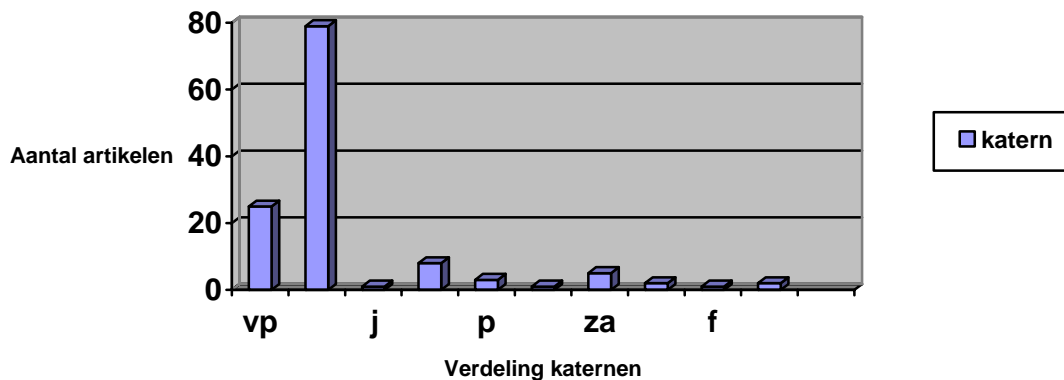
5.3.1. Kwantitatieve tekstanalyse *De Telegraaf*

In de periode 7 mei 2002 tot en met 22 juni 2002 heeft *De Telegraaf* in totaal 125 artikelen geplaatst waarin de naam Pim Fortuyn in verband met zijn dood, het onderzoek of de verkiezingen voorkwam. De uitwerking van de artikelen en het narratief is terug te vinden in de bijlage. De teksten zijn geanalyseerd op de volgende punten: verdeling van de artikelen over de verschillende katernen, de grootte van het aantal verschenen artikelen en de spreiding van de artikelen over de verschillende weken. De hoeveelheid aandacht die *De Telegraaf* aan dit onderwerp schenkt, uitgedrukt in het aantal, de omvang en de spreiding van het aantal artikelen kan aangeven hoe over dit onderwerp, in kwantitatieve zin, is geschreven in dit specifieke medium.

In de volgende grafiek is het aantal gevonden artikelen van in totaal 125 stuks geanalyseerd naar plaats in de krant. Deze analyse is op dezelfde wijze uitgevoerd als bij *NRC Handelsblad*. Ook *De Telegraaf* heeft voor de moord op Fortuyn aparte secties gecreëerd om deze gebeurtenis weer te geven. De katernen en de benamingen voor de verschillende katernen zijn niet geheel gelijk aan die in *NRC Handelsblad*. De verdeling over de categorieën is als volgt: Voorpagina, Binnenland, Journaal, Wat u zegt, Buitenland, Telesport, Zaterdag, Verkiezingen en Financieel. De sectie 'Wat u zegt' is vergelijkbaar met de sectie 'Opinie' in *NRC Handelsblad*. De sectie Verkiezingen kan worden opgevat als een extra katern. Verder beschikt *De Telegraaf* nog over de sectie 'Privé' en het katern 'Interview'. De sectie Privé zal apart in de analyse worden opgenomen en niet verder worden onderverdeeld. Reden hiervoor ligt in het feit dat zij niet kan worden ingedeeld bij een van de andere katernen. Het katern 'Interview' zal bij het katern 'Wat u zegt' worden gevoegd. In een interview draait het tenslotte ook om een opinie; de opinie van de geïnterviewde.

In de volgende grafiek is het aantal gevonden artikelen in *De Telegraaf* (totaal 125) geanalyseerd naar verdeling over de verschillende katernen binnen dit medium. De analyse van de artikelen is gedaan over het aantal katernen en niet over paginanummers. Dit heeft, zoals al eerder ter sprake is gekomen, een specifieke reden. Verder moet bij deze analyse in gedachten worden gehouden dat voor een heftig gebeurtenis als de moord op Fortuyn aparte katernen in de krant kunnen worden aangebracht of gereserveerd. Opvallend is echter dat *De Telegraaf* dit niet heeft gedaan. Het enige speciaal ingevoegde katern is de sectie verkiezingen. In onderstaande grafiek betekenen de gebruikte afkortingen: vp: voorpagina, bil: binnenland, j: journaal, wuz: wat u zegt, ts: telesport, za: zaterdag, v: verkiezingen, f: financieel, bu: buitenland.

Verdeling aantal artikelen over katernen

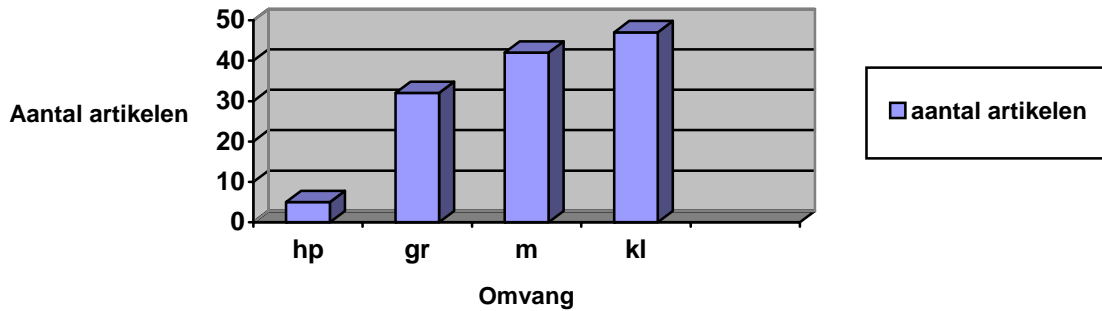

Een grote meerderheid van de geanalyseerde artikelen in *De Telegraaf* is op de binnenlandpagina geplaatst, op de tweede plaats komt de voorpagina. Op de voorpagina zijn in totaal 25 artikelen geplaatst.

Opvallend is, dat er geen aparte sectie gewijd is aan de moord op Pim Fortuyn. Verder is het opvallend dat er weinig artikelen betreffende dit onderwerp op de opiniepagina zijn verschenen. Opvallend aan de verdeling van het aantal artikelen over de verschillende katernen, is dat er eigenlijk helemaal geen sprake is van een verdeling. Van de in totaal 125 artikelen zijn 104 te vinden op de voorpagina en de binnenlandpagina. De katern 'Wat u zegt', vrij vertaald de opiniepagina van *De Telegraaf* en in deze analyse als derde grootste katern betreffende dit onderwerp, bevat slechts 7 artikelen.

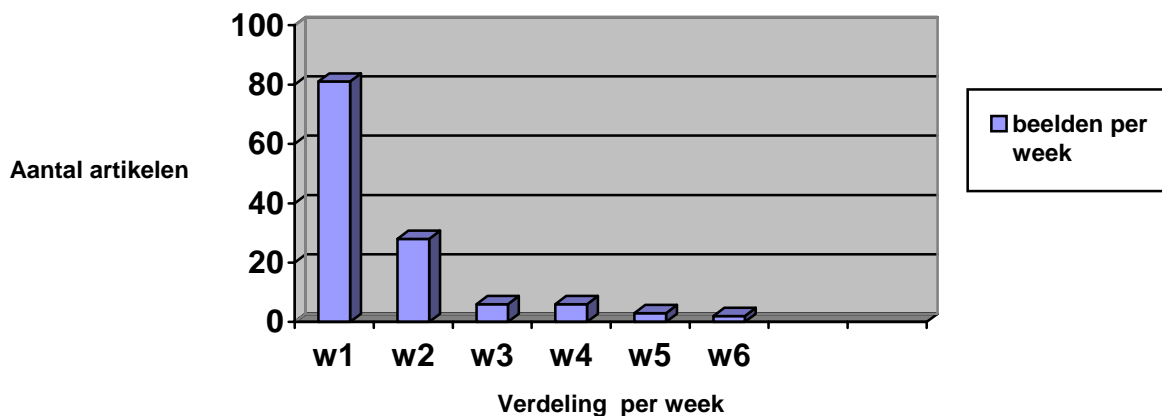
Ook de omvang van de artikelen kan iets zeggen over de manier waarop tekst belangrijk is bij het tonen en uiten van emoties en de factor rouw. Zoals eerder is gesteld kunnen uitgebreide teksten en beschrijvingen, effect hebben op de emotie van de lezer. Hoe gedetailleerder een artikel, hoe meer de lezer in de situatie wordt 'opgenomen' en het gevoel krijgt de situatie te begrijpen en zelf deel te nemen aan de gebeurtenis. In plaats van een situatie van 'bovenaf' als toeschouwer te bekijken, wordt de lezer min of meer in de situatie opgeslokt. In de volgende grafiek is het aantal artikelen, van in totaal 125, verdeeld over de vijf categorieën van grootte. De werkwijze is gelijk aan de analyse van *NRC Handelsblad*.

Aantal artikelen verdeeld over omvang

De Telegraaf plaatste betreffende dit onderwerp veel artikelen die als ‘middel’ en ‘klein’ kunnen worden geclassificeerd. Opvallend is dat *De Telegraaf* dus meer kleine dan grote artikelen over dit onderwerp publiceert. Dit strookt met de visie en de missie van dit dagblad, dat over het algemeen liever kleine en middelgrote artikelen plaatst waarin verschillende invalshoeken kunnen worden belicht, dan grote en uitgebreide artikelen. In de volgende analyse zullen de artikelen gekwantificeerd worden naar de spreiding van het aantal artikelen over het aantal weken, waarna geanalyseerd kan worden hoe artikelen zich verhouden in een periode van excessieve media-aandacht en de manier waarop hier al dan niet een patroon in waarneembaar is⁹⁸.

Spreiding artikelen over aantal weken

Er is een duidelijk dalende lijn waarneembaar in het aantal artikelen dat per week wordt geplaatst. Na de eerste week is de aandacht die er uitging naar de dood van Fortuyn meer dan gehalveerd.

⁹⁸ W1 is week 1 enzovoort.

5.3.2. Conclusie kwantitatieve analyse *De Telegraaf*

De Telegraaf staat bekend als een krant die doorgaans weinig grote opiniërende artikelen plaatst in vergelijking met andere (Nederlandse) dagbladen. Tevens wordt *De Telegraaf* regelmatig beticht dat ze een sterke sensationele duiding zou hebben. Het totaal van 125 artikelen waarvan er zich slechts acht in de sectie ‘Wat u zegt’ bevinden, bevestigt de gedachte dat er minder opiniërende artikelen in *De Telegraaf* verschijnen dan in *NRC Handelsblad*. Bij het analyseren van de artikelen en de spreiding van de artikelen over de verschillende katernen valt op dat de meeste artikelen te vinden zijn in de sectie ‘binnenland’.

De artikelen betreffende de moord op Fortuyn zijn voor het overgrote deel te vinden in het katern ‘binnenland’. Aan de ene kant is hier overduidelijk niets opmerkelijks aan, het betreft hier tenslotte ook een ‘nationaal’ onderwerp. Anderzijds zijn er in dit dagblad opvallend veel katernen waar ‘Fortuyn’ of helemaal niet of slechts in een aantal kleine artikelen ter sprake komt. Opvallend is dat *De Telegraaf* geen aparte sectie aan de moord op Pim Fortuyn heeft. De verwachting was dat als een dagblad dit zou doen, dit eerder *De Telegraaf* zou betreffen dan *NRC Handelsblad*. In deze analyse is aangetoond dat *De Telegraaf* het gros van de artikelen op de binnenlandpagina plaatst. *De Telegraaf* laat een duidelijk aflopende interesse zien, waar de krant de eerste week vol staat met artikelen, verminderd dit al met meer dan de helft in de tweede week.

5.4.1. Kwalitatieve tekstanalyse *NRC Handelsblad*

De analyse van het narratief in de teksten binnen *NRC Handelsblad* heeft als doel vast te stellen of er een individueel rouwproces terug te vinden is in de massamedia, hier specifiek gericht op de manier waarop het narratief in de artikelen is gevormd. De factor tekst wordt hier breed genomen en betreft hier zowel het narratief zelf als de koppen van de artikelen. De analyse van het tekstmateriaal is vanuit de reeds besproken analysemethode opgesteld. De geanalyseerde artikelen bevinden zich in de bijlage. De artikelen zijn daar kort samengevat en geanalyseerd op de volgende drie peilers: interpretatie, context en duiding.

Ook binnen de tekstanalyse moet de lezer net als bij de analyse van het beeldmateriaal in het achterhoofd houden dat het hier specifiek gaat om de individuele gevoelens van rouw en ‘rouwarbeid’ zoals deze door Kübler-Ross aan de orde worden gesteld. De fasen van rouw en het proces van rouwarbeid, zijn door het narratief grondig te bestuderen en te analyseren vast te stellen. In een aantal gevallen is dat niet gelukt. Deze artikelen zijn niet gebruikt voor de analyse van het narratief.

De deelvraag die hier centraal staat luidt:

‘Gelden de verschillende fasen van rouw, zoals deze voor individuen gelden, ook voor een collectieve institutie als de media? En zijn deze verschillende fasen van rouwarbeid terug te vinden in de manier waarop dagbladen verslag doen in de artikelen van de moord op Pim Fortuyn, in de afgebakende periode van zes weken?’

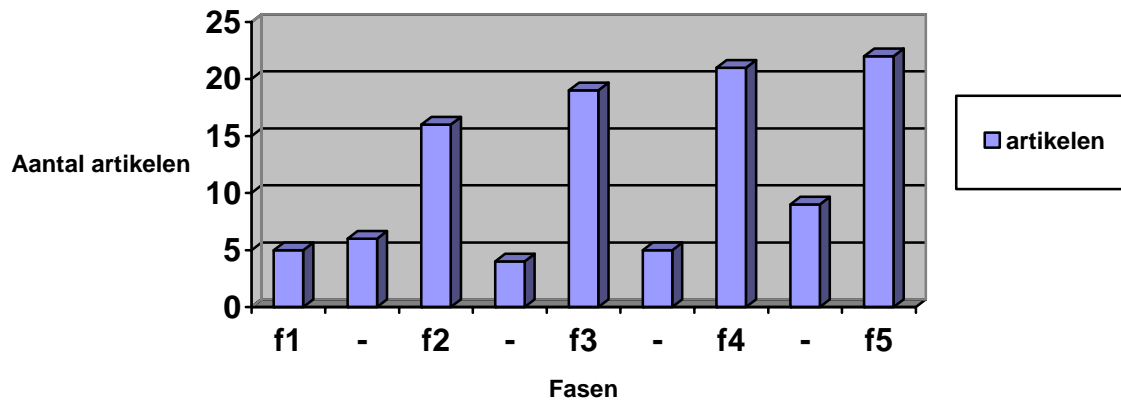
In de volgende analyse zal worden ingegaan op het narratief dat *NRC Handelsblad* binnen de afgebakende periode heeft gebruikt in haar artikelen betreffende de dood van Fortuyn en de nasleep hiervan. De factor rouw is in deze analyse per artikel gedefinieerd door gebruik te maken van de verschillende analysemogelijkheden zoals hierboven kort omschreven en de verschillende fasen die door Kübler-Ross zijn onderscheiden. De uitwerkingen van de in deze analyse gebruikte beelden zijn terug te vinden in de bijlage. Als eerste zal er worden gekeken naar de verdeling van de fasen binnen het proces van ‘rouwarbeid’ over de verschillende weken. Ook in de analyse van het narratief wordt er vanuit de basis verondersteld dat de verdeling over de verschillende weken niets te maken hoeft te hebben met de fasen, in die zin dat niet elke fase in een bepaalde week of op een bepaalde dag hoeft te vallen.

Toch wordt de veronderstelling uitgesproken dat bepaalde fasen zich eerder zullen openbaren in bepaalde weken dan anderen. Het is nu eenmaal logisch dat aanvaarding en acceptatie van een gebeurtenis die als niet ‘leuk’ wordt ervaren aan het eind van een proces waarneembaar zijn en niet aan het begin. Nogmaals, hier wordt verondersteld dat de eerste fase, de fase van isolering en ontkenning, hoogstwaarschijnlijk in de eerste week ook het meest aanwezig zal zijn (of op de eerste dag zoals de beeldanalyse van beide dagbladen reeds heeft laten zien). Dit geldt tevens voor het verloop van de andere fasen. Door het kwantificeren van ‘kwalitatieve’ gegevens over een bepaalde periode, wordt getracht inzicht te krijgen in de manier waarop de fasen zich ontwikkelen. Tevens wordt geprobeerd antwoord te krijgen op de vraag of hierbinnen patronen zijn te onderkennen.

Het totale aantal artikelen binnen de afgebakende periode bedraagt voor *NRC Handelsblad* 199. Het aantal artikelen waarbinnen het narratief bruikbaar is voor deze analyse bedraagt in totaal 176. Reden hiervoor is dat niet alle teksten duidelijk te definiëren waren, binnen een bepaalde fase of een tussenliggende fase. Deze artikelen zijn in deze kwalitatieve analyse niet geanalyseerd.

In de volgende grafiek is te zien hoe de fasen zijn verspreid over de eerste week. De tussenliggende aantallen geven aan dat in dat aantal artikelen twee fasen te herkennen zijn.

Fasen verdeeld over week 1

De spreiding van het aantal fasen in de eerste week is opvallend. Waar juist in deze eerste week de eerste twee fasen als ‘groot’ werden verwacht (ontkenning en isolering/ontstaan van woede) valt in bovenstaande grafiek te zien dat dit niet het geval is en dat de nadruk juist op de vierde en de vijfde fase ligt. Het volgende voorbeeld plaatst het narratief van dit artikel tussen twee fasen in, respectievelijk fase vier en vijf. Het betreft hier het narratief van een artikel dat ingaat op de buitengewone vergadering van de gemeente Rotterdam waarin afscheid wordt genomen van Pim Fortuyn door middel van enkele toespraken. Het artikel is qua omvang niet groot en dient daarom nauwkeurig en kritisch gelezen te worden:

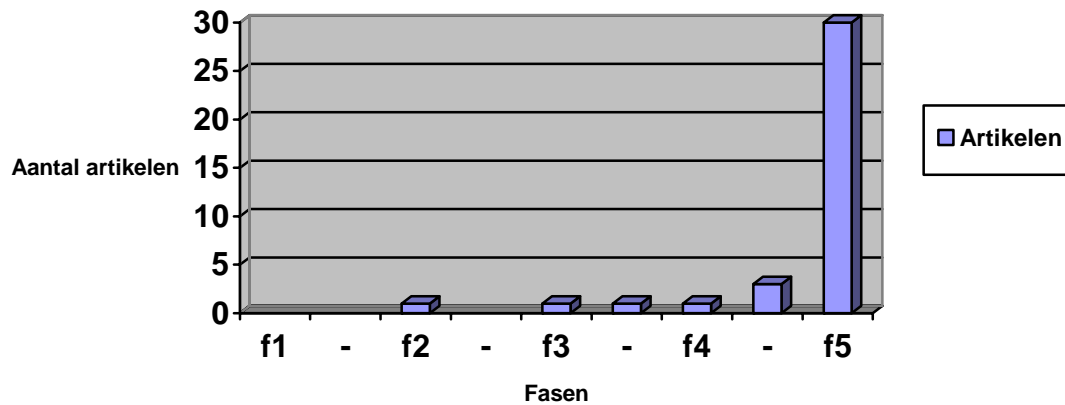
‘Dit artikel is opgebouwd uit enkele quotes die tijdens de speciale vergadering zijn gedaan. Er moet rekening mee worden gehouden dat dit slechts delen zijn van een grotere tekst die hier niet is gepubliceerd. Het artikel is een sfeerverslag en speelt heel erg in op de emoties. Het onderwerp van het artikel is het nemen van afscheid. Het gaat hier om afscheidsspeeches, waarin wordt stilgestaan bij Fortuyn als politicus en als mens. Naast het noemen van enkele persoonlijke kenmerken, wordt van het moment gebruikgemaakt om een oproep te doen aan de samenleving. Er dient een heroriëntatie plaats te vinden en de samenleving dient te veranderen (niet te verslechteren) omdat de wijze waarop er nu met politiek wordt omgegaan niet tot vooruitgang leidt. Fortuyn is de personificatie van dit geheel, de situatie zoals deze is, moet worden aanvaard en geaccepteerd⁹⁹’.

Uit de tekst kan worden afgeleid dat dit narratief zowel elementen uit de vierde fase als uit de vijfde fase bevat. Andere fasen zijn niet duidelijk te onderkennen. Dit is niet opmerkelijk. Wel

⁹⁹ NRC Handelsblad, Raad berdenkt 'een eigenzinnig mens', 10 mei 2002, artikel 65

moet hier worden stil gestaan, bij het feit, dat elke begrafenis zich bezig houdt met het verleden, het heden en de toekomst. De tekst richt zich sterk op een oproep aan de samenleving. Deze oproep houdt in dat het volk stil moet staan bij de mentaliteitsverandering binnen de samenleving. Verder spreekt de tekst over ‘dat het belangrijk is dat een ieder zich neerlegt bij de moord op Fortuyn en dat in de situatie moet worden berust’.

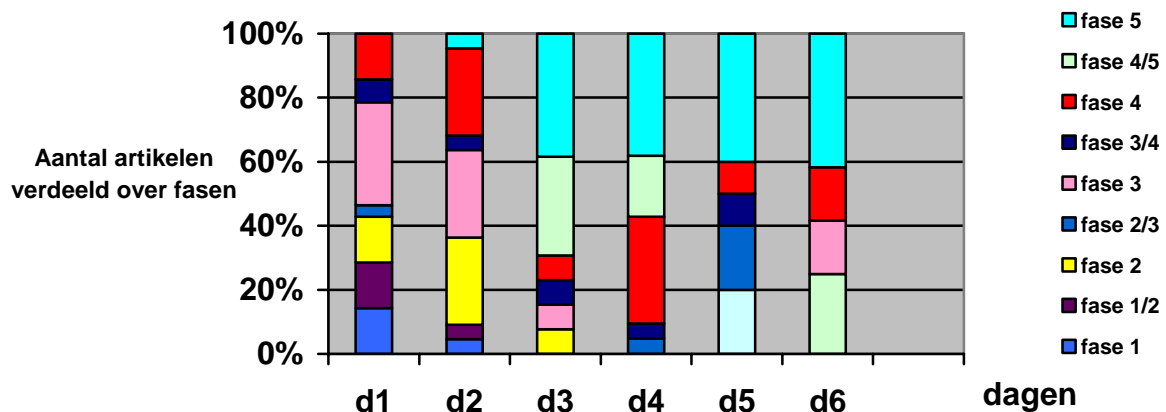
Fasen verdeeld over week 2

In de tweede week is duidelijk te zien dat er binnen de eerste drie fasen nauwelijks artikelen te plaatsen zijn. Bijna alle artikelen bevinden zich al in de vijfde fase, de fase waarin aanvaarding en acceptatie optreedt.

In de derde week publiceerde *NRC Handelsblad* veertien artikelen. Zoals te zien in bovenstaande grafiek, vielen deze artikelen allemaal binnen de vijfde fase, de fase van acceptatie en aanvaarding. Week vier, vijf en zes lieten verder geen bijzonderheden zien in het gebruik en het plaatsen van artikelen, alle artikelen vielen in de vijfde fase, op een enkele uitzondering na. De volgende grafiek toont de spreiding van de fasen over de dagen van de eerste week. Aangezien de grafiek betreffende de analyse van de eerste week misschien een vertekenend beeld zou kunnen laten zien, is in onderstaande grafiek de spreiding van de artikelen over de fasen per dag uiteengezet.

Verdeling fasen over 1e week in dagen

In de bovenstaande grafiek is de spreiding af te lezen van de fasen verdeeld over de dagen van de eerste week. Wat binnen het narratief meteen opvalt is de mate van aandacht die binnen *NRC Handelsblad* gegeven wordt aan de eerste fase. Deze eerste fase wordt nauwelijks in het narratief teruggevonden. En zoals te zien is, is de aandacht voor de eerste fase direct na de moord zelfs nihil. *NRC Handelsblad* volgt, zoals hier duidelijk te zien is in het narratief en de verdeling over de fasen van rouw, de fasen van rouw niet. In ieder geval niet in de volgorde waarin de fasen zouden moeten verlopen. Wat opvalt aan de verdeling over de week is dat al op de derde dag de vijfde fase, die van acceptatie en aanvaarding binnen het narratief te onderscheiden valt. Op de eerste dag is duidelijk te zien dat de fasen kriskras door elkaar heen lopen. De fase die op de eerste dag het grootst is, is de derde fase. De derde fase uit zich in het onderhandelen en marchanderen, waarmee wordt bedoeld dat door het openbreken van de situatie en een ‘innerlijke’ onderhandeling wordt getracht om een evenwicht in de situatie te vinden. Hieronder volgt een voorbeeld van hoe deze derde fase is te onderscheiden in het narratief. Het betreft hier een uitwerking van een artikel uit *NRC Handelsblad*:

‘Het artikel is een duidelijk middel tot afkeuring van de moord op Pim Fortuyn door allochtone groeperingen in Nederland. Het doel van het artikel is bevestigen dat allochtonen niets met deze aanslag van doen hadden, ook al waren zij het niet eens met de standpunten van Fortuyn. In het artikel worden uitspraken weergegeven van verschillende allochtone groeperingen in Nederland, en zij veroordelen door middel van dit artikel, de aanslag en zien deze tevens als een aanslag op de democratie. Het artikel geeft aan dat er niet met ‘een vinger’ naar allochtone groeperingen moet worden gewezen. Wel worden er enkele opmerkingen gemaakt over de kwaadaardigheid van sommige media en politici. Het lijkt hier te gaan om een verandering van tactiek om de losse delen van de

traumatische ervaring 'beheersbaar' te maken. Door bepaalde onderdelen los te koppelen wordt de emotie verdeeld en is zij beter op te splitsen en te onderkennen¹⁰⁰.

De omschrijving van het geanalyseerde artikel gaat in op de 'verandering van tactiek'. Deze 'verandering van tactiek' is kenmerkend voor de derde fase van rouw. In de tekst zoals hierboven beschreven, is duidelijk te herkennen dat er in dit artikel wordt afgeweken/afgedwaald van waar het *echt* omgaat, op deze manier wordt er onderhandeld en gemarchandeerd met de eigen gevoelens. Dit is de reden dat dit artikel elementen van de derde fase van rouw bevat, en als zodanig in deze fase is geplaatst. De grafiek laat zien dat op de tweede dag de verdeling net zo chaotisch is als op de eerste dag. Hier zijn de tweede, derde en vierde fase binnen het rouwproces qua grootte nagenoeg gelijk. De derde dag in de eerste week na de moord op Fortuyn, laat zien dat deze dag totaal niet strookt met het idee dat de fasen gelijkmatig over de week verspreid zijn. Op de vierde, vijfde en de zesde dag is de fase van acceptatie en aanvaarding in alle drie de gevallen het grootst.

5.4.2. Conclusie

Het geanalyseerde tekstmateriaal binnen *NRC Handelsblad* naar aanleiding van de moord op Pim Fortuyn, laat zien dat de fasen van een individueel rouwproces niet terug te vinden zijn in de manier waarop het narratief in dit medium wordt gebruikt. Opvallend is de variatie die optreedt in de verschillende fasen in de eerste week. De eerste fase van isolering en ontkenning, is in *NRC Handelsblad* maar heel even te herkennen op de eerste twee dagen, het gaat hier slechts om een klein percentage. Op de eerste dag lijkt er sprake van totale verwarring, alle fasen zijn te onderkennen. Later in de week draait dit bij en zijn alleen de laatste fasen, die van depressie en heroriëntatie en acceptatie te onderscheiden.

De derde fase, van onderhandelen en marchanderen, is door het gehele narratief waarneembaar en verhoudt zich niet specifiek tot een bepaalde dag in de eerste week. Ook hier geldt dat de laatste weken zich alleen maar op de laatste twee fasen concentreren. Het (individuele) rouwproces, uitgedrukt in de geanalyseerde stadia in het gebruik van tekstmateriaal is niet echt te herkennen. Dit 'niet echt' schuilt in het feit dat met name de eerste week een enorme chaos laat zien in het zoeken naar een evenwicht binnen de emoties. De snelheid waarmee dit alles zichtbaar is, is opmerkelijk. *NRC Handelsblad* geeft over de manier waarop zij tekstmateriaal gebruikt een duidelijk signaal af. Gevoelens van rouw worden in deze krant redelijk onder controle gehouden

---

¹⁰⁰ *NRC Handelsblad, Opluchting en woede bij allochtonen*, 7 mei 2002, artikel nr. 7

en volgen geen bepaalde planning, de gebeurtenis wordt van alle kanten belicht, om op die manier het idee te wekken, snel naar een acceptatie van het geheel toe te sturen. Het rouwproces zoals dit in verschillende fasen bij een individu verloopt, is in het narratief niet terug te vinden binnen *NRC Handelsblad*, in ieder geval niet binnen de eerste week. Over een periode van zes weken genomen is een duidelijke sturing naar de acceptatie en de aanvaardingsfase te herkennen. Of dit bijzonder of opvallend is, is nog maar de vraag. Het proces van rouw wordt in het narratief van *NRC Handelsblad* versneld.

5.5.1. Kwalitatieve tekst analyse *De Telegraaf*

De analyse van het narratief binnen *De Telegraaf* heeft als doel vast te stellen of er een individueel rouwproces, dat zich afspeelt in het doorlopen van een aantal fasen binnen dit narratief, te ontdekken valt. De artikelen zijn geanalyseerd op dit narratief. Verder is ook gekeken naar de manier waarop de koppen en de subkoppen een rol spelen in de duiding en de interpretatie van de artikelen. De analyse van het tekstmateriaal is vanuit de besproken analysemethode opgesteld en de geanalyseerde artikelen bevinden zich in de bijlage, waar ze kort zijn samengevat en in een fase van rouw zijn geplaatst. Dit alles na toetsing op de drie pijlers: interpretatie, context en duiding. Ook binnen de tekstanalyse moet de lezer net als bij de analyse van het beeldmateriaal in het achterhoofd houden dat het hier specifiek gaat om de individuele gevoelens van rouw en 'rouwarbeid' zoals deze door Kübler-Ross aan de orde worden gesteld. Deze fasen van rouw en het proces van rouwarbeid, zijn door het narratief grondig te bestuderen en te analyseren vast te stellen. In een aantal gevallen is dat niet gelukt. Deze artikelen zijn niet gebruikt voor de analyse van het narratief.

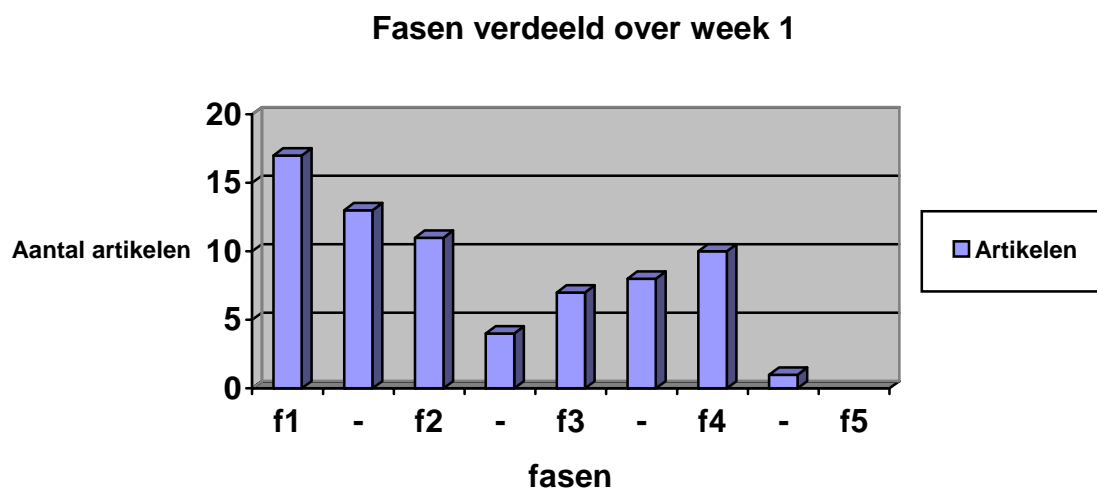
De deelvraag die hier centraal staat luidt evenals bij de analyse van het beeld:

'Gelden de verschillende fasen van rouw, zoals deze voor individuen gelden, ook voor een collectieve institutie als de media? En zijn deze verschillende fasen van rouwarbeid terug te vinden in de manier waarop dagbladen verslag doen in de artikelen van de moord op Pim Fortuyn, in de afgebakende periode van zes weken?'

In de volgende analyse zal worden ingegaan op het narratief dat *De Telegraaf* binnen de afgebakende periode heeft gebruikt in haar artikelen betreffende de dood van Fortuyn en de nasleep hiervan. De factor rouw is in deze analyse per artikel gedefinieerd op grond van de fasen die Kübler-Ross onderscheidt. Als eerste zal er worden gekeken naar de verdeling van de fasen binnen het proces van 'rouwarbeid' over de verschillende weken. Door het kwantificeren van

'kwalitatieve' gegevens over een bepaalde periode, wordt getracht om inzicht te krijgen in de manier waarop de fasen binnen een rouwproces zich ontwikkelen en of hierbinnen patronen zijn te herkennen.

Het totale aantal artikelen binnen de afgebakende periode bedraagt voor *De Telegraaf* 125. Het aantal artikelen waarbinnen het narratief bruikbaar is voor analyse bedraagt in totaal 115. Dit verschil van tien, valt te verklaren uit het feit dat het bij deze tien artikelen niet duidelijk is tot welke fasen zij behoren en dat ze om die reden niet konden worden geplaatst. Deze artikelen zijn in de kwalitatieve analyse niet geanalyseerd. In de kwantitatieve analyse zijn deze artikelen wel meegenomen. Zoals al eerder besproken, zijn in een aantal narratieve, meerdere fasen te ontdekken. Dit is niet opmerkelijk aangezien het in een artikel altijd gaat om een verhaal, hoe klein het artikel ook mag zijn. Dit verhaal schetst het nieuws in een context waarbinnen meerdere fasen kunnen worden besproken. Bij het analyseren van het proces van 'rouwarbeid' zullen enkele artikelen en de manier waarop zij zijn geanalyseerd en ingedeeld in een bepaalde fase, worden aangehaald ter verduidelijking. In de volgende grafiek is te zien hoe de verschillende fasen van rouw zijn verspreid over de eerste week. De streepjes geven de 'tussenfasen' aan. Hierna volgen twee voorbeelden, die illustreren hoe het geanalyseerde narratief, in de eerste en tweede fase, valt te kwalificeren:

'Dit artikel betreft het eerste bericht van de moord op Pim Fortuyn. De gearresteerde verdachte wordt omschreven als een 'blanke Nederlandse milieuactivist'. Een recherchebijstandsteam doet onderzoek. De kop en de tekst van het artikel hebben een emotionele lading en het nieuwsbericht bevat veel sensationele elementen. De duiding binnen de woordkeuze van het artikel is leidend. De geïnterviewde personen en hun reacties zitten vol met emoties'¹⁰¹.

¹⁰¹ De Telegraaf, *Fortuyn vermoord*, 7 mei 2002, artikel nr. 1

Het artikel bevat een sterke duiding richting gevoelens van ongelooft. Datgene wat beschreven wordt *kan* niet waar zijn. Deze ‘ontkenning’ is het belangrijkste element. Hierdoor kan dit narratief in de eerste fase van rouw kan worden gekwalificeerd.

Na het overlijden van Fortuyn zijn rellen uitgebroken in het centrum van Den Haag. Het artikel wil voor een gedeelte deze rellen verklaren. Zij doet dit door te stellen dat mensen nergens met hun woede terecht kunnen. De kop van het artikel is neutraal. Het bericht geeft een korte beschrijving van de rellen naar aanleiding van de dood van Fortuyn. Het artikel heeft een duidende ondertoon en een sterke verklarende factor. Boosheid, verdriet en ongelooft, slaan om in woede en het tonen van agressief gedrag. Mensen kunnen de dood van Fortuyn niet geloven en weten niet waar ze met hun verdriet en hun woede heen moeten¹⁰².

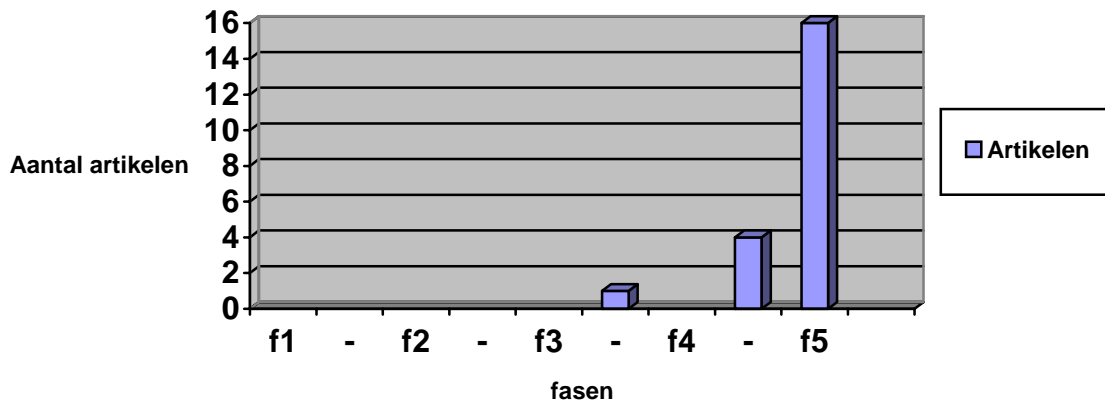
Er wordt hier niet afgekeerd van de buitenwereld, de woede wordt juist *naar* de buitenwereld gericht. Woede is in dit artikel de belangrijkste emotie. Verdriet en ongelooft worden niet genoemd. Dit narratief kan hierdoor in de tweede fase van rouw worden geplaatst.

Deze eerste week laat zien dat er veel aandacht uitgaat naar de eerste en de tweede fase (ontkenning en isolering en het ontstaan van woede). De meeste geanalyseerde artikelen in de eerste week vallen binnen de eerste fase. De ‘tussenfase’ en de tweede fase zijn samen nog groter dan de eerste fase. De derde fase is ook te herkennen in de eerste week. De vierde fase eist een klein deel van het totaal op. De vijfde fase, de fase van heroriëntatie en acceptatie, valt niet te bespeuren. De volgende grafiek laat de spreiding van de artikelen over de verschillende fasen in de tweede week zien. Het aantal artikelen dat in de tweede week is geplaatst is, zoals ook al eerder in de kwantitatieve analyse ter sprake kwam, gehalveerd.

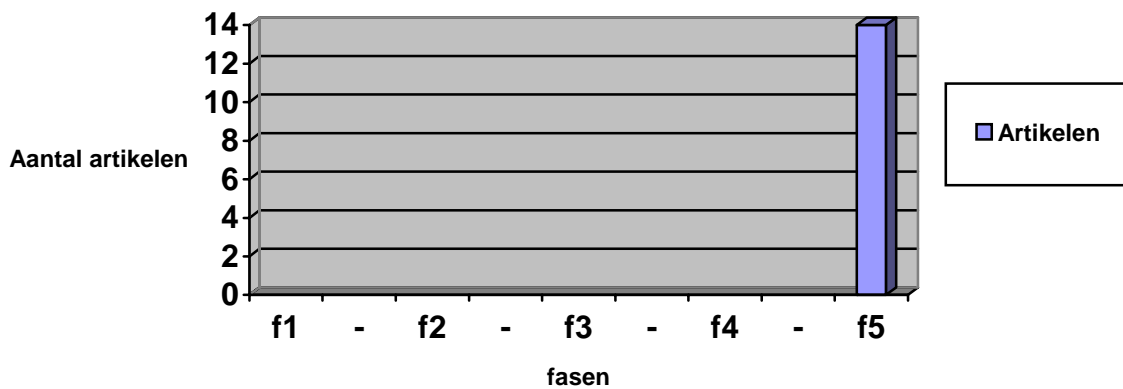
¹⁰² De Telegraaf, *Rellen in Den Haag*, 7 mei 2002, artikel nr. 3

Fasen verdeeld over week 2

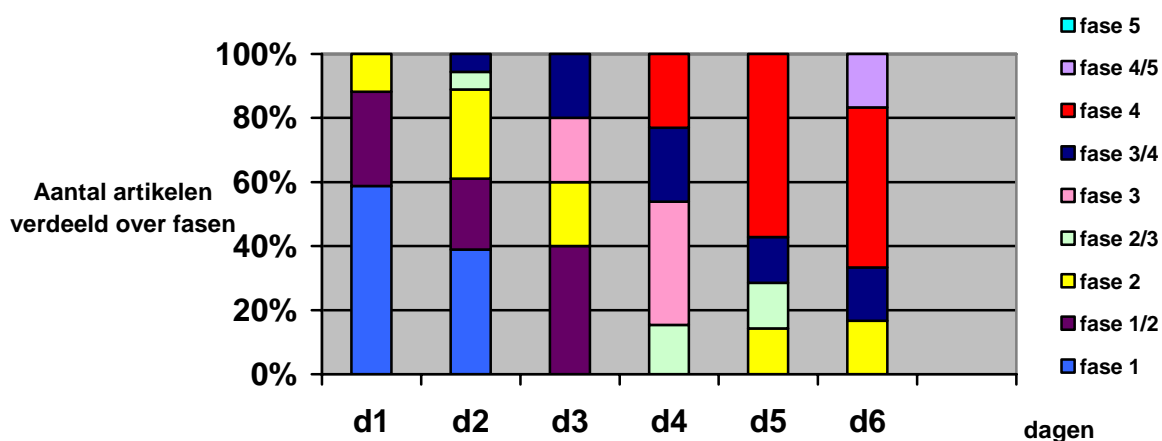
In de tweede week is duidelijk te zien dat er binnen de eerste drie fasen geen artikelen voorkomen. Bijna alle artikelen bevinden zich al in de vijfde fase, de fase waarin aanvaarding en acceptatie optreedt. Week drie laat zien dat alle artikelen zich binnen de vijfde fase bevinden, dit geldt ook voor de rest van de volgende geanalyseerde weken. Er zijn geen uitzonderingen in andere fasen waarneembaar.

Fasen verdeeld over week 3

In de derde week publiceerde *De Telegraaf* in totaal zeven artikelen. De volgende grafiek toont de spreiding van de fasen over de dagen van de eerste week.

Verdeling fase over 1e week in dagen

In de bovenstaande grafiek is de spreiding af te lezen van de fasen verdeeld over de dagen van de eerste week. Wat binnen het narratief meteen opvalt, is de mate van aandacht dat *De Telegraaf* laat zien binnen de eerste fase. Deze eerste fase is duidelijk aanwezig op de eerste en de tweede dag. Op de eerste dag beslaat deze eerste fase zo'n zestig procent van het totaal en op de tweede dag veertig procent. Verder verloopt de overgang tussen de fasen op een vloeiende manier. Op de eerste dag is duidelijk te zien dat de eerste fase langzaam overgaat naar fase twee. Op de derde dag naar fase drie, en zo verder. *De Telegraaf* laat in de eerste week in haar narratief geen volledige acceptatie zien, aan het eind van de week kan de overgangsfase (de fase tussen de vierde en de laatste fase) worden geconstateerd. Op de eerste dag binnen de tweede week kan de fase van acceptatie en aanvaarding voor het eerst worden gesignaleerd. *De Telegraaf* volgt, zoals hier duidelijk te zien is in het narratief en de verdeling over de fasen van rouw, het proces van rouwarbeid. Hieronder volgt (nogmaals) een voorbeeld van hoe de eerste fase is te onderscheiden in het narratief. Het artikel beschrijft de mensenmassa bij het gemeentehuis:

*'Het stadhuis is veranderd in een bedevaartsoord waar mensen samendrommen om hun verdriet te delen. In deze uiting van emoties wordt naar een soort bevestiging gezocht die moet bewijzen dat de moord op Fortuyn echt een feit is. Mensen weten niet wat zij met hun emoties aan moeten en proberen op deze manier gelijkgestemden te vinden, om bevestiging te zoeken en emoties te delen. Centraal in dit artikel is de functie van het condoleanceregister. Mensen zouden hier hun emotie van zich af kunnen schrijven. Het artikel heeft een zeer emotionele duiding, de nadruk ligt op het 'ongelofelijke' van de gebeurtenis. Mensen kunnen het nog steeds niet geloven en door elkaar op te zoeken vinden zij bevestiging in hun ongelof'*¹⁰³.

¹⁰³ De Telegraaf, *groots eerbetoen aan Pim Fortuyn*, 8 mei 2002, artikel nr. 20

De vloeiende beweging die de verschillende stadia van rouw in de eerste twee dagen laten zien, zetten door in de volgende dagen. De derde dag in de eerste week na de moord op Fortuyn laat ook een geleidelijke overgang zien van de ene naar de andere fase net als op de vierde, vijfde en de zesde dag.

5.5.2. Conclusie

De Telegraaf laat zien dat de fasen van een individueel rouwproces ook terug te vinden zijn in de manier waarop het narratief binnen deze krant verloopt. Opvallend bij *De Telegraaf* is hoe de fasen in de eerste week, duidelijk per dag zijn verdeeld. De eerste fase is te zien op de eerste dag, de tweede dag laat een overgang zien naar tweede fase en zo verder. Hierbij zijn ook de tussenfasen duidelijk te herkennen. De tussenfasen laten het geheel eigenlijk nog vloeiender in elkaar overlopen. De vierde fase, die van depressie en heroriëntatie, zet geleidelijk binnen de eerste week in. De fase van acceptatie en aanvaarding is niet zichtbaar in de eerste week, er is wel een geleidelijke overgang te constateren. Het (individuele) rouwproces, uitgedrukt in de geanalyseerde stadia is binnen *De Telegraaf* duidelijk te herkennen. Opvallend is dat de fasen ‘mooi gebalanceerd’ zijn verspreid over de eerste week, zoals de grafiek van de eerste week duidelijk laat zien. De verschillende stadia binnen het rouwproces, zijn verspreid over een periode van zeven dagen. Op de zevende dag zet de acceptatie volledig in.

Over de vraag in hoeverre de keuze voor de vorm van het narratief aansluit bij de lezer van *De Telegraaf*, kan slechts worden gespeculeerd. *De Telegraaf* hecht duidelijk waarde aan het vertolken van de zogeheten ‘primaire emoties’ (fase een en twee) en minder aan de opnieuw te bepalen richting binnen de samenleving. Het rouwproces zoals dit in verschillende fasen bij een individu verloopt, is in het narratief terug te vinden binnen *De Telegraaf*. De fasen zijn duidelijk te onderscheiden en laten een geleidelijk verloop zien. *De Telegraaf* wekt niet de indruk dat zij het proces van rouw *nil* versnellen, het proces is echter *wel* versneld. Elke fase wordt geleidelijk verdeeld, nogmaals, wel over een periode van zeven dagen. Het rouwproces is binnen het narratief van *De Telegraaf* te onderscheiden. *De Telegraaf* doorloopt dit proces in hetzelfde patroon als ‘gewone’ mensen dit doen.

6. Conclusie

*Het nieuws dat Nederlands grootste volkszanger André Hazes aan de gevolgen van een hartstilstand was overleden, trof velen als een mokerslag. Het Nederlandse publiek bracht de geliefde volkszanger massaal de laatste groet*¹⁰⁴.

Emoties in de media zijn op vele manieren te herkennen. Vooral het massale herdenken, geuit in stille tochten en ceremonies, geven ons een indruk van de manier waarop het ‘volk’ omgaat met gevoelens van rouw. In deze thesis is gekeken naar de factor rouw als een proces met verschillende stadia en naar de manier waarop massamedia, in dit onderzoek de dagbladen *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad*, een individueel rouwproces weergeven in de manier waarop zij verslag doen van een emotionele gebeurtenis, de moord op Pim Fortuyn. Het proces van rouwarbeid verloopt via verschillende stadia als een vloeiend geheel tot een uiteindelijke punt: het punt van acceptatie en aanvaarding. In ieder geval, dat is te hopen. In dit onderzoek is specifiek gekeken naar een individueel rouwproces, hoe dit verloopt tijdens de verschillende stadia en of dit verloop terug te vinden is in de manier waarop twee Nederlandse dagbladen verslag doen. De onderzochte periode betrof de zes weken na de moord op Pim Fortuyn en omvat zowel beelden als teksten (narratief). Beide aspecten zijn los van elkaar onderzocht.

Het verschil in perceptie tussen de beide geanalyseerde kranten vormde meteen al een uitdaging in het analyseren van de factor rouw binnen deze twee dagbladen. *NRC Handelsblad* staat bekend als een krant die doorgaans weinig ‘beeld’ publiceert. *De Telegraaf* staat bekend als een krant die doorgaans veelvuldig gebruik maakt van beeldmateriaal. Bij het analyseren van het beeldmateriaal viel direct al iets op. De veronderstelling dat *NRC Handelsblad* minder foto’s zou gebruiken dan *De Telegraaf* bleek niet te kloppen. *NRC Handelsblad* gebruikt, wat betreft dit onderwerp meer beeldmateriaal. De reden dat deze indruk wordt gewekt, ligt in de ‘grootte’ van de gepubliceerde beelden. De beelden van *De Telegraaf* zijn ‘veel groter’ dan die in *NRC Handelsblad*. Dit wekt de indruk dat het ook om ‘meer’ beelden gaat. Dat het *NRC Handelsblad* meer beelden plaatst dan *De Telegraaf*, is zeer opmerkelijk te noemen.

De meeste beelden in *NRC Handelsblad* betreffende dit onderwerp waren te vinden in de sectie ‘opinie’. *De Telegraaf* wil een krant zijn voor breed publiek, dus ook voor de lager opgeleiden. Deze missie is van invloed op het gebruik van beeldmateriaal en de plaats van het materiaal in dit

---

¹⁰⁴ De Telegraaf, *Hazes onze man*, 23 september 2004

dagblad. *De Telegraaf* maakt veelvuldig gebruik van grote foto's en series foto's. Beeld speelt in *De Telegraaf* een belangrijke rol om een bepaalde situatie uit te leggen, en niet zoals binnen *NRC Handelsblad* om het vormen van opinie op te wekken of te stimuleren. *De Telegraaf* wil overkomen als een nationale krant die een groot deel van de Nederlandse samenleving aanspreekt. De manier waarop nieuws in beeld wordt gebracht sluit bij deze gedachte aan. Beide dagbladen laten in hun keuze wat betreft de hoeveelheid, vorm en grootte in het gebruik van beeldmateriaal zien, dat zij in overeenstemming met hun visie en missie het dagblad vormgeven. *De Telegraaf* door de manier waarop zij gebruikmaakt van doorgaans grote beelden of series van beelden. *NRC Handelsblad* doet dit door veel van haar beeldmateriaal te plaatsen op de opiniepagina.

Het beeldmateriaal dat *NRC Handelsblad* heeft geplaatst naar aanleiding van de moord op Pim Fortuyn, laat zien dat de fasen van een rouwproces terug te vinden zijn in het gebruik van het beeldmateriaal binnen dit medium. Er is alleen geen patroon in het rouwen zoals bij 'normale mensen' te onderscheiden. Opmerkelijk is de snelheid waarmee het gehele proces wordt doorlopen. De fasen volgen elkaar snel op. *NRC Handelsblad* laat in beeld verschillende stadia van het rouwen zien, maar lijkt een voorkeur te hebben voor een snelle verwerking. *NRC Handelsblad* blijft minder lang (dit is uitgedrukt in de hoeveelheid aandacht die een bepaald stadium krijgt op een dag) stilstaan bij de primaire fase van de rouw, respectievelijk de eerste twee fasen. *NRC Handelsblad* slaat de eerste fase geforceerd over en gaat bijna direct door naar de derde, vierde en vijfde fase. De meeste aandacht gaat uit naar de fase van heroriëntatie binnen de samenleving, de vierde fase. *NRC Handelsblad* geeft met de manier waarop zij beeldmateriaal gebruikt een duidelijk signaal af. Emoties worden in deze krant onder controle gehouden. *NRC Handelsblad* wil het liefst zo snel mogelijk weer over gaan tot de orde van de dag. *NRC Handelsblad* lijkt hiermee de situatie af te kappen, ofwel 'zand erover'.

Ook *De Telegraaf* laat in haar gebruik van beeldmateriaal zien dat de fasen van een individueel rouwproces terug te vinden zijn in dit massamedium. Opvallend bij *De Telegraaf* is hoe de fasen duidelijk per dag zijn verdeeld en het feit dat de fasen 'mooi gebalanceerd' zijn verspreid over de dagen van de eerste week. De overgang tussen de verschillende fasen verloopt geleidelijk en vloeiend. De snelheid waarmee een volledige acceptatie binnen dit medium in beeld te herkennen is, is opmerkelijk. Op de zevende en achtste dag heeft de acceptatie volledig ingezet. Er wordt veel waarde gehecht aan primaire emoties (de eerste twee fasen) en minder aan de opnieuw te definiëren richting binnen de samenleving. Dit wil niet zeggen dat deze heroriëntatie niet aan de

orde is, zij is alleen minder prominent aanwezig dan in *NRC Handelsblad*. *De Telegraaf* wekt niet de indruk dat zij het proces van rouw wil versnellen. Zij stevent niet, zoals *NRC Handelsblad*, snel door de eerste fase heen.

NRC Handelsblad staat bekend als een krant die doorgaans weinig kleine artikelen publiceert ten opzichte van andere dagbladen. Bij het analyseren van de artikelen en de spreiding over de verschillende katernen viel op dat de meeste artikelen betreffende de moord op Fortuyn te vinden waren in de sectie ‘opinie’. *NRC Handelsblad* laat een duidelijke aflopende interesse zien door de hoeveelheid artikelen en de spreiding over de weken, betreffende dit onderwerp. Waar de krant in de eerste week vol staat met artikelen over de moord, gaat dit naarmate de weken vorderen hard achteruit. *De Telegraaf* staat bekend als een krant die doorgaans weinig grote opiniërende artikelen plaatst. Bij het analyseren van de artikelen en de spreiding van de artikelen over de verschillende katernen, valt op dat de meeste artikelen te vinden zijn in de sectie ‘binnenland’. *De Telegraaf* valt op doordat zij geen aparte sectie aan de moord op Pim Fortuyn besteedt, terwijl *NRC Handelsblad* dit wel doet. *De Telegraaf* laat net als *NRC Handelsblad* een duidelijk aflopende interesse zien in de hoeveelheid artikelen en de spreiding over de weken.

Het tekstmateriaal binnen *NRC Handelsblad* laat zien dat de fasen van een individueel rouwproces niet te herkennen zijn in de manier waarop het narratief in dit medium wordt gebruikt. *NRC Handelsblad* besteedt weinig aandacht aan de primaire fase. Op de eerste dag zijn alle fasen te herkennen. Later in de eerste week is wel een soort van regelmaat te zien, de aandacht gaat daar voornamelijk uit naar de laatste fase. Het (individuele) rouwproces, uitgedrukt in de geanalyseerde stadia in het gebruik van tekstmateriaal, is binnen *NRC Handelsblad* niet herkenbaar. *NRC Handelsblad* geeft over de manier waarop zij tekstmateriaal gebruikt betreffende dit emotionele proces, een duidelijk beeld van de krant. Gevoelens van rouw worden in deze krant ‘onder controle gehouden’ en de focus ligt op het aspect van de acceptatie en aanvaarding.

De Telegraaf laat in het narratief zien dat de fasen van een individueel rouwproces terug te vinden zijn in de manier waarop het narratief volgens de fasen van rouw binnen deze krant verloopt. *De Telegraaf* is hier heel duidelijk in. Fasen lopen niet door elkaar en volgen elkaar geleidelijk op. Het proces van rouwarbeid is duidelijk te onderscheiden in de eerste week. Er wordt binnen de eerste week bijna aan alle fasen even veel aandacht besteed, de aandacht die de fasen opeisen is per fase ongeveer gelijk. *De Telegraaf* hecht duidelijk waarde aan het vertolken van de zogeheten ‘primaire emoties’ (fase een en twee) en minder aan de opnieuw te definiëren richting van de samenleving.

De Telegraaf wekt niet de indruk dat zij het proces van rouw wil versnellen, *NRC Handelsblad* wel. De hoofdvraag van de thesis:

Is een individueel rouwproces terug te vinden binnen de massamedia'?

Wordt door middel van deze analyse beantwoord. De media doorlopen het proces van rouw op versnelde wijze. Bij *De Telegraaf* wordt het proces van rouw op dezelfde wijze doorlopen als bij gewone mensen. Bij *NRC Handelsblad* niet. Bij *NRC Handelsblad* zijn wel sporen van rouw te vinden in beeldmateriaal en in het narratief. Deze sporen zijn nihil en lijken niet op de patronen die 'normale mensen' doorlopen. *NRC Handelsblad* wil het proces versnellen en niet te lang stilstaan bij emoties. *De Telegraaf* toont aan een zeer menselijke krant te zijn, waarin plaats is voor oprechte rouw.

Literatuurlijst

- >Ariès, P., *Omgaan met de dood*, Amsterdam 1975.
- >Bank, G., *Gestalten van de dood, studies over abortus, euthanasie, rouw, zelfmoord en doodstraf*, Baarn 1980.
- >Bardoel, J. Vos, C. Vree, F van, Wijfjes, H (red.), *Journalistieke Cultuur in Nederland*, Amsterdam 2002.
- >Barthes, R., *Le message photographique*, Londen 1961.
- >Boer, C de, Brennecke S.I., *Media en publiek. Theorieën over media-impact*, Amsterdam 1999.
- >Beunders, H., *De verbeelding van de wereld. De wereld van verbeelding*, Amsterdam 1998.
- >Beunders, H., *Publieke tranen. De drijfveren van de emotiecultuur*, Amsterdam/Antwerpen 2002.
- >Beunders, H., 'Het volk verovert de media', in: *Rekenschap 1650-2000. Nederlandse cultuur in Europese context*, Den Haag 2001.
- >Burg, M van., *Fortuyn en foto's. Een onderzoek naar de fotoberichtgeving over Pim Fortuyn in vijf Nederlandse dagbladen*. Doctoraal scriptie Maatschappijgeschiedenis, Erasmus Universiteit Rotterdam 2005.
- >Blom, J., *Burgerlijk en beheerst. Over Nederland in de twintigste eeuw*, Amsterdam 1996.
- >Bout, J van den., *Omgaan met verlies en geweld; een leidraad voor rouw en traumaverwerking*, Utrecht 1994.
- >Dueze, M., *Media ver van publiek*, in: *NRC Handelsblad*, 8 mei 2002.
- >Es, G van., *Door onze redacteurs: NRC Handelsblad 1970-1995*. Amsterdam 1995.
- >Evans, H., *Pictures on a Page, photo-journalism, graphics and picture editing*, New York 1997.
- >Fortuyn, P., *De puinhopen van acht jaar Paars: de wachtlijsten in de gezondheidszorg ... : een genadeloze analyse van de collectieve sector en aanbevelingen voor een krachtig herstelprogramma*, Rotterdam 2002.
- >Franke, H., *De geboorte van de pulpdemocratie*, in: *De Groene Amsterdammer* 17 september 1997.
- >Hart, J., *Voorbeelden & Nabeelden. Historische vergelijkingen naar aanleiding van de dood van Fortuyn en Hazes*, Den Haag 2005.
- >Hemels, J., *De krant in bedrijf. 75 jaar samenwerking en samenleving*, Baarn 1984.
- >Kerkum, J., *Laten we hen binnen? De Reacties van de kranten Trouw en Telegraaf op de opkomst van politieke nieuwkomers*. Doctoraal scriptie Maatschappijgeschiedenis, Erasmus Universiteit Rotterdam 2003.
- >Koenis, S., *Het verlangen naar gemeenschap. Over moraal en politiek in Nederland na de verzuiling*, Amsterdam 1997.
- >Kübler- Ross, E., *Lessen voor levenden, gesprekken met stervende*, Baarn 1969.
- >Kübler- Ross, E., *Dood: het laatste stadium van de innerlijke groei*, Baarn 1975.
- >Mitscherlich, A&M., *Het onvermogen om te rouwen. Motieven van een collectief gedrag*, Amsterdam 1971.

- > Mitscherlich, M., *Onverwerkt verleden. De psychoanalyse van het onvermogen om te rouwen*, Baarn 1988.
- > Oldenburg, K., *Pennen over Fortuyn. Een journalistieke-kwalitatieve beschouwing van de berichtgeving over Pim Fortuyn in drie landelijke kranten*. Doctoraal scriptie Communicatiewetenschappen, Universiteit van Amsterdam, 2003
- > Pels, D., *De geest van Pim. Het gedachtegoed van een politieke dandy*, Amsterdam 2003.
- > Pisters, P., *Lessen van Hitchcock. Een inleiding in mediatheorie*, Amsterdam 2002.
- > Schönbach, K., *De toekomst van de krant*, in: *De Journalist*, nummer 2, 28 januari 2005.
- > Schönbach, K., *Telegraaf-geschiedenis te boek- Mediahistoricus doet onderzoek naar de journalistieke kant van het verhaal*, in: *De Journalist*, nummer 19, 14 november 2003
- > Swaan, A de., *Zorg en de staat. Welzijn, onderwijs en gezondheidszorg in Europa en de Verenigde Staten in de nieuwe tijd*, Amsterdam 1989.
- > Vos, C., *Bewegend verleden. Inleiding in de analyse van films en televisieprogramma's*, Amsterdam 2004.
- > Wolff, L de., *De krant was koning: publiekgerichte journalistiek en de toekomst van de media*, Amsterdam 2005.
- > Wouters, C., *Van minnen en sterven. Informalisering van omgangsvormen rond seks en dood*, Academisch proefschrift, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam 1990.
- > Zoonen, L van., *Media, cultuur en burgerschap, een inleiding*, Amsterdam 1999.

Websites

- > www.frg.eur.nl
- > [www.Kubler- Ross.nl](http://www.Kubler-Ross.nl)
- > www.nrc.nl
- > www.telegraaf.nl
- > www.scp.nl

Bijlage

In de volgende bijlage zijn de analyses die zijn uitgevoerd op het narratief en het beeldmateriaal opgenomen. Als eerste de tekstuitwerking van *NRC Handelsblad* en daarna de tekstuitwerking van *De Telegraaf*. Daarna volgt de uitwerking van het beeld van beide dagbladen. Alle artikelen en beelden zijn genummerd. In de aparte bijlage zijn kopieën van de geanalyseerde beelden opgenomen, ook deze zijn op nummer en datum.

Tekstuitwerking

NRC Handelsblad

nr	datum	plaats	omvang	titel	fase
1	7-5-2002	Voorpagina	groot	Fortuyn vermoord, dader 'milieuactivist'	1
2	7-5-2002	Binnenland	* ¹⁰⁵	Verkiezingen gaan 15 mei gewoon door.	2
3	7-5-2002	Binnenland	*	'Pim Fortuyn zei wat wij denken'	2
4	7-5-2002	Binnenland	*	Rellen in centrum van Den Haag	1en2
5	7-5-2002	Binnenland	*	'Alsof lid van familie dood is'	3en4
6	7-5-2002	Binnenland	*	Van spelbreker tot 'one of the Boys'	3en4
7	7-5-2002	Binnenland	*	Opluchting en woede bij allochtonen.	3
8	7-5-2002	Binnenland	*	Alle partijen stoppen met campagnes	4
9	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Zoeken naar een leider met 'geest van Pim'	1
10	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	groot	Oh mijn God, mijn God, mijn God...'	1en2
11	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Toen lag hij daar, helemaal alleen'	2
12	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Peilers peilen niet meer na moord op Fortuyn	1
13	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Redactie van Elsevier geschokt	2
14	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Westbroek: pers en politiek schuldig	4
15	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Homo's: Aanslag op democratie	nvt
16	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Prins geschokt	3
17	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Geen echte dreiging voor Fortuyn	3
18	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	groot	Politiek geweld zeldzaam tot nu	3
19	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	groot	Wel 15 mei stemmen is de beste oplossing'	3
20	7-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Kalmte bewaren'	nvt
21	7-5-2002	Opinie	groot	Er is een maatschappelijke bom ontploft	3
22	7-5-2002	Opinie	middel	Einde van een idylle	2en3
23	7-5-2002	Opinie	middel	De natie moet opnieuw worden uitgevonden	1en2
24	7-5-2002	Opinie	groot	Moord vereeuwigt zijn reputatie	3
25	7-5-2002	Opinie	groot	Een beeld in gruzelementen	3
26	7-5-2002	Opinie	middel	Niet af van Pim Fortuyn (J.I.Heldring)	4
27	7-5-2002	Opinie	groot	Lux Et Libertas	4
28	8-5-2002	Voorpagina	groot	Verband eerdere moord onderzocht	3
29	8-5-2002	Voorpagina	groot	Fortuyns apostelen zijn nu zelf verantwoordelijk	4
30	8-5-2002	Voorpagina	middel	Campagnestop verdeelt	3
31	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Hand in hand, voor Pim Fortuyn	2
32	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Het is een enorme chaos in die fractie	4
33	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Media ver van publiek	3en4
34	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	'Wim, heb je nou je zin'	2
35	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	groot	Milieuactivist van procedure naar pistool	3
36	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	E-mails vol haat tegen activisten tegen bont	2
37	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	groot	Milieu-Offensief pakt boeren en fokkers	3
38	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Prins&Maxima breken bezoek Antillen af	1
39	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Wao-congres geschrapt	nvt
40	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Bisschop van Luyn leidt uitvaartmis	nvt
41	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Lijst Fortuyn kan beter stoppen'	2
42	8-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Villa Bvd vanuit Kurhaus gestopt	nvt
43	8-5-2002	Binnenland	middel	Lijsttrekkers krijgen extra beveiliging	nvt
44	8-5-2002	Binnenland	groot	Ongemakkelijk gevoel over campagnestop	2
45	8-5-2002	Binnenland	middel	Kok rekt nu wel regie naar zich toe	2
46	8-5-2002	Binnenland	middel	Fortuyn probeerde graf in Italië al uit	3
47	8-5-2002	Binnenland	middel	'Campagne geen speeltje politici'	5
48	8-5-2002	Binnenland	middel	Stem op Pim Fortuyn blijft mogelijk	nvt
49	8-5-2002	Opinie/Binnenland	groot	Brieven	1en2
50	8-5-2002	Opinie/Binnenland	groot	Een volk van praters beleeft een politieke moord	3
51	8-5-2002	Opinie	middel	Het charismatisch leiderschap van Fortuyn	4

¹⁰⁵ Tekst loopt in elkaar door. Het is niet geheel duidelijk waar een artikel begint en eindigt.

52	8-5-2002	Opinie	middel	Strijd tegen fascisme is geen maatstaf meer	4
53	8-5-2002	Opinie	middel	Nederland heeft zijn onschuld allang verloren	4
54	8-5-2002	Opinie	middel	Na de moord (H.J.A.Hofland)	4
55	10-5-2002	Voorpagina	middel	Applaus begeleidt Fortuyn op laatste tocht	4
56	10-5-2002	Voorpagina	middel	Verdachten moord Fortuyn had.	nvt
57	10-5-2002	Voorpagina	klein	Marijnissen bepleit hervatten campagne	3
58	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Aantal politici mijdt huis na bedreiging	nvt
59	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Bodyguards in politiek zeldzaam	nvt
60	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	'Dader' overal bekend	2
61	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	Pim wilde mij als minister'	nvt
61	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	middel	LPF gedijt bij los verband'	3en4
63	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	'Waar is Pim's Huis'	4en5
64	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Gasten dragen witte rozen	4en5
65	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Raad herdenkt 'een eigenzinnig mens'	4en5
66	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Begrafenis besloten	4en5
67	10-5-2002	Moord op Pim Fortuyn	klein	Van der G.'s advocaat is geen prijsbokser	nvt
68	10-5-2002	Buitenland	klein	Spaans ongeloof over Fortuyn	5
69	10-5-2002	Opinie	groot	Nederland moet terugkeren tot de realiteit	5
70	10-5-2002	Opinie	groot	Gedachtegoed van Fortuyn niet negeren	5
71	10-5-2002	Opinie	groot	Pim Fortuyn en de mythevorming	5
72	10-5-2002	Opinie	groot	Lux et libertas	5
73	11-5-2002	Voorpagina	middel	Aanhang LPF neemt af	5
74	11-5-2002	Voorpagina	middel	Toch de week van het poldermodel	5
75	11-5-2002	Binnenland	middel	Campagne verkiezingen niet hervat	5
76	11-5-2002	Binnenland	middel	onderzoek moord Fortuyn dijt verder uit	5
77	11-5-2002	Binnenland	klein	Fortuyn herdacht met stille tochten	4
78	11-5-2002	Binnenland	middel	Drinken op vriend Pim	4en5
79	11-5-2002	Binnenland	middel	Opgeschort ofwel versoberd	nvt
80	11-5-2002	Buitenland	hp	Moord op Fortuyn raakt ook Europa.	4
81	11-5-2002	Opinie	groot	Fortuyn gaf politiek terug aan de burger	4en5
82	11-5-2002	Opinie	middel	Brieven	4en5
83	11-5-2002	Opinie	groot	De ontkende opstand (Paul Scheffer)	5
84	11-5-2002	Opinie	middel	Een Hollandse Messias (Bas Heijne)	4
85	11-5-2002	Opinie	groot	Lux et libertas	3en4
86	11-5-2002	Zaterdags bijvoegsel	hp	Het politiek tekort, de lessen van Pim Fortuyn.	5
87	11-5-2002	Zaterdags bijvoegsel	hp	De onvoltooide mars	4
88	11-5-2002	Zaterdags bijvoegsel	middel	Wat nu (Elsbeth Etty)	4
89	11-5-2002	Thema kiezen na Fortuyn	hp	De kiezer stemt niet graag uit piëteit	5
90	11-5-2002	Thema kiezen na Fortuyn	hp	'Melkert is een arrogante, rare man'	5
91	11-5-2002	Thema kiezen na Fortuyn	hp	En allemaal noemen ze hem nu Pim	4en5
92	11-5-2002	Thema kiezen na Fortuyn	hp	Niet uit eerbetoon stemmen op LPF	4
93	11-5-2002	Leven&cetera	groot	De bewieroking van Pim Fortuyn	4
94	11-5-2002	Leven&cetera	middel	Verwerking op het Web	2en3
95	13-5-2002	Binnenland	groot	Als men denkt dat wij de handdoek in de ring..	5
96	13-5-2002	Binnenland	groot	'Haatzaaien' is nog geen bekeken zaak	2
97	13-5-2002	Binnenland	middel	Milieubeweging vreesde Fortuyn	5
98	13-5-2002	Binnenland	klein	OM houdt vast aan theorie een dader	5
99	13-5-2002	Binnenland	klein	Onbekenden vallen pand EuroDusnie aan	2
100	13-5-2002	Binnenland	middel	Justitie wil weerwoord tijdens onderzoek	2en3
101	13-5-2002	Binnenland	klein	Demonstratieverbod NVU in Harderwijk	2en3
102	13-5-2002	Binnenland	klein	Wat voor stop is een campagnestop	4
103	13-5-2002	Binnenland	middel	Van troonpretendent tot belegerde regent	3
104	13-5-2002	Opinie	groot	Homo's zijn rechtser dan men denkt (Matthew Parris)	5
105	14-5-2002	Voorpagina	middel	Premier woedend na aantijgingen	2

106	14-5-2002	Binnenland	groot	Advocaten doen aangiften 'haat zaaien'	3
107	14-5-2002	Binnenland	middel	Maak revolutie voor dat ze uitbreekt	4en5
108	14-5-2002	Binnenland	middel	Justitie houdt taartgooiers Fortuyn aan	nvt
109	14-5-2002	Binnenland	klein	Moord op Fortuyn 'kortsluiting'	2
110	14-5-2002	Binnenland	klein	'Linkse' groepen: stop haatcampagne	2
110	14-5-2002	Binnenland	klein	Campagne voeren zonder posters maar met spotje	5
112	14-5-2002	Binnenland	klein	Ongepolijst de politiek in	nvt
113	14-5-2002	Binnenland	klein	Alsnog financieel plan van LPF	nvt
114	14-5-2002	Binnenland	middel	Onomstreden, onbevreesde opposant	5
115	14-5-2002	Binnenland	middel	Partijtjes woedend over campagnestop	5
116	14-5-2002	Opinie	middel	In de echo's van Pim (J.M Bik)	5
117	14-5-2002	Opinie	groot	Tegen de chaos	4
118	14-5-2002	Opinie	middel	Nou zeg ik eens wat ik denk (Herman Franke)	nvt
119	14-5-2002	Opinie	middel	Wat Fortuyn wilde, kon niet (Thomas Mertens)	nvt
120	14-5-2002	Opinie	middel	Rancune driegt(C.van Baaren& P. Mepschen)	3
121	14-5-2002	Opinie	middel	In jouw geest (Amanda Kluveld)	4
122	15-5-2002	Voorpagina	middel	Politici en stembureaus extra beveiligd	3
123	15-5-2002	Voorpagina	middel	Kok haalt hard uit naar lijst Fortuyn	4en5
124	15-5-2002	Voorpagina	klein	Familie Fortuyn strooit bloemen uit	5
125	15-5-2002	Verkiezingen	groot	Fortuyn ontmaskerde als eerste een kabinet	5
126	15-5-2002	Verkiezingen	middel	Veel interesse buitenlandse pers	5
127	15-5-2002	Verkiezingen	middel	Rustig in 'stemdistrict Fortuyn'	5
128	15-5-2002	Verkiezingen	groot	Bizarre dans van pers en Fortuyn	5
129	15-5-2002	Verkiezingen	middel	Plan voor bewaking Fortuyn was klaar	5
130	15-5-2002	Binnenland	groot	Rotterdam aan de slag met erfenis Fortuyn	5
131	15-5-2002	Opinie	middel	Feest van de democratie (H.J.A. Hofland)	nvt
132	15-5-2002	Opinie	groot	Strafklacht knevelt pers en politici (E. Dommering)	5
133	15-5-2002	Opinie	groot	Parlement moet (P. van Schie)	5
134	16-5-2002	Voorpagina	middel	De kiezer wil naar rechts	5
135	16-5-2002	Verkiezingen	middel	LPF op weg naar droomcoalitie	5
136	16-5-2002	Verkiezingen	klein	Tekst toesprak Herben	2
137	16-5-2002	Opinie	middel	Marqués in Holland (Roel Janssen)	5
138	16-5-2002	Opinie	groot	Brieven	5
139	16-5-2002	Opinie	groot	Burgers willen vernieuwen	5
140	16-5-2002	Opinie	groot	Lux et Libertas	5
141	16-5-2002	Opinie	middel	De rest is chaos (J.L. Heldring)	5
142	16-5-2002	E	klein	Pim pam poen	5
143	16-5-2002	Verkiezingen 2e kamer	groot	Kiezers vooral ontevreden met het politieke aanbod	5
144	17-5-2002	Voorpagina	middel	Mat Herben 'kan alles dromen wat Pim dacht'	5
145	17-5-2002	Binnenland	groot	Fractie LPF 'op schoolreis' door Kamergebouw	5
146	17-5-2002	Binnenland	klein	Pim Fortuyn' gedeponeerd	5
147	17-5-2002	Binnenland	middel	Ook zonder LPF vonden kiezers Paars bagger'	5
148	17-5-2002	Opinie	groot	Voor partijen gaat kiezer te snel	5
149	17-5-2002	Opinie	middel	Veren zoeken (Margo Trappenburg)	nvt
150	18-5-2002	Voorpagina	middel	Pronk: PvdA nam teveel afstand van Pim Fortuyn	5
151	18-5-2002	Binnenland	groot	Europa schrikt niet meer van Nazievergelijkingen	5
152	18-5-2002	Binnenland	groot	Iedereen weer netjes opgevoed	5
153	18-5-2002	Opinie	groot	Nederland is normaler geworden	5
154	18-5-2002	Zaterdag bijvoegsel	middel	Oostenrijkse toestanden	5
155	21-5-2002	Binnenland	middel	Veel bekijks voor extreemrechts De mogelijkheid bestaat Fortuyn wettig te executeren	3en4 4en5
156	21-5-2002	Binnenland	middel	Herben; ' Beatrix wil rust terug in land'	5
157	21-5-2002	Binnenland	klein	Coalitie moet het Fortuynisme steunen	5
158	22-5-2002	Binnenland	klein	Coalitie moet het Fortuynisme steunen	5
159	23-5-2002	Opinie	middel	Amerikanisering van politiek. (Gerard van de Bilt)	5

160	24-5-2002	Boeken	groot	Houden wat we hebben, de crisis van politiek	5
161	24-5-2002	Achterpagina	klein	Scheuring (Frits Abrahams)	5
162	25-5-2002	Voorpagina	middel	Samenwerken met de erfgenamen van Fortuyn	5
163	25-5-2002	Binnenland	middel	Gewone mensen geen extremisten	5
164	25-5-2002	Opinie	groot	Afscheid van een vadsige elite	5
165	25-5-2002	Zaterdag bijvoegsel	groot	Hollands dagboek (Harry Mens)	5
166	25-5-2002	Leven&cetera	groot	Hoe de wind waait (Joost zwagerman)	5
167	27-5-2002	Binnenland	groot	De kippenholocaust en ander onrecht	5
168	28-5-2002	Opinie	groot	Politieke moord loont niet	5
169	28-5-2002	Kunst	middel	Hetze' is harde aanklacht tegen politici	5
170	28-5-2002	E	middel	Geen effect moord Fortuyn	nvt
171	28-5-2002	Televisie & radio	middel	Een grove misrekening (Maarten Huygen)	5
172	29-5-2002	Voorpagina	middel	Herben (LPF) bedreigd met 'kogelbrief'	5
173	29-5-2002	Binnenland	klein	Herbegravenis Fortuyn op 20 juli in Italië	5
174	31-5-2002	Wereldpolitiek	klein	Volksleider zocht liefde	5
175	1-6-2002	Binnenland	klein	Meer vrijheden Van der G.	5
176	1-6-2002	Leven&cetera	klein	Vanessa's country hit voor Pim	5
177	1-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	groot	Zoek het maar uit met je pleureszooi	3
178	1-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	middel	Tegen het vergeten (Elsbeth Etty)	5
179	1-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	groot	Hollands Dagboek (Mat Herben)	5
180	6-6-2002	Binnenland	middel	Ideeën Fortuyn herinneren aan Mussert	5
181	6-6-2002	Achterpagina	middel	Avondje (Frits Abrahams)	5
182	8-6-2002	Voorpagina	klein	Verdachte volgde Fortuyn via Internet	5
183	8-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	hp	Tussenstand van het onderzoek	5
184	8-6-2002	Zaterdag bijvoegsel	hp	Boze lezers en het journalistieke tekort	5
185	12-6-2002	Binnenland	klein	Wethouder praatte zijn mond voorbij	nvt
186	12-6-2002	Opinie	middel	Haat als omgangsvorm (H.J.A Hofland)	5
187	13-6-2002	Opinie	groot	Moslims zijn niet achterlijker dan wij	5
188	13-6-2002	Achterpagina	klein	Heetmeel (Frits Abrahams)	5
189	14-6-2002	Boeken	hp	Nu is het genoeg geweest	
190	15-6-2002	Opinie	hp	Fortuyn bood burger nieuw perspectief	5
191	15-6-2002	Opinie	groot	Non-conformisme moet de ruimte krijgen	5
192	15-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	hp	Pantsers pizza's en parkeerplaatsen	5
193	15-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	groot	Vox populi (blurb) (Elsbeth Etty)	2en3
194	15-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	hp	De journalistiek is correct	5
195	19-6-2002	Binnenland	klein	Laatste debat Melkert en Fortuyn	5
196	19-6-2002	Achterpagina	klein	Autobiografie (Frits Abrahams)	5
197	22-6-2002	Opinie	middel	Kennis is onmacht (Bas Heijne)	5
198	22-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	middel	Nieuwe onverdraagzaamheid, oude beginselen	5
199	22-6-2002	Zaterdag Bijvoegsel	hp	Het ongenoegen van België	nvt

1. Datum: 7-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Fortuyn vermoord, dader 'milieuactivist'.

Samenvatting: Eerste bericht van de moord op Pim Fortuyn. De gearresteerde verdachte is een blanke Nederlandse milieuactivist. Een recherchebijstandsteam doet onderzoek naar alle relaties en achtergronden. Na een speciale zitting van de ministerraad verklaarde minister de Vries dat er geen concrete aanwijzingen waren voor concrete bedreigingen. Partijgenoten van Pim Fortuyn spreken dit tegen.

Interpretatie	De kop en de tekst zijn zeer neutraal. Er is weinig tot geen ruimte voor een eigen interpretatie.
Context	Verhaal is gepubliceerd als een nieuwsbericht waarin verschillende partijen aan het woord komen.
Duiding	De woordkeuze van het gehele artikel is vrij neutraal. Behalve daar waar om de meningen van partijgenoten van Pim Fortuyn wordt gevraagd. De geïnterviewde personen en hun reacties zitten vol met emoties. Doordat deze reacties juist aan het einde van het artikel zijn geplaatst blijven deze prominenter aanwezig in de gedachten van de lezer. Daarmee geeft dit artikel wel een bepaalde duiding.
Fase van rouw	Fase 1

2. Datum: 7-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Verkiezingen gaan 15 mei gewoon door.

Samenvatting: Minister-president Kok heeft verklaard dat de Tweede Kamer verkiezingen ondanks de moord op Pim Fortuyn gewoon door zullen gaan. Dit na verschillende overleggen met diverse partijen.

Interpretatie	Het artikel is een emotioneel beheerste verklaring waarom de verkiezingen zouden moeten worden voortgezet. De kop van het artikel is zeer neutraal.
Context	Het verhaal is gepubliceerd als een nieuwsbericht waarin verschillende partijen aan het woord komen en waarbinnen Balkenende verschillende 'emotionele' statements doet.
Duiding	De woordkeuze in het artikel is vrij emotioneel en toch beheerst. Het artikel geeft duidelijk aan dat er sprake is van een vergaande gecontroleerde emotie. Dit is duidelijk te onderkennen in uitspraken als 'collectieve verslagenheid'. Onmacht en ontkenning komen in dit artikel duidelijk naar voren. Van isolering is geen sprake. Dit artikel kan door de kenmerken 'onmacht en ontkenning' wel geplaatst worden in een fase van rouw.
Fase van rouw	Fase 1

3. Datum: 7-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: 'Pim Fortuyn zei wat wij denken'.

Samenvatting: In Rotterdam was de schok van de moord op Pim Fortuyn groot. Een kort verslag van de gevoelens die in Rotterdam heersen en enkele reacties van aanhangers. Tevens wordt er in dit artikel stilgestaan bij de spontane samenkomst van mensen om Fortuyn te herdenken.

Interpretatie	Het artikel geeft de gevoelens van de Pim Fortuyn aanhangers in Rotterdam weer. De kop van het artikel is een uitspraak van een van de geïnterviewden en geeft direct al een bepaalde richting aan het artikel.
Context	Doordat er in dit artikel verschillende malen om een mening wordt gevraagd, kan dit artikel worden gezien als zeer subjectief. Het artikel is geen nieuwsbericht, maar een kort verslag met een hoge mate van 'sensatiezucht'.
Duiding	Het artikel geeft een emotionele samenvatting van de gevoelens die er in 'Rotterdam' heersten. Het artikel vraagt ook naar gevoelens van de geïnterviewde mensen en naar hun mening. Gevoelens van woede zijn duidelijk herkenbaar in de woordkeuze van de geïnterviewden als zowel in de woordkeuze van de journalist. De gevoelens die worden uitgesproken duiden op een hoge mate van boosheid en van woede.
Fase van rouw	Fase 2

4. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Rellen in centrum van Den Haag

Samenvatting: De moord op Pim Fortuyn heeft geleid tot rellen in het centrum van Den Haag. De mobiele eenheid heeft enkele charges moeten uitvoeren en 27 mensen werden gearresteerd. Tevens werd er brand gesticht in de parkeergarage onder het Plein.

Interpretatie	Dit artikel is een verslag naar aanleiding van de rellen die zich op en om het Binnenhof plaatsvonden na de moord op Fortuyn. De kop van het artikel is vrij neutraal. Misschien is het gebruik van de term 'belaagd' iets te heftig.
Context	Het artikel is geschreven als een verslag. Er worden geen betrokkenen in geïnterviewd met uitzondering van de burgemeester van Den Haag, burgemeester Deetman.

Duiding	In dit artikel geven de gevoelens van de diverse betrokkenen een duiding. Er worden veel termen gebruikt om deze verschillende gevoelens te omschrijven. De woordkeuze van Burgemeester Deetman geeft duidelijk gevoelens van onmacht, verslagenheid en verdriet weer. De journalist geeft eerder in het artikel al aan dat eerdere emoties van ongelooft en verbijstering later omsloegen in woede.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

5. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Alsof lid van familie dood is'

Samenvatting: Emotioneel artikel over het wel en wee van de partijgenoten van Pim Fortuyn en hoe het nu verder dient te gaan met de partij. Verder komen er diverse mensen aan het woord die hun laatste eer komen bewijzen bij het hoofdkwartier van Fortuyn in de Spaanse Polder.

Interpretatie	Het artikel kan worden gezien als een soort van sfeerrapportage. De titel van het artikel 'Alsof lid van familie dood is' geeft een duidelijke interpretatie van het soort artikel
Context	Het artikel is geschreven als een soort van sfeerverslag waarin verschillende momentopnamen worden gemaakt en worden uitvergroot. Details worden tot in de kleinste puntjes beschreven om de mate van emotie aan te duiden.
Duiding	De gevoelens van de diverse betrokkenen en mensen die in dit artikel aan het woord komen zijn duidelijk. Er heerst onmacht, verslagenheid en verdriet, maar ook de wil om door te gaan en de maatschappij weer gezond te maken. De journalist geeft ook een extra lading aan het geheel door zijn gedetailleerde manier van schrijven, waarin de factor emotie een grote rol speelt.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

6. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Van spelbreker tot 'one of the Boys'

Samenvatting: Was het de directe invloed van Pim Fortuyn, of diende zijn optreden slechts als katalysator? Deze vraag staat in dit artikel centraal. Waarom werd er gebroken met de politieke spelregels en waarom kelderde het imago van 'Paars' zo drastisch?.

Interpretatie	Dit artikel geeft een uitleg over de politieke figuur Fortuyn en zijn succes wordt afgezet tegen de Nederlandse Politiek als geheel en een aantal partijen en hun leiders in het bijzonder. De titel: Van spelbreker tot 'one of the Boys' dekt duidelijk de lading van het artikel en spreekt ook een oordeel uit.
Context	Het artikel probeert een antwoord te formuleren op de hoofdvraag.
Duiding	Het artikel is neutraal en geeft een overzicht van de politieke figuur Fortuyn en wat er precies anders aan hem was in verhouding tot andere politici. Emoties spelen in dit artikel geen rol. Er wordt een samenvatting gegeven over de politieke figuur Fortuyn, een afweging een heroriëntatie die leidt tot een soort van reflectie op het Nederlandse politieke klimaat en dus op de samenleving.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

7. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Opluchting en woede bij allochtonen.

Samenvatting: Allochtonen in Nederland zijn opgelucht dat Fortuyn niet vermoord is door één van 'hen' ook al wordt dit niet hardop uitgesproken. Dat het om een allochtone schutter zou kunnen gaan was volgens de politieke speerpunten van Fortuyn niet denkbeeldig.

Interpretatie	Het artikel is een duidelijk middel tot afkeuring van de moord op Pim Fortuyn door allochtone groeperingen in Nederland. De kop van dit artikel spreekt voor zich.
Context	Het artikel is geschreven om te bevestigen dat allochtonen niets met deze aanslag van doen hadden ook al waren zij het niet eens met de standpunten van Fortuyn. In het artikel worden verschillende uitspraken weergegeven van verschillende allochtonen groeperingen in Nederland en zij veroordelen door middel van dit artikel de aanslag en zien dit tevens als een aanslag op de democratie.
Duiding	Het artikel geeft duidelijk aan dat er niet met de vinger naar allochtonen groeperingen moet worden gewezen. Wel worden er enkele opmerkingen gemaakt over de kwaadaardigheid van sommige media en politici. Het lijkt hier te gaan om een verandering van tactiek om de losse delen van het gebeurde 'beheersbaar' te maken. Door bepaalde onderdelen los te koppelen wordt de emotie verdeeld en is zij beter op te splitsen en te onderkennen.

Fase van rouw	Fase 3
<p>8. Datum: 7-5-2002 Plaats: Pim Fortuyn Kop: Alle partijen stoppen met campagnes Samenvatting: Alle politieke partijen zijn direct na de bekendmaking van de moord op Fortuyn gestaakt met hun campagnes. Het LPF bestuur heeft aangekondigd om door te gaan. Winny de Jong is voorgedragen als nieuwe fractievoorzitter.</p>	
Interpretatie	Het artikel doet verslag van de ontwikkelingen binnen de LPF. De kop van dit artikel spreekt voor zich.
Context	Dit artikel dient als samenvatting van de gebeurtenissen binnen de LPF en geeft aan wat er binnen de partij veranderd is. Minister president Kok roept het volk op.
Duiding	De woordkeuze van het artikel is vrij neutraal. De oproep die Kok doet is emotioneel en toch beheerst. Het artikel geeft duidelijk aan dat er sprake is van een vergaande gecontroleerde emotie; 'laten we onze kalmte bewaren in een tijd dat we geneigd zijn om zeer woest te zijn' is een van de uitspraken die Kok doet. Kalmte wordt gezien als een grote deugd en kalmte straalt waardigheid uit. Er is hier sprake van bezinning en het zoeken naar heroriëntatie binnen de samenleving
Fase van rouw	Fase 4
<p>9. Datum: 7-5-2002 Plaats: Pim Fortuyn Kop: Zoeken naar een leider met de 'geest van Pim' Samenvatting: Het ooggetuigen verslag van Albert de Booij.</p>	
Interpretatie	Het artikel geeft een iets wat stijf en bondig verslag van de ontwikkelingen direct na de moord. De vraag in dit artikel is eigenlijk wie er nu de partij moet gaan lijden. De kop van het artikel is eigenlijk afwijkend van de inhoud. De manier waarop dit artikel is geschreven herbergt vele emoties van ongeloof en verdriet.
Context	Het artikel is eigenlijk overbodig en heeft weinig nieuws waarde. Er komen in dit artikel een aantal reacties van verschillende personen naar voren direct na de moord. Opvallend is dat de persoon Albert de Booij als bijna niet geëmotioneerd naar voren komt in dit stuk.
Duiding	Het artikel heeft een duidelijke emotionele duiding en springt in op het gevoel van ongeloof en verbijstering die zich meester maakt van de directe omgeving van Fortuyn. De koele houding van De Booij kan op deze manier ook worden geïnterpreteerd als een soort shock.
Fase van rouw	Fase 1
<p>10. Datum: 7-5-2002 Plaats: Pim Fortuyn Kop: 'oh mijn god, mijn god, mijn god...' Samenvatting: Dit artikel geeft een reconstructie weer van de laatste minuten van het leven van Pim Fortuyn en van de acties direct na de gebeurtenis.</p>	
Interpretatie	Het artikel doet verslag van de gebeurtenissen op een zeer persoonlijke manier. Alle direct betrokkenen worden geïnterviewd. De kop van het artikel is een uitspraak van een van de geïnterviewde. Deze uitspraak werd direct na de moord gedaan.
Context	Het artikel is zeer persoonlijk en daarom ook aan te duiden als zeer emotioneel. Door het persoonlijke element heeft de lezer veel meer het idee dat hij bij de gebeurtenis betrokken was. Dat men als een aanhangsel over de schouder van een camera meekijkt.
Duiding	Het artikel heeft zoals hierboven al is beschreven een zeer emotionele duiding door de manier waarop de journalist de situatie beschrijft. Het geeft duidelijk weer dat er sprake is van een grote mate van onmacht en verdriet. Ook shock is een van de elementen die in dit artikel duidelijk naar voren komt. Het artikel is haast geschreven in een soort 'roman steil', waarbij de lezer het gevoel heeft dat er zich een filmscenario afspeelt.
Fase van rouw	Fase1 en 2
<p>11. Datum: 7-5-2002 Plaats: Pim Fortuyn Kop: 'Toen lag hij daar, helemaal alleen'. Samenvatting: ooggetuigenverslag van een medewerker.</p>	
Interpretatie	Een zeer gedetailleerd ooggetuigenverslag. De titel van het artikel is wederom een uitspraak van de geïnterviewde.
Context	Net als in het voorgaande artikel, is dit een persoonlijk verhaal dat veel emoties oproept. Door het persoonlijke element heeft de lezer het idee dat hij bij de gebeurtenis betrokken was.

Duiding	Ook dit artikel is haast als een film. Je kunt door de gedetailleerde beschrijving haast zien, hoe hier de situatie zich heeft afgespeeld. Emoties die in dit artikel naar voren komen zijn te plaatsen in ontkenning, onmacht en een soort apathisch gedrag.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

12. Datum: 7-5 2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: Peilers peilen niet meer na moord op Fortuyn.

Samenvatting: kort bericht over het feit dat de onderzoeksbureaus niet meer peilen, omdat peilen momenteel heel gevoelig ligt.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht dat kort de feiten weergeeft.
Context	Het artikel moet worden gezien als een van de bijkomende zaken die zich in dergelijke situaties afspelen. Het artikel gaat niet direct in op de emoties maar doet daar wel een belangrijke uitspraak over.
Duiding	'Peilen ligt mogelijk heel gevoelig'; is in dit artikel een zeer duidelijk statement. Mensen zijn duidelijk uit hun normale doen en kunnen niet meer functioneren op de wijze die ze daarvoor deden. Zij willen op dat moment zeker niet worden lastig gevallen met 'onbenullige' zaken. Dit duidt aan dat er sprake is van een gevoel van woede en een zich afzetten tegen de samenleving.
Fase van rouw	Fase 2

13. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: Redactie van Elsevier geschokt

Samenvatting: Korte reactie op de dood van Fortuyn door oud werkgever van Fortuyn het blad Elsevier waar hij jarenlang een column voor schreef.

Interpretatie	Korte reactie van de medewerkers van Elsevier.
Context	Reactie op de dood van Fortuyn.
Duiding	Duidelijke emotie en bewondering voor de figuur Fortuyn. De redactie is geschokt.
Fase van rouw	Fase 1

14. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: Westbroek; pers en politiek schuldig

Samenvatting: Westbroek deed in het radio1 journaal de uitspraak dat de pers en een deel van de politiek heeft bijgedragen aan de creatie waarin 'gekken' dit soort dingen doen.

Interpretatie	Korte reactie van Henk Westbroek naar aanleiding van de moord op Fortuyn. (het gaat hier om een persoonlijke reactie)
Context	Reactie op de dood van Fortuyn.
Duiding	Boosheid en woede op een deel van de samenleving voeren hier de boventoon.
Fase van rouw	Fase 2

15. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: Homo's: aanslag op democratie

Samenvatting: Gezamenlijke verklaring van homo-organisaties in Nederland. Zij stellen dat de moord op Fortuyn een aanslag is op de democratie.

Interpretatie	Korte reactie van homo-organisaties naar aanleiding van de moord op Fortuyn. (het gaat hier om een overkoepelend statement)
Context	Reactie op de dood van Fortuyn.
Duiding	Emoties worden in dit artikel nauwelijks geuit. Er is sprake van een 'laffe daad' en een aanslag op de democratie. Dit verwijst naar een herdefiniëring van de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

16. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: Prins geschokt

Samenvatting: reactie van de prins op de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Korte reactie
Context	Reactie op de dood van Fortuyn.
Duiding	De prins heeft zijn afschuw over de daad uitgesproken. In dit artikel zit geen duidelijke duiding.
Fase van rouw	nvt

17. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: Geen echte dreiging voor Fortuyn

Samenvatting: De Binnenlandse veiligheidsdienst en verscheidene andere organisaties hebben de afgelopen maanden diverse onderzoeken gedaan naar reële aanwijzingen of Pim Fortuyn gevaar liep. Van een directe dreiging was echter geen sprake.

Interpretatie	Het artikel gaat in op de bescherming en beveiliging die Pim Fortuyn al dan niet nodig zou hebben gehad.
Context	Dit artikel kan worden geplaatst als een antwoord op de vele verwijten die gemaakt zijn aan het adres van verschillende instanties op de vraag waarom Fortuyn eigenlijk niet beschermd werd.
Duiding	Dit is een duidelijk voorbeeld van een heroriëntatie binnen de samenleving. De samenleving roept om een antwoord; waarom werd Fortuyn niet beschermd. Er is weinig berusting na de moord op Fortuyn en er worden vragen gesteld om tot een betere oriëntatie of een heroriëntatie te komen.
Fase van rouw	Fase 3

18. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: Politiek geweld zeldzaam tot nu toe.

Samenvatting: politiek geweld stopt meestal bij bedreigingen. Bedreigingen binnen de politiek zijn van alle tijden zowel op lokaal als op nationaal niveau. Niet alle bedreigingen dienen even serieus te worden genomen. Toch blinkt de BVD niet uit in daadkracht.

Interpretatie	Het artikel gaat in op de bescherming en beveiliging die Pim Fortuyn al dan niet nodig zou hebben gehad. Dit artikel is een interview met oud-burgemeester Peper.
Context	Ook dit artikel kan worden geplaatst als een antwoord op de vele verwijten die gemaakt zijn aan het adres van verschillende instanties op de vraag waarom Fortuyn eigenlijk niet beschermd werd.
Duiding	Dit artikel concentreert zich ook op een heroriëntatie binnen de samenleving. Dit interview valt te bezien in het licht van het marchanderen of onderhandelen. Deze fase treedt vaak op als er geen tot weinig berusting na de eerste twee fasen heeft plaatsgevonden. In het geval van Fortuyn zien we een duidelijke onrust. Vooral in de kwestie rondom de beveiliging.
Fase van rouw	Fase 3

19. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop ' Wel 15 mei stemmen is de beste oplossing'

Samenvatting: Een reactie op het doorgaan van de op handen zijnde verkiezingen. Vier vooraanstaande professoren geven hun mening naar aanleiding van de verkiezingen.

Interpretatie	Dit artikel gaat in op de mening van vier vooraanstaande professoren van diverse universiteiten binnen Nederland. Allen menen zij dat het goed is dat de verkiezingen niet worden uitgesteld omdat op die manier een duidelijk statement wordt gemaakt dat de politiek wat er ook gebeurd gewoon doorgaat zodat in de toekomst groeperingen niet zullen denken dat ze met praktijken zoals de moord op Fortuyn verkiezingen kunnen uitstellen.
Context	Dit artikel concentreert zich op een van de 'bijzaken' waarmee de situatie te maken heeft.
Duiding	Dit artikel concentreert zich wederom op een heroriëntatie binnen de samenleving. Er wordt hier wederom gemarchandeerd en onderhandeld om tot een evenwichtige samenvatting te komen. Er worden in dit artikel weer delen opgesplitst om ze begrijpbaar te maken.
Fase van rouw	Fase 3

20. Datum: 7-5-2002

Plaats: Pim Fortuyn

Kop: ' Kalmte bewaren'

Samenvatting: De volledige tekst van Premier Kok na de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Deze tekst moet gezien worden als iets wat het gehele volk aanspreekt en niet als een persoonlijke emotie van Kok.
Context	De context van deze uitspraken is geheel anders dan bij andere verschenen artikelen aangezien het hier gaat om letterlijke uitspraken van de heer Kok.
Duiding	De duiding zit duidelijk in het element 'rustig houden van het volk'. In deze verklaringen komen eigenlijk meerdere fasen van rouw voor. Aangezien dit artikel meerdere doelen nastreeft zijn er meerdere fasen van rouw in te onderkennen. Er is hier zowel sprake van

	ontkenning en isolering, die overloopt in woede als in een onderhandelen wat doorloopt in een heroriëntatie van de samenleving.
Fase van rouw	Fase 1, 2, 3, 4

21. Datum: 7-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Er is een maatschappelijke Bom ontploft

Samenvatting: De Nederlandse samenleving heeft weinig ervaring met politiek geweld. Daarom is de moord op Fortuyn zo onheilspellend.

Interpretatie	Aangezien er op dit gebied weinig ervaring bestaat in de Nederlandse samenleving wordt er in dit artikel door middel van andere voorbeelden geprobeerd om het geheel begrijpelijker te maken.
Context	Dit artikel plaatst zichzelf ten opzichte van andere gebeurtenissen om zo tot een vergelijking en een heldere oriëntatie te komen.
Duiding	Dit artikel kan worden opgevat als een zijsprong. Het is een van de subthema's. Afzonderlijke delen worden opgesplitst om het geheel begrijpbaar te maken. Er wordt geprobeerd om een deel van de situatie begrijpbaar te maken.
Fase van rouw	Fase 3

22. Datum: 7-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Einde van een idylle

Samenvatting: dit artikel geeft een samenvatting van hoe het met de beveiliging van politici in ons land en in het buitenland is gesteld. In andere landen is die beveiliging aan de orde van de dag. In ons land werd daar tot voor kort nogal gekscherend over gedaan. Doe maar gewoon dan doen we al gek genoeg geldt ook voor dit artikel.

Interpretatie	Samenvatting met enkele kritische vragen
Context	Dit artikel plaatst zich zelf ten opzichte van andere gebeurtenissen om zo tot een vergelijking en een heldere oriëntatie te komen.
duiding	Ook dit artikel kan worden opgevat als een zijsprong. Afzonderlijke delen worden opgesplitst om het geheel begrijpbaar te maken. Er wordt geprobeerd om een deel van de situatie begrijpbaar te maken. Er wordt in dit artikel nog wel een vraag opengelaten. Deze betreft het feit of woede en onzekerheid straks redenen zijn om op een bepaalde manier te stemmen of om op situaties te reageren.
Fase van rouw	Fase 2,3

23. Datum: 7-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: De natie moet opnieuw worden uitgevonden

Samenvatting: Enkele brieven waarin gevoelens worden geuit ten aanzien van de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Deze brieven dienen te worden geïnterpreteerd zoals ze zijn bedoeld. Het gaat hier om de stem van het volk.
Context	De brieven dienen te worden gezien in het licht van de politieke situatie toen en hoe de Nederlandse samenleving daar onder gebukt ging. De brieven zijn een reactie.
Duiding	De duiding van de ingezonden stukken kunnen allemaal worden beschreven als kritisch. Ze spreken allemaal een bepaalde afschuw en ontkenning uit van datgene dat is gebeurd... dit kan eigenlijk niet waar zijn. Tevens worden gevoelens van onmacht en woede willekeurig geprojecteerd op de omgeving. Er worden allerlei oorzaken gezocht die een verklaring zouden kunnen bieden.
Fase van rouw	Fase 1, 2

24. Datum: 7-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Moord vereeuwigd zijn reputatie

Samenvatting: Zowel de daad zelf als het slachtoffer kan worden gezien als twee uniek gebeurtenissen in de Nederlandse Historie. De reputatie van een slachtoffer wordt er mee vereeuwigd. Dit artikel omschrijft een paar van deze historische gebeurtenissen.

Interpretatie	Vergelijkend historisch artikel, met tot slot een samenvatting en beschrijving van de huidige Nederlandse politiek.
Context	Vergelijking ten opzichte van andere gebeurtenissen zowel politieke- en oorlogssituaties om zo tot een vergelijking en een heldere oriëntatie te komen.
Duiding	Er wordt geprobeerd om een deel van de situatie begrijpbaar te maken, door een deel van de kwestie te behandelen. In dit artikel komen weinig duidingen van emotie voor. Dit betekent niet dat ze niet aanwezig zijn. Ook dit artikel kan worden opgevat als een losstaand deel om zo het geheel beter te begrijpen.
Fase van rouw	Fase 3

25. Datum: 7-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Een beeld in gruzelementen

Samenvatting: Reacties van verschillende (nationaal en internationaal) kranten op de moord op Pim Fortuyn.

Interpretatie	Verschillende interpretaties die dienen als een globaal overzicht van de standpunten van verschillende dagbladen.
Context	De gepubliceerde artikelen zijn allemaal stukken die afkomstig zijn uit grotere artikelen.
Duiding	Verschillende soorten stukken die allemaal een doel hebben. Dit stellen van doelen heeft als uitgangspunt de pijn en het verdriet tijdelijk op te delen, zodat deze als beheersbare onderdelen gaan fungeren. Het gaat hier in principe om een verandering in de tactiek die het geheel beheersbaar moet maken en de situatie moet verduidelijken. Het gaat hier duidelijk om een tussenfase.
Fase van rouw	Fase 3

26. Datum: 7-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Niet af van Pim Fortuyn (J.I.Heldring)

Samenvatting: kritiek op hoe er in Nederland met de politieke situatie wordt omgegaan.

Interpretatie	Dit artikel plaatst een kritische noot bij de manier waarop er in Nederland politiek wordt bedreven.
Context	Het gaat hier om een opiniestuk en in deze context moet deze kritiek ook worden opgevat.
Duiding	De duiding van het artikel stevent rechtstreeks af op een zelfreflectie binnen de Nederlandse samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

27. Datum: 7-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Lux Et Libertas

Samenvatting: Opiniestuk over het fenomeen Fortuyn, waarin duidelijk wordt aangegeven dat de moord op zijn persoon niet echt een politieke moord is maar dat het door een individu is gepleegd.

Interpretatie	Dit stuk is een kritische noot bij alle gebeurtenissen.
Context	De context van dit artikel is om een breder inzicht te verschaffen in de gebeurtenissen met als belangrijkste boodschap waakzaam te zijn en de objectiviteit te bewaren zodat het land zich weer kan stabiliseren.
Duiding	Het opiniestuk gaat duidelijk in op de neven gebeurtenissen, met als belangrijkste boodschap dat de politiek moet doorgaan. Hier spreekt een duidelijke wens in de richting van heroriëntatie en het willen stabiliseren van de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

28. Datum: 8-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Verband eerdere moord onderzocht

Samenvatting: De politie heeft een onderzoek gestart naar de verdachte van de moord op Fortuyn in verband met een eerdere moord op een milieuambtenaar van de gemeente Nunspeet in 1996.

Interpretatie	Dit artikel gaat in op een zaak die naast de zaak van Fortuyn loopt en heeft weinig waarde.
Context	Het artikel moet worden geplaatst in de context van verwante zaken naar de aanleiding op de moord van Fortuyn. Het gaat niet in op de hoofdzaak.
Duiding	De duiding van het artikel is neutraal. Er zijn weinig emoties in het artikel te onderkennen. Wat wel opvalt is de vergelijking die wordt getrokken met de manier waarop beide moorden zijn gepleegd. Dit roept wel wat emoties op omdat het neerschieten van iemand in de rug als 'laf' wordt gezien. De aandacht wordt hier van het hoofdonderwerp afgeleid.
Fase van rouw	Fase 3

29. Datum: 8-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Fortuyns apostelen zijn nu zelf verantwoordelijk

Samenvatting: na het wegvallen van Pim Fortuyn, moeten de kandidaten van de lijst Pim Fortuyn zelf hun weg zien te vinden. De vraag is of ze daar toe in staat zijn want Pim Fortuyn is niet op te volgen, zijn ideeën wel.

Interpretatie	Het artikel beschrijft de sfeer die er heerst binnen de lijst Pim Fortuyn. De leden zijn op weg naar het condoleance register om deze te ondertekenen en worden op straat toegejuicht door een menigte die hoop op hen hebben gevestigd.
---------------	--

Context	Het artikel brengt de situatie op een nogal cynische wijze naar voren. De indruk wordt gewekt dat de journalist het eigenlijk een beetje een lachertje vindt dat deze mensen nu de partij moeten gaan leiden. Door het quoten van diversen uitspraken van de partijleden worden er diverse voorbeelden gegeven van deze cynische manier van schrijven.
Duiding	In het artikel is een soort van hernieuwde hoop te onderkennen binnen de massa die voor de lijst gaat stemmen. Zij vragen op emotionele wijze om een voortzetting van de standpunten van de partij. De leden van de partij ondergaan dit alles met gemengde emoties er worden zelfs vergelijkingen getrokken met het winnen van een voetbalwedstrijd, het gevoel dat Feijenoord heeft gewonnen. Er is hier sprake van het analyseren van de samenleving en er wordt getracht om de samenleving te herdefiniëren.
Fase van rouw	Fase 4

30. Datum: 8-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Campagnestop verdeelt

Samenvatting: Er heersen binnen de Nederlandse politiek verschillende opvattingen over het wel of niet campagne voeren.

Interpretatie	Het artikel geeft een samenvatting van de situatie binnen de verschillende partijen en hun standpunt aangaande campagne voeren.
Context	Dit artikel gaat in op een van de bijzaken.
Duiding	Het artikel heeft niet echt een bepaalde duiding. Wat opvalt, is dat er wel een uitspraak wordt gedaan en een reden wordt gegeven waarom het debat mogelijk wel door zou moeten gaan; Pim Fortuyn was immers een liefhebber van het debat en het voortzetten van het debat zou op die manier als een eerbetoon kunnen worden opgevat. Dit artikel gaat weer in op een van de neveneffecten en leidt op die manier de aandacht van de hoofdzaak af. De situatie wordt hier opgedeeld in beheersbare delen.
Fase van rouw	Fase 3

31. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Hand in hand, voor Pim Fortuyn

Samenvatting: De stille tocht die voor Pim Fortuyn werd gehouden was indrukwekkend en is zonder incidenten verlopen.

Interpretatie	Sfeerverslag van de stille tocht die voor Pim Fortuyn werd georganiseerd. Een aantal mensen en politici worden in het artikel geïnterviewd en gequote.
Context	Het artikel kan worden gezien als het uitdrukken van bepaalde gevoelens, van bepaalde emoties, die leven bij de mensen die meeliepen tijdens deze stille tocht.
Duiding	Het artikel gaat in op verschillende emoties. De stille tocht is een eerbetoon aan de vermoorde politicus maar ook een protest tegen de moord op de democratie. Verschillende emoties zijn te onderkennen: ongeloof, verdriet, woede. Aan het begin van de tocht is er een gevoel van onmacht en verdriet aan het einde van de tocht is er een overgang waarneembaar naar woede, die ongecontroleerd is en zich richt tegen de PVDA. De waarom vraag en het gevoel van in de steek worden gelaten zijn in dit artikel duidelijk te herkennen.
Fase van rouw	Fase 2

32. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: 'Het is een enorme chaos in die fractie'

Samenvatting: Makelaar Harry Mens wil dat de lijst Pim Fortuyn er mee ophoudt. Hij herkent in de 'massapsychose' niet zijn of de wereld van Pim Fortuyn.

Interpretatie	Dit artikel betreft een interview met Harry Mens, die duidelijk doorheeft dat hij in het huidige tijdperk geen vrienden maakt met zijn standpunt.
Context	Dit artikel geeft een tegengeluid tegen de tot nu toe gepubliceerde artikelen.
Duiding	Het interview gaat in belangrijke mate in op de rol van de media in het geheel en de menselijke emotie om macht te veroveren. Mens ziet hierin een gevaar. Hij roept min of meer op tot een heroriëntatie van de samenleving waarin niet uit emotie dient te worden gehandeld maar uit ratio, zodat dit kan leiden naar een stabiel evenwicht. De periode van heroriëntatie en depressie kan ook een versterkende invloed hebben op de zelfreflectie of op een reflectie op de samenleving. Dit is exact wat er in dit interview met Harry Mens plaatsvindt.
Fase van rouw	Fase 4

33. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Media ver van publiek

Samenvatting: politici en journalisten zijn het mikpunt van woede geworden na de dood van Fortuyn. Personderzoeker Deuze stelt dat mensen zichzelf niet in de media herkennen.

Interpretatie	Dit artikel is gebaseerd op een net verschenen proefschrift van de Amsterdamse wetenschapper Deuze. Dit artikel is een reactie op de woede die zich richt tegen de zogeheten schuldigen van de demonisering en probeert deze woede in een wetenschappelijk daglicht te plaatsen.
Context	De context van dit artikel ligt op het wetenschappelijk vlak en dient ook op deze wijze te worden gezien.
Duiding	Het artikel gaat in op de huidige positie van de journalist en de manier waarop er met Fortuyn werd en wordt omgegaan. De duiding van het artikel glijdt weer af naar een van de subthema's die aan deze moord hangen. Er wordt gezocht naar een heroriëntatie van de journalist in Nederland en naar het vinden van een nieuwe balans in deze situatie. Ook wordt er op een bepaalde manier onderhandeld over hoe de positie van de Nederlandse journalist vorm zou moeten krijgen.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

34. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: 'Wim, heb je nou je zin'

Samenvatting: Politieke tegenstanders zouden Fortuyn hebben gedemoniseerd, dit vond hij zelf ook. Het publiek verheft deze uitspraken nu tot credo.

Interpretatie	Dit artikel geeft een samenvatting van de gedane uitspraken van zowel Pim Fortuyn als andere politici over Pim Fortuyn. Het gaat hier om losstaande nogal heftige uitspraken die niet meer in hun context staan.
Context	De context van de uitspraken is dus niet meer aanwezig, voorzichtigheid is dus geboden bij het lezen van dit artikel.
Duiding	Het artikel zit vol met emoties. De uitspraken die Fortuyn in het verleden deed roepen bij diverse politici emotionele en ongenueanceerde reacties op. Deze emotionele reacties uitten een grote mate van onbegrip en van woede. Het gaat hier echter wel om zaken die al lang voor de moord plaatsvonden. Hoe het publiek er nu op reageert (er wordt met een beschuldigende vinger naar politici gewezen omdat daar volgens velen de oorzaak zou liggen van de moord) kan worden gezien als een aanval van woede en onmacht.
Fase van rouw	Fase 2

35. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Milieuactivist van procedure naar pistool

Samenvatting: De verdachte van de aanslag op Fortuyn is een milieuactivist die zich met succes specialiseerde in juridische procedures omtrent dit onderwerp.

Interpretatie	Dit artikel is een achtergrond artikel over het leven en vooral de carrière van de verdachte van de moord op Fortuyn. In het artikel worden ook enkele mensen geïnterviewd die nauw met de persoon hebben samengewerkt.
Context	Het artikel moet worden gezien als een aanvulling op verdere publicaties betreffende dit onderwerp. Het geeft een dieper inzicht in het leven van de verdachte.
Duiding	Dit artikel gaat in op de directe kring van mensen waar de verdachte mee in contact kwam. Ook deze mensen veroordelen de daad en kunnen deze maar moeilijk plaatsen. Zij houden het op een moment van doordraaien. Uit hun bewoordingen bespreekt de onmacht die zij voelen. Ook is er angst maar deze angst richt zich meer op de eigen persoon en de eigen organisatie die door deze actie in een slecht daglicht zijn komen te staan. Dit artikel probeert een dieper inzicht te geven om op die manier de aandacht iets af te leiden.
Fase van rouw	Fase 3

36. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: E-mails vol haat tegen activisten tegen bont

Samenvatting: Het aantal Internet bezoeken naar sites die gaan over dierenactivisme is gestegen na de moord op Pim Fortuyn.

Interpretatie	Dit artikel biedt verschillende perspectieven op de manier waarop mensen reageren op onverwachte en emotionele situaties.
Context	Het artikel geeft een duidelijk overzicht van de side- effects van een massa die niet weet waar zij naar toe moet gaan om haar gevoelens van ongenoegen te ventileren.

duiding	Dit is een duidelijk geval van het projecteren van onmacht op de buitenwereld. In principe hebben de organisatie niets te maken met de handelingen van een individu. Er is hier sprake van onmacht die willekeurig geprojecteerd wordt op de omgeving.
Fase van rouw	Fase 2

37. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Milieu-Offensief pakt boeren en fokkers juridisch aan

Samenvatting: De verdachte van de moord op Pim Fortuyn werkte bij een organisatie die bekend staat onder de naam milieu offensief. Wat is dit voor een soort organisatie?

Interpretatie	Achtergrondartikel over de organisatie waar de verdachte lid van was. Het artikel benadert het onderwerp op verschillende manieren en geeft op die manier een divers beeld van de situatie betreffende de verschillende organisaties die zich associëren met de genoemde punten in het artikel.
Context	Het artikel dient als aanvullende informatie.
Duiding	Dit artikel gaat in op een van de neveneffecten en leidt op die manier de aandacht van de hoofdzak af. De situatie wordt hier opgedeeld in beheersbare delen.
Fase van rouw	Fase 3

38. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Prins en Maxima breken bezoek Antillen af, Beatrix condoleert familie Fortuyn

Samenvatting: Prins en Maxima keren vervoegt terug en zijn geschokt.

Interpretatie	Korte mededeling.
Context	Mededelingen van het Koninklijk Huis zullen nooit zo snel doordrenkt zijn van emoties. Het zijn officiële statements die naar buiten voren gebracht.
Duiding	Geschokt en verdrietig. Er wordt zo snel mogelijk naar Nederland teruggekeerd omdat een bezoek aan het buitenland niet gezien wordt als gepast in zo'n soort situatie Ook de Koningin is geschokt.
Fase van rouw	nvt

39. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Wao-congres geschrapt

Samenvatting: Congres over de WAO problematiek gaat niet door.

Interpretatie	Korte mededeling
Context	Hier betreft wederom enkele mededelingen
Duiding	Geen emoties te onderkennen
Fase van rouw	nvt

40. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Bisschop Van Luyn leidt uitvaartmis

Samenvatting: korte mededeling

Interpretatie	Korte mededeling
Context	Hier betreft het wederom een mededeling
Duiding	Geen emoties te onderkennen
Fase van rouw	nvt

41. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: 'lijst Fortuyn kan beter stoppen'

Samenvatting: De broer van Pim Fortuyn wil niet dat mensen uit emotie op de Lijst Pim Fortuyn gaan stemmen omdat dit volgens hem de ondergang zou kunnen betekenen voor de Nederlandse politiek.

Interpretatie	Waarschuwing van de broer van Pim Fortuyn. Hij doet deze waarschuwing geheel op persoonlijk vlak en niet uit politieke motieven.
Context	Het betreft hier een kort bericht waar wel een hele duidelijke boodschap uit naar voren komt.
Duiding	De nadruk ligt hier op een reactie die door emotie gedreven zou kunnen zijn. Er wordt hiervoor gewaarschuwd.
Fase van rouw	Fase 2

42. Datum: 8-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Villa BVD vanuit Kurhaus gestopt

Samenvatting: Villa BVD stopt programma uit respect

Interpretatie	Korte mededeling
Context	Het betreft hier wederom een mededeling
Duiding	Geen emoties te onderkennen
Fase van rouw	nvt

43. Datum: 8-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Lijsttrekkers krijgen extra beveiliging

Samenvatting: Een aantal bewindslieden en alle lijsttrekkers staan onder verscherpt veiligheidstoezicht. Daar is toe besloten na concrete aanwijzingen dat zij mogelijk doelwit kunnen zijn van nieuwe aanslagen na de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat in gaat op de details van de verscherpte beveiliging.
Context	Het betreft wederom een mededeling.
Duiding	Geen emoties te onderkennen.
Fase van rouw	Nvt.

44. Datum: 8-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Ongemakkelijk gevoel over campagnestop.

Samenvatting: Nederland praat weer over politiek. De politici zwijgen echter, er bestaat onvrede over de campagnestop.

Interpretatie	Achtergrondartikel over de gevoelens van diverse partijen over de campagnestop.
Context	Er is een discussie losgebarsten over het feit of de campagnes nu wel of niet moeten worden stopgezet. Velen menen dat de kiezers recht hebben op voorlichting en dus op campagnes.
Duiding	In dit artikel komen enkele harde bewoordingen voor zoals de laffe moord op Fortuyn en de verwachting dat tijdens het rouwbeklag de LPF wel veel aandacht zal genereren wat de verkiezingen zou kunnen beïnvloeden. Ook wordt er weer een uitspraak van de broer van Fortuyn geciteerd waarin hij waarschuwt voor een tweespan in de Nederlandse politiek. De nadruk ligt hier op een reactie die door emotie gedreven zou kunnen zijn. Er wordt hiervoor gewaarschuwd.
Fase van rouw	Fase 2

45. Datum: 8-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Kok trekt nu wel regie naar zich toe

Samenvatting: waar premier Kok in het verleden een afwachtende houding aannam reageert hij nu wel snel op de ontwikkelingen in de politiek.

Interpretatie	Een samenvatting van de handelingen van Premier Kok naar aanleiding van de moord op Fortuyn in de eerste paar dagen. De titel van het artikel is niet geheel objectief. Het lijkt net of Kok op in het verleden nooit de regie naar zich zou hebben toegetrokken.
Context	Dit artikel kan worden gezien als een achtergrondartikel en leidt de aandacht af.
Duiding	Het artikel gaat in op de emotionele uitspraken die Kok deed, zowel persoonlijk als naar het volk gericht. Hij spreekt over zwarte schaduwen die over de Nederlandse politiek zijn gevallen, die veel emoties hebben losgemaakt. Er wordt in dit artikel gesproken over gevoelens van onmacht en gewaarschuwd deze gevoelens niet teveel laten te exploderen in gevoelens van oncontroleerbare woede.
Fase van rouw	Fase 2

46. Plaats: binnenland

Kop: Fortuyn probeerde graf in Italië al uit

Samenvatting: Fortuyn had al een jaar voor zijn dood al plannen gemaakt voor een waardige begraafplaats in Italië.

Interpretatie	Dit artikel dient ter extra aanvulling en heeft bijna een roddelachtige waarde. Er is weinig nieuwswaarde in te bespeuren.
Context	Dit artikel is voor de lezer die meer wil weten over het privé leven van de vermoorde politicus
Duiding	Het artikel geeft geen duidelijke fase binnen het proces van rouw aan. Vaak worden dit soort 'verhalen' wel aangewend en heeft het een soort van bezinningselement in zich. Het praten over de dood en er al meer bezig zijn voor dat 'het zover is' geeft een soort van verzoening met de dood weer.
Fase van rouw	Fase 5

47. Datum: 8-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: 'Campagne geen speeltje politici'

Samenvatting: Oud- minister Van Mierlo vindt dat de verkiezingscampagne moet worden voortgezet. De campagne is geen speeltje van politici maar hun opdracht.

Interpretatie	Het betreft hier een interview met Van Mierlo. De titel van het artikel is een uitspraak van Van Mierlo. Hij spreekt hier uit dat hij campagnes niet ziet als het toefje slagroom op de taart, maar juist als een verplichting van de verschillende partijen.
Context	Dit artikel kan worden gezien als een achtergrond artikel en leidt de aandacht af. Het verwijst naar de op handen zijnde verkiezingen.
Duiding	In het artikel wordt wel gesproken over emoties in die zin dat de komende dagen emoties zullen oproepen. Verder wordt er gewaarschuwd voor het begrip demonisering. Waar eerst Fortuyn zou worden gedemoniseerd zou dit nu gebeuren met de verschillende linkse partijen. De tijd wordt door dit interview opgesplitst in beheersbare delen waarin bepaalde doelen kunnen worden gesteld. Er is nog steeds weinig berusting na de eerste twee fasen opgetreden.
Fase van rouw	Fase 3

48. Datum: 8-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Stem op Pim Fortuyn blijft mogelijk

Samenvatting: Overleden kandidaten kunnen niet van de kieslijst worden gehaald; dit is bepaald in de Nederlandse wet. Voor Nederlanders in het buitenland die al hebben gestemd is het wijzigen van hun stem ook geen optie.

Interpretatie	Uitweiding over hoe het Nederlandse kiesstelsel is opgebouwd.
Context	Dit artikel is een achtergrond artikel en heeft in principe niets te maken met de persoon Fortuyn. Hij is slechts een personificatie van de verschillende wetmatige problemen.
Duiding	Geen emoties te onderkennen.
Fase van rouw	nvt

49. Datum: 8-5-2002

Plaats: opinie/binnenland

Kop: brieven

Samenvatting: Het gaat hier om ingezonden brieven van lezers die op deze manier hun stem uitoefenen, en emoties uitspreken en kritiek hebben op de gehele context van de moord en de politiek.

Interpretatie	Deze brieven dienen te worden geïnterpreteerd zoals ze zijn bedoeld. Het gaat hier om de stem van het volk.
Context	De brieven zijn een emotionele reactie. Zowel op de moord als op de politiek.
Duiding	De duiding van de ingezonden stukken kunnen allemaal worden beschreven als kritisch. Ze spreken allemaal een bepaalde afschuw en ontkenning uit van datgene dat is gebeurd. Tevens worden gevoelens van onmacht en woede willekeurig geprojecteerd op de omgeving. Er worden allerlei oorzaken gezocht die een verklaring zouden kunnen bieden. Ook wordt er door de lezers kritiek geuit op de manier waarop de journalistiek bericht geeft en gaf van de situatie.
Fase van rouw	Fase 1, 2

50. Datum: 8-5-2002

Plaats: opinie/binnenland,

Kop: Een volk van praters beleeft een politieke moord

Samenvatting: Een hedendaagse historische schets gezien vanuit een 'ander perspectief'. Er worden in dit artikel veel parallellen met de Duitse samenleving getrokken.

Interpretatie	Een samenvatting van de gebeurtenissen beschreven door de ogen van een Duitse redacteur.
Context	Kritische noot op de Nederlandse samenleving en de veranderingen die zij zowel op politiek als emotioneel vlak aan het ondergaan is.
Duiding	Het artikel staat stil bij de veranderingen in het Nederlandse politieke klimaat. Door verschillende heftige gebeurtenissen met elkaar te vergelijken wordt ook stil gestaan bij het niet kennen van dit soort situaties waar dus ook ander soort emoties een rol gaan spelen. De auteur van dit artikel staat bewust stil bij het uitgangspunt van pijn en verdriet. In zijn artikel deelt hij deze tijdelijk op, zodat ze als beheersbare onderdelen gaan fungeren.
Fase van rouw	Fase 3

51. Datum: 8-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Het charismatische leiderschap van Fortuyn

Samenvatting: Fortuyn beloofde de kiezers een keus tussen charismatisch leiderschap of een ziellose technocratie. Volgens Henk te Velde is dit een vals dilemma. Er worden in dit artikel historische persoonlijke vergelijkingen met andere politieke nieuwkomers getrokken, zoals Abraham Kuiper en Pieter Jelles Troelstra.

Interpretatie	Kritisch artikel dat vergelijkingen trekt naar eerdere politici die ook op een aparte manier de Nederlandse politiek binnen walsten. Vooral uitgesplitst op het persoonlijk vlak. De titel van dit artikel spreekt de persoonlijke bewondering van de auteur uit.
Context	Historische context met andere charismatische leiders waarbinnen Pim Fortuyn wordt geplaatst als een redder van de Nederlandse politiek.
Duiding	De persoon Fortuyn wordt in dit artikel op een voetstuk geplaatst en in die zin bijna verheerlijkt. Hij werd gezien als de redder van de Nederlandse samenleving. De boodschap ligt nu in een heroriëntatie van die Nederlandse samenleving en de belangstelling voor wie deze belangrijke taak op zich gaat nemen.
Fase van rouw	Fase 4

52. Datum: 8-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Strijd tegen fascisme is geen maatstaf meer

Samenvatting: Artikel dat ingaat op de diepgewortelde haat tegen fascistische denkwijzen die hebben geleid tot een politiek van zwart-wit denken, waar Fortuyn slachtoffer van is geworden.

Interpretatie	Het betreft hier een filosofie die onze manier van denken en redeneren aan de kaak stelt.
Context	De context van dit artikel ligt op de rand van het hoofdonderwerp. Het gaat hier om een discussie die de mens en zijn denken centraal stelt.
Duiding	De duiding van dit artikel kan worden bestempeld als een soort oproep aan alle mensen om beter te communiceren en af te stappen van dit zwart- wit denken. Er wordt hier gestreefd naar een heroriëntatie van de Nederlandse samenleving in een nieuwe manier van communiceren, discussiëren en argumenteren binnen de politiek.
Fase van rouw	Fase 4

53. Datum: 8-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Nederland heeft zijn onschuld allang verloren

Samenvatting: Politieke aanslagen zijn in theorie altijd mogelijk, Nederland heeft zijn onschuld in dat opzicht allang verloren. Waar velen partijen bijna schijnheilig hun mond hielden durfde Fortuyn politiek moeilijke vraagstukken aan de orde te stellen. De 'dat kan ons niet over komen' opstelling, is door het openstellen van de grenzen en het steeds Europeeser worden van onze samenleving een achterhaalde opvatting.

Interpretatie	Kritisch artikel dat wijst op de gevaren die schuilen in het steeds diverser worden van onze maatschappij en onze samenleving.
Context	Dit artikel probeert een breder kader te scheppen waarbinnen de gehele situatie moet worden begrepen.
Duiding	Het artikel geeft duidelijke aanwijzingen naar het feit dat heroriëntatie van onze maatschappij en samenleving aan de top van de politieke en maatschappelijke agenda dienen te staan.
Fase van rouw	Fase 4

54. Datum: 8-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Lux et libertas

Samenvatting: Een schets van de recente politieke ontwikkelingen en de situatie zoals hij nu is in Rotterdam, stad van de vermoorde medeburger Pim Fortuyn.

Interpretatie	Een opiniërend stuk dat de recente ontwikkelingen samenvat en een breder kader schept om het gebeuren te verduidelijken. Het eerste deel richt zich geheel op de verkiezingen. Het tweede deel gaat meer in op de emoties die spelen.
Context	De context van dit artikel bevindt zich in een oproep om vertrouwen in het electoraat en de verkiezingen te behouden.
Duiding	De oproep om het vertrouwen in de democratie te behouden zodat zaken kunnen veranderen, verwijst naar een heroriëntatie en een zucht naar veranderingen in de samenleving die een eind moeten maken aan de hectiek en ongestructureerde situatie van de afgelopen dagen.
Fase van rouw	Fase 4

55. Datum: 8-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Na de moord (H.J.A.Hofland)

Samenvatting: Het artikel vat het politieke tumult samen en in het bijzonder de tegenstrijdigheden die er op politiek vlak binnen de LPF heersen.

Interpretatie	Opiniërend artikel, waarin de auteur stil staat bij zijn eigen emotie en die van de samenleving.
Context	Het stuk is een soort van oproep aan de Nederlandse samenleving om het een en ander rustig te laten bezinken voordat er in allerlei verkeerde keuze worden gemaakt
Duiding	In het artikel wordt naast de persoonlijke emoties van de auteur ook een deel gewijd aan de emoties van het volk. Volgens de auteur hadden zij 'meer tijd gegund moeten worden om zich uit hun toestand te bevrijden en de schok te boven te komen'. De tijd wordt in dit artikel opgesplitst in beheersbare delen waarin bepaalde doelen worden gesteld, die belangrijk zijn voor de Nederlandse politieke situatie. Ook wijst de auteur op het feit dat er een herdefiniëring in de samenleving dient te komen of in ieder geval een moment van innerlijke rust, waarin weloverwogen beslissingen dienen te worden gemaakt
Fase van rouw	Fase 3 en 4

56. Datum: 10-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Applaus begeleidt Fortuyn op laatste tocht

Samenvatting: Onder grote belangstelling is de uitvaartplechtigheid van Pim Fortuyn begonnen. In zijn tekst haalde de Bisschop feiten aan, die verwezen naar de inzet die de politicus voor zijn land getoond had.

Interpretatie	Gedetailleerd verslag van de uitvaart.
Context	Het artikel kan worden gezien als een beschrijving van de uitvaart in alle details. Wat voor gasten er aanwezig waren, de route, etcetera.
Duiding	Het artikel zit vol met respectvolle benamingen. Zo wordt er gesproken over 'het lichaam'. Tevens wordt er stil gestaan bij het zinloze geweld in onze samenleving. Het artikel roept op om stil te blijven staan bij de gebeurtenis en deze nooit te vergeten. Met zoiets in het achterhoofd moet er gewerkt worden aan een betere samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

57. Datum: 10-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Verdachte moord Fortuyn had adres andere leden LPP

Samenvatting: De verdachte van de moord op Pim Fortuyn had ook de adressen van andere partijleden. Zij worden sindsdien bewaakt. De politie is nog steeds bezig met het onderzoek.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat in gaat op de details van de verscherpte beveiliging.
Context	Het betreft hier een aantal mededelingen.
Duiding	Geen emoties te onderkennen.
Fase van rouw	nvt.

58. Datum: 10-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Marijnissen bepleit hervatten campagne

Samenvatting: discussie over het feit of de verkiezingscampagnes wel of niet moeten worden hervat.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat in gaat op de details van de verscherpte beveiliging.
Context	Het betreft hier een aantal mededelingen.
Duiding	Het artikel geeft een bepaalde duiding weer namelijk: dat het op dit moment nog niet mogelijk is om een realistisch debat te voeren. Dit zou duiden op het feit dat emoties op dit moment nog een te grote rol spelen. Het betreft hier het hervatten van de verkiezingscampagnes. Dit artikel wekt de indruk dat men daar nog niet 'klaar' voor zou zijn. Er wordt in deze fase nog steeds onderhandeld over hoe met de gevoelens om te springen.
Fase van rouw	Fase 3

59. Datum: 10-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Aantal politici mijdt huis na bedreiging

Samenvatting: Verschillende politici hebben de afgelopen dagen hun woonadres gemedend uit voorzorg voor nieuwe aanslagen en bedreigingen als reactie op de moord op Pim Fortuyn.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat verslag doet over de bedreigingen die verschillende ex-politici na de dood op Fortuyn moeten ontgelden.
Context	Het gaat hier om een verdere uitdieping van een van de nevenaspecten die gevolg zijn van de moord op Fortuyn. Enkele politici worden in dit artikel geïnterviewd, geen van hen geeft een (waarde) oordeel.
Duiding	Het artikel doet kort en bondig verslag en er zijn geen duidingen in te onderkennen die wijzen naar een bepaald stadium, in het gebruik van taal is ook geen duiding te onderkennen.

Fase van rouw	nvt
60. Datum: 10-5-2002 Plaats: Moord op Pim Fortuyn Kop: Bodyguards in politiek zeldzaam Samenvatting: Na de vraag op Fortuyn rijst de vraag of politici zouden moeten worden beschermd door bodyguards. Zelf zijn ze er vaak op tegen.	
Interpretatie	Artikel dat een duidelijke zijweg inslaat. De nieuwswaarde dient bij dit artikel in twijfel te worden getrokken.
Context	Dit artikel heeft een hoog roddelgehalte.
Duiding	Geen emoties of een verankering in een bepaalde woordkeuze of fase te onderkennen.
Fase van rouw	nvt
61. Datum: 10-5-2002 Plaats: Moord op Pim Fortuyn Kop: 'Dader' overal bekend Samenvatting: De manier waarop er met verdachte in de media wordt omgesprongen dreigt steeds meer buiten proporties te raken. Waar vroeger nog anonimiteit bestond, worden verdachten nu met een volledige foto in de krant afgebeeld.	
Interpretatie	Dit artikel gaat in op de vervagende grenzen van privacy in de media in Nederland. Het geeft een kort overzicht van de gebeurtenissen en opmerkingen die aan het adres van de verdachte zijn gedaan.
Context	De context van dit artikel concentreert zich vooral op de situatie zoals die nu is en gaat niet verder in op het verleden of op het recht van een verdachte om anoniem te blijven.
Duiding	Verskillende bedreigingen hebben al hun weg gevonden naar de verdachte. In deze bedreigingen is een sterke mate van woede en agressiviteit te onderkennen. Het verlies van de persoon Fortuyn is voor de buitenwereld te groot en roept onmacht op.
Fase van rouw	Fase 2
62. Datum: 10-5-2002 Plaats: Moord op Pim Fortuyn Kop: 'Pim wilde mij als minister' Samenvatting: Kort interview met Joep van den Nieuwenhuyzen waarin hij zijn politieke aspiraties uiteenzet.	
Interpretatie	Kort interview
Context	Er wordt in dit interview gevraagd naar de politieke aspiraties van de ondernemer.
Duiding	Geen.
Fase van rouw	nvt
63. Datum: 10-5-2002 Plaats: Moord op Pim Fortuyn Kop: 'LPF gedijt bij los verband' Samenvatting: Hoogleraar Van Schendelen was afgelopen maanden informateur bij de college onderhandelingen. Hij is verbaasd in welke mate er op de dood van Fortuyn wordt gereageerd. Hij acht de kans aanwezig dat er een serieuze beweging ontstaat. De verkiezingen ziet hij als iets onvoorspelbaars.	
Interpretatie	Diepte-interview over de voortgang van de LPF na de moord op Fortuyn.
Context	Dit artikel dient als achtergrondinformatie en geeft een soort toekomst vooruitzicht.
Duiding	In het artikel stelt de politicoloog dat hij het ongelofelijk vindt dat de collectieve emotie zo groot is. Ook kaart hij de factor charisma aan, die zijn weerslag heeft op de ontwikkelingen in de toekomst. Dit artikel geeft een voorspelling van de politieke situatie in de toekomst en dit duidt op een heroriëntatie binnen de samenleving. Aangezien de geïnterviewde tijdens de hele hectiek in het buitenland verbleef is er in dit gesprek ook een soort ongeloof herkenbaar. De geïnterviewde heeft zich nog niet echt neergelegd bij de situatie en probeert deze nu meester te worden door het gebeurde op te delen in beheersbare delen.
Fase van rouw	Fase 3 en 4
64. Datum: 10-5-2002 Plaats: Moord op Pim Fortuyn Kop: 'Waar is Pims Huis' Samenvatting: De gemeente Rotterdam heeft maatregelen moeten nemen om de stroom mensen die hun laatste eer aan Fortuyn willen bewijzen in goede banen te leiden.	
Interpretatie	Het artikel geeft weer hoe de gemeente Rotterdam bepaalde maatregelen heeft moeten treffen om de stroom mensen die de stad bezochten om Fortuyn hun laatste eer te bewijzen in goede banen te kunnen leiden. Dit artikel gaat niet direct in op de gebeurtenis maar op een van de neveneffecten. De titel 'Waar is Pims Huis?' verwijst

	naar de routekaarten die de Gemeente Rotterdam heeft laten drukken, om zo op de gewenste locaties te komen.
Context	Het artikel is een duidelijk sfeerverslag. Het geeft de sfeer die rondom de situatie hangt gedetailleerd weer.
Duiding	Door de organisatie van deze massale collectieve dag lijkt het besef bij de samenleving te zijn gaan dagen. In dit artikel wordt de indruk gewekt dat er een soort acceptatie optreedt. Er is in dit stuk ook sprake van een hoge mate van heroriëntatie. Mensen vinden dat ze dit moeten doen om op deze manier hun laatste eer te bewijzen voordat zij zich weer mengen in de samenleving. Er is een moment van groot zelfbewustzijn binnen de samenleving en van heroriëntatie. Dit zelfbewustzijn kan worden teruggevonden in het bewust volgen van een bepaalde route (langs het stadhuis en het woonhuis) om zo stil te staan bij de gebeurtenissen
Fase van rouw	Fase 4 en 5

65. Datum: 10-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Gasten dragen witte rozen

Samenvatting: Beschrijving van de rouwstoet en de uitvaart.

Interpretatie	Zeer gedetailleerde verslaggeving van de stoet en de uitvaart, dit artikel dient niet al te serieus te worden gelezen. Het heeft een groot roddelblad gehalte door de manier waarop er verslag wordt gedaan.
Context	Gedetailleerd sfeerverslag van de gebeurtenissen.
Duiding	In dit artikel wordt de indruk gewekt dat er een soort van acceptatie optreedt. Deze acceptatie is echter nog niet in de gehele samenleving doorgedrongen, veel mensen zitten nog in een depressie. Ongeloof is niet meer aanwezig, diepe bedroefdheid en depressie wel. Mensen vinden dat ze op deze manier hun laatste eer bewijzen voordat zij zich weer mengen in de samenleving. Er is een moment van groot zelfbewustzijn.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

66. Datum: 10-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn.

Kop: Raad herdenkt 'een eigenzinnig mens'

Samenvatting: Korte samenvatting die de buitengewone vergadering van de gemeente Rotterdam omschrijft, waarin afscheid wordt genomen van Pim Fortuyn door middel van enkele toespraken.

Interpretatie	Dit artikel is opgebouwd uit enkele quotes die tijdens de speciale vergadering zijn gedaan. Er moet rekening mee worden gehouden dat dit slechts momentopnames zijn van een grotere tekst die hier niet is gepubliceerd.
Context	Dit artikel is een sfeerverslag en speelt heel erg in op de emoties. Het is klein en moet daardoor kritisch worden gelezen.
Duiding	Het gaat hier om afscheidsspeeches, waar wordt stil gestaan bij de persoon Fortuyn als politicus en als mens. Er wordt stil gestaan bij enkele persoonlijke kenmerken. Ook wordt er gebruik gemaakt van zijn dood om een oproep te doen aan de samenleving. Er dient een heroriëntatie plaats te vinden en de samenleving dient te veranderen (niet te verslechteren). Omdat de wijze waarop er nu met politiek wordt omgegaan niet meer kan. Fortuyn is de personificatie van dit geheel.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

67. Datum: 10-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Begrafenis besloten

Samenvatting: Beschrijving van hoe de begrafenis zal verlopen en de maatregelen die over de begrafenis zijn genomen.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat in gaat op de details van de begrafenis in Nederland.
Context	Het betreft hier een aantal mededelingen en tips voor mensen die de laatste eer aan Fortuyn willen bewijzen.
Duiding	Het artikel scheidt de verwachting dat veel mensen alsnog naar het graf komen om hun laatste eer te bewijzen. Dit zou betekenen dat veel mensen de gebeurtenis hebben geaccepteerd of nu nog in een lichte depressie zitten en daar mee bezig zijn en dit moment misschien zien als een afsluiting.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

68. Datum: 10-5-2002

Plaats: Moord op Pim Fortuyn

Kop: Van der G.'s advocaat is geen prijsbokser

Samenvatting: Beschrijving van de carrière van de advocaat die de verdachte op Fortuyn gaat verdedigen.

Interpretatie	Achtergrondartikel over de carrière van de advocaat en enkele opmerkingen over de verdachte.
Context	Het artikel dient om extra informatie te verschaffen. Dit lijkt te gebeuren op het moment dat er eigenlijk niet echt veel 'nieuws' te melden valt.
Duiding	Opmerkelijk is dat het advocatenkantoor de reputatie heeft eerder voor spraakmakende figuren te hebben verdedigd. Verder is er in dit artikel geen bepaalde duiding te herkennen, het geeft slechts kort en bondig de feiten weer.
Fase van rouw	nvt

69. Datum: 10-5-2002

Plaats: Buitenland

Kop: Spaans ongeloof over Fortuyn

Samenvatting: Een samenvatting over de gevoelens die leven bij de Spaanse bevolking die al jaren te maken hebben met politiek geweld. Toch zijn zij verbaasd en geschokt dat zoiets als dit in Nederland heeft kunnen gebeuren.

Interpretatie	Dit artikel dient ter vergelijking en kan ondersteuning bieden bij het relativiseren van de gebeurtenissen.
Context	Artikel die de problematiek in een breder context plaatst door een vergelijking te trekken met een ander land. Het artikel stelt ook de vraag of Nederland iets kan leren van de situatie die in Spanje heerst.
Duiding	Dit artikel bekleedt een functie die tot nu toe nog niet eerder in de diverse artikelen te onderkennen is geweest. Dit artikel relativeert de Nederlandse situatie door dieper in te gaan op de situatie die al jaren lang in Spanje heerst. Tevens gaat het in op de toekomst en hoe er in de toekomst met dit soort situaties dient te worden omgegaan. Hiermee wordt aangegeven dat er een bepaalde mate van acceptatie is opgetreden.
Fase van rouw	Fase 5

70. Datum: 10-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Nederland moet terugkeren tot de realiteit

Samenvatting: Het is voor de Nederlandse democratie van het hoogste belang dat er snel weer een zakelijk politiek debat opgang komt.

Interpretatie	Samenvatting van de politieke situatie in Nederland in het algemeen en die van de afgelopen tijd.
Context	Dit artikel dient als een soort van wake-up call aan de Nederlandse politiek en de Nederlandse samenleving. Het artikel geeft als eerste een oproep om wakker te worden uit een boze droom en er gewoon weer de schouders onder te zetten.
Duiding	De duiding van dit artikel is zeer direct; wat gebeurd is, is gebeurd. We moeten verder ophouden met het tonen van emoties. Accepteer zoals het is, er is nu eenmaal toch niets meer aan te veranderen.
Fase van rouw	Fase 5

71. Datum: 10-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Gedachtegoed van Fortuyn niet negeren

Samenvatting: Nederland dient een voorbeeld te nemen aan de situatie die zich in diverse andere landen heeft voorgedaan na een crisis in de politiek.

Interpretatie	Dit artikel dient als een soort waarschuwing.
Context	Het artikel is geschreven ten opzichte van twee wereldnaties, te noemen de VS. en Frankrijk waarin politieke crisissen lang bleven doorwerken omdat zij niet goed werden opgelost alvorens aan een nieuwe regeer- periode werd begonnen.
Duiding	Het artikel heeft een doorlopend waarschuwende ondertoon. De indruk wordt gewekt dat men de schouders eronder moet zetten en er eerst verscheidene problemen dienen te worden opgelost voordat er aan een nieuwe kabinetsperiode begonnen kan worden. De grootste boodschap die dit artikel in zich meedraagt is dat de Nederlandse politiek in discussie dient te blijven met het gedachtegoed van Fortuyn. Er wordt in dit artikel geëist dat de hele situatie inmiddels geaccepteerd is. Er wordt niet eens meer over gediscussieerd. De politiek moet verder, dus de samenleving ook.
Fase van rouw	Fase 5

72. Datum: 10-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Pim Fortuyn en de mythevorming

Samenvatting: Een analyse van de verscheidene gepubliceerde analyses tot nu toe, waarin wordt stilgestaan bij de diverse standpunten van verschillende partijen en waar uiteindelijk wordt geconcludeerd dat het juist goed is dat andere partijen zich niet lukraak aan de LPF hebben overgegeven.

Interpretatie	Zeer kritisch stuk dat een duidelijke mening vertegenwoordigt en waar dus duidelijk een bepaalde interpretatie aan ten grondslag ligt die niet door iedereen zal worden gedeeld. De bedoeling van dit artikel is dus ook om een kritische noot te geven aan de tot nu toe verschenen gepubliceerde analyses over het politiek fenomeen Fortuyn. De titel van het artikel gaat er enigszins vanuit dat er al zoiets bestaat als een mythevorming.
Context	De context van dit artikel, laat zich kenmerken door de omschrijving 'tegenas'. Dit is het eerste artikel dat tegenas geeft tegen de tot nu toe gepubliceerde artikelen die een kritische noot uiten.
Duiding	De discussie wordt met deze publicatie in een ander licht geplaatst. Er treed acceptatie en aanvaarding op. Wel wordt er een nieuwe discussie opgestart die misschien wel als een zesde fase bestempeld zou kunnen worden. De discussie wordt opnieuw aangezwengeld door oude argumenten en opinies, opnieuw tegen elkaar af te zetten.
Fase van rouw	Fase 5

73. Datum: 10-5-2002

Plaats: opinie

Kop: lux et libertas

Samenvatting: dit artikel gaat in op een aantal gerucht makende zaken die deze week in het nieuws zijn verschenen en worden in dit essay op een knappe manier aan elkaar gebreed.

Interpretatie	Dit essay breidt verschillende thema's op een ludieke manier aan elkaar en wekt bij de lezer een soort van introspectie op.
Context	Dit artikel moet worden opgevat als een kritische noot. De lezer kan er mee doen wat hij wil. In het artikel staan vele vragen die de lezer stimuleren om dieper over een aantal zaken na te denken.
Duiding	Het artikel heeft een duidelijke richting. Het vat de gebeurtenissen van de afgelopen tijd beknopt samen en stelt open vragen en doet op die manier een beroep op de lezer. Opvallend is dat er in dit artikel vanuit de acceptatiebasis wordt geredeneerd. Daardoor ligt de nadruk van dit artikel op vooruitgang en de toekomst. Nederland moet verder. Er is duidelijk spraken van acceptatie en aanvaarding die moeten leiden tot een heroriëntatie. Deze heroriëntatie is een ander soort heroriëntatie zoals we die in de vierde fase hebben kunnen onderscheiden. Deze heroriëntatie is duidelijk af te leiden uit de acceptatie en aanvaarding.
Fase van rouw	Fase 5

74. Datum: 11-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Aanhang LPF neemt af

Samenvatting: De aanhang van de LPF neemt af. Stemmen uit sympathie voor de vermoorde lijsttrekker komt alleen voor bij mensen die toch al van plan waren op hem te stemmen.

Interpretatie	Informerend artikel dat ingaat op de politieke situatie en de invloed van de moord op Pim Fortuyn op dit proces.
Context	Dit artikel gaat in op de 600 interviews die zijn uitgevoerd onder een brede afspiegeling van het Nederlandse electoraat aan de hand waarvan voorspellingen zijn gedaan over de uitkomst van de verkiezingen. Hoewel het hier wel gaat over een brede afspiegeling staat er aan het eind van het artikel dat er nog veel open staat. Dit artikel geeft dus een interpretatie.
Duiding	Dit artikel gaat verder in op de vraag of emoties een rol zullen spelen. Het antwoord hierop is dat dit wel degelijk het geval zal zijn maar dat deze emoties waarschijnlijk niet veel invloed hebben op het verloop, in ieder geval niet zoveel invloed als in eerste instantie werd verwacht. De dood van Fortuyn is al geaccepteerd en aanvaard. Nu is de vraag echter hoe het verder moet met zijn partij. Er wordt in dit artikel met sterke mate naar de toekomst gerefereerd.
Fase van rouw	Fase 5

75. Datum: 11-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Toch de week van het poldermodel

Samenvatting: De LPF heeft deze week haar gevoelens geuit, de verkiezingen gaan door ondanks de moord.

Interpretatie	Hoe hectisch de gehele week ook geweest is, Nederland keert toch weer terug naar het al oude poldermodel waarin alle partijen hun woordje mogen doen om beslissingen te nemen. Dit artikel kleineert de Nederlandse politiek ietwat door te stellen dat Nederland toch altijd weer terugvalt in haar oude gewoonten. De titel 'toch de week van het poldermodel' doet het idee rijzen dat auteur van dit artikel het eigenlijk allemaal erg geestig vindt.
---------------	--

Context	Dit artikel komt uiteindelijk toch weer uit op de hetze rondom het uitbrengen van een emotionele stem.
Duiding	Het artikel laat een duidelijke aanvaarding en acceptatie blijken over de moord op Fortuyn. Er wordt nauwelijks nog aan gerefereerd, de politieke orde is belangrijker.
Fase van rouw	Fase 5

76. Datum: 11-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Campagne verkiezingen niet hervat

Samenvatting: De campagnes zullen definitief niet worden hervat. Dit houdt niet in dat er ook sprake zal zijn van een totale media stilte. Niet alle partijen zijn het met de beslissing eens.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat ingaat op de verkiezingscampagnes en waarin verschillende partijen hun mening ventileren. De titel van het artikel vat de hoofdvraag van het artikel samen. Het Nederlandse volk zal niet een stem uitbrengen uit emotie.
Context	Dit artikel verschijnt in de nasleep van de discussie. Slechts het eindresultaat is verwekt tot een artikel. Deze situatie is een van de bijkomende zaken in de verkiezingsstrijd.
Duiding	Er wordt niet meer openlijk om de persoon Fortuyn gerouwd. De focus ligt duidelijk bij de op handen zijnde verkiezingen. De situatie wordt geaccepteerd en aanvaard. Ook wordt er vooruit gekeken naar de toekomst maar dit op een andere manier zoals in fase vier zoals al reeds eerder besproken is. ^{106[1]}
Fase van rouw	Fase 5

77. Datum: 11-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Onderzoek moord Fortuyn dijt verder uit

Samenvatting: Het onderzoek naar de moord op Fortuyn wordt steeds groter. Een speciaal team gaat in de gaten houden of het onderzoek wel goed verloopt.

Interpretatie	Dit artikel kan worden geïnterpreteerd als een korte samenvatting van het onderzoek tot nu toe en komt niet met nieuwswaardige feiten.
Context	Dit artikel lijkt eigenlijk te dienen ter opvulling en moet in de context van wat al eerder over het onderzoek is verschenen worden gelezen.
Duiding	Het artikel gaat niet in op emoties of in op de factor rouw. Er kan dus worden aangenomen dat er acceptatie en aanvaarding heeft plaatsgevonden. Dit artikel gaat verder niet in op heroriëntaties binnen de samenleving of een bepaald toekomstperspectief.
Fase van rouw	Fase 5

78. Datum: 11-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Fortuyn herdacht met stille tochten

Samenvatting: Door geheel Nederland zijn een aantal stille tochten gehouden. Deze tochten werden georganiseerd door de LPF.

Interpretatie	Verslag van de verschillende stille tochten waar de aandacht toch sterk ligt op de tochten in de grote steden. Te verwachten valt dat de tochten in de grote steden op een ander niveau zullen zijn verlopen dan de wat kleinere tochten in kleinere steden. Hier wordt geen verslag van gedaan. De beschrijving van de tochten moet dan ook kritisch worden benaderd omdat deze niet kunnen worden gegeneraliseerd over alle tochten.
Context	Het fenomeen stille tochten zijn we in deze krant nog niet eerder tegen gekomen. De manier waarop met stille tochten wordt omgegaan is nog steeds ietwat ambivalent. Aan de ene kant gaat het in sterke mate om het aspect van het herdenken. Aan de andere kant is het ook een stil protest.
Duiding	Stille tochten zijn een apart fenomeen. Ook de manier waarop dit artikel op het fenomeen ingaat laat blijken dat er op veel manieren aan een stille tocht wordt bijgedragen. De stille tochten vervullen een belangrijke fase in het verwerkingsproces. Waar we in de afgelopen artikelen dachten dat de dood van Fortuyn al was geaccepteerd en dat er weer verder kon worden gegaan met de orde van de dag zien we hier toch dat er nog steeds heel veel emoties in de maatschappij en dus ook in de journalistiek aan de orde zijn. Er lijkt in dit artikel helemaal geen sprake te zijn van een acceptatie of een aanvaarding maar veel meer van een depressie en een heroriëntatie. Het is niet zo dat de dood wordt ontkend maar mensen zijn er nog wel degelijk kapot van. Ook wordt er weer

106. Zie artikel in editie van 10-5-2002 Plaats: opinie Kop: lux et libertas

	geroepen om een heroriëntatie in de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

79. Datum: 11-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Drinken op vriend Pim

Samenvatting: Verslag van de begrafenis van Pim Fortuyn.

Interpretatie	Verslag van de begrafenis en de rouwstoet. Enkele interviews met inwoners van het dorp Driehuis. De kop van het artikel is een uitspraak van een van de plaatselijke hangjongeren, die gezamenlijk proosten op Fortuyn. De auteur van dit artikel kiest duidelijk een bepaalde kant. Hij vindt alle hysterie de spuigaten uitlopen.
Context	Het artikel moet met enige nuances worden gelezen omdat de auteur een duidelijk standpunt inneemt die ook zijn weerslag heeft op de toon en de teneur van het artikel.
Duiding	In het artikel wordt bewust ingegaan op de emoties die spelen rondom de begrafenis van Fortuyn. De meeste emoties die te onderkennen zijn lijken toch de richting van een depressie uit te wijzen. Toch is er wel een acceptatie aanwezig doordat veel mensen hun laatste eer komen bewijzen en bij het bewijzen van deze eer ook bepaalde afscheidsboodschappen uitlaten.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

80. Datum: 11-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Opgeschort ofwel versoberd

Samenvatting: Bloemlezing over het aantal afgeschafte evenementen naar aanleiding van de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Bloemlezing, kort overzicht zonder interpretatie of teneur.
Context	Korte weergave van de mededelingen over de afgelasting van feestelijkheden.
Duiding	Door de afgelasting van evenementen wordt er bewust een periode ingelast van zelfreflectie en heroriëntatie. Aangezien het hier een overzicht betreft valt dit artikel niet in een fase van rouw. De evenementen zijn op eerdere tijdstippen afgelast. Op dat moment hadden ze wel binnen een rouwfase gevallen.
Fase van rouw	nvt

81. Datum: 11-5-2002

Plaats: buitenland

Kop: Moord op Fortuyn raakt ook Europa.

Samenvatting: De moord op Fortuyn heeft in Europa veel aandacht getrokken. Andere landen zien de aanslag als een aanslag die ook hen zou kunnen refereren en niet zozeer als een Nederlands probleem maar als een Europees probleem.

Interpretatie	Dit artikel inventariseert de houding van verschillende Europese landen. Zijn zij ook bang om te maken te krijgen met de situatie zoals nu in Nederland. Of zien zij dit slecht als een interne Nederlandse situatie? Dit artikel gaat in op de verschillende landen en hun standpunten betreffende dit onderwerp. In het achterhoofd moet worden gehouden, dat er nog niet eerder op een schaal als deze is gevraagd naar de mening van andere (West) Europese landen.
Context	Het artikel inventariseert en speculeert. In het achterhoofd moet worden gehouden dat dit artikel niet op de Nederlandse houding slaat maar op hoe andere landen over de situatie denken. Dit artikel moet dus worden opgevat in een bredere context.
Duiding	Het artikel gaat in op de verschillende emoties die er in verschillende landen heersen. Deze emoties zijn gecontroleerd. Toch heerst er alom verbazing en is men eigenlijk nog niet toe aan acceptatie. Depressie en verslagenheid voeren de boventoon.
Fase van rouw	Fase 4

82. Datum: 11-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Fortuyn gaf politiek terug aan de burger

Samenvatting: Fortuyn heeft de burger ervan overtuigd dat politiek wel leuk is. De huidige politieke elite moet proberen om deze koers voort te zetten. De houding van de Nederlandse burger ten opzichte van de politiek is in de afgelopen decennia veranderd en de politiek moet zich hieraan aanpassen.

Interpretatie	Historische beschrijving van de veranderingen in het beleven van politiek door de burgers.
Context	Dit artikel probeert een verduidelijking te geven in de verschuivingen die zijn opgetreden rond het kiesgedrag van de Nederlandse kiezer en de manier waarop zij omgaan met politiek in het algemeen. Door deze historische analyse kan de opkomst van Fortuyn beter worden verklaard en in perspectief tot andere politici worden gezien.

Duiding	Het artikel gaat in op het nut van Fortuyn en dat de politiek zich meer moet ontwikkelen omwille van de burger. Er wordt in dit artikel enkele emotionele oproepen gedaan die oproepen dat het sterven van Fortuyn niet voor niets mag zijn geweest. De acceptatie dat Fortuyn niet meer is spreekt hierin uit. Tevens worden er sterke uitspraken gedaan in de richting van het veranderen van de samenleving in een richting die Fortuyn gewild zou hebben. Hier spreekt toch duidelijk een wil van heroriëntatie in door.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

83. Datum: 11-5-2002

Plaats: opinie

Kop: brieven

Samenvatting: Verschillende soorten reacties op de gebeurtenissen die de afgelopen week hebben plaatsgevonden naar aanleiding van de moord op Fortuyn.

Interpretatie	De brieven dienen te worden gezien in het licht van de politieke situatie. De brieven zijn een reactie van de samenleving op de samenleving.
Context	De context van de ingezonden stukken kunnen allemaal worden beschreven als kritisch. Ze spreken allemaal een bepaalde afschuw en ontkenning uit van datgene wat is gebeurd.
Duiding	De geuite emoties in de brieven uitten zich allemaal tegen de uitlatingen in de media. De discussie wordt aangegrepen om op die manier tot een verwerkingsproces te komen. De discussies (zouden moeten) leiden tot een beter begrijpen van de situatie. Aangezien het hier verschillende reacties van verschillende mensen betreft, is het niet geheel verrassend dat niet alle reacties hetzelfde zijn. Veel mensen zijn nog aan het oriënteren en gevoelens van depressiviteit zijn waarneembaar. Anderen hebben het gebeurde al veel meer een plaats gegeven en proberen verder te gaan met het leven. De reacties van de mensen die nog aan depressiviteit onderhevig zijn richt zich vaak, in woede tegen anderen in de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

84. Datum: 11-5-2002

Plaats: opinie

Kop: De ontkennde opstand (Paul Scheffer)

Samenvatting: De vertrouwensbreuk die er tussen de politiek en de burger bestaat moet worden gelijmd een samenvatting van de opkomst van het fenomeen Fortuyn.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat de opkomst en de ondergang van Fortuyn probeert te verklaren.
Context	Het artikel probeert een zienswijze vanuit verschillende hoeken en partijen te creëren. Verder probeert het op te roepen tot actie en wordt er gewaarschuwd voor het gevaar van conformisme.
Duiding	Duidelijke aanvaarding en acceptatie en de wil om de samenleving te veranderen. Omdat deze wil om iets aan de samenleving te veranderen duidelijk na de acceptatie en aanvaardingsfase komt, kan er in dit geval zoals ook al reeds in andere artikelen opmerkelijk was, worden gesproken van een fase 4.
Fase van rouw	Fase 5

85. Datum: 11-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Een Hollandse Messias (Bas Heijne)

Samenvatting: Het artikel is geschreven in de vorm van een waarschuwing. Het waarschuwt voor de consequenties van hoog opgelopen gevoelens in de politiek. Tevens wordt de persoon Fortuyn geanalyseerd en vooral de manier waarop hij in de afgelopen periode tot een soort van Messias voor de Nederlandse bevolking is geworden.

Interpretatie	Zeer kritisch stuk waarin een duidelijke visie wordt geprojecteerd.
Context	Het artikel gebruikt schokkende bewoordingen om een emotie bij de lezer op te wekken. De context van het artikel ligt in een soort ventilatiedrang.
Duiding	Het artikel gaat duidelijk in op de verschillende vormen van emoties die een rol hebben gespeeld in het proces. Er wordt gewaarschuwd voor de massahysterie die zich kan ontwikkelen tot absurde reacties van een massa. In het artikel is er nog niet echt sprake van een berusting maar meer voor een angst wat er na deze woede gaat gebeuren met de samenleving. Een soort angst dat de gehele heroriëntatie helemaal niet zo positief zou kunnen uitpakken als eerder wel is gedacht.
Fase van rouw	Fase 4

Datum: 11-5-2002

86. Plaats: opinie

Kop: Lux et libertas

Samenvatting: Het wel en wee rond de verkiezingen en de politieke campagnes. Wat is nu exact de reden dat de campagnes niet konden worden doorgezet.

Interpretatie	Het artikel is een opiniërend stuk. Er wordt in dit stuk dus een duidelijke mening weerlegt. Het artikel spreekt een soort van waarschuwing uit.
Context	Het artikel dient als een soort van wake-up call. Dit is ook omschreven in een van de laatste alinea's die ingaat op het fenomeen Fortuyn
Duiding	Het artikel duidt aan dat het eigenlijk nog veel te vroeg is om te spreken over een duidelijke acceptatie en aanvaarding. Er wordt veel meer stil gestaan bij de manier waarop er moet worden omgegaan met bepaalde gevoelens van verdriet en hoe er naar de samenleving gekeken dient te worden. Er wordt in dit stuk nog duidelijk over de gevoelens onderhandeld. Er is tevens nog sprake van een soort depressie.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

87. Datum: 11-5-2002

Plaats: zaterdag bijvoegsel

Kop: Het politiek tekort, de lessen van Pim Fortuyn.

Samenvatting: Wat moeten en kunnen andere partijen me de lessen van Pim Fortuyn.

Interpretatie	Dit artikel is een vraag en antwoord gesprek tussen de interviewer en diverse politieke figuren. Er wordt dus sterk naar een mening gevraagd. Deze meningen wijken dus van elkaar af omdat het hier over uiteenlopende visies gaat.
Context	Het artikel biedt achtergrondinformatie voor de kiezer. Op deze manier kunnen de lezers er achter komen wat er met het gedachtegoed van Fortuyn wordt gedaan en welke partij na de politieke ontworteling van de afgelopen week het best bij hen past. Of het artikel ook voor dit doeleinde geschreven, is onduidelijk. Het kan zeker wel in die context worden geplaatst.
Duiding	Dit artikel geeft een hoge mate van acceptatie weer. Er is geen sprake van een vorm van depressie. Wel wordt er vooruit geblikt naar de toekomst. Maar niet op die manier dat we het ook in de vierde fase kunnen plaatsen.
Fase van rouw	Fase 5

88. Datum: 11-5-2002

Plaats: zaterdag bijvoegsel

Kop: de onvoltooide mars, Pim Fortuyn en zijn volhardende figuranten

Samenvatting: De lijst Fortuyn gaat door ook zonder Pim. Wat ging er aan deze situatie vooraf.

Interpretatie	Artikel over de partijgenoten van Fortuyn. Dit artikel dient kritisch te worden gelezen, aangezien er veel meningen en zienswijzen verborgen zitten in het narratief.
Context	Het artikel biedt achtergrondinformatie voor de kiezer en biedt inzicht in de karaktereigenschappen van de drie belangrijkste mensen rond Fortuyn.
Duiding	Het artikel geeft een duidelijke samenvatting van marchanderen of onderhandelen. Het artikel is een flashback en is haast filmisch omschreven. De tijd wordt opgesplitst in beheersbare delen waarin bepaalde doelen kunnen worden gesteld. Het artikel lijkt een directe momentopname te zijn. Dat is het echter niet. Het artikel eindigt met een zeer duidelijke depressieve ondertoon en er wordt de verwachting naar een heroriëntatie uitgesproken.
Fase van rouw	Fase 3 en 4.

89. Datum: 11-5-2006

Plaats: zaterdag bijvoegsel

Kop: Wat nu (Elsbeth Etty).

Samenvatting: Heersende gevoelens in de samenleving na de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Persoonlijke zienswijze, waarin een grote hoeveelheid open vragen aan de lezer wordt gesteld en die de lezer op die manier aan het denken zet en stimuleert om een eigen mening te vormen.
Context	Dit artikel dient te worden gelezen als een soort van wikken en wegen binnen een overgangsfase. De context van dit artikel richt zich in het bijzonder op het politieke aspect en niet meer zozeer op de persoon Fortuyn zelf.
Duiding	Het artikel gaat in belangrijke mate in op de factor gevoel en de samenleving. Er is duidelijk sprake van een gevoel van depressie en heroriëntatie, door de subjectieve woordkeuze en emotionele stijl van schrijven.
Fase van rouw	Fase 4

90. Datum: 11-5-2002

Plaats: Thema kiezen na Fortuyn

Kop: De kiezer stemt niet graag uit piëteit

Samenvatting: De verkiezingen zullen zeer spectaculair worden. Niemand weet wat er precies gaat gebeuren.

Interpretatie	Een uit onderzoek opgebouwd artikel dat de uitkomsten van de verkiezingen voorspelt.
Context	Achtergrondartikel dat ingaat op verkiezingen en wat de moord op Fortuyn hier voor invloed op kan uitoefenen.
Duiding	Het artikel herbergt maar weinig emoties in zich. Het wekt de indruk dat de situatie in belangrijke mate is geaccepteerd en dat het besef van verlies iets is in het achterhoofd en niet iets wat telkens weer tot een confrontatie leidt.
Fase van rouw	Fase 5

91. Datum: 11-5-2002

Plaats: Thema kiezen na Fortuyn

Kop: "Melkert is een arrogante, rare man"

Samenvatting: vier portretten over de motieven om te gaan stemmen en welke rol Fortuyn in deze heeft gespeeld.

Interpretatie	De titel van dit artikel vestigt de aandacht direct op een zeer belangrijk punt. Het kiezen is hier het onderwerp en niet de persoon Fortuyn. In dit artikel wordt de mening van 4 personen gevraagd die een brede vertegenwoordiging moeten voorstellen van de kiezer.
Context	Het artikel dient ter achtergrondinformatie en heeft buiten die functie misschien nog wel een andere functie; te weten mensen inspireren om zich meer met politiek bezig te houden en mensen stimuleren om te gaan stemmen.
Duiding	Duidelijke acceptatie en aanvaarding. Geen ongecontroleerde gevoelens van onmacht en woede.
Fase van rouw	Fase 5

92. Datum: 11-5-2002

Plaats: Thema kiezen na Fortuyn

Kop: En allemaal noemen ze hem nu Pim

Samenvatting: Ook degenen die niet op hem wilde stemmen zien in Fortuyn een frisse wind.

Interpretatie	Het artikel geeft inzicht op de manier waarop niet Fortuyn stemmers tegen de persoon Fortuyn aankijken. Dit artikel dient als een soort van tegengewicht tegen het voorafgaande artikel.
Context	Het artikel kan worden gezien als een luchtig artikel dat meer ter vermaak dient dan dat het een grote uitgesproken journalistieke waarde bezit. Het artikel is ook een duidelijk sfeerverslag waarin veel waarde wordt gehecht aan het beschrijven van details om op die manier een soort huiskamersfeer te creëren.
Duiding	Het artikel gaat in op het feit dat Nederland is gaan nadenken na de moord op Fortuyn. Er is een duidelijke vorm van zelfreflectie en reflectie op de samenleving waarneembaar. Gevoelens van depressie zijn niet direct of opvallend waarneembaar. Dit heeft alles te maken met het feit dat de mensen die in dit artikel aan het woord komen geen vervent Fortuyn aanhangers zijn. De dood van Fortuyn wordt geaccepteerd, de geïnterviewden hebben een soort van passieve gelatenheid in hun manier van het beantwoorden van de diverse vragen.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

93. Datum: 11-5-2002

Plaats: Thema kiezen na Fortuyn

Kop: Niet uit eerbetoon stemmen op LPF

Samenvatting: Emotioneel geschreven artikel waarin direct en open wordt geïnformeerd wat de figuur Pim Fortuyn bij mensen losmaakte. Verder wordt er in gegaan op de op handen zijnde verkiezingen en wat het effect van de moord op het geheel van de verkiezingen zou kunnen zijn.

Interpretatie	Achtergrond en ter vermaak. Niet al te serieus artikel.
Context	Geschreven in het licht van de verkiezingen en niet zozeer als een artikel over de persoon Fortuyn.
Duiding	Nog geen duidelijke acceptatie en aanvaarding. Wel depressie en heroriëntatie.
Fase van rouw	Fase 4

94. Datum: 11-5-2002

Plaats: Leven&cetera

Kop: De bewieroking van Pim Fortuyn (Joost Zwagerman)

Samenvatting: In dit opiniërende artikel wordt een toekomstvisie geschetst. Op een humoristische manier wordt er de draak gestoken met de manier waarop politici nu in de samenleving staan en waarom een figuur als Fortuyn hier niet aan mee deed.

Interpretatie	Humoristisch achtergrondartikel met een duidelijke kritische ondertoon.
Context	Het artikel spoort aan om verder te denken over de toekomst en over de manier waarop er in de samenleving met politiek wordt omgegaan. De schrijver doet dit

	door op een zeer directe manier te provoceren.
Duiding	Het artikel staat stil bij het feit dat het in principe onmogelijk is om geheel objectief tegen de politiek en de verkiezingen aan te kijken. Volgens de auteur kan het niet zo zijn dat mensen een gebeurtenis als dit zo snel hebben verwerkt. Er is nog steeds sprake van depressie die zou moeten leiden tot een heroriëntatie van de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

95. Datum: 11-5-2002

Plaats: Leven&cetera

Kop: Verwerking op het Web

Samenvatting: verschillende manieren om collectief bezig te zijn met de verwerking van rouw. Eén ervan speelt zich af via het Internet.

Interpretatie	Artikel weidt uit over de verschillende manieren waarop mensen met de verwerking van iets bezig zijn. Een nieuw medium en een nieuw fenomeen dat daar de laatste jaren bij wordt gebruikt is het Internet.
Context	Het artikel gaat in op verschillende technologieën en gaat tevens in op het proces van verwerking. Het artikel geeft duidelijk emoties weer.
Duiding	In het artikel wordt duidelijk de aandacht gelegd op het feit dat veel gebruikers van het Internet geschokt en boos zijn. Verder wordt er in dit artikel gesproken over collectieve rouwverwerking. Bijna alle berichten hebben dezelfde toon. Er is woede die zich richt tegen de media en tegen de linkse politiek. Kritiek op de persoon Fortuyn kan niet meer. Gevoelens van onmacht en woede worden willekeurig geprojecteerd op de omgeving. Verder worden er doelen gesteld met als uitgangspunt de pijn en het verdriet tijdelijk op te delen, zodat deze als beheersbare onderdelen gaan fungeren.
Fase van rouw	Fase 2 en 3

96. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Als men denkt dat wij de handdoek in de ring gooien: no way

Samenvatting: Er bestaat onrust binnen de lijst Pim Fortuyn. Toch willen ze aan de buitenwereld laten zien dat alles goed gaat. Ze willen absoluut niet opgeven.

Interpretatie	Achtergrond artikelen over de leden van de LPF en de interne ruzies die er spelen. De titel van het artikel beschrijft de toon van het artikel.
Context	Het artikel is een verdediging tegen de media. Er wordt in geprobeerd om eerdere onrusten te weerleggen
Duiding	Het artikel staat nauwelijks nog stil bij welke mate van emotie dan ook. Pim Fortuyn is nu eenmaal vermoord. Live goes on. De handdoek mag onder geen beding in de ring worden gegooid.
Fase van rouw	Fase 5

97. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland, pag. 3

Kop: 'Haatzaaien' is nog geen bekeken zaak

Samenvatting: De advocaten die een zaak maken over het 'haatzaaien' geven toe dat dit nog geen bekeken zaak is. De vraag die in dit artikel die niet wordt behandeld ligt bij het waarom. Acties worden immers vaak ondernomen uit woede of uit een verlies van zelfbeheersing of wraak.

Interpretatie	Het artikel legt een duidelijke vraag bij de lezer neer. Het spoort aan om na te denken over de manier waarop er met deze zaak wordt omgegaan
Context	Het onderwerp van dit artikel is een van de vele bijzaken.
Duiding	De toon van het artikel ligt duidelijk bij de waarom vraag. Waarom wordt deze zaak achteraf aangespannen en waarom is hier niet eerder mee begonnen. Wordt deze zaak dan toch aangespannen uit een soort van haat of wraak gevoelens? Het artikel staat hier duidelijk stil bij de waarom vraag en bij gevoelens die niet controleerbaar zijn. Ook de projectie van onmacht op de buitenwereld is hier duidelijk herkenbaar.
Fase van rouw	Fase 2

98. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Milieubeweging vreesde Fortuyn

Samenvatting: Milieubewegingen maakten zich ernstige zorgen wat er zou gebeuren als een figuur als Pim Fortuyn aan de macht zou komen.

Interpretatie	In dit artikel wordt een aantal zorgen geuit door verschillende milieubewegingen.
Context	Achtergrondartikel dat stil staat bij diverse andere groepen en organisaties, het gaat

	hier niet direct om het persoonlijke aspect van Fortuyn maar meer over de politieke situatie en zijn rol daarin.
Duiding	Het artikel laat een bepaalde angst doorschemeren. Deze angst heeft echter alles van doen met een angst voor het milieu. Er komen in dit artikel geen emoties voor die zich concentreren op de figuur Fortuyn. Zijn dood is geaccepteerd.
Fase van rouw	Fase 5

99. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: OM houdt vast aan theorie een dader

Samenvatting: In het onderzoek naar de moord op Fortuyn is nog steeds niet veel veranderd, het OM houdt vast aan de theorie van een dader. Er wordt door anderen aan getwijfeld.

Interpretatie	Kort bericht over de stand van zaken en enige uitspraken van de betrokken partijen.
Context	Achtergrond artikel met feitelijke informatie.
Duiding	Geen uitlatingen en geen specifieke toon waarneembaar. Er is acceptatie en aanvaarding. Nu moet de schuldige alleen nog op de juiste wijze worden berecht.
Fase van rouw	Fase 5

100. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Onbekenden vallen pand EuroDusnie aan

Samenvatting: Woede richt zich nu ook tegen de vermeende taartgooiers.

Interpretatie	Aandacht voor een van de bijzaken. Kort en bondig artikel met enkele korte statements en een kort interview.
Context	Het artikel gaat in op een van de bijzaken.
Duiding	Het artikel omschrijft duidelijk hoe woede zich tegen de buitenwereld kan richten als zij niet onder controle is te houden.
Fase van rouw	Fase 2

101. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Demonstratieverbod NVU in Harderwijk

Samenvatting: Er mag niet worden geprotesteerd naar aanleiding van de dood van Fortuyn.

Interpretatie	De NVU probeert gebruik te maken van de situatie om zo meer media aandacht te genereren. Het verbieden van de demonstratie geeft wel een duidelijk beeld van de manier waarop er met emoties wordt omgesprongen. Blijkbaar mogen niet alle emoties worden getoond.
Context	Het artikel gaat in op een van de bijzaken.
Duiding	Het gaat hier niet zozeer om een uitbarsting van woede maar het gaat wel zeer zeker over het uiten van ongenoegens. Deze gevoelens zijn wel gecontroleerd. Een demonstratie kan worden gezien als een soort van tussenfase waarin tijd wordt opgedeeld in beheersbare fase.
Fase van rouw	Fase 2 en 3

102. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: wat voor stop is een campagnestop

Samenvatting: campagnes zijn gestopt. De vraag blijft waar er nu precies mee wordt gestopt.

Interpretatie	Informerend artikel
Context	Na de begrafenis werden de gemaakte afspraken rondom het stoppen van de campagnes bevestigd.
Duiding	Het artikel gaat een discussie aan over het gebruik van emotie en de media. De toon is daarbij dat het geen nette verkiezingsstrijd zou opleveren. In dit artikel wordt er niet duidelijk gesproken over een soort van acceptatie maar ligt de duiding en de toon veel meer bij een soort van heroriëntatie binnen de samenleving. Er is in dit artikel niet echt meer sprake van een gevoel van depressie.
Fase van rouw	Fase 4

103. Datum: 13-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Van troonpretendent tot belegerde regent

Samenvatting: Korte biografie over de politieke carrière van Melkert net voor en tijdens de opkomst van Fortuyn.

Interpretatie	Artikel over de politieke carrière van Melkert met een duidelijke cynische ondertoon. Ook de titel van het stuk is lachwekkend. Door het kiezen van deze bewoording wordt de persoon Melkert gedegradeerd tot een soort clown.
---------------	--

Context	Geschreven in de context van de verkiezingen.
Duiding	De duiding en de toon van het artikel zijn duidelijk cynisch. Men krijgt bijna medelijden met de hoofdpersoon in dit artikel. (Melkert).Tevens wordt er nog even stilgestaan bij zijn rol tijdens de Demonisering van Fortuyn. Dit artikel geeft een duidelijk sneer richting de politicus. Acceptatie en aanvaarding spelen hier duidelijk geen grote rol. Het gaat hier nog steeds om een gevoel van woede. Er wordt hier ook <i>gemarchandeerd</i> . Door de zaken tegen elkaar af te zetten wordt er geprobeerd om tot een vergelijk te komen.
Fase van rouw	Fase 3

104. Datum: 13-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Homo's zijn rechtser dan men denkt (Matthew Parris)

Samenvatting: Homo's zullen in de toekomst steeds rechtser gaan stemmen nu zij zich aan het bevrijden zijn uit hun keurslijf.

Interpretatie	Uitleg tussen het aanhangen van 'rechts' en de seksuele voorkeur. Dit thema is nu ook een van de thema's die ter sprake wordt gebracht. Aangezien er geen overschot aan homoseksuele politiek bestaat.
Context	Moord op Fortuyn en het feit dat hij homo was en daar zeer open mee omging.
Duiding	Geen specifieke duiding in te onderkennen. De toon van het artikel is ietwat zeurderig. Alsof het dom is dat bepaalde mensen niet weten wat de politieke geaardheid van een andere groep mensen is. De metafoor met Fortuyn is wel zeer treffend, hij wordt geportretteerd als een toerist in eigen land. Daarmee wordt hij als persoon herdacht en zou er in dit artikel een bepaalde mate van acceptatie kunnen doorschemeren.
Fase van rouw	Fase 5

105. Datum: 14-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Premier woedend na aantijgingen

Samenvatting: Emotionele uitlatingen in politiek debat.

Interpretatie	Het artikel gaat in op een aantal beschuldigingen die richting de gevestigde politiek zijn geuit.
Context	De context van dit artikel ligt in het nog steeds bestaande gevoel van immense woede.
Duiding	Het artikel heeft een zeer emotionele toon en duiding. Er wordt nog steeds geprobeerd om woede te projecteren. Deze woede is nog steeds niet onder controle.
Fase van rouw	Fase 2

106. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Advocaten doen aangifte 'haatzaaien'

Samenvatting: de advocaten van Fortuyn hebben aangifte gedaan tegen een aantal politici en journalisten wegens aanzetten tot haat.

Interpretatie	De aangifte die in dit artikel wordt besproken moet volgens dit artikel geheel los worden gezien van de politieke situatie omdat het hier een privé kwestie zou betreffen.
Context	De context van het artikel bevindt zich hierdoor in de privé-sfeer maar zij kan echter toch niet geheel los worden gezien. Doordat het hier tevens een journalistieke kwestie betreft wordt de gehele zaak een maatschappelijk debat.
Duiding	In dit artikel is duidelijk sprake van het uiten van emoties. Deze emoties zijn echter wel gedoseerd en zij zijn niet ongecontroleerd. Ze richten zich in geen geval tegen willekeurige personen of objecten maar worden door middel van een rechtszaak uitgevochten. Er wordt hier over emoties onderhandeld om ze op die manier een bepaalde plaats te geven.
Fase van rouw	Fase 3

107. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Maak revolutie voordat ze uitbreekt

Samenvatting: D66-leider De Graaf wijst aanklacht van de hand en ziet een ingang om de huidige politieke cultuur open te breken.

Interpretatie	Interview met D-66 leider waarin hij na de dood van Fortuyn probeert om zijn kant van het verhaal te laten zien. De titel van dit artikel geeft de strekking van deze politieke campagne weer. De media wordt hier gebruikt om een politieke visie te
---------------	---

	weerspiegelen.
Context	Dit interview is een reactie op alle tumult rondom de dood van Fortuyn en de politieke aspiraties van De Graaf. Hij gebruikt hier de media om zijn standpunten uiteen te zetten.
Duiding	Grote mate van acceptatie en de wil om de samenleving te veranderen. Deze wil wordt door de hoofdpersoon voor persoonlijke doeleinden gebruikt. Er is hier geen sprake van een depressie.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

108. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Justitie houdt taartgooiers Fortuyn aan

Samenvatting: Justitie heeft drie personen aangehouden in zake het taartgooi incident voor de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Het artikel gaat in op het onderzoek dat is ingesteld om te beoordelen of de veiligheid van Fortuyn wel voldoende is geweest.
Context	Het artikel geeft een samenvatting van het onderzoek en moet ook in die context worden geplaatst. Het concentreert zich op de neveneffecten en op de hoofdvraag binnen het moordonderzoek.
Duiding	De moord op Fortuyn wordt hier nog niet echt geaccepteerd of aanvaard. Dit uit zich niet in emotionele bewoording. Een reden hiervoor is dat dit artikel specifiek ingaat op het onderzoek.
Fase van rouw	nvt

109. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Moord op Fortuyn 'kortsluiting'

Samenvatting: Milieubewegingen willen niets te maken hebben met de daad van een van hen.

Interpretatie	Het artikel geeft de houding van de verschillende milieuorganisaties weer. Zij stellen dat zij niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de acties van een individu
Context	Het artikel kan woorden opgevat als een verdediging tegen de buitenwereld.
Duiding	Aangezien dit artikel ter verdediging is gepubliceerd is de toon van dit artikel ook duidelijk verdedigend. De verschillende organisaties proberen om de massa te overtuigen dat het hier slechts gaat om een actie van een individu. Zij proberen dus om de woede van een massa die in een bepaalde mate ook tegen de verschillende milieuorganisaties is gericht af te wenden. Hiermee geven deze organisaties zelf aan dat zij last hebben van een vorm van ongecontroleerde woede die zich tegen hen richt.
Fase van rouw	Fase 2

110. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: 'linkse' groepen: stop haatcampagne

Samenvatting: verschillende organisaties hebben in een persconferentie opgeroepen om de haat campagne jegens hen te stoppen.

Interpretatie	Het artikel geeft de houding van de verschillende linkse groeperingen weer. Zij stellen dat zij niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de acties van een individu.
Context	Het artikel kan woorden opgevat als een verdediging tegen de buitenwereld.
Duiding	Aangezien dit artikel ter verdediging is gepubliceerd is de toon van dit artikel ook duidelijk verdedigend. De verschillende linkse organisaties proberen om de massa te overtuigen dat het hier slechts gaat om een actie van een individu. De haat en woede van de massa moet dus niet tegen hen worden gericht. Dit duidt erop dat een groot deel van de bevolking nog steeds worstelt met de schuldvraag en hier duidelijk nog niet mee in het reine is gekomen.
Fase van rouw	Fase 2

111. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Campagne voeren zonder posters maar met spotje

Samenvatting: De verschillende partijen hebben onderling verklaard dat campagne voeren niet meer hoeft, ieder heeft deze regels op eigen manier geïnterpreteerd.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat ingaat op de moord op Fortuyn en de invloed daarvan op het voeren van campagne. Het artikel is een samenvatting van de acties die er tot nu toe
---------------	--

	zijn genomen. Ook komen er enkele interviews in voor.
Context	Samenvatting en uitleg van de tot nu toe ondernomen acties en wat het effect ervan is op de verschillende partijen.
Duiding	De opstelling van de diverse partijen kan worden gezien in het licht van tonen van respect. Het tonen van respect vindt plaats in een welbewuste actie die aangeeft dat er een duidelijke vorm van acceptatie is bereikt.
Fase van rouw	Fase 5

112. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland,

Kop: Ongepolijst de politiek in

Samenvatting: Portret van LPF-voorzitter Peter Langendam.

Interpretatie	Persoonlijk portret van de persoon Peter Langendam
Context	Portret in het licht van de op handen zijnde verkiezingen. Het portret geeft inzicht in de individu en geeft de lezer uitleg omtrent zijn persoonlijkheid.
Duiding	Neutraal geen bepaalde duiding of toon.
Fase van rouw	nvt

113. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Alsnog financieel plan van LPF

Samenvatting: Uitleg van de financiële paragraaf.

Interpretatie	Achtergrondartikel over financiële statements in het verkiezingsprogramma.
Context	Geeft lezers een breder inzicht in de financiële plannen van de LPF.
Duiding	Neutraal, geen duiding of bepaalde toon.
Fase van rouw	nvt

114. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: onomstreden, onbevreesde opposant

Samenvatting: beschrijving van Marijnissen zowel persoonlijk als politiek

Interpretatie	Persoonlijk portret van de persoon Jan Marijnissen.
Context	Portret in het licht van de op handen zijnde verkiezingen. Het portret geeft inzicht in het individu en geeft de lezer uitleg over zijn persoonlijkheid en politieke standpunten.
Duiding	In het artikel wordt ingegaan op de overeenkomsten en verschillen tussen Marijnissen en Fortuyn. Als dit weer een gespreksonderwerp is en een dergelijk vergelijking blijkbaar kan dan is er sprake van een bepaalde mate van acceptatie.
Fase van rouw	Fase 5

115. Datum: 14-5-2002

Plaats: binnenland

Kop: Partijtjes woedend over campagnestop

Samenvatting: Kleine partijen zijn boos op het feit dat zij geen campagne meer mogen voeren. Zij vrezen dat zij nu helemaal geen bekendheid kunnen vergaren en dat ze op deze manier niet in de publiciteit komen te staan en dus (nog) minder stemmen binnenhalen.

Interpretatie	Portret van diverse kleinere partijen.
Context	Kleinere partijen genereren na de moord op Fortuyn nog minder aandacht. Dit artikel vertolkt hun gevoelens.
Duiding	Neutraal, geen uitlatingen of toon die iets zegt over de mate van emotie naar aanleiding van de moord op Fortuyn. Wel is er boosheid over het stopzetten van het campagnevoeren. Er wordt hier zelfs over gediscussieerd. Het wordt niet als ongepast gezien ten opzichte van de net vermoorde Fortuyn. Hieruit zou kunnen worden opgemerkt dat er al berusting is opgetreden en dat de moord wordt geaccepteerd en aanvaard.
Fase van rouw	Fase 5

116. Datum: 14-5-2002

Plaats: opinie

Kop: In de echo's van Pim (J.M Bik)

Samenvatting: Een toekomstvisie op een nieuw kabinet en politieke leiders.

Interpretatie	Het artikel geeft een humoristisch kritische visie op hoe het nieuwe kabinet er uit zou kunnen komen te zien.
Context	Het artikel is geschreven naar aanleiding van de verkiezingen, in dit artikel wordt

	niet meer echt ingegaan op de persoon Fortuyn.
Duiding	Het artikel spreekt nog wel over de erfenis van Fortuyn (Fortuyn wordt hier op deze wijze als metafoor gebruikt). De toon van het artikel gaat verder op geen enkele manier in op de moord op Fortuyn of/en gevoelens van rouw. Acceptatie en aanvaarding zijn in dit artikel te herkennen.
Fase van rouw	Fase 5

117. Datum: 14-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Tegen de chaos

Samenvatting: Toekomstvisie op Nederland.

Interpretatie	Verontruste lezer die door middel van een ongezonde brief zijn gevoelens uit over de politieke situatie in Nederland.
Context	De ongezonde brief is geschreven uit een gevoel van onrust en angst.
Duiding	De duiding en de toon van dit artikel spreken een angst over de maatschappij en de normen en waarden binnen onze maatschappij uit. Verder wordt er verontwaardigd gereageerd op de manier waarop er met de dood van Fortuyn wordt omgegaan. De briefschrijver is nog steeds geschokt en heeft depressieve gevoelens die zowel op de moord op Fortuyn slaan als op het gevoel dat de Nederlandse samenleving in en dieptepunt is beland.
Fase van rouw	Fase 4

118. Datum: 14-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Nou zeg ik eens wat ik denk (Herman Franke)

Samenvatting: Zeer kritisch stuk waarin Franke sterke kritiek uit op het gehele politieke circus en de massamedia rondom Fortuyn.

Interpretatie	Kritisch stuk dat tegenwicht biedt in de stroom van de tot nu toe verschenen artikelen.
Context	Kritisch, hard en fel. De discussie wordt door dit artikel opnieuw aangezwengeld.
Duiding	Het artikel gaat in op alles wat tot nu toe verschenen is. De toon van het artikel is agressief en boos. Het gaat hier niet om een boosheid die zich direct richt tegen de figuur Fortuyn maar wel tegen zijn politieke aanhangers die in dit stuk meedogenloos als meelopers worden bestempeld. De auteur van dit artikel wordt depressief van alles wat er nu in de politiek gebeurt en hij doet een schreeuw naar een stabilisering van de samenleving. De acceptatie en aanvaardingsvraag doen hier eigenlijk niet ter zake. Zij passen eigenlijk ook niet echt bij de tweede, derde of vierde fase. Deze fase komt pas na de acceptatie en aanvaarding vraagstuk.
Fase van rouw	nvt

119. Datum: 14-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Wat Fortuyn wilde, kon niet (Thomas Mertens)

Samenvatting: Uitweiding over wat democratie precies betekent.

Interpretatie	Rechtsfilosofische interpretatie over het recht in Nederland en Pim Fortuyn en democratie.
Context	Heroriëntatie van de samenleving.
Duiding	Deze fase komt pas na het acceptatie en aanvaarding vraagstuk. De dood van Fortuyn is geaccepteerd, er volgt alsnog een herdefiniëring.
Fase van rouw	nvt

120. Datum: 14-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Rancune dreigt de overhand te krijgen (C. van Baaren & P. Mepschen)

Samenvatting: De woede en verdriet over de moord op Fortuyn dreigen om te slaan in een fundamentalistische hysterie en aantasting van de vrijheid van meningsuiting.

Interpretatie	Het gaat hier om een interpretatie van twee personen. Het artikel is geen ingezonden brief maar het zou wel onder die categorie kunnen vallen.
Context	Protest tegen de kant die de politiek nu uitgaat en tevens een waarschuwing.
Duiding	De duiding en de toon van dit artikel spreken een angst over de maatschappij en de normen en waarden binnen onze maatschappij uit. Er wordt nog terdege stilgestaan bij het feit dat een groot aantal mensen nog steeds in rouw zou verkeren en dat hun acties daarvan uit zijn af te leiden. De schrijvers van dit artikel zien nog duidelijk dat

	mensen in een overgangsfase zijn en dat ze zoekende zijn naar een manier van algehele acceptatie en aanvaarding en naar een heroriëntatie. Aangezien deze punten nog niet zijn onderkent plaats dit artikel zich nog in een soort limbo.
Fase van rouw	Fase 3

121. Datum: 14-5-2002

Plaats: opinie

Kop: In jouw geest (Amanda Kluveld)

Samenvatting: Kritisch stuk dat zich richt op het vraagstuk van het vinden van de daders.

Interpretatie	Kritisch stuk dat tegenwicht biedt in de stroom van de tot nu toe verschenen artikelen.
Context	Kritisch, hard en fel. Aanval op diegene die Fortuyn blijven verdedigen onder de titel in jouw geest.
Duiding	Het artikel gaat in op alles wat tot nu toe verschenen is. De toon van het artikel is agressief en boos. Het gaat hier niet om een boosheid die zich direct richt tegen de figuur Fortuyn maar wel tegen zijn politieke aanhangers die in dit stuk meedogenloos als meelopers worden bestempeld. De acceptatie en aanvaardingsvraag doen hier eigenlijk niet ter zake. Dit artikel is een duidelijke oproep voor diegene die nu handelen in 'zijn geest'. Het betreft hier niet meer het accepteren van de dood van een persoon maar nu moet de situatie nog worden geaccepteerd. Er is hier dus nog sprake van een depressie en een herdefiniëring naar de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

122. Datum: 15-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Politici en stembureaus extra beveiligd

Samenvatting: Extra beveiliging wordt ingezet op diverse locaties.

Interpretatie	Samenvattend artikel over hoeveelheid en locaties van extra beveiliging.
Context	Er wordt gevreesd voor emotionele uitbarstingen tijdens het stemmen.
Duiding	De toon van het artikel gaat in op het feit dat er ongecontroleerde uitbarstingen van woede zouden kunnen ontstaan. Deze angst komt voort uit de gedachten dat veel mensen het gebeure nog niet hebben verwerkt. Of deze angst zich ook echt zal uiten is niet zeker.
Fase van rouw	Fase 2 en 4

123. Datum: 15-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Kok haalt hard uit naar lijst Fortuyn

Samenvatting: Kok spreekt zich fel uit. Waar hij eerst gematigd was is er nu sprake aan een oproep aan de samenleving om wel bewust te stemmen en niet uit emotionele overwegingen.

Interpretatie	Oproep aan de samenleving, Kok geeft een duidelijke mening.
Context	Achtergrondartikel dat ingaat op de verkiezingsstrijd.
Duiding	De toon van het artikel is tegen de LPF. Er wordt opgeroepen om in het achterhoofd te houden dat de LPF niet de belichaming is van een persoon.(Fortuyn). Stemmen zouden dus niet uit emotie moeten gebeuren. Mensen moeten zich niet door emotie laten leiden ook al hebben ze nog wel sterke gevoelens van rouw. Hier wordt een duidelijke uitspraak gedaan richting het verwerkingsproces. De samenleving moet de emoties bewust onder bedwang hebben. Alleen acceptatie en aanvaarding kunnen leiden tot een heroriëntatie in de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4 en 5.

124. Datum: 15-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Familie Fortuyn strooit bloemen uit

Samenvatting: De familie van Fortuyn zal alle bloemen die als eerbetoon aan de vermoorde politicus zijn geschonken symbolisch in de Maas uitstrooien.

Interpretatie	Laatst eerbetoon
Context	Achtergrond artikel dat een emotionele en symbolische handeling samenvat.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding door middel van een symbolisch afscheid. Het artikel heeft een respectvolle, rustige en waardige toon.
Fase van rouw	Fase 5

125. Datum: 15-5-2002

Plaats: Verkiezingen

Kop: Fortuyn ontmaskerde als eerste een kabinet dat conflicten.

Samenvatting: Een terugkeer naar een coalitie van paars mag uitgesloten worden. Een terugblik op de geschiedenis van Paars.

Interpretatie	Artikel dat meer informatie geeft over de beslissingen en belangrijke zaken die zich afspeelden tijdens Paars.
Context	Het artikel is onthullend. Fortuyn ontmaskerde een kabinet dat conflicten wilde vermijden. Dit artikel geeft een samenvatting van die conflicten zodat het geheugen zoegezegd politiek wordt opgefrist en legt op deze manier een kritische noot bij de lezer neer.
Duiding	In het artikel komen geen emoties aanbod. Verder heeft het artikel een duidelijke toon en geeft het een rechtlijnige mening over de politieke situatie binnen Paars. De dood van Fortuyn wordt gezien als geaccepteerd en verwerkt.
Fase van rouw	Fase 5

126. Datum: 15-5-2002

Plaats: Verkiezingen

Kop: Veel interesse buitenlandse pers

Samenvatting: Deze verkiezingen zijn anders dan andere. Nog nooit zijn er zoveel buitenlandse journalisten op afgekomen.

Interpretatie	Sfeerverslag. Het artikel moet worden gelezen als een uitweiding over de buitenlandse journalisten en hoe zij tegen deze situatie aankijken.
Context	De journalisten worden gevraagd om een korte interpretatie te geven van de manier waarop er in hun land tegen de politieke situatie in Nederland wordt aangekeken. Vanuit deze context is het artikel door middel van korte statements opgebouwd.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding van zijn dood. Er worden vergelijkingen getrokken met andere politici. Hier wordt geen rekening gehouden met het overlijden van Fortuyn, hij wordt kritisch beoordeeld.
Fase van rouw	Fase 5

127. Datum: 15-5-2002

Plaats: Verkiezingen

Kop: Rustig in 'stemdistrict Fortuyn'

Samenvatting: In het stemdistrict waar Fortuyn de laatste keer zijn stem uitbracht is het rustig. Er worden niet echt ongeregdigheden verwacht. Toch heeft de politie extra beveiliging ingezet.

Interpretatie	Sfeerverslag met een lage nieuwswaarde. Er gebeurt eigenlijk niets en toch staat dit artikel in de krant.
Context	Het artikel spreekt toch de angst uit dat er iets zou kunnen gebeuren. Verscheidene buurtbewoners worden geïnterviewd.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding dat Fortuyn er niet meer is. De toon van het artikel drukt een soort van gelatenheid uit.
Fase van rouw	Fase 5

128. Datum: 15-5-2002

Plaats: Verkiezingen

Kop: Bizarre dans van pers en Fortuyn

Samenvatting: De gevestigde dagbladen hebben in hun berichtgeving over Fortuyn relatief veel aandacht geschonken aan de kritiek die hij kreeg van gevestigde partijen. Fortuyn profiteerde hiervan.

Interpretatie	Hoofdstelling van dit artikel is dat negatieve aandacht ook aandacht is. Het artikel gaat in op de psychologische spelletjes die gespeeld zijn en hoe deze kunnen leiden tot een bepaald doel.
Context	Wetenschappelijk onderzoek dat ingaat op de media aandacht die Fortuyn genereerden. Het artikel is door middel van humoristische voorbeelden en commentaar geen 'saai' wetenschappelijke uitweiding.
Duiding	Het artikel gaat in op de strategieën die Fortuyn heeft gebuikt. Het is een soort van postuum eerbetoon aan de manier waarop Fortuyn het politieke spelletje speelt. Dit eerbetoon herbergt ook de acceptatie en aanvaarding van zijn dood in zich.
Fase van rouw	Fase 5

129. Datum: 15-5-2002

Plaats: Verkiezingen

Kop: Plan voor bewaking Fortuyn was klaar

Samenvatting: Er lag een plan klaar om het huis van Fortuyn te beveiligen. Fortuyn weigerde omdat hij dit een aantasting van zijn privacy vond.

Interpretatie	Kritische uitingen over het beveiligingsvraagstuk, serieus artikel dat dieper ingaat op
---------------	---

	de beveiliging van de persoon Fortuyn.
Context	Het artikel tilt het hele onderwerp naar een hoger niveau. Het betreft hier een kritisch artikel dat specifiek ingaat op de moord op Fortuyn en niet zozeer op politieke vraagstukken.
Duiding	Het artikel gaat in op het beveiligingsvraagstuk en geeft aan dat Fortuyn hier zelf niets van wilde weten. Tot nu toe zijn er in deze krant nog geen artikelen geweest die zich zo dicht bij het vuur waagden. Spreken over het feit dat Fortuyn bewaking niet nodig achtte, zegt ook iets over de mate van schuld, (in zoverre als je daar over mag spreken). Deze schuldvraag wekt emoties op en dit soort artikelen ziet men eigenlijk pas verschijnen nadat er een bepaalde acceptatie of aanvaarding heeft plaatsgevonden.
Fase van rouw	Fase 5

130. Datum: 15-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Rotterdam aan de slag met erfenis Fortuyn

Samenvatting: Voor het eerst sinds de moord op Fortuyn houdt de gemeenteraad weer zitting. De vraag in dit artikel is of de 'oude partijen' de erfenis van Fortuyn als een belasting zien.

Interpretatie	Sfeerverslag van de situatie in Rotterdam. Er worden in deze reportage geen schokkende uitspraken gedaan. Niemand wil aan het begin van een nieuwe zitting direct zijn vingers branden aan het onderwerp Fortuyn. De titel van het artikel wekt de indruk dat het artikel spectaculairder is dan dat het is.
Context	Het verslag is niet van grote journalistieke waarde. Het wekt de indruk dat het dient als een soort van opvulling. Het artikel geeft verder een overzicht van de plannen van het stadsbestuur. Dit stuk is dus informatief voor mensen uit de regio, niet voor het grotere publiek.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding. Er wordt schoon schip gemaakt en het stadsbestuur gaat weer aan de slag.
Fase van rouw	Fase 5

131. Datum: 15-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Feest van de democratie (H.J.A. Hofland)

Samenvatting: De postindustriële maatschappij is een van de oorzaken waarom de oude democratie uit de hand is gelopen. Achter een aantal kleine frustraties schuilt een grote bestaansonzekerheid.

Interpretatie	Kritisch artikel over de Nederlandse politiek waarin onze angst over onze bestaanszekerheid onder de loep wordt genomen.
Context	Het artikel vat in belangrijke mate samen hoe er op dit moment met emoties wordt omgesprongen. Emoties en de uiting daarvan zijn veelal een uiting van angst om de bestaanszekerheid. Dit artikel omschrijft dit gevoel kritisch. Het betreft hier wel een opiniërend stuk. Door de schrijfstijl en de felle stellingnamen van de auteur probeert dit artikel de lezer aan te zetten tot introspectie.
Duiding	Het artikel heeft een duidelijk doel en probeert dit te bereiken door een sterke en vaste toon. Er is geen tijd meer om te treuren. Er moet gewerkt worden aan onze samenleving. De fase van acceptatie en aanvaarding moeten al zijn bereikt. Dit artikel wil verder. Het betreft hier niet zozeer een heroriëntatie van de samenleving, als meer een duidelijke visie wat er mis is met de maatschappij en de manier waarop dit dient te worden opgelost. Hiermee overtreft dit artikel- zoals al eerder te zien is geweest- de tot nu toe vastgestelde fases en gaat zij verder.
Fase van rouw	nvt

132. Datum: 15-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Straffklacht knevelt pers en politici (E. Dommering)

Samenvatting: Samenvatting over de vrijheid van meningsuiting en het democratisch stelsel in Nederland waar de nadruk ligt op deze zaken in verband met Fortuyn.

Interpretatie	Kritisch wetenschappelijke verhandeling over de vrijheid van meningsuiting en de situatie Fortuyn.
Context	Het artikel is geschreven uit de basis van het informatierecht. Het schept op die manier een theoretisch kader waarbinnen het aspect van de vrijheid van meningsuiting aan bod komt.
Duiding	Het artikel heeft een soort van belerende toon. Er wordt aangedrongen op vooruitgang. Er wordt wel aangenomen dat iedereen nu zijn emotie wel weer te baas is en dat de acceptatie en aanvaarding nu in volle gang moeten zijn.

Fase van rouw	Fase 5
<p>133. Datum: 15-5-2002 Plaats: opinie Kop: Parlement moet weer in het middelpunt komen (P. van Schie) Samenvatting: de politiek moet veranderen er moeten meer parlementariërs komen die passie combineren met prudentie.</p>	
Interpretatie	Het artikel is geschreven vanuit een liberale hoek. Het is dus niet opmerkelijk dat het artikel stoelt op enkele liberale grondbegrippen en dat het een vrij rechtse toon heeft. Hier dient door de lezer rekening mee te worden gehouden. De titel van het artikel vat samen dat het proces van rouw en tonen van emoties nu over moet zijn en dat de aandacht moet verschuiven naar de politiek in plaats van stil te blijven staan bij de moord op Fortuyn.
Context	Het artikel gaat in op een democratische vernieuwing die nodig wordt geacht na de moord op Fortuyn en zeker nu de burgers in hun rouwproces eisen dat er meer naar hen moet worden geluisterd.
Duiding	Er wordt er in dit artikel nog wel gesproken over rouw onder de burgers, dit is slechts een losse opmerking. Het artikel gaat er eigenlijk vanuit dat er zich een proces van aanvaarding en acceptatie rondom Fortuyn heeft afgespeeld. Zodat er nu weer kan worden doorgegaan met de politiek.
Fase van rouw	Fase 5
<p>134. Datum: 16-5-2002 Plaats: voorpagina Kop: De kiezer wil naar rechts Samenvatting: De Nederlandse kiezer wil net als veel Europeanen een meer rechtse politiek. Rechts is in Nederland echter altijd nog een beetje een vies woord dat zelfs Fortuyn vermeed.</p>	
Interpretatie	Verslag van de verkiezingsstrijd en een analyse van de uitkomsten. Het artikel geeft een samenvatting van wat de kiezer wil.
Context	Artikel geschreven naar aanleiding van de verkiezingen en in het verlengde op de moord. Over de moord wordt echter niet meer gesproken.
Duiding	Het artikel heeft de moord op Fortuyn geaccepteerd en er is een duidelijke strekking die zich concentreert op de voortgang binnen de politiek. Er wordt niet meer over emoties gesproken en zij lijken dus ook geen rol meer te spelen.
Fase van rouw	Fase 5
<p>135. Datum: 16-5-2002 Plaats: Verkiezingen Kop: LPF op weg naar droomcoalitie Samenvatting: LPF vindt dat de formatie niet spannend hoeft te worden. Zij gaan er vanuit dat iedereen weet wat er in dit land veranderd zou moeten worden.</p>	
Interpretatie	Interview met Herben van de LPF waarin wordt stilgestaan bij de verkiezingsstrijd.
Context	Het artikel is gebaseerd op een interview waarin Herben nog wel enkele malen verwijst naar emoties die onverwacht nog steeds toeslaan. Het artikel is een duidelijke sfeerreportage.
Duiding	Hoewel emoties nog wel zo nu en dan toeslaan is de dood van Fortuyn wel geaccepteerd. Emoties worden aanvaard en worden gezien als de naweeën.
Fase van rouw	Fase 5
<p>136. Datum: 16-5-2002 Plaats: Verkiezingen Kop: Tekst toespraak Herben Samenvatting: passages uit de toespraak van Mat Herben na de uitslag van de verkiezingen.</p>	
Interpretatie	Emotionele toespraak waarbij Herben stil staat bij de moord op Fortuyn. Het artikel is opgebouwd uit enkele passages van de toespraak.
Context	Het artikel moet worden gelezen in de context van emotie zoals die zich vlak na een verkiezingsstrijd uiten. De uitspraken van Herben zijn emotioneel en verwijzen diverse malen naar Fortuyn en naar de moord op Fortuyn. Bij het lezen van het artikel dient er rekening te worden gehouden met het feit dat het hier afzonderlijke delen van een veel grotere toespraak betreft en dat deze aan elkaar zijn geplakt. Wellicht zou het artikel veel minder heftig zijn geweest als deze specifieke uitspraken niet zo waren gearrangeerd.
Duiding	Het artikel verwijst meerdere malen naar de vermoorde Fortuyn en staat stil bij zijn gedachte goed. De toon van het artikel is op enkele punten ook nog steeds

	verwijtend. Deze verwijten worden zowel gericht naar de media en de politiek als naar enkele privé-personen die ook bij naam worden genoemd. In deze speech ligt de nadruk nog steeds sterk op een vorm van woede en van een heroriëntatie in de samenleving. Acceptatie en aanvaarding zijn hier niet in te herkennen. De heroriëntatie en depressiefase worden slechts heel even aangestipt.
Fase van rouw	Fase 2

137. Datum: 16-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Marqués in Holland (Roel Janssen)

Samenvatting: samenvatting van de persoon Fortuyn op zowel persoonlijk als op politiek vlak waarin een vergelijking wordt gemaakt met de romans van Marqués en impliciet met de politieke situatie in Zuid-Amerika.

Interpretatie	Opiniërend stuk dat ingaat op de manier waarop Fortuyn met de politiek speelde en een korte analyse van zijn politieke standpunten. De schrijver van dit artikel is duidelijk geen fan van Fortuyn, hier dient bij het lezen van dit artikel rekening mee te worden gehouden.
Context	Het artikel dient ter ondersteuning van de afgelopen verkiezingen en de manier waarop de LPF omgaat met de denkbeelden van hun vermoorde leider.
Duiding	Het artikel heeft een duidelijke negatieve ondertoon. Er wordt veel over emoties gesproken. Deze slaan echter niet op de moord. De persoon Fortuyn wordt hier aangesproken op zijn politieke denkbeelden en ideeën. Hij wordt ter discussie gesteld. Blijkbaar zijn de gevoelens van rouw en van aanvaarding en acceptatie ingetreden en is het normaal om een kritische blik te werpen op politieke ideeën.
Fase van rouw	Fase 5

138. Datum: 16-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Brieven

Samenvatting: Collectie van een aantal ingezonden brieven met als onderwerp; Fortuyn en verkiezingen.

Interpretatie	Het gaat hier om ingezonden brieven van diverse lezers met diverse achtergronden. In dit licht moeten de brieven ook worden beoordeeld het blijven persoonlijke uitlatingen.
Context	De context van deze brieven ligt in het feit dat mensen duidelijk nog steeds een behoefte hebben om hun mening en hun gevoelens te delen met anderen.
Duiding	De duiding van de brieven zijn opvallend rechtlijnig. Er is begrip voor het ontstaan van heftige emoties en reacties, maar deze emoties zijn nu wel genoeg geuit en men moet terug naar het 'heldere denken' waarin de emoties niet de overhand hebben in ons gedrag en ons handelen. Er wordt hier duidelijk verwezen naar het feit dat mensen het gebeurde dienen te accepteren en aanvaarden en dat het nu eenmaal niet anders is.
Fase van rouw	Fase 5

139. Datum: 16-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Burgers willen vernieuwen nu de parlementariërs nog

Samenvatting: Er moet een contract komen over de wijze waarop actieve burgers en politici samenwerken aan de vernieuwing van samenleving en democratie. De komende regeerperiode moet daar de basis voor worden gelegd.

Interpretatie	Uitleg van de manier waarop de verkiezingen zich hebben afgespeeld en wat dit betekent voor de verschillende partijen. Het artikel is geschreven door de directeur van het instituut voor publiek en politiek. Het artikel is zeer neutraal geschreven, dit zou de oorzaak kunnen zijn.
Context	Het artikel is een achtergrond artikel dat vanuit enkele uitspraken die betrekking hebben op de moord op Fortuyn een analyse van deze uitspraken maakt en ze in een bredere context zet, namelijk die van de verkiezingen.
Duiding	Het artikel gebruikt een aantal uitspraken van de vermoorde politicus en relativeert deze. Er wordt niet stilgestaan bij de moord op Fortuyn. Zijn politieke ideeën en wat deze ideeën te weeg hebben gebracht wordt wel verder uitgewerkt. Acceptatie en aanvaarding gaan hier dus weer over in het hervatten van het politieke debat.
Fase van rouw	Fase 5

140. Datum: 16-5-2002

Plaats: opinie

Kop: Lux et Libertas

Samenvatting: Een samenvatting van de uitslag van de verkiezingen en de manier waarop de houding van Fortuyn met deze uitslag in verband kan worden gebracht.

Interpretatie	Kritisch artikel over de houding van diverse partijen en hoe ze op die manier hebben kunnen meeliften of profijt kunnen hebben gehad van Fortuyn. De titel van het artikel geeft een oordeel over de toekomst.
Context	Het artikel schijnt een licht op een van de concepten die tot nu toe nog niet zijn geanalyseerd. En dat is de manier waarop een politiek spel wordt gespeeld. Het artikel is duidelijk kritisch en in sommige delen spreekt een soort van minachtig uit over de manier waarop het politieke spel is gespeeld.
Duiding	De duiding van het artikel gaat in belangrijke mate in op het gevoel van de emoties en de gevoelens van rouw. Deze worden echter in verband gebracht met het spelen van een politiek spel. Verondersteld kan worden dat acceptatie en aanvaarding dan zijn opgetreden.
Fase van rouw	Fase 5

141. Datum: 16-5-2002

Plaats: opinie

Kop: De rest is chaos (J.L. Heldring)

Samenvatting: Er zijn maar weinig politici succesvol geweest zonder een politieke partij. Fortuyn is een van hen.

Interpretatie	Opiniestuk waarin de schrijver ingaat op de context van de persoon Fortuyn. Hij wordt hier in een historisch perspectief geplaatst en zijn manier van leiderschap wordt geanalyseerd.
Context	De context van dit artikel ligt in het feit dat er eigenlijk niet echt veel meer valt te schrijven over de gebeurtenissen en je zou kunnen zeggen dat er een soort van actief zoekgedrag optreedt binnen de Nederlandse journalistiek naar passende onderwerpen waarop dit thema door kan gaan.
Duiding	De duiding van het artikel lijkt een begin te laten zien in het zoeken naar nieuws. Verder lijkt het alsof men maar niet uitgediscussieerd raakt over deze mediahete die nu al enkele weken duurt. Verder wordt de indruk gewekt dat iedereen het laatste woord in deze kwestie wil hebben. De dood van Fortuyn is inmiddels al lang en breed geaccepteerd en aanvaard.
Fase van rouw	Fase 5

142. Datum: 16-5-2002

Plaats: E

Kop: Pim pam poen

Samenvatting: Economische analyse van Nederland in het licht van de wereld en wat de visie van Fortuyn zou hebben betekend in de wereldpolitiek.

Interpretatie	Vooruitzicht van de Nederlandse positie in de wereldeconomie. Kritisch en op humoristische wijze omschreven. De titel van het artikel verwijst al naar de factor humor.
Context	Economische context. Deze context is nog niet eerder ter sprake gekomen.
Duiding	Humoristisch en kritisch. De dood van Fortuyn is aanvaard. Zijn politieke visies worden hier bijna op een humoristische manier in een toekomstperspectief geplaatst. Hoewel emoties dicht bij elkaar staan kan kritische humor pas tot stand komen na het proces van aanvaarding.
Fase van rouw	Fase 5

143. Datum: 16-5-2002

Plaats: verkiezingen 2e kamer

Kop: Kiezers vooral ontevreden met het politieke aanbod

Samenvatting: Verslag van de verkiezingen en de politieke consequenties. Wat is de boodschap die uit de uitslag spreekt.

Interpretatie	Politiek verslag van de verschillende partijen.
Context	Achtergrondartikel over einduitslag van de verkiezingen.
Duiding	Veel verwijzingen naar Fortuyn in de zin van 'als hij nog geleefd zou hebben'. Men staat stil bij zijn persoon maar dan wel in een politiek daglicht. Zijn dood is geaccepteerd er wordt niet meer gerouwd om hem als mens of om de situatie.
Fase van rouw	Fase 5

144. Datum: 17-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Mat Herben 'kan alles dromen wat Pim dacht'

Samenvatting: Mat Herben is gekozen tot nieuwe lijsttrekker van de LPF. Door het maken van velen campagne-tochten aan de zijde van Fortuyn kan Herben nu dromen wat Pim dacht.

Interpretatie	Emotioneel artikel waarin enkele quotes van Mat Herben worden gebruikt. Het
---------------	---

	artikel zit vol met emotionele metaforen die de lezer zouden kunnen beïnvloeden.
Context	De context van het artikel is moeilijk aan te duiden omdat het lijkt alsof het NRC hier een duidelijke kant kiest en zich achter de LPF schaart. De veerbeeltenis van Herben als de personificatie van wijlen Fortuyn is opmerkelijk.
Duiding	De duiding en de toon van het artikel laten een grote mate van emotie zien. Hierop wordt ook ingegaan op de manier waarop er met emoties dient te worden omgesprongen en hoe rouw dient te worden verwerkt. In dit artikel wordt duidelijk ingegaan op het verschil binnen het rouwen en hoe dit uiteindelijk een persoonlijk proces blijkt te zijn dat bij iedereen anders verloopt. Wel worden er enkele tips en trucs gegeven die moeten leiden tot acceptatie en aanvaarding. Het artikel wekt de indruk dat het rouwen nu wel min of meer afgelopen mag zijn en dat men de situatie moet accepteren zoals deze is. Een fijne bijkomstigheid is deze dat Fortuyn niet 'echt politiek dood is want Herben kan immers alles dromen wat Pim dacht.
Fase van rouw	Fase 5

145. Datum: 17-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Fractie LPF 'op schoolreis' door kamergebouw

Samenvatting: de leden van de LPF hebben hun opwachting gemaakt in de tweede kamer. Het geheel had veel weg van een schoolreisje.

Interpretatie	Verslag van de eerste uren van de LPF in de kamer. Het artikel is duidelijk geïnterpreteerd vanuit het standpunt van de journalist en lijkt op veel punten meer een samenvatting van persoonlijke gevoelens te zijn. De titel spreekt een minachting uit over de LPF.
Context	Achtergrondverslag over de situatie van de LPF binnen de kamer. De sfeer wordt in dit verslag een aantal keer gedetailleerd beschreven.
Duiding	Het artikel is zeer duidelijk geschreven vanuit een mening. Hierin klinkt duidelijk een soort van minachting door. In het artikel wordt slechts eenmaal verwezen naar de persoon Fortuyn. Het gaat hier echter niet over hem, maar wat voor invloed zijn moord heeft op de andere fractieleden. Over het algemeen hebben zij allen zijn dood geaccepteerd. Slechts een enkeling heeft nog emotionele problemen.
Fase van rouw	Fase 5

146. Datum: 17-5-2002

Plaats: Binnenland 3

Kop: 'Pim Fortuyn' gedeponereerd

Samenvatting: Harry Mens heeft de naam Pim Fortuyn gedeponereerd. Hij zegt hiermee geen commerciële doeleinden te hebben.

Interpretatie	Kort bericht. Pim Fortuyn is gecommmercialiseerd.
Context	Het artikel doet verslag van de vele emotionele uitingen die tevens een commercieel doel hebben.
Duiding	Emoties worden hier uitgedrukt in geld. Acceptatie en aanvaarding hebben plaatsgemaakt voor een gepaste herinnering door middel van tv, muziek of standbeelden.
Fase van rouw	Fase 5

147. Datum: 17-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Ook zonder LPF vonden kiezers Paars bagger'

Samenvatting: Interview onder scholieren, wat zij denken van de politiek en Fortuyn.

Interpretatie	Verslag van wat scholieren vinden van politiek en wat hen op dit moment bezig houdt. De titel van het artikel betreft een uitspraak van een van de scholieren. Het artikel geeft de interpretatie van deze jongeren weer. Deze interpretatie is wel eenzijdig omdat het hier uitsluitend autochtonen hoogopgeleide scholieren betreft.
Context	Achtergrondartikel dat ingaat op niet echt nieuwswaardige feiten.
Duiding	Indruk wordt gewekt dat het aantal onderwerpen betreffende Fortuyn min of meer zijn uitgemolken en dat er echt gezocht moet worden naar nog niet eerder gepubliceerde onderwerpen. In het artikel komt duidelijk naar voren dat deze scholieren het jammer vinden dat zij niet hebben kunnen meemaken wat Pim Fortuyn beloofde aan de politiek te zullen doen. Ze staan stil bij de gevolgen van de moord maar in hun bewoording spreekt niet echt emotie door. De moord is geaccepteerd en aanvaard.
Fase van rouw	Fase 5

148. Datum: 17-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Voor partijen gaat kiezer te snel

Samenvatting: De verkiezingsuitslag zal minder belangrijk zijn voor de inhoud van het beleid dan voor de wijze waarop de Politiek in Nederland is georganiseerd.

Interpretatie	Het artikel gaat in op het feit dat spectaculaire verkiezingsuitslagen nog niets zeggen over spectaculaire veranderingen in het beleid. Het artikel wil hiermee een kritisch punt tot discussie onderwerp maken.
Context	Het artikel wil duidelijk de discussie aanwakkeren omtrent de politieke toekomstverwachtingen. Ook wil het de opkomst van de politicus zonder partij en nu de partij zonder politicus ter discussie stellen.
Duiding	Geen duiding in emoties. Er wordt duidelijk over politiek gepraat. Het fenomeen Fortuyn wordt heel kort in dit politieke daglicht aangestipt. Dit artikel accepteert en aanvaardt de dood van Fortuyn.
Fase van rouw	Fase 5

149. Datum: 17-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Veren zoeken (Margo Trappenburg)

Samenvatting: Conjuncturele factoren hebben de verkiezingsuitslag in een hoge mate bepaald. Dit artikel gaat in op die factoren.

Interpretatie	Achtergrondartikel over politieke factoren.
Context	Biedt bredere uitleg over het verloop van de verkiezingen.
Duiding	Korte verwijzingen naar de moord op Fortuyn. Niet in sterke bewoording en geen emotionele toon of duiding. Acceptatie en aanvaarding. Tevens wordt er naar de toekomst gekeken maar niet zoals deze in fase vier is te onderkennen. Het betreft hier geen heroriëntatie. Deze heeft zich volgens dit artikel al ingezet.
Fase van rouw	nvt

150. Datum: 18-5-2002

Plaats: voorpagina

Kop: Pronk: PvdA nam teveel afstand van Pim Fortuyn

Samenvatting: De PvdA heeft teveel afstand genomen van Fortuyn en inhoudelijk te weinig gedaan aan het eigen programma.

Interpretatie	Discussie over het interne beleid van de PvdA waarin verschillende standpunten tegen elkaar worden afgezet.
Context	Achtergrondartikel dat probeert te verklaren waarom de PvdA het zo slecht heeft gedaan in de recente verkiezingen.
Duiding	Het artikel gaat in op de manier waarop de PvdA omging met het fenomeen Fortuyn. Indruk wordt gewekt dat het aantal onderwerpen betreffend Fortuyn min of meer zijn uitgemolken en dat er echt gezocht moet worden naar nog niet eerder gepubliceerde items. Ook het thema verkiezingen wordt steeds minder interessant. In het artikel komt duidelijk naar voren dat de dood van Fortuyn is geaccepteerd en aanvaard.
Fase van rouw	Fase 5

151. Datum: 18-5-2002

Plaats: Binnenland, pag, 2

Kop: Europa schrikt niet meer van Nazievergelijkingen

Samenvatting: Nederland werd deze week een beetje Europees. Onze buurlanden zijn al heel wat meer gewend dan wij.

Interpretatie	Vergelijking van de Nederlandse politiek en de moord op een politicus ten opzichte van andere landen. Om zo tot een vergelijking te komen en een dieper inzicht te bieden van de situatie. Dit artikel geeft geen direct toekomstperspectief. Opmerkingen over de toekomst kunnen wel tussen de regels door worden gevonden, vooral daar waar Nederland wordt afgezet tegen andere landen die wat betreft politiek tumult heel wat meer gewend zijn.
Context	Het artikel moet worden gelezen in de context van de verkiezingen en de nasleep van het tumult die zich afspeelt in politiek Nederland.
Duiding	Het artikel gaat in op een aantal moeilijke zaken binnen de politiek die door de komst van Fortuyn en door zijn dood moeilijk bespreekbaar zijn. Er wordt in dit artikel niet over rouw gesproken, wel gaat het artikel in op wat voor effect emoties kunnen hebben op de politiek en op de samenleving. Ook gaat dit artikel in op de verschillen in het politieke debat hier en in het buitenland. Zo is het tonen van emoties in het debat een heel gewoon iets, terwijl in ons open land, nog volgens het

	poldermodel, voorzichtige verwijten moeten worden gemaakt. Het artikel ziet Fortuyn als een katalysator. Verder wordt er niet bij zijn dood stil gestaan. Zijn dood is reeds geaccepteerd en verwerkt, de discussie is nog lang niet verstomd.
Fase van rouw	Fase 5

152. Datum: 18-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Iedereen weer netjes opgevoed

Samenvatting: Meer dan de helft van de jonge kiezers stemde rechts van het midden, links zou volgens hen de problemen niet oplossen.

Interpretatie	Verslag van wat studenten vinden van politiek en wat hen op dit moment bezig houdt. De mening van de verschillende studenten is zeer breed omdat zij allen een heel verschillende achtergrond hebben. De titel van het artikel verwijst naar het feit dat veranderingen in de samenleving vanuit jezelf moeten komen en dat een goede opvoeding wel degelijk een invloed daarop kunnen hebben. Het artikel heeft een duidelijk belerende intonatie.
Context	Achtergrondartikel dat ingaat op politiek. Het heeft niet zozeer iets te maken met Fortuyn persoonlijk. Hier wordt mee bedoeld dat hij wel degene is die deze hernieuwde interesse onder jongeren voor de politiek heeft aangewakkerd, maar dat deze discussie niet gaat over de persoon en mens Fortuyn.
Duiding	Het aantal artikelen over politiek lijkt nu bijna aan het maximale te zitten er zijn weinig nieuwsfeiten. Indruk wordt gewekt dat het aantal onderwerpen betreffende Fortuyn min of meer zijn uitgemolken en dat er echt gezocht moet worden naar nieuwe invalshoeken. De moord op Fortuyn is geaccepteerd en aanvaard. Er is niet zoals in de vierde fase sprake van een heroriëntatie alvorens tot acceptatie te komen. De heroriëntatie in de samenleving heeft zich al ingezet door politieke discussies zoals deze.
Fase van rouw	Fase 5

153. Datum: 18-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Nederland is normaler geworden

Samenvatting: Nederland heeft zich nu ook gevoegd bij de groep van westerse landen waarin het wantrouwen in de politiek steeds verder toeneemt. Van superioriteit in de landen om ons heen kan geen sprake meer zijn.

Interpretatie	Opiniërend artikel over politieke theorieën
Context	Het artikel heeft een wetenschappelijk insteek en biedt een breder inzicht in politieke theorieën, hier gebeurd dat door enkele vergelijkingen te trekken met andere westerse landen. Het artikel moet worden gelezen in de context van de verkiezingen en de nasleep van het tumult die zich afspeelt in politiek Nederland.
Duiding	Het artikel gaat in op een aantal moeilijke zaken binnen de politiek die door de komst van Fortuyn en door zijn dood moeilijk bespreekbaar zijn. Er wordt in dit artikel niet over rouw gesproken, wel gaat het artikel in op wat voor effect emoties kunnen hebben op de politiek en op de samenleving. Ook gaat dit artikel in op de verschillen in het politieke debat hier en in het buitenland. Acceptatie en aanvaarding zijn al bereikt. Het artikel heeft een duidelijke waarschuwendende ondertoon. Er wordt gewaarschuwd voor de toekomst. De heroriëntatie van de samenleving is hier al al aan de gang maar op een ander niveau dan het vierde niveau van rouw.
Fase van rouw	Fase 5

154. Datum: 18-5-2002

Plaats: zaterdag bijvoegsel

Kop: Oostenrijkse toestanden (Elsbeth Etty)

Samenvatting: Vergelijking tussen Oostenrijk en Nederland wat betreft de persvrijheid.

Interpretatie	Opiniërend stuk dat kritiek levert op de manier waarop er op dit moment wordt omgegaan met de persvrijheid in Nederland. De titel Oostenrijkse toestanden herbergt een oordeel in zich. De toestanden hebben een nogal negatieve connotatie. Alsof het hier niet echt om een serieuze zaak zou gaan.
Context	Het artikel gaat in op de aanklacht haatzaaien. Deze aanklacht is vrijwel direct na de moord op Fortuyn ingediend en werd in zijn naam gedaan. De aanklacht haatzaaien is nog steeds actueel en wordt in de naam van Fortuyn voortgezet.
Duiding	Het artikel heeft een aanvallende toon. De auteur is het duidelijk niet eens met de manier waarop er wordt omgegaan met meningsuiting. De auteur trekt in dit artikel een aantal vergelijkingen. Er wordt niet meer stilgestaan bij de moord op Fortuyn,

	dat is al geaccepteerd. De woede richt zich nu op de situatie.
Fase van rouw	Fase 5

155. Datum: 21-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Veel bekijks voor extreemrechts

Samenvatting: Vijftig aanhangers van extreemrechts hebben in Harderwijk geprotesteerd tegen hun criminalisering van nationalisten en het vermoorden van rechtse politici.

Interpretatie	Sfeerverslag waarin enkele interviews worden afgenomen met mensen die meedoen aan de betoging. Er wordt gevraagd naar hun achtergrond en hun motieven.
Context	De extreemrechtse partijen voelen zich door de moord op Fortuyn gecriminaliseerd. Zij zagen Fortuyn als een van hen. Verder wordt er opgeroepen om linkse groeperingen te verbieden. Het artikel geeft het verwerkingsproces van een tot nu toe niet gehoorde groep weer.
Duiding	Duidelijke emotionele duiding omdat deze groep tot op heden nog niet de kans heeft gekregen om gevoelens van ongenoegen te ventileren. Acceptatie en aanvaarding zijn bij deze groep nog niet opgetreden. Zij worstelen nog met emoties, schuiven schuldgevoelens af op de buitenwereld en marchanderen door middel van deze protestmars. Doordat zij zich niet eerder hebben kunnen manifesteren stapelen de verschillende fasen zich in dit artikel op.
Fase van rouw	Fase 2,3,4

156. Datum: 21-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'De mogelijkheid bestaat Fortuyn wettig te executeren

Samenvatting: Rond de verkiezingen was er veel aandacht voor de haatcampagne die kranten en politici tegen Pim Fortuyn zouden hebben gevoerd. De felste debatten vonden echter plaats op het Internet, deze bleven onderbelicht.

Interpretatie	Artikel dat ingaat op de debatten die zijn gevoerd rondom Fortuyn. Gedacht werd dat alle debatten nu wel geanalyseerd waren, dit bleek echter niet het geval te zijn. Dus weer een reden om hier een artikel aan te wijden. Het artikel geeft een dieper inzicht in de materie verschenen op het Internet.
Context	Het artikel gaat in op het effect van de nieuwe media en de manier waarop daar mee wordt omgesprongen. Leek het eerst alsof dit onderwerp al wel helemaal was uitgepluisd, nu blijkt er met dit medium toch nog meer om te worden uitgediept.
Duiding	Het artikel gaat in op de manier waarop er van het Internet gebruik is gemaakt en de manier waarop er in het verleden gebruik van is gemaakt. Dit onderwerp is tot nu toe onderbelicht een laat zien dat het communiceren van gevoelens ook veel over het web gebeurt. Het artikel gaat niet zozeer in op de moord op Fortuyn maar wel op de manier waarop er op het Internet met bepaalde gevoelens is omgegaan. In dit artikel staat de dood van Fortuyn niet meer ter discussie deze is al verwerkt en geaccepteerd. Wel wordt er op deze manier een nieuwe draai aan de discussie gegeven en worden bepaalde gevoelens weer opgelaaid. Er wordt gezocht naar de manier wat voor functie deze media hebben in onze huidige maatschappij en wat zij bijdragen. Verder wordt er kritiek tegen het medium geuit en wordt er gekeken naar de plaats van dit medium in het proces van rouw binnen het proces van heroriëntatie
Fase van rouw	Fase 4 en 5

157. Datum: 21-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Herben; ' Beatrix wil rust terug in land'

Samenvatting: Uitspraken van Herben na zijn gesprek met de Koningin. De aanklacht van haatzaaien wekt nog steeds vragen op.

Interpretatie	Artikel dat verslag doet van het bezoek van Herben aan de Koningin waarin hij details onthult over haar reactie op de aanklacht haatzaaien en over hem persoonlijk. Het artikel heeft een groot roddelgehalte en het bevat weinig nieuwswaarde.
Context	Het artikel is gepubliceerd in het licht van een van de nevenzaken van de moord op Fortuyn en dat betreft de aanklacht haatzaaien die nog steeds loopt.
Duiding	Het artikel probeert de discussie die er betreffende dit onderzoek is losgebarsten op verschillende manieren in stand te houden. De dood van Fortuyn is geaccepteerd en aanvaard een aantal situaties die zich omtrent zijn dood afspeelen echter niet. Je zou kunnen concluderen dat er nog gerouwd wordt om de situatie en niet zozeer om de persoon.

Fase van rouw	Fase 5
158. Datum: 22-5-2002 Plaats: Binnenland Kop: Coalitie moet het Fortuynisme steunen Samenvatting: Voorafgaande aan het regeerakkoord zullen verschillende partijen een gereduceerde versie van het Fortuynisme moeten ondertekenen, dit zal onze waarden en normen verstevigen; aldus Mat Herben.	
Interpretatie	Artikel dat ingaat op de politieke situatie doormiddel van een sfeer verslag en een interview. De titel is een uitspraak van Mat Herben.
Context	Het lijkt alsof de politiek (in dit geval de LPF) gebruik maakt van de media. Doormiddel van het opnoemen van een aantal emotionele zaken rondom Fortuyn wordt de politiek een bepaalde richting ingestuurd.
Duiding	Het artikel heeft een manipulatief karakter. Door gebruik te maken van bepaalde emoties en de dood van een vermoorde leider. Acceptatie en aanvaarding zijn ook in dit artikel al lang aan de orde maar toch wordt de dood van deze leider voor andere doeleinden gebruikt. In dit artikel wordt de indruk gewekt dat de auteur niet al te veel opheeft met de figuur Herben. De manier van schrijven heeft een ietwat denigrerende ondertoon als er over deze figuur wordt gesproken.
Fase van rouw	Fase 5
159. Datum: 23-5-2002 Plaats: Opinie Kop: Amerikanisering van politiek is blijvend fenomeen (Eduard van de Bilt) Samenvatting: Vergelijking van de mens Fortuyn met verschillende landen, personen en politieke situaties die zich hebben afgespeeld in Amerika.	
Interpretatie	Achtergrond artikel over de persoon Fortuyn waarin een duidelijke opinie wordt weergegeven.
Context	Het artikel is geschreven als een wetenschappelijk essay in het licht van de Amerikaanse geschiedenis.
Duiding	Een duidelijk en kritisch verhaal met een cynische ondertoon. De dood van Fortuyn is geaccepteerd. De situatie waaronder hij is vermoord wordt hier weer verder uitgediept. De discussie omtrent zijn denkbeelden en zijn persoon als mens wordt weer hervat omdat dit niet langer als ongepast wordt gezien, zoals vaak te onderkennen valt aan het einde van een rouwproces.
Fase van rouw	Fase 5
160. Datum: 24-5-2002 Plaats: Boeken Kop: Houden wat we hebben, de crisis van politiek leiderschap in Nederland Samenvatting: Het artikel gaat in op een nieuw te verschijnen boek waarin enkele (charismatische) leiders met elkaar worden vergeleken.	
Interpretatie	Boekverslag, kritische boekrecensie die tevens wordt gebruikt als achtergrond artikel.
Context	Boek is geschreven naar aanleiding van de politieke figuur Fortuyn en gaat zodanig nog niet in op de moord.
Duiding	Het artikel waarin het boek wordt besproken gaat wel in op de moord. De dood van Fortuyn wordt geaccepteerd en aanvaard. Zijn politieke aspiraties en de mens Fortuyn worden in dit artikel vergeleken met andere politici. Er is geen sprake meer van rouw. Het is niet langer ongepast om weer kritische noten te plaatsen.
Fase van rouw	Fase 5
161. Datum: 24-5-2002 Plaats: Achterpagina Kop: Scheuring (Frits Abrahams) Samenvatting: Er is een scheuring ontstaan binnen de journalistieke wereld nu hoofdredacteur Nico Haasboek weg is bij het NOS journaal.	
Interpretatie	Opiniestuk dat ingaat op de scheiding binnen de NOS naar aanleiding van de verslaggeving omtrent Pim Fortuyn.
Context	Kritisch artikel dat ingaat op de journalistieke wereld en de manier waarop zij met de kwestie Fortuyn zijn omgesprongen.
Duiding	Het artikel stelt duidelijk dat emoties gescheiden dienen te worden gehouden. Privé verdriet en Publieke tranen zijn twee verschillende dingen. In de media moet de dood van Fortuyn inmiddels wel zijn verwerkt. Mochten er nog gevoelens van rouw zijn dan moeten deze in de privé-sfeer worden opgelost.
Fase van rouw	Fase 5

162. Datum: 25-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Samenwerken met de erfgenamen van Fortuyn.

Samenvatting: Hoe werk je samen met de politieke erfgenamen van Fortuyn? Dit is een van de vragen die spelen tijdens de kabinetsformatie. In Rotterdam heeft men er al ervaring mee opgedaan.

Interpretatie	Handleiding over hoe men zich zou moeten voorbereiden op het regeren. Er worden enkele vragen gesteld aan een CDA-lijstrekker.
Context	Het artikel legt een kritische noot bij de lezer neer. Blijkbaar moeten politici zich eerst inlezen om in 'nagedachtenis' van Fortuyn met politiek bezig te zijn.
Duiding	Het artikel geeft een duidelijk emotionele duiding. Fortuyn wordt hier beschreven als een bijna goddelijke leider wiens ideeën in stand moeten worden gehouden. Zijn dood is op een bepaalde manier geaccepteerd. Zijn ideeën moeten nog wel blijven voortleven. Het betreft hier een soort van voorwaarden alvorens zijn dood kan worden geaccepteerd.
Fase van rouw	Fase 5

163. Datum: 25-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Gewone mensen geen extremisten

Samenvatting: Hoe werk je samen met de politieke erfgenamen van Fortuyn? Dit is een van de vragen die spelen tijdens de kabinetsformatie. In Rotterdam heeft men er al ervaring mee opgedaan.

Interpretatie	Sfeerverslag van de onderhandelingen. De titel van het artikel 'Gewone mensen, geen extremisten' duidt naar de leden van de LPF die straks als raadslid te werk gaan. De andere partijen hopen op het feit dat het hier gewone mensen betreft. Er wordt hier nog op een huiverige toon tegen de leden van de LPF aangekeken. Dit wordt later in het artikel rechtgezet. Het artikel spreekt een duidelijke angst voor de toekomst uit.
Context	Politieke context. De voortgang in de politiek na de moord op Fortuyn.
Duiding	Emotionele duiding waarin wordt stilgestaan bij de moord op Fortuyn. De dood van Fortuyn wordt omschreven als een 'schok met een onwezenlijk karakter'. Deze schok heeft er volgens dit artikel wel toe geleid dat wethouders van het nieuwe college zich een soort van bondgenoten zijn gaan voelen. De moord was een schok, maar deze is inmiddels geaccepteerd en aanvaard. Voorafgaande aan deze acceptatie is er een fase van heroriëntatie geweest, een hernieuwde kijk op de samenleving door de verschillende partijen. Nu moet er gestaag worden doorgewerkt in de sfeer van acceptatie en aanvaarding.
Fase van rouw	Fase 5

164. Datum: 25-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Afscheid van een vadsige elite

Samenvatting: Elites die zich belaagd voelen hebben dat aan zichzelf te wijten, zij hebben hun wereldbeeld verheven tot een lifestyle.

Interpretatie	Historische vergelijking en kritische noot richting de huidige heersende elite in de politiek. De titel verwijst naar het feit dat zij hun idealen en doelen hebben laten verslonzen. Dat zij te lang te weinig hebben ondernomen en dat zij op die manier dik (vadsig) zijn geworden.
Context	Achtergrondartikel dat de politieke situatie na Fortuyn verder uitdiept. Wetenschappelijke historische context.
Duiding	Het artikel wil dieper ingaan op enkele historische feiten. De moord op Fortuyn is geaccepteerd en aanvaard. Toch wordt het onderwerp in leven gehouden. Het lijkt haast wel alsof op die manier politiek leuker is om over te lezen. Ook dit artikel gaat in op de toekomst. Niet zoals deze in de vierde fase is te onderkennen in een heroriëntatie van de samenleving na een depressie. De toekomstvisie en de heroriëntatie moeten hier in het licht worden gezien na dat er al sprake is geweest van acceptatie en aanvaarding. Dit is duidelijk herkenbaar in statements als 'Het verleden bestaat niet meer in Nederland, de horizon is hier en nu'.
Fase van rouw	Fase 5

165. Datum: 25-5-2002

Plaats: zaterdag bijvoegsel

Kop: Hollands dagboek (Harry Mens)

Samenvatting: Dagboek van Harry Mens waarin hij over zijn leven vertelt na de dood van Fortuyn.

Interpretatie	Interview met Harry Mens waarin wordt stilgestaan bij zijn emoties. Het artikel
---------------	---

	roept op om het dagelijkse leven te hervatten zoals Pim het ook gewild zou hebben. Het dagboek schetst een week uit het leven van Harry Mens. De nadruk ligt echter op hoe hij met de dood van Fortuyn omgaat. Hij doet dit door te beschrijven hoe hij de draad in zijn leven weer heeft opgepakt.
Context	Het artikel schetst de wereld van de vrienden van Fortuyn en hoe zij zich voelen. Dit wordt gepersonifieerd in de persoon van Harry Mens.
Duiding	Het artikel geeft aan dat de dood van Fortuyn in de privé-sfeer nog niet geheel is geaccepteerd, maar dat het leven nu eenmaal verder gaat. Privé-emoties voor zoverre daar sprake van kan zijn, zouden niet moeten gelden voor de gehele samenleving. De samenleving moet de moord op Fortuyn al hebben geaccepteerd en aanvaard. Met hem in het achterhoofd moet er verder worden gekeken naar de toekomst.
Fase van rouw	Fase 5

166. Datum: 25-5-2002

Plaats: Leven&cetera

Kop: Hoe de wind waait, waait de strafklacht (J. Zwagerman)

Samenvatting: kritisch artikel over de manier waarop bekende Nederlander zich mengen in het herdenken van Fortuyn.

Interpretatie	Humoristisch opiniërend artikel. De titel van het artikel verwijst naar de manier waarop er met de strafklacht 'haatzaaien' wordt omgegaan. Volgens de auteur is deze aanklacht geheel niet volgens de visie van Fortuyn en wordt zij slechts gebruikt voor persoonlijke doeleinden.
Context	Het artikel geeft een aantal handvatten, die de lezers aan het denken zetten. Het probeert op deze manier een discussie uit te lokken.
Duiding	De duiding van het artikel is redelijk agressief. Ook spreekt er woede uit over de manier waarop de dood van Fortuyn wordt omgezet in een commercieel circus. De auteur vindt het opmerkelijk dat dit gebeurt. Ook al hebben acceptatie en aanvaarding plaatsgevonden, zoals er nu met zijn dood wordt omgesprongen getuigd van weinig respect.
Fase van rouw	Fase 5

167. Datum: 27-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: De kippenholocaust en ander onrecht

Samenvatting: De moord op Fortuyn heeft de strijd tegen dierenonrecht in een kwaad daglicht gesteld sinds justitie op het milieuactivisme van de verdachte wees. Zonder dat iemand weet wat de motieven van de moordenaar zijn hebben dieren rechten organisaties afstand genomen van zijn daad. Hoe ver gaan activisten bij de bestrijding van dierenleed?

Interpretatie	Artikel dat ingaat op dieren rechten organisaties en hoe het met hen gaat na de moord op Fortuyn. De titel van het artikel geeft aan hoe dieren rechten organisaties over een aantal zaken denken. Het preventief afmaken van kippen wordt hier zelfs vergeleken met de holocaust.
Context	Het artikel moet worden gezien als een van de neveneffecten die optreden na de moord op Fortuyn. Verder gaat het artikel in op de persoonlijke achtergrond van de verdachte, en probeert op deze manier een breder kader te scheppen en misschien ergens ook wel een vorm van begrip voor de dader te kweken.
Duiding	Het artikel geeft inzicht in de manier waarop dierenrechten organisaties omgaan met het verwerken van de dood van Fortuyn. Dit doen zij door zich heftig af te zetten tegen de dader. Dit gebeurt grotendeels uit eigen belang, maar kan ook worden gezien als een van de manieren waarop er met rouw kan worden omgegaan. Dit is te zien in de eerste fase waar er sprake is van ontkenning en isolering ten opzichte van de buitenwereld. Deze ontkenning en isolering zouden in dit artikel dan echter geheel uit eigenbelang zijn omdat men niet wil worden geassocieerd met de dader. Het artikel geeft weer dat de verscheidene organisaties gewoon verder willen gaan met hun doeleinden. Zij zijn niet opzoek naar een heroriëntatie binnen de samenleving. De dood van Fortuyn moet worden geaccepteerd zoals deze is en het neerleggen van een schuldvraag bij diverse organisaties is geen oplossing.
Fase van rouw	Fase 5

168. Datum: 28-5-2002

Plaats: Opinie

Kop: Politieke moord loont niet

Samenvatting: Ervaringen uit het verleden leren dat de verdachte van de moord op Pim Fortuyn net met een standbeeld zullen worden geëerd.

Interpretatie	Historische vergelijking tussen de verdachte op de moord van Fortuyn en eerdere moordenaars van politieke figuren.
Context	Het artikel scheidt een breder kader door in te gaan op verschillende moordenaars die een doel zagen in het vermoorden van politici om op die manier de samenleving te beschermen.
Duiding	De reden waarom dit artikel is gepubliceerd is niet helemaal duidelijk. Het is duidelijk een artikel dat slechts voor een selecte groep mensen als interessant kan worden bestempeld. Zoals ook al eerder is vermeld is er een soort ondefinieerbare drang om over dit onderwerp door te blijven discussiëren. De dood van Fortuyn is geaccepteerd maar toch is zij nog steeds onderwerp van de discussie. De waarom vraag is hier niet geheel duidelijk. Is men nog steeds op zoek naar een hernieuwd evenwicht binnen de samenleving? Als dit het geval is gebeurd dit niet in het licht van 'fase vier' waar sprake is van een heroriëntatie na een depressie. De heroriëntatie die in dit artikel wordt bedoeld vind pas na de fase van acceptatie en aanvaarding plaats.
Fase van rouw	Fase 5

169. Datum: 28-5-2002

Plaats: Kunst

Kop: 'Hetze' is harde aanklacht tegen politici

Samenvatting: 'Hetze' is een politieke satire over de aanslag op een lijsttrekker. Het toneelstuk werd lang voor de moord op Fortuyn geschreven. Direct na de moord werd het toneelstuk gestaakt. Nu is het echter weer hervat.

Interpretatie	Recensie van een toneelstuk dat in het klimaat rondom de moord op Fortuyn ineens veel meer media aandacht genereerden dan ooit voorspelbaar was.
Context	Het betreft hier een recensie die meer is dan slechts dat. Vergelijkingen tussen het toneelstuk en de actuele gebeurtenissen worden veelvuldig gemaakt. Wat hiervoor precies de reden is, is niet geheel duidelijk.
Duiding	Het artikel geeft zelf aan dat het direct na de moord als niet 'netjes' werd beschouwd om door te gaan met de opvoering van het toneelstuk. Nu kunnen de voorstellingen echter wel worden hervat. Dit duidt erop dat er sprake is van een grote mate van acceptatie en aanvaarding rondom de dood van Fortuyn. Het stopzetten van het toneelstuk zou dan kunnen worden gezien als een handeling uit respect voor de overledene.
Fase van rouw	Fase 5

170. Datum: 28-5-2002

Plaats: E

Kop: Geen effect moord Fortuyn, vertrouwen consument keldert verder

Samenvatting: Het vertrouwen van de consument in de economie is nog verder afgenomen.

Interpretatie	De moord op Fortuyn heeft effect gehad op de economie.
Context	Economische analyse.
Duiding	Geen emotionele duiding en geen fase van rouw te herkennen.
Fase van rouw	nvt

171. Datum: 28-5-2002

Plaats: Televisie & radio

Kop: Een grove misrekening (Maarten Huygen)

Samenvatting: Vergelijking met de politieke aardverschuiving zoals deze zich heeft voltrokken in de V.S in de jaren 80.

Interpretatie	Vergelijking met de Amerikaanse politiek en de rol van de media in politieke kwesties.
Context	Achtergrondartikel en duidelijk kritisch stuk over de manier waarop media en politiek met elkaar zijn verweven.
Duiding	Duidelijke acceptatie en aanvaarding. De discussie wordt nu weer een andere richting op gedirigeerd.
Fase van rouw	Fase 5

172. Datum: 29-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Herben (LPF) bedreigd met 'kogelbrief'

Samenvatting: LPF-leider Herben heeft een kogelbrief ontvangen na een uitspraak in de kamer waarop hij toestemde met een generaal pardon voor asielzoekers.

Interpretatie	Nieuwsbericht over de bedreigingen op leider van de LPF Herben met enkele
---------------	---

	quotes van Herben zelf.
Context	Artikel in het verlengde van de moord op Fortuyn en de politieke situatie.
Duiding	Het artikel geeft duidelijk weer dat lang niet iedereen de dood van Fortuyn heeft geaccepteerd. Er wordt nog steeds verwezen naar het feit dat de politiek zou moeten worden voortgezet in de geest van Fortuyn. Het gaat hier slechts om een persoonlijke actie die afwijkt van de algehele teneur van acceptatie en aanvaarding.
Fase van rouw	Fase 5

173. Datum: 29-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Herbegravenis Fortuyn op 20 juli in Italië

Samenvatting: Pim Fortuyn zal op 20 juli worden herbegraven in Italië.

Interpretatie	Verklaring van de broer van Fortuyn over de herbegravenis in Italië.
Context	Het artikel dient om de lezer te informeren wat er met het lichaam van Fortuyn zal gebeuren.
Duiding	Het artikel is kort en bondig en er kunnen geen emoties in de toon of in de duiding worden herkend. De broer van Fortuyn geeft een aantal korte statements waarin geen emoties te onderkennen zijn. In een aantal rituele handelingen zal nogmaals de laatste eer aan Fortuyn worden bewezen. Het artikel heeft een berustende ondertoon.
Fase van rouw	Fase 5

174. Datum: 31-5-2002

Plaats: Wereldpolitiek

Kop: Volksleider zocht liefde

Samenvatting: Er wordt in dit artikel geprobeerd te enceneren wat Fortuyn zelf had gevonden van zijn moord en hoe de media en het publiek daarmee omgaan.

Interpretatie	Samenvatting van een net verschenen boek waarin artikelen zijn gebundeld. De titel van het artikel is een van de conclusies van het boek en wil daarmee aangeven op wat voor manier Fortuyn in het politieke leven stond.
Context	Het artikel gaat in op wat Fortuyn zelf van de hele situatie rond zijn dood gedacht zou hebben. Het stuk is kritisch en zet de lezer aan het denken over het geheel.
Duiding	De toon van het artikel is spottend en roept min of meer op om te stoppen met de opgeklopte emoties. De dood van Fortuyn moet worden aanvaard en geaccepteerd. Het mediacircus moet stoppen.
Fase van rouw	Fase 5

175. Datum: 1-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Meer vrijheden Van der G

Samenvatting: Artikel dat bericht over Van der G en de opheffing van zijn beperkingen tijdens zijn verblijf in de gevangenis.

Interpretatie	Korte mededeling.
Context	Nieuwsbericht naar aanleiding van de moord op Fortuyn.
Duiding	De reden dat de beperkingen voor van der G nu pas worden opgeheven liggen in 'de aard en ernst van de zaak en de maatschappelijke onrust die deze heeft veroorzaakt. Nu deze maatschappelijke onrust is gestaakt kunnen een deel van de beperkingen worden opgeheven. Er heeft dus een bepaalde berusting en aanvaarding onder de samenleving plaatsgevonden. Deze duidt op een gevoel van acceptatie en aanvaarding. Ook verwijst dit naar het oppakken van het dagelijks leven.
Fase van rouw	Fase 5

176. Datum: 1-6-2002

Plaats: Leven&cetera

Kop: Vanessa's countryhit voor Pim

Samenvatting: Connie Breukhoven heeft een cd op de markt gebracht waarvan de opbrengsten gaan naar een fonds dat een standbeeld voor Fortuyn wil oprichten.

Interpretatie	Interview met een zeer emotionele 'Vanessa' die nog overmand lijkt te zijn van emoties.
Context	Herdenkingsplechtigheden die zich bezighouden ter nagedachtenis aan Fortuyn. Het artikel heeft een bijna komische ondertoon. De auteur laat het overkomen alsof hij de spot drijft met dit soort emotionele prullaria.
Duiding	De toon van het artikel is bijna kleinerend. Vooral waar de zangeres om

	commentaar wordt gevraagd. Ook worden delen van de songtekst in het artikel vermeld. Het artikel geeft aan dat het voor een aantal mensen een goede manier is om Pim Fortuyn op deze wijze te herinneren en dat ze op deze manier nog dichter tot een punt van acceptatie en aanvaarding komen.
Fase van rouw	Fase 5

177. Datum: 1-6-2002

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: Zoek het maar uit met je pleureszooi.

Samenvatting: Rotterdammers hebben sinds Fortuyn geen echte rust meer gekend. PvdA-lokalen worden bedreigd en geïntimideerd. Rotterdamse burgers worden vergeleken met hooligans.

Interpretatie	Sferreportage over de gevoelens die leven en leefden onder de burgers van Rotterdam. De titel van het artikel komt van een van de geïnterviewde Rotterdammers die hiermee zijn gevoelens weergeeft. Deze persoon wil nu niets meer te maken hebben met de politiek. De titel van het artikel geeft op krachtige wijze de emoties weer.
Context	Samenvatting van de hoogopgelopen emoties die de afgelopen maanden Rotterdam in bedwang hebben en hadden.
Duiding	Emotionele toon en veel aandacht voor een grote groep mensen die zich reddeloos voelen zonder Fortuyn. Voor hen is er nog geen sprake van acceptatie of aanvaarding, er heerst nog steeds woede. Deze woede richt zich echter niet op de dood van de persoon Fortuyn maar op de situatie. Er wordt door deze mensen nog steeds gezocht naar een uitweg. Dit gebeurt door marchanderen en onderhandelen. De discussie is nog steeds levend. Dit betreft echter maar een kleine groep. Opvallend is dat er door de media toch weer naar deze groep wordt teruggekeerd. Voor deze groep gelden heel andere gevoelens dan voor de rest van de samenleving. Gevoelens dat zij 'er niet toe doen' hebben een belangrijke oorzaak op hun reacties. Zij zagen Pim als een van hen.
Fase van rouw	Fase 2, 3 en 4

178. Datum: 1-6-2002

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: Tegen het vergeten (Elsbeth Etty)

Samenvatting: Kritisch artikel dat ingaat op de situatie Pim Fortuyn en de vrijheid van meningsuiting.

Interpretatie	Opiniestuk dat de lezer door het stellen van scherpe vragen aan het denken wil zetten.
Context	Het artikel is geschreven naar aanleiding op de moord van Fortuyn en de aanklacht die er is ingediend betreffende het haatzaaien.
Duiding	De duiding van het artikel is zeer direct. Het legt de vraag direct bij de lezer. Het artikel heeft een sterke emotionele duiding. De moord op Fortuyn is geaccepteerd en aanvaard. Waarom kan dit ook niet gebeuren met de gebeurtenissen die zich in de kantlijn van deze situatie afspelen?
Fase van rouw	Fase 5

179. Datum: 1-6-2002

Plaats: zaterdag Bijvoegsel

Kop: Hollands Dagboek (Mat Herben)

Samenvatting: Dagboek

Interpretatie	Het dagboek schetst een week uit het leven van Mat Herben waarin wordt stilgestaan bij zijn emoties. Het artikel roept op om het dagelijkse leven te hervatten zoals Pim het ook gewild zou hebben.
Context	Het artikel schetst een week uit de wereld van Mat Herben.
Duiding	Het artikel geeft aan dat de dood van Fortuyn in de privé-sfeer nog niet geheel is geaccepteerd, maar dat het leven nu eenmaal verder gaat. Privé-emoties voor zoverre daar sprake van kan zijn, zouden niet moeten gelden voor de gehele samenleving. De samenleving moet de moord op Fortuyn al hebben geaccepteerd en aanvaard.
Fase van rouw	Fase 5

180. Datum: 6-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: ideeën Fortuyn herinneren aan Mussert

Samenvatting: Historici vragen zich af of Fortuyn met Mussert valt te vergelijken.

Interpretatie	Artikel dient als achtergrond en gaat in op een van de velen zijwegen die het onderwerp tot nu toe al naar zich heeft toegetrokken.
---------------	---

Context	Wetenschappelijk historisch onderzoek. Er is veel kritiek op dit onderzoek verschenen door andere wetenschappers.
Duiding	Geen emoties meer te onderkennen. De discussie gaat in op de situatie. Er heeft zich een hoge mate van acceptatie en aanvaarding voorgedaan. Anders waren dit soort publicaties hoogst ongepast geweest.
Fase van rouw	Fase 5

181. Datum: 6-6-2002

Plaats: Achterpagina

Kop: Avondje (Frits Abrahams)

Samenvatting: Terugblik op een politiek debat tussen Van Traa en de opkomende politicus Pim Fortuyn waarin een van de speerpunten waar Fortuyn zo bekend mee is geworden binnen de Nederlandse politiek, voor het eerst werd vertolkt (er wordt hier verwezen naar het vol= vol statement). Wie had kunnen denken dat deze woorden van vijf jaar geleden zo'n impact zouden kunnen hebben op het Nederlandse debat.

Interpretatie	Opiniërende kolom die meteen opent met de zin; 'ik wilde nu eigenlijk net ophouden over Pim Fortuyn'. Hiermee kan het artikel al meteen op een bepaalde manier worden geïnterpreteerd. Het betreft hier een interpretatie van een gebeurtenis van vijf jaar geleden die in het huidige politieke klimaat en de discussie over alles wat met Fortuyn te maken heeft, in een heel ander daglicht komt te staan.
Context	Het artikel is geschreven naar aanleiding van een oud verslag gebaseerd op een integraal verslag uit Nieuwspoort. De journalist die het artikel geschreven had wordt in dit artikel nogmaals geïnterviewd.
Duiding	De discussie, ook al leek hij nu echt wel uitgeput wordt weer opgelaaid. Net zoals eerder al is vermeldt gaat het hier niet meer om de persoon maar om de situatie. Het artikel opent met een cynische duiding. Acceptatie en aanvaarding hebben plaatsgevonden. Toch wordt de lezer door deze discussie weer aan eerdere emoties van rouw herinnerd.
Fase van rouw	Fase 5

182. Datum: 8-6-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Verdachte volgde Fortuyn via internet

Samenvatting: Samenvatting van de zaak tegen Van der G.

Interpretatie	Nieuwsbericht inzake de vorderingen die zijn gemaakt in het onderzoek naar Van der G.
Context	Artikel naar aanleiding van de vorderingen in het onderzoek. Het betreft een kort en bondig artikel waarin de feiten worden weergegeven en niet wordt uitgeweid.
Duiding	Geen bepaalde duiding of toon in het artikel. De feiten worden snel en emotioneel opgesomd. Er lijkt sprake te zijn van een berusting in de zaak.
Fase van rouw	Fase 5

183. Datum: 8-6-2002

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: Tussenstand van het onderzoek naar de moord op Fortuyn.

Samenvatting: Uitgebreid verslag over de gehele kwestie Fortuyn. Samenvatting van alle aspecten van de moord, de politieke consequenties, de emoties en het onderzoek.

Interpretatie	Tussenstand in het onderzoek. Veel feiten maar ook duidelijke waarde oordelen. Het artikel heeft veel weg van een roman.
Context	Het artikel geeft een groot overzicht van alle acties tot nu toe. Het vat alle gebeurtenissen samen.
Duiding	Er worden in het artikel veel emotionele gebeurtenissen en momenten van rouw beschreven. In dit artikel zijn duidelijk de verschillende fasen te onderkennen. Het lijkt alsof het artikel door middel van het geven van een samenvatting probeert het geheel af te sluiten.
Fase van rouw	Fase 5

184. Datum: 8-6-2002

Plaats: zaterdag bijvoegsel

Kop: Boze lezers en het journalistieke tekort

Samenvatting: Na de moord op Pim Fortuyn ligt niet alleen de politiek onder vuur, ook de journalistiek wordt hevig bekritiseerd. Sommige lezers wantrouwen de berichtgeving in de media.

Interpretatie	Een samenvatting van een aantal ingezonden brieven en het commentaar van drie deskundigen.
Context	Achtergrondartikel dat meer ingaat op de journalistieke kwaliteit en enkele krachttermen die rond het fenomeen Fortuyn zijn ontstaan. Het artikel probeert het

	huidige journalistieke klimaat aan de hand van ingezonden brieven, die kritiek uitten, te analyseren.
Duiding	De ingezonden brieven maken allen gebruik van emotionele krachttermen. De brieven zijn veelal op veel eerdere tijdstippen ingezonden. Het bekritisieren en analyseren van deze brieven vindt plaats vanuit de acceptatie en aanvaardingsfase. De deskundigen kunnen hun emoties loskoppelen en op die manier een kritische blik werpen op de gebeurtenissen.
Fase van rouw	Fase 5

185. Datum: 12-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Wethouder praatte zijn mond voorbij over moord op Fortuyn

Samenvatting: De wethouder en loco-burgemeester Bogers heeft in de avond na de moord de vereniging Milieu Offensief op de hoogte gesteld dat een van hun medewerkers de vermoedelijke dader was van de moord op Pim Fortuyn. Hij heeft hiermee zijn geheimhoudingsplicht overschreden.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht, nieuwsaarde twijfelachtig.
Context	Onderzoek naar de moord op Fortuyn.
Duiding	Geen duiding of enige vorm van emoties te onderkennen. Speculatie zou kunnen wijzen naar een beschermende factor jegens de organisatie zodat zij desgewenst maatregelen zouden kunnen treffen om zich tegen massale emoties van de samenleving te kunnen bewapenen.
Fase van rouw	nvt

186. Datum: 12-6-2002

Plaats: Opinie

Kop: Haat als omgangsvorm (H.J.A Hofland)

Samenvatting: enkele opmerkingen naar aanleiding van een onderzoek van enkele historici die een vergelijking trekken tussen Fortuyn en Mussert.

Interpretatie	Opiniërend artikel waarin wordt stilgestaan bij het eerder verrichte historische onderzoek.
Context	Zware kritiek op een wetenschappelijk historisch onderzoek. Het artikel dient om de lezer te overtuigen van de volstrekte onzin van een vergelijking als deze. Aangezien het hier de mening van de auteur betreft dient dit artikel ook in deze context te worden gelezen.
Duiding	Emoties uiten zich tegen degene die dit onderzoek hebben uitgevoerd. Er wordt stil gestaan bij het nut van deze vergelijking en de invloed die het zou kunnen hebben op de massa. De discussie gaat in op de situatie. Er heeft zich een hoge mate van acceptatie en aanvaarding voorgedaan.
Fase van rouw	Fase 5

187. Datum: 13-6-2002

Plaats: Opinie

Kop: Moslims zijn niet achterlijker dan wij

Samenvatting: Fortuyns felle kritiek op de islam kan wel degelijk worden weersproken zonder in cultuurrelativisme te vervallen.

Interpretatie	Achtergrondartikel waarin de stelling van Fortuyn dat de islam een achterlijke cultuur zou zijn wordt onderschreven. De titel van het artikel verwijst naar de conclusie van het artikel waarin wordt gewezen op het feit dat het beoordelen van een cultuur alleen via een dialoog kan geschieden.
Context	Het artikel moet in de politieke discussie worden gezien die de LPF voert vanuit de grondbeginselen van Fortuyn. Het artikel is geschreven vanuit een wetenschappelijke filosofische inslag.
Duiding	Emotionele duidingen en toon. Deze verwijzen naar de situatie en de politieke achtergronden. Door deze punten weer ter discussie te stellen moet er een mate van acceptatie en aanvaardend zijn ten opzichte van de dood van Fortuyn. Het zijn namelijk zijn standpunten die hier worden bekritiseerd en er moet wel een bepaalde mate van rouw zijn afgesloten wil men 'veilig' dit soort punten aansnijden.
Fase van rouw	Fase 5

188. Datum: 13-6-2002

Plaats: Achterpagina

Kop: Heetmeel (Frist Abrahams)

Samenvatting: Het gros van de columnisten is bedolven onder allerlei vormen van kritiek naar aanleiding van gepubliceerde columns over Pim Fortuyn. Zij worden verweten te hebben bijgedragen aan het creëren van haat.

Interpretatie	Satirische column.
---------------	--------------------

Context	De column is geschreven naar aanleiding van de bergen mail en brieven die columnisten van verschillende kranten naar aanleiding van het schrijven over Pim Fortuyn.
Duiding	De brieven die zijn gericht tot vele columnisten uitten woede over de manier waarop er veelal over Fortuyn is geschreven. De schrijvers van de brieven uitten hun woede, die voorkomt uit verdriet. Zij leggen de schuldvraag bij hen. Klaarblijkelijk krijgen columnisten nog steeds van dit soort 'Heetmeel' en is er bij de briefschrijvers nog geen acceptatie en aanvaarding aanwezig. Het zal hier waarschijnlijk een kleine groep betreffen.
Fase van rouw	Fase 2 en 3

189. Datum: 14-6-2002

Plaats: Boeken

Kop: Nu is het genoeg geweest

Samenvatting: Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat de samenwerking tussen nieuwe en gevestigde radicale, linkse of extreem rechtse partijen er bijna altijd toe leidt dat de laatste een plek in het systeem kunnen innemen.

Interpretatie	Zeer uitgebreid artikel dat het gehele politieke spel van de afgelopen jaren en met name de afgelopen weken analyseert en een vergelijking trekt tussen verschillende landen. De titel geeft aan dat dit onderwerp nu echt dient te worden afgesloten en dat de auteur nog eenmaal uitlegt hoe het allemaal in zijn werk gaat.
Context	Het artikel biedt een brede samenvatting van de gebeurtenissen tot nu toe en geeft enkele kritische noten.
Duiding	Het artikel heeft een emotionele inslag en geeft een zeer brede uiteenzetting. Op allerlei zaken wordt kritiek geuit en dus ook op de persoon Fortuyn. Zijn dood is in dat opzicht geaccepteerd en aanvaard. De situatie waarin dit alles heeft kunnen afspeelen wordt onder de loep genomen.
Fase van rouw	Fase 5

190. Datum: 15-6-2002

Plaats: Opinie

Kop: Fortuyn bood burger nieuw perspectief

Samenvatting: Doordat het machtsverwicht binnen Paars wankelde waren Fortuyns beloften, van een alternatief, geloofwaardig. Bovendien heeft hij de zwijgende meerderheid weten te wekken uit haar politieke winterslaap.

Interpretatie	Zeer uitgebreid artikel dat het gehele politieke spel van de afgelopen jaren en met name de afgelopen weken analyseert. Het artikel geeft een soort van eindoordeel over alles wat er tot nu toe geschreven is over de politieke kracht van Fortuyn.
Context	Het artikel biedt een brede samenvatting van de gebeurtenissen tot nu toe en geeft enkele kritische noten. Het artikel is geschreven in de context van een afsluitend eind oordeel.
Duiding	De dood van Fortuyn is nu eenmaal zo. Het moet nu echt worden geaccepteerd en aanvaardt. Het gewone leven moet weer doorgaan.
Fase van rouw	Fase 5

191. Datum: 15-6-2002

Plaats: Opinie

Kop: Non-conformisme moet de ruimte krijgen

Samenvatting: In het politieke debat moet ruimte komen om linkse en rechtse opinies te ventileren zonder dat men verdacht gemaakt of verketterd wordt.

Interpretatie	Dit artikel gaat niet-echt meer over Fortuyn maar stoelt wel op een van de thema's die nu meer besproken worden. De titel van het artikel geeft duidelijk aan wat er in het artikel ter discussie staat. Vrijheid van meningsuiting geldt voor iedereen. Dit artikel herbergt wel enkele subjectieve oordelen die voor de lezer snel als waar worden aangenomen. De interpretatie van dit artikel is duidelijk die van de mening van de auteur. De lezer dient hier rekening mee te houden.
Context	Het artikel is een open discussie over de manier waarop er met de vrijheid van meningsvorming dient te worden omgegaan in de toekomst.
Duiding	De duiding van het artikel is neutraal en er is geen duidelijke emotionele ondertoon. Het artikel gaat in op de toekomst en maakt op sommige punten nog vergelijkingen met de situatie die rondom Fortuyn ontstaan is. Acceptatie en aanvaarding worden hier bijna als vanzelfsprekend opgevat. Er wordt een blik geworpen op de politieke toekomst.
Fase van rouw	Fase 5

192. Datum: 15-6-2002

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: Pantsers, pizza's en parkeerplaatsen

Samenvatting: Wat deden de ministers en lijsttrekkers na de moord op Pim Fortuyn?

Interpretatie	Sfeerverslag van de directe acties die werden ondernomen na de moord op Fortuyn. De titel van het artikel beschrijft de hectische sfeer.
Context	Het artikel biedt een brede samenvatting van de gebeurtenissen tot nu toe en het artikel wil een afsluitend artikel zijn en een eindoordeel schetsen van de gebeurtenissen.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding. Door het nogmaals herbeleven van de crisis kan er beter tot een acceptatie en aanvaarding worden gekomen. Het artikel heeft een duidelijke berustende toon en legt nogmaals de gehele situatie voor.
Fase van rouw	Fase 5

193. Datum: 15-6-2002

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: Vox populi (blurb) (Elsbeth Etty)

Samenvatting: De journalistiek en Pim Fortuyn staan in dit artikel ter discussie.

Interpretatie	Satirische column.
Context	De column is geschreven naar aanleiding van de beschuldigingen die er zijn geuit jegens vele journalisten en dat zij door het scheppen van een politiek, sociaal journalistiek klimaat zouden hebben bijgedragen aan de moord op Fortuyn. Het artikel probeert een samenvatting te geven van de manier waarop er over de journalistiek wordt gesproken. Het artikel probeert de discussie af te sluiten. Ook deze auteur scheidt het idee dat de discussie niet verder kan worden uitgemolken.
Duiding	Er wordt kritiek geuit dat het nu wel genoeg is geweest. Voor enkelen is dit echter nog steeds niet het geval. Zij schuiven hun woede af op andere omdat zij nog geen plaats hebben gevonden voor hun emoties. Zij zijn nog steeds aan het marchanderen en op zoek naar een afsluiting.
Fase van rouw	Fase 2 en 3

194. Datum: 15-6-2002

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: De journalistiek is correct

Samenvatting: Na de moord op Pim Fortuyn ligt de gevestigde journalistiek onder vuur, er zou sprake zijn van een journalistiek tekort.

Interpretatie	Kritisch artikel
Context	Dit artikel is geschreven naar aanleiding van de beschuldigingen die er zijn geuit jegens vele journalisten. Het artikel probeert een samenvatting te geven van de manier van dat journalistieke tekort. Het artikel probeert de discussie over dit onderwerp af te sluiten.
Duiding	Het artikel heeft een soort van verdedigende toon. De fase van acceptatie en aanvaarding is al bereikt en het lijkt alsof dit artikel toch probeert om de laatste mensen die hierover twijfelen over de streep te trekken.
Fase van rouw	Fase 5

195. Datum: 19-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Laatste debat Melkert en Fortuyn

Samenvatting: Het Algemeen dagblad gaat alsnog een debat plaatsen dat de dag voor de moord op Fortuyn gehouden is.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht
Context	Het gaat hier duidelijk om een politiek spel. De PvdA was duidelijk tegen het publiceren. De LPF had geen enkele bezwaren. Het artikel wordt onder het mom van vrijheid van meningsuiting geplaatst.
Duiding	De tekst van het debat is vrij emotioneel. Het AD geeft zelf een uitleg voor het plaatsen van het artikel. De ergste emoties zijn volgens hen nu geluwd dus nu kan het. Er wordt dus gerefereerd naar berusting en naar acceptatie.
Fase van rouw	Fase 5

196. Datum: 19-6-2002

Plaats: Achterpagina

Kop: Autobiografie (Frits Abrahams)

Samenvatting: Een eerder verschenen boek van Fortuyn wordt onder een andere naam en met enkele uitbreidingen opnieuw gepubliceerd.

Interpretatie	Boekrecensie en interview met de uitgever
Context	Het artikel is redelijk cynisch en stelt kritische vragen bij de bedoeling van dit boek.

Duiding	Er is een duidelijke link met de commerciële kant van de dood van bekende mensen, ook al wordt er tijdens het interview met de uitgever enige korte quotes gegeven die zouden moeten wijzen naar een ander doel; namelijk ter nagedachtenis aan Fortuyn. De dood van Fortuyn wordt hier geaccepteerd en met de uitgave van een boek gesymboliseerd.
Fase van rouw	Fase 5

197. Datum: 22-6-2002

Plaats: Opinie

Kop: Kennis is onmacht (Bas Heijne)

Samenvatting: Vergelijking tussen Belgische en Nederlandse situaties waarin Fortuyns wetenschappelijke bijdrage niet in een al te positief daglicht wordt gesteld.

Interpretatie	Kritisch artikel dat ingaat op de wetenschappelijke waarde van het werk van Pim Fortuyn voor de Nederlandse samenleving. De titel verwijst naar het feit dat er in Nederland een mentaliteit heerst waarin niemand het beter weet dan zichzelf. Dit dankzij het studiehuis.
Context	Kritische visie op het Nederlandse onderwijs en het wetenschappelijke milieu.
Duiding	Sterke kritiek op een ieder die zijn steentje wil bijdragen om de discussie over de teloorgang van de journalistiek levende te houden. De auteur roept op tot een directe stop. Hij verwijst naar het feit dat al zoveel op een bepaalde manier vrede hebben gesloten met de situatie.
Fase van rouw	Fase 5

198. Datum: 22-6-2002

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: Nieuwe onverdraagzaamheid, oude beginselen. NRC is geen politieke correcte man

Samenvatting: de media staan ter discussie sinds de moord op Pim Fortuyn. Ook het NRC Handelsblad werd beticht van politiek incorrecte journalistiek.

Interpretatie	Weerwoord van de hoofdredacteur van het NRC tegen de geuite beschuldigingen. Het betreft hier een verdediging. De lezer dient daar rekening mee te houden.
Context	Artikel dat probeert af te rekenen met een zich voortslepende discussie.
Duiding	Fase van acceptatie en aanvaarding zijn allang begonnen. Deze discussie blijft zich maar voortslepen omdat er in de politiek maar geen afstand van kan worden genomen.
Fase van rouw	Fase 5

199. Datum: 22-6-1992

Plaats: Zaterdag Bijvoegsel

Kop: Het ongenoegen van België

Samenvatting: Artikel over de stille tochten en witte marsen

Interpretatie	Samenvatting van het aantal gehouden stille tochten en witte marsen. Met enkele commentaren van deskundigen.
Context	Witte marsen en stille tochten horen er tegenwoordig bij. Het artikel geeft een samenvatting en het bespreekt het nut en het doel.
Duiding	Het artikel laat duidelijk doorschemeren dat het houden van stille tochten een belangrijke rol kan spelen in het verwerkingsproces. De stille tochten zelf vallen doorgaans tussen de derde en de vierde fase. Het artikel gaat hier meer in op de Belgische situatie.
Fase van rouw	nvt

Tekstuitwerking

De Telegraaf

nr	datum	plaats	omvang	titel	fase
1	7-5-2002	Voorpagina	groot	Fortuyn vermoord...	1
2	7-5-2002	Voorpagina	klein	Kok: ik ben er kapot van	1
3	7-5-2002	Voorpagina	klein	Rellen in Den Haag	2
4	7-5-2002	Binnenland	groot	'Treur niet om mij maar om het land'	1
5	7-5-2002	Binnenland	groot	Een dieptepunt voor de democratie	1
6	7-5-2002	Binnenland	klein	LPF: Links schuldig aan moord	1en2
7	7-5-2002	Binnenland	klein	Vrienden: Hij was een moedig mens	1
8	7-5-2002	Binnenland	klein	Verbijstering (Rob Hoogland)	1en2
9	7-5-2002	Binnenland	groot	Rotterdamers woedend en verdrietig	1en2
10	7-5-2002	Binnenland	groot	Fortuyns grote angst werd waarheid	1
11	7-5-2002	Binnenland	middel	Pim Fortuyn: een uniek fenomeen kees lunshof	1en2
12	7-5-2002	Binnenland	klein	Premierpak was al besteld'	1
13	7-5-2002	Binnenland	middel	'Het lijkt Amerika wel'	1en2
14	7-5-2002	Binnenland	groot	Fortuyn stelselmatig met de dood bedreigt	1
15	7-5-2002	Binnenland	middel	Haagse jongeren slaag met mobiel eenheid	2
16	7-5-2002	Binnenland	klein	Moeder was al jaren bang voor aanslag	nvt
17	7-5-2002	Binnenland	klein	Pim: "Ik word 86"	1
18	7-5-2002	Buitenland	middel	Europa diep geschokt door fatale aanslag op Fortuyn	1
19	8-5-2002	Voorpagina	groot	Moordenaar is milieuradicaal	2en3
20	8-5-2002	Voorpagina	klein	Groots eerbetoon aan Pim Fortuyn	1
21	8-5-2002	Voorpagina	klein	Dier telt meer dan mens'	2
22	8-5-2002	Binnenland	middel	Fortuyn werd verrast door geoefend schutter'	nvt
23	8-5-2002	Binnenland	groot	Verkiezingen gaan door op 15 mei	1
24	8-5-2002	Binnenland	klein	Westbroek zegt politiek vaarwel	1
25	8-5-2002	Binnenland	klein	Nieuwenhuijzen wil graag rol binnen LPF	nvt
26	8-5-2002	Binnenland	klein	Prins en maxima keren terug	1
27	8-5-2002	Binnenland	klein	Kalm (rob Hoogland)	2
28	8-5-2002	Journaal	middel	Wat nu	2
29	8-5-2002	Binnenland	groot	Pim zei: ik ga er niet om smeken	2
30	8-5-2002	Binnenland	middel	Het werk van een gek'	1en2
31	8-5-2002	Wat u zegt	hp	'Gewoon omdat hij zijn mening uitte'	1en2
32	8-5-2002	Binnenland	middel	Mediapark nog steeds zo lek als een mandje	2
33	8-5-2002	Binnenland	middel	Terroristen ruimschoots onder ons..'	1en2
34	8-5-2002	Binnenland	groot	Butler Herman kan verlies Pim niet aan	1
35	8-5-2002	Binnenland	klein	LPF gaat de verkiezingen in zonder opvolger	3en4
36	8-5-2002	Binnenland	klein	Kiezer kan toch op Fortuyn stemmen	nvt
37	8-5-2002	Binnenland	middel	Nederland heeft 't moeilijk met moord Fortuyn	1
38	8-5-2002	Privé	middel	Ik heb nog nooit zoveel gehuild'	1
39	8-5-2002	Telesport	groot	Feyenoorders diep geraakt	1en2
40	10-5-2002	Voorpagina	groot	Rotterdam in 24 uur stad van uitersten Rouw en feest	1en2
41	10-5-2002	Voorpagina	klein	Partijgenoten Fortuyn naar onderduikadres	nvt
42	10-5-2002	Binnenland	groot	Politie opent dossier onopgeloste aanslagen	3
43	10-5-2002	Binnenland	klein	Kok bij uitvaartmis	nvt
44	10-5-2002	Binnenland	middel	Provesano bezig met praalgraf van Fortuyn	1en2
45	10-5-2002	Wat u zegt	groot	'Behoeft aan leiderschap en moed'	1en2
46	10-5-2002	Binnenland	groot	Winst cup verdringt even het verdriet	1en2
47	10-5-2002	Binnenland	middel	Linkse partijen onschuldig aan sfeer van haat'	2
48	10-5-2002	Binnenland	klein	Van der G. groeide op in keurig gezin	nvt
49	10-5-2002	Binnenland	klein	Met dood bedreigd gezin wil naar huis	2
50	10-5-2002	Binnenland	klein	Broer Fortuyn: Hef LPF op.	3
51	10-5-2002	Binnenland	middel	Vraagtekens rond missers van BVD	3en4
52	10-5-2002	Binnenland	klein	Ga vooral stemmen	3en4
53	11-5-2002	Voorpagina	klein	Massaal vaarwel	3

54	11-5-2002	Voorpagina	klein	Moordenaar wilde al in Breda toeslaan'	2en3
55	11-5-2002	Voorpagina	klein	Geen hervatting kiescampagne	3
56	11-5-2002	Binnenland	klein	Pim Fortuyn klaagt postuum politici aan	3
57	11-5-2002	Binnenland	middel	Dienst gaf kracht en sereniteit'	4
58	11-5-2002	Binnenland	groot	Zacht geblaf begeleidt Pims Zegening	3en4
59	11-5-2002	Binnenland	middel	Advocaat van der G. bekende linkse strafpleiter	nvt
60	11-5-2002	Binnenland	middel	Boek (Rob Hoogland)	3
61	11-5-2002	Wat u zegt	middel	'Het grootste offer voor een vreedzame boodschap'	4
61	11-5-2002	Binnenland	groot	Commissie onderzoekt beveiliging van Fortuyn	3en4
63	11-5-2002	Binnenland	groot	At your service (B. Smalhout)	4
64	11-5-2002	Zaterdag	hp	Fortuyn- moord volgens het boekje	3 en4
65	11-5-2002	Zaterdag	hp	'Pim wilde afrekenen met 'Binnenhof-boekhouders'	2en3
66	11-5-2002	Zaterdag	groot	Vorige politieke moord was 330 jaar geleden	3
67	13-5-2002	Voorpagina	klein	We moeten af van haat in de politiek	4
68	13-5-2002	Voorpagina	klein	Volkert van der G. Blijft zwijgen	2en3
69	13-5-2002	Binnenland	middel	Politici willen beeld Fortuyn corrigeren	4
70	13-5-2002	Binnenland	middel	Huis Van der G. Continu bewaakt	2
71	13-5-2002	Binnenland	middel	Keuze politiek leider LPF na verkiezingen	3en4
72	13-5-2002	Binnenland	klein	Uitvaart trekt 1,5 miljoen kijkers	4
73	13-5-2002	Binnenland	groot	Graf van Fortuyn bedevaartsoord	4
74	14-5-2002	Voorpagina	klein	Volkert is bekende van Taartensmijters	4
75	14-5-2002	Voorpagina	middel	LPF groeit ondanks dood van Fortuyn	nvt
76	14-5-2002	Binnenland	middel	LPF-voorman blijft erbij: Politici medeschuldig	3en4
77	14-5-2002	Binnenland	groot	Laat de mensen hun eigen keuze maken	4
78	14-5-2002	Binnenland	middel	Aangifte Spong tegen politic en kranten	2
79	14-5-2002	Binnenland	groot	Minder politiek meer resultaten	4en5
80	14-5-2002	Binnenland	groot	Respect voorkomt splitsing van land	4
81	15-5-2002	Voorpagina	groot	Dag van de waarheid, massale opkomst verwacht	4en5
82	15-5-2002	Binnenland	groot	Politici: houdt het hoofd koel in het stemhokje	5en5
83	15-5-2002	Binnenland	klein	Fusieplan leefbaar met lijst Fortuyn	5
84	15-5-2002	Binnenland	klein	Langendam legt zijn functie neer	5
85	15-5-2002	Wat u zegt	middel	'Hopelijk respecteren wij elkaars keuze van vandaag'	5
86	15-5-2002	Binnenland	klein	Raadstoel Fortuyn blijft leeg	5
87	15-5-2002	Buitenland	middel	Lessen uit politieke moorden (Hans Kuitert)	5
88	16-5-2002	Voorpagina	middel	Aardverschuiving, lijst Pim Fortuyn 26 zetels	4en5
89	16-5-2002	Binnenland	groot	Taartgooier al eerder actief bij minister Zalm	nvt
90	16-5-2002	Binnenland	middel	Bijzaak (Rob Hoogland)	4en5
91	16-5-2002	Wat u zegt	groot	'Politieke campagne was voorbeeld van verloedering'	5
92	16-5-2002	Verkiezingen	groot	Lijst Pim Fortuyn de grootste in de randstad	5
93	16-5-2002	Verkiezingen	middel	Verkiezingsuitslag ook hot item in buitenland	5
94	17-5-2002	Binnenland,	klein	Herben leider LPF	5
95	17-5-2002	Binnenland	middel	Ruk (Rob Hoogland)	5
96	17-5-2002	Binnenland	groot	Vreugde en verdriet op het binnenhof	5
97	18-5-2002	Binnenland	groot	De braafjes	5
98	17-5-2002	Wat u zegt	groot	Kiezer was zo verstandig om paars weg te stemmen	5
99	17-5-2002	Privé	middel	'Ik zing voor Pims standbeeld'	5
100	18-5-2002	Voorpagina	klein	Pims bloemen uitgestrooid	5
101	18-5-2002	Binnenland	klein	Vrouw 'herkent' Volkert van de G. op plek misdrijf uit '96	5
102	18-5-2002	Binnenland	klein	Taartgooiers vrijgelaten	5
103	18-5-2002	Binnenland	middel	Gruwelijke foto's (B. smalhout)	3en4
104	18-5-2002	Zaterdag	hp	Pim begraven in zijn 'presidentspak'	5
105	18-5-2002	Zaterdag	groot	Angst voor meer ellende	5
106	18-5-2002	Financiële	middel	Het zakenkabinet van Pim Fortuyn	5
107	19-5-2002	Binnenland	middel	Weekeinde (Rob Hoogland)	5

108	24-5-2002	Voorpagina	klein	Kamer herdenkt Fortuyn	5
109	24-5-2002	Binnenland	klein	Stuurloos NOS Journaal zoekt sterke leiding	5
110	24-5-2002	Binnenland	klein	Testament van Fortuyn geopend	5
110	24-5-2002	Privé	middel	Gerard Joling zingt lied voor Pim nooit meer	5
112	28-5-2002	Wat u zegt	klein	Brief, wachtlijsten	5
113	28-5-2002	Binnenland	middel	Pim Fortuyn laat alles na aan familie	5
114	29-5-2002	Voorpagina	klein	Eervol afscheid Pim in Rotterdamse lucht	5
115	1-6-2002	Voorpagina	klein	Pim-single dubieus in hitlijsten?	5
116	1-6-2002	Binnenland	middel	Familie Fortuyn vreest missers in moordonderzoek	5
117	3-6-2002	Voorpagina	middel	Moordenaar van Fortuyn in peperdure cel	5
118	4-6-2002	Binnenland	klein	Henk Westbroek over half jaar uit politiek	5
119	5-6-2002	Voorpagina	middel	Proces Pim in augustus	5
120	5-6-2002	Binnenland	klein	Advocaten Fortuyn nu naar gerechtshof	5
121	10-6-2002	Binnenland	middel	Volkert van der G. praat honderduit met bewakers	5
122	12-6-2002	Binnenland	klein	LPF dreigt met aanval op minister De Vries	5
123	13-6-2002	Binnenland	middel	Twijfels over juiste beveiliging Fortuyn	5
124	22-6-2002	Voorpagina	klein	Steunfonds voor hondjes Fortuyn	5
125	22-6-2002	Het interview	hp	'Ik ben niet milder dan Pim'	5

1. Datum: 7-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Fortuyn vermoord

Samenvatting: Eerste bericht van de moord op Pim Fortuyn. De gearresteerde verdachte is een blanke Nederlandse milieuactivist. Een recherchebijstandsteam doet onderzoek.

Interpretatie	De kop en de tekst zijn zeer emotioneel. Het nieuwsbericht heeft een groot roddelgehalte met veel sensationele elementen. De titel van het artikel is kort en daardoor zeer krachtig.
Context	Verhaal is gepubliceerd als een nieuwsbericht. In het bericht worden al enkele assumpties gedaan. De tekst van het bericht is niet neutraal en geeft de lezer het verhaal weer op zeer sensationele wijze.
Duiding	De woordkeuze van het artikel is zeer leidend. De geïnterviewde personen en hun reacties zitten vol met emoties. Deze reacties zijn door het gehele artikel te vinden. Het artikel is zeer speculatief. Er zijn allerlei soorten van emoties in te vinden. Zoals de 'verwoede' reanimatie pogingen, de 'lafhartige wijze'.
Fase van rouw	Fase 1

2. Datum: 7-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Kok: ik ben er kapot van

Samenvatting: eerste reactie van premier Kok op de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Het gaat hier om een eerste reactie. Premier Kok wordt kort gequote over de gebeurtenis. De titel van het artikel is een uitspraak van de premier.
Context	Het nieuwsbericht moet worden gezien als een eerste reactie. Het gaat hier om de persoonlijke gevoelens van premier Kok.
Duiding	In het artikel wordt omschreven hoe Kok reageerde; zichtbaar vol emotie en in shock. De toon van het artikel is ook zeer emotioneel. Premier Kok kan het niet geloven.
Fase van rouw	Fase 1

3. Datum: 7-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Rellen in Den Haag

Samenvatting: Na het overlijden van Fortuyn zijn rellen uitgebroken in het centrum van Den Haag.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht met een sterke verklarende factor. Het artikel wil voor een gedeelte de rellen verklaren. Zij doet dit door te stellen dat mensen nergens anders met hun woede heen kunnen en dat ze op deze wijze uiting konden geven aan hun woede. De titel van het artikel is neutraal.
Context	Korte beschrijving van de rellen naar aanleiding van de dood van Fortuyn.
Duiding	Het uiten van woede gebeurt hier door agressief gedrag. Mensen kunnen het nog niet geloven en weten niet waar ze met hun verdriet en hun woede heen moeten. Er wordt hier niet afgekeerd van de buitenwereld de woede wordt juist naar de buitenwereld gericht. Woede is in dit artikel de belangrijkste emotie. Verdriet en ongeloof worden niet genoemd.
Fase van rouw	Fase 2

4. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'treur niet om mij maar om het land'

Samenvatting: Korte reactie van Harry Mens op de dood van zijn vriend Pim Fortuyn.

Interpretatie	Korte emotionele reactie. Het gaat hier om een persoonlijke reactie die in dit bericht is getransformeerd in een zeer emotioneel verhaal. Statements van Mens over hoe hij denkt dat Pim over deze situatie zou hebben gedacht zijn dik gedrukt. De kop verwijst naar een uitspraak van Mens. Hierin verwoordt hij wat hij denkt dat Fortuyns reactie zou zijn geweest op zijn moord.
Context	Het artikel is een emotioneel persoonlijke reactie. In het artikel staan ook een aantal korte statements van Mens dik gedrukt. Het lijkt alsof hier de suggestie mee wordt gewekt dat het hier om de 'waarheid' gaat. De lezer dient er rekening mee te houden dat dit artikel een emotionele reactie betreft.
Duiding	Sterke emotionele verwijzingen met samenvattende elementen. Ook gaat het artikel in op persoonlijke details van de vriendschap. Hiermee geeft het artikel een zeer persoonlijke duiding waardoor de mens Fortuyn beter begrepen gaat worden en waardoor je het gevoel hebt dat je hem kent. Mens stelt dat hij te verbijsterd is om geschokt te zijn. In een volgende passage stelt hij dat Fortuyn wel vrede zou hebben met zijn moord. Mens lijkt zich hier te isoleren van de gebeurtenis door zich te storten in mooie verhalen over

	de vriendschap.
Fase van rouw	Fase 1

5. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Een dieptepunt voor de democratie'

Samenvatting: De lijsttrekker van de verschillende politieke partijen hebben gister geschokt en vol ongeloof gereageerd op de dood van Fortuyn.

Interpretatie	Reactie van verschillende politieke partijen. De kop van het artikel vat de tekst goed samen. De kop geeft de algemene gevoelens weer. De dood van Fortuyn is niet alleen een persoonlijk drama maar ook een verlies voor de gehele samenleving.
Context	Het artikel gaat in op de gevoelens van diverse partijen. Deze gevoelens zijn subjectief maar kunnen worden gezien als de algehele heersende stemming onder diverse partijen.
Duiding	Duidelijke emoties die direct worden weergegeven. Gevoelens van ongeloof, shock en onmacht.
Fase van rouw	Fase 1

6. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: LPF: Links schuldig aan moord

Samenvatting: De lijst Pim Fortuyn verwijt de linkse partijen dat zij door stemmingsmakerij de moord op Fortuyn hebben veroorzaakt.

Interpretatie	Dit statement werd gedaan door een zeer geëmotioneerde Mat Herben, die als woordvoerder voor de LPF optreedt. De kop van het artikel is zeer sterk en een directe uitspraak van Herben.
Context	Artikel uit een eerste beschuldiging. Er wordt gezocht naar het waarom van de moord op Fortuyn.
Duiding	Het artikel heeft een zeer emotionele toon en de emoties worden afgewenteld. Verdriet en ongeloof zijn nog steeds aanwezig. Verdriet transformeert in woede die gericht is naar de samenleving. Er wordt gezocht naar een schuldige.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

7. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Vrienden: 'hij was een moedig mens'.

Samenvatting: Politieke vrienden en kennissen van Fortuyn zijn geschokt door zijn dood.

Interpretatie	Emotionele reactie door enkele personen die claimen zeer dichtbij Fortuyn te hebben gestaan. Kop van het artikel geeft een waarde oordeel over de persoon Fortuyn en hoe zijn vrienden over hem dachten.
Context	Het artikel gaat in op de gevoelens van diverse personen. Deze gevoelens zijn subjectief maar kunnen worden gezien als de complete heersende stemming onder diverse partijen. Het artikel geeft doormiddel van korte interviews met diverse personen hun eerste reactie op de dood van Fortuyn weer.
Duiding	De eigenschap moed brengt een bepaald gevoel met zich mee. Weinig mensen worden bestempeld als moedig. In deze uitspraak spreekt bewondering voor de persoon Fortuyn. Mensen zijn nog steeds in shock en ze kunnen de hele situatie nog maar moeilijk begrijpen of een plaats geven. In het artikel komt geen woede voor die zich richt tegen de buitenwereld. De schuldvraag komt ook nog niet ter sprake en gevoelens van ergernis zijn ook nog niet aan te duiden.
Fase van rouw	Fase 1

8. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Verbijstering (Rob Hoogland) ' Een dieptepunt voor de democratie

Samenvatting: Kritische blik op de Nederlandse samenleving en hoe zij in een eerste reactie omgaat met de golf van emoties.

Interpretatie	Opiniërend stuk, een persoonlijke reactie op de moord op Fortuyn. Het artikel is een column waarin een persoonlijk relaas wordt weerspiegeld.
Context	Het artikel gaat in op de vraag waarom er zoveel mensen verbijsterd zijn. De auteur geeft aan dat hij dit min of meer had zien aankomen. De auteur probeert in het reine te komen met zichzelf en een kritisch blik te richten. Hij wil zich afscheiden van de massa.
Duiding	De duiding van het artikel is emotioneel. Er is geen sprake van woede die zich richt naar de buitenwereld. De auteur begint meteen met het marchanderen en treedt in onderhandeling met zichzelf. De auteur twijfelt niet aan de oprechtheid van de gevoelens. Hij vraagt zich echter wel af hoe iedereen zo verbijsterd kan zijn. Dit was

	volgens hem toch iets dat in de lijn der verwachtingen lag. Niet dat hij achter de daad staat, maar hij zegt niet zo verbaasd te zijn als de rest van de samenleving. Wat de auteur van dit artikel verbijstert is de verbijstering. Het artikel duidt aan dat de samenleving in een andere fase zit dan de auteur. De samenleving voelt zich geschokt en kan het niet geloven. Enkele hebben hun emoties al geuit in woede tegen de buitenwereld. De auteur probeert zijn gevoelens op een rijtje te krijgen door met zichzelf te onderhandelen.
Fase van rouw	Fase1, 2 en 3

9. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Rotterdammers woedend en verdrietig

Samenvatting: Schets van enkele reacties van inwoners van Rotterdam op de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Emotioneel verslag. Met een hoog sensatie gehalte.
Context	Het artikel doet verslag van de emoties onder Rotterdammers. Er wordt hier specifiek ingegaan op de stad Rotterdam omdat de gevoelens die hier heersen niet direct gelden voor de gehele samenleving. Er worden enkele Rotterdammers geïnterviewd. Deze interviews zijn zeer emotioneel en kunnen niet worden opgevat alsof ze kenmerkend zijn voor de gehele Rotterdamse bevolking.
Duiding	In het artikel wordt er verwezen naar de mensen die huilden van verdriet en enkele die hun woede afreageren op de buitenwereld. Hier komen weer de linkse partijen ter sprake maar de woede keert zich ook tegen de politie.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

10. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Fortuyns grote angst werd waarheid

Samenvatting: uitwerking van een eerder afgenomen interview waarin Fortuyn zich uitlaat over zijn toekomst.

Interpretatie	Enige fragmenten uit een eerder gehouden interview waarin Fortuyn spreekt over zijn ambities en over zijn angsten. Het artikel probeert een objectief beeld te schetsen.
Context	Het artikel geeft een breder en dieper inzicht in de persoon Fortuyn en in wat voor doelen hij voor zichzelf had gesteld. Het artikel schept hiermee een breder context doordat het niet zozeer ingaat op de gebeurtenis als wel op de persoon.
Duiding	Weinig emoties in het verslag, ironisch is dat Fortuyn in dit interview refereert aan zijn grote angst. Het artikel mist een duiding. Er wordt stil gestaan bij de persoon. Er wordt niet gesproken over gevoelens van rouw. Het artikel lijkt een samenvatting te willen geven over de vermoorde persoon zodat we een beter inzicht krijgen om wie er nu precies gerouwd wordt. Door dit inzicht kan er beter met gevoelens worden omgesprongen. Dit duidt erop dat mensen nog steeds in een shock verkeren en dat zij niet weten waar zij met hun gevoelens heen moeten.
Fase van rouw	Fase 1

11. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Pim Fortuyn: een uniek fenomeen (Kees Lunshof)

Samenvatting: Een politieke moord in Nederland is iets wat we nooit hadden verwacht en werd altijd gezien als uitgesloten.

Interpretatie	Opiniërende column met een duidelijke oproep aan de bevolking.
Context	Artikel geschreven naar aanleiding van de moord op Fortuyn waarin wordt ingegaan op de persoonlijke en de politieke consequenties. Het artikel spreekt tevens een soort van waarschuwing uit.
Duiding	Een oproep om kalm en rustig te blijven en emoties niet te laten regeren. Hier wordt duidelijk verwezen naar een moment waarin iedereen met zichzelf in onderhandeling dient te treden en op die manier met zichzelf vrede sluit. De moord op Fortuyn is nog niet geaccepteerd en velen zijn nog in shock en uitten dit vaak in aanvallen van razernij en woede. Dit artikel doet de oproep om door te gaan naar een volgende fase. Dit zou betekenen dat er nog steeds sprake is dat de voorafgaande fases die voor het onderhandelen komen, hier de belangrijkste rol spelen.
Fase van rouw	Fase 1 en 2.

12. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Premierpak was al besteld'

Samenvatting: Pim Fortuyn was er heilig van overtuigd dat hij premier zou worden. Dit blijkt uit het feit dat hij zijn premierpak al zou hebben besteld.

Interpretatie	Interview met kleermaker Oger, waar Pim zijn pak al zou hebben besteld. Dit artikel
---------------	---

	heeft een groot roddelgehalte en de nieuwswaarde is niet geheel duidelijk. De kop van het artikel staat metafoor voor het feit dat Fortuyn min of meer was uitverkoren om premier te worden.
Context	Een luchtig onderwerp over een aantal merken en van welke stijl Fortuyn hield. Het artikel wil een breder inzicht verschaffen in de persoon Fortuyn.
Duiding	In het artikel spreekt ongeloof uit. Oger geeft aan dat hij met Fortuyn meerdere malen heeft gesproken over het feit of al dan niet werd bedreigd. Oger is duidelijk in shock omdat een blijkbaar redelijk normaal gespreksonderwerp toch waarheid is geworden.
Fase van rouw	Fase 1

13. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: "Het lijkt Amerika wel"

Samenvatting: Slechts enkele minuten na de bekendmaking van de moord op Fortuyn verzamelden tientallen geschokte burgers bij het mediapark in Hilversum.

Interpretatie	Sfeerverslag van burgers die bloemen leggen bij het mediapark en korte interviews met een aantal semi-oogetuigen. De titel verwijst naar deze on-Nederlandse gebeurtenis en is een quote van een van de geïnterviewde personen.
Context	Breder inzicht in de gevoelens van mensen die in de buurt van het mediapark wonen of werkzaam zijn. Korte interviews over wat zij van de situatie vinden. Ook wordt er doorgevraagd naar hun gevoelens.
Duiding	Duidelijke emotionele duiding, mensen reageren en handelen uit een shock toestand. Emoties kunnen niet worden gecontroleerd er is sprake van ongeloof die langzaam aan het plaatsmaken is voor een intense woede. Een enkeling maakt een verwijzing naar het feit dat de politiek ook schuldig is aan de dood van Fortuyn.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

14. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Fortuyn stelselmatig met de dood bedreigt

Samenvatting: het kabinet zal een onderzoek gaan instellen naar de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Het kabinet reageert op de moord zoals het professioneel ook hoort te reageren, koel en doortastend. In dit artikel wordt ook stilgestaan bij de gebeurtenissen die zich vooraf aan de moord hebben voorgedaan zoals de vernielingen rond het huis van Fortuyn in de afgelopen weken.
Context	Het artikel beschrijft de omgeving waarin de moord heeft plaatsgevonden en het feit dat deze moord niet ineens uit de lucht kwam vallen. Vooraf waren er al genoeg kenmerken aan te duiden die wezen op een agressieve sfeer.
Duiding	Het is geen emotioneel artikel. Er is wel een soort van matte ondertoon in te herkennen alsof er nog steeds sprake is van een shock over datgene wat heeft plaatsgevonden. Het lijkt alsof mensen nog niet echt rationeel kunnen handelen en alsof zij nog niet exact weten hoe met de situatie en met hun gevoel om te gaan. In dit artikel wordt niet gesproken over het ontstaan van woede, er lijkt een complete verslagenheid te heersen.
Fase van rouw	Fase 1

15. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Haagse jongeren slaags met mobiele eenheid

Samenvatting: Haagse jongeren die na het nieuws van de moord op Fortuyn massaal naar het Binnenhof trokken zijn slaags geraakt met de ME.

Interpretatie	Gedetailleerd bericht over de onrusten in de Haagse binnenstad. Het artikel geeft enige indrukken van hoe de sfeer daar moet zijn geweest.
Context	Het artikel is geen feitelijk nieuwsbericht maar gaat op een zeer gedetailleerde, bijna roddelachtige manier in op hoe er werd gereageerd op de moord op Fortuyn. Het artikel dreigt door de manier van beschrijven alle jongeren over een kam te scheren, de indruk wordt gewekt dat het hier ongeveer alle Haagsche jongeren betreft.
Duiding	Het artikel geeft een duidelijke interpretatie van de mate van emotie die te onderkennen is bij deze groep. Er moet wel voor worden gewaakt dat er niet wordt gegeneraliseerd. Het betreft hier een kleine groep die overmand werd door emoties en deze niet in bedwang hebben weten te houden. Zij uitten hun emoties op de buitenwereld. Ook al was deze niet geheel onwillekeurig.
Fase van rouw	Fase 2

16. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Moeder was al jaren bang voor aanslag 'zoals bij Kennedy'

Samenvatting: De moeder van Fortuyn, die al enkele jaren geleden overleed, sprak toen haar angst al uit en vreesden voor situaties 'net zoals bij Kennedy'. Dit is onthuld tijdens een interview van Fortuyn met Privé voorafgaande aan de moord.

Interpretatie	Deze ontboezemingen deed Fortuyn eerder deze week bij het week en roddelblad Privé.
Context	Zeer twijfelachtig nieuws dat Fortuyn zelf in een interview naar buiten zou hebben gebracht. Het betreft hier een interview dat Fortuyn zou hebben gegeven aan het roddelblad Privé.
Duiding	Het artikel heeft geen publiekelijke emotionele duiding. Het gaat over Fortuyn zelf en zijn angst voor een aanslag.
Fase van rouw	nvt

17. Datum: 7-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Pim: "Ik word 86"

Samenvatting: Kort artikel waarin wordt herinnerd aan ene uitspraak van Fortuyn.

Interpretatie	Kort bericht, waarin een korte interpretatie van het radio-interview wordt gegeven dat Fortuyn vlak voor de moord had met radio 3.
Context	Kort persoonlijk portret van de manier waarop Fortuyn over zijn leven dacht.
Duiding	Het is raar dat een van de laatste gespreksonderwerpen verwijst naar de toekomstverwachting van Fortuyn zelf. Hierdoor wordt de moord op zijn persoon eigenlijk nog onwerkelijker. Dit gevoel van onwerkelijkheid klinkt ook door in het artikel. Er is een duidelijk gevoel van ontkenning te bespeuren.
Fase van rouw	Fase 1

18. Datum: 7-5-2002

Plaats: Buitenland

Kop: Europa diep geschokt door fatale aanslag op Fortuyn

Samenvatting: In heel Europa is geschokt gereageerd op de aanslag op Fortuyn.

Interpretatie	Artikel dat de gevoelens in andere landen omschrijft. Ook het buitenland is geschokt door deze gebeurtenis en weten eigenlijk niet echt goed wat ze er mee aanmoeten. Het artikel maakt gebruik van zeer sterke metaforen en de woordkeuze is zeer subjectief.
Context	Er wordt in dit artikel meteen een soort achtergrond geschapen waarin de moord op Fortuyn zou kunnen passen. Deze context richt zich vooral op de al eerdere politieke moorden die in het buitenland hebben plaatsgevonden. Ook worden er enkele politici geïnterviewd en gevraagd om hun eerste reacties. Zij spreken allen vanuit politiek oogpunt
Duiding	Het artikel geeft de duiding dat de rest van Europa het gebeuren ook nog niet echt goed beseft en dat zij zich ook geen raad weet met de emoties. Deze emoties liggen natuurlijk wel op een ander vlak. Het mag duidelijk zijn dat het hier om een reactie gaat van de buitenlandse politiek. Deze buitenlandse politiek zegt in shock te zijn
Fase van rouw	Fase 1

19. Datum: 8-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Moordenaar is milieuradicaal

Samenvatting: De dader van de aanslag is een milieuradicaal. Artikel gaat in op de vermoedelijke dader.

Interpretatie	Dit artikel geeft weer wat er tot nu toe bekend is over het leven van de verdachte van de moord op Fortuyn. De titel van het artikel is zeer direct. Met deze bewoording lijkt het alsof alle milieuradicalen moordenaars zouden kunnen zijn.
Context	Het artikel moet worden gezien als een aanvulling op verdere publicaties omtrent dit onderwerp. Het geeft een dieper inzicht in het leven van de verdachte.
Duiding	Dit artikel probeert een dieper inzicht te geven om op die manier de aandacht iets af te leiden van de emotie omtrent de moord. Het artikel doet dit door zich met name te concentreren op de verdachte. Het probeert de schuldvraag ergens te leggen. Er is sprake van woede die zich keert tegen de vermoedelijke dader. Verder wordt er ook even stilgestaan bij de omgevingsfactoren waarbinnen dit alles heeft kunnen gebeuren, er is als het ware een soort onderhandeling gaande.
Fase van rouw	Fase 2 en 3

20. Datum: 8-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Groot eerbetoon aan Pim Fortuyn

Samenvatting: Mensen drommen samen bij het gemeentehuis om op die manier hun emotie te tonen en een soort van bevestiging te krijgen dat de moord op Fortuyn echt een feit is.

Interpretatie	Het stadhuis is veranderd in een bedevaartsoort waar mensen samendrommen om hun verdriet te delen. De kop van het artikel vangt dit samen onder een groots eerbetoon. Deze kop lijkt mij niet geheel juist. Mensen komen als het artikel verder wordt gelezen niet uit respect naar het stadhuis maar eerder omdat zij niet weten wat zij met hun emotie aanmoeten en op deze manier gelijk gestemde hopen te vinden.
Context	Het artikel gaat in op de functie van het condoleanceregister. Mensen zouden hierdoor hun emotie van zich af kunnen schrijven.
Duiding	Duidelijke emotionele duiding waarin door het hele artikel heen nog steeds de nadruk ligt op het ongelofelijke van de gebeurtenis. Mensen kunnen het nog steeds niet geloven en door elkaar op te zoeken vinden zij bevestiging in hun ongelof. In dit artikel is geen sprake van uitbarstingen van woede.
Fase van rouw	Fase 1

21. Datum: 8-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: 'Dier telt meer dan mens'

Samenvatting: Artikel waarin op enkele uitspraken van de vermoedelijke dader wordt ingegaan.

Interpretatie	Zeer subjectief artikel dat ingaat op enkele uitspraken die Van der G in het verleden heeft gedaan.
Context	De context van deze uitspraken valt geheel weg als men deze in de context van de moord zet. Het artikel doet dit zonder nadenken en creëert daarmee een verhaal dat wel gebaseerd is op feiten maar deze feiten worden verdraaid door ze in een andere context te zetten.
Duiding	Het artikel geeft, door de manier waarop het is geschreven een heel gevaarlijke duiding. Het zet op deze manier aan tot haat. Woede wordt hier dus duidelijk afgezet tegen de buitenwereld. De buitenwereld is hier de radicale dierenactivisten.
Fase van rouw	Fase 2

22. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Fortuyn werd verrast door geoefend schutter'

Samenvatting: De man die maandagavond Fortuyn doodschoot was een geoefende schutter, dit verklaarde een oud-politie man die jarenlang leiding gaf aan moordonderzoeken in Amsterdam.

Interpretatie	Het artikel heeft een hoog roddelgehalte en komt niet echt met nieuws.
Context	Speculaties over de mogelijke verdachten die ingaan op of hij wel of niet een geoefende schutter zou zijn.
Duiding	De duiding van het artikel is erg subjectief. Er is geen sprake van feiten, hoor of wederhoor. De dader wordt afgeschilderd als een man zonder emoties. Verder wordt er in dit artikel niet over emoties gesproken.
Fase van rouw	nvt

23. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Verkiezingen gaan door op 15 mei.

Samenvatting: Lijst Fortuyn ziet niets in het uitstellen van de verkiezingen, de verkiezingen gaan zoals gepland ook gewoon door.

Interpretatie	Het is voor het eerst dat er in deze krant over verkiezingen wordt gesproken. De kop van het artikel is vrij saai en objectief, terwijl de rest van het artikel toch een vrij dramatische ondertoon bezit.
Context	Het artikel gaat in op de omstandigheden waar nu rekening mee dient te worden gehouden. Door heftige emoties zou het wel een niet zo'n goed idee kunnen zijn dat de verkiezingen wel doorgaan.
Duiding	Het artikel gaat duidelijk in op de verschillende emoties die er spelen. In het artikel wordt gesproken over de totale shocktoestand waarin het land zou verkeren. De toon van het artikel is door de woordkeuze redelijk dramatisch. Er wordt geen aandacht besteed aan de emoties zoals woede, er wordt slechts gesproken over een totale shock toestand waarin de gehele samenleving zou verkeren
Fase van rouw	Fase 1

24. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Westbroek zegt politiek vaarwel

Samenvatting: door de moord op Fortuyn stapt Westbroek uit de politiek. Hij voelt zich bedreigd.

Interpretatie	Korte mededeling waarin Westbroek aankondigt dat hij na de gebeurtenissen de politiek vaarwel zegt.
Context	Reacties op de moord op Fortuyn.
Duiding	Duidelijke angstige ondertoon in het artikel. Hij wil niet hetzelfde lot tegemoet als Fortuyn. Angst wordt afgereageerd ten opzichte van de samenleving. Westbroek trekt zich bewust tijdelijk terug. Hij keert terug in zichzelf.
Fase van rouw	Fase 1

25. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Nieuwenhuijzen wil graag rol binnen LPF

Samenvatting: Van den Nieuwenhuijzen claimt door Fortuyn benaderd te zijn om zitting te nemen in de LPF.

Interpretatie	Korte mededeling, waar diverse vraagtekens bij moeten worden gesteld.
Context	Na de dood van Fortuyn komen er van diverse kanten allemaal afspraken boven water die met hem gemaakt zouden zijn. Het publiceren van deze aanspraken getuigt van een hoog roddelgehalte.
Duiding	Geen duidelijke emoties te onderkennen.
Fase van rouw	nvt

26. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Prins en Maxima keren terug

Samenvatting: Korte mededelingen over de terugkeer.

Interpretatie	Korte reactie
Context	Reactie op de dood van Fortuyn.
Duiding	De prins heeft zijn afschuw over de daad uitgesproken. Het artikel geeft aan dat beide 'zichtbaar' aangeslagen oogden.
Fase van rouw	Fase 1

27. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Kalm (Rob Hoogland)

Samenvatting: Opsomming van de tegenstanders die Fortuyn in zijn carrière is tegengekomen.

Interpretatie	Kritische emotionele column waarin wordt opgesomd wat voor mensen er allemaal tegen de ideeën van Fortuyn waren en in wat voor bewoordingen zij zich over hem uitdrukten. De titel van het artikel kan worden gezien als een soort verwijt. Waarom moeten we nu wel kalmte bewaren en waarom is er in het verleden niet wat meer kalmte bewaart.
Context	Emotionele context waarin kritiek wordt geuit over de manier waarop Fortuyn door sommige politici en media werd behandeld.
Duiding	Duidelijke emotionele duiding waarin woede wordt gericht tegen de buitenwereld. Deze woede uit zich niet fysiek.
Fase van rouw	Fase 2

28. Datum: 8-5-2002

Plaats: Journaal

Kop: Wat nu?

Samenvatting: Kort relaas over een aantal gebeurtenissen over de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Het betreft hier een column. Het artikel springt van de hak op de tak en er zitten veel waardeoordelen en subjectiviteiten in. Ook uit het artikel een groot aantal beschuldigingen.
Context	Het artikel is geschreven in een duidelijke emotionele reactie op de moord op Fortuyn. Daar dient bij het lezen van het artikel rekening mee te worden gehouden.
Duiding	Het artikel heeft een emotionele duiding en een beschuldigende ondertoon. De woede naar aanleiding van de moord en de schuldvraag worden geprojecteerd op de buitenwereld.
Fase van rouw	Fase 2

29. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Pim zei: ik ga er niet om smeken

Samenvatting: De LPF heeft verscheidene keren bij de overheid aangeklopt om beveiliging van hun voorman. Dit is in tegenspraak met de uitlatingen van minister Klaas de Vries, maandagnacht nadat er geen meldingen waren binnengekomen.

Interpretatie	Kritiek op de uitlatingen van De Vries. Hij wordt door dit artikel afgeschilderd als een leugenaar en hij zou door het niet verlenen van politieke bescherming hebben
---------------	---

	bijgedragen aan de omstandigheden waarin de moord heeft kunnen plaatsvinden. De kop van het artikel zou een uitspraak van Fortuin zijn geweest.
Context	Kritiek op de manier waarop de overheid heeft gefaald in het verlenen van bescherming.
Duiding	Ondertoon van woede die zich keert tegen een deel van de samenleving, hier de gevestigde politieke orde. Woede wordt hier geuit op de samenleving. Deze is zowel willekeurig als onwillekeurig.
Fase van rouw	Fase 2

30. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Het werk van een gek'

Samenvatting: Een kiezerspanellid was zo boos naar aanleiding van de moord op Fortuyn dat hij zelf de redactie van de krant heeft opgebeld om te reageren.

Interpretatie	Enkele reacties van geschokte burgers. Hun statements worden in dit artikel kort weergegeven.
Context	Het artikel gaat in op de heersende gevoelens onder de burgers naar aanleiding van de moord op Fortuyn.
Duiding	Sommige zijn nog te geschokt anderen zijn woedend op verscheidene partijen en richten hun woede willekeurig en onwillekeurig op de samenleving.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

31. Datum: 8-5-2002

Plaats: Wat u zegt

Kop: 'gewoon omdat hij zijn mening uitte'

Samenvatting: Selectie van ingezonden brieven waarin enkele lezers hun mening geven en emotie uitten naar aanleiding van de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Deze brieven dienen te worden geïnterpreteerd zoals ze zijn bedoeld. Het gaat hier om de stem van het volk. De titel die boven de selectie staat geplaatst kan gezien worden als het hoofdonderwerp van alle ingezonden brieven.
Context	De brieven zijn een emotionele reactie. Zowel op de moord als op de politiek.
Duiding	De duiding van de ingezonden stukken kunnen allemaal worden beschreven als kritisch. Ze spreken allemaal een bepaalde afschuw en ontkenning uit over datgene dat is gebeurd. Tevens worden gevoelens van onmacht en woede willekeurig geprojecteerd op de omgeving. Er worden allerlei oorzaken gezocht die een verklaring zouden kunnen bieden. Ook wordt er door de lezers kritiek geuit op de manier waarop de journalistiek bericht geeft en gaf van de situatie.
Fase van rouw	Fase 1, 2

32. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Mediapark nog steeds zo lek als een mandje

Samenvatting: Bijna 24 uur na de moord op Pim Fortuyn Is de beveiliging van het mediapark in Hilversum nog steeds zo lek als een mandje.

Interpretatie	Artikel dat kritiek uit op de beveiliging van het mediapark waardoor de moord op Fortuyn heeft kunnen plaatsvinden.
Context	Achtergrondartikel over een van de bijkomstigheden naar aanleiding van de moord op Fortuyn. Het is niet geheel duidelijk waarom er zo'n grote mate van aandacht wordt besteed aan de beveiliging van het mediapark.
Duiding	Woede over de dood van Fortuyn wordt hier afgereageerd op de beveiliging van het mediapark.
Fase van rouw	Fase 2

33. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Terroristen ruimschoots onder ons'

Samenvatting: Een politieman heeft vorige maand al aan de Telegraaf gewaarschuwd voor het gevaar dat Fortuyn dreigde. Hij gaf aan dat 'het gevaar sluipend in onze samenleving en straks met een explosie naar boven zal komen.

Interpretatie	Reacties van enkele Telegraaf lezers waaruit blijkt dat veel Telegraaf lezers een grote mate met verbondenheid voelden met de politicus. Dit uitte zich vooral in het feit dat hij veel lezers het gevoel gaf dat hij onder woorden bracht wat zij niet durfden te zeggen maar wel voelden. De kop betreft een uitspraak van de geïnterviewde politieman. De uitspraak is een emotionele reactie en berust niet op feiten.
Context	Het artikel weerspiegelt gevoelens. Het heeft een sterk subjectief karakter. Het artikel

	lijkt te zijn geschreven zodat lezers herkenning vinden bij anderen. Door zichzelf te spiegelen aan andere kan dit het verwerkingsproces bespoedigen.
Duiding	De duiding van de reacties kan allemaal worden beschreven als emotioneel. Deze emotionele reacties van de lezers kunnen niet als kritisch worden bestempeld. Er worden allerlei oorzaken gezocht die een verklaring zouden kunnen bieden. Er is onder de gequote lezers nog steeds sprake van een shock, die zich in enkele gevallen uit in een aanval van woede jegens de samenleving en de gevestigde orde.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

34. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland,

Kop: Butler Herman kan verlies Pim niet aan.

Samenvatting: Interview met de butler van Pim Fortuyn

Interpretatie	Emotioneel interview met de butler van Fortuyn waarin er naar zijn gevoelens wordt gevraagd. De nieuwswaarde van het artikel is niet echt heel groot en het is duidelijk dat het hier om een artikel gaat met een hoog sensatiekarakter.
Context	Het artikel gaat in op de omgeving van Fortuyn. Het beschrijven van deze omgeving is schijnbaar interessant voor de lezers.
Duiding	Zeer emotioneel. De indruk wordt gewekt dat de butler van Fortuyn wellicht nooit meer over zijn verlies heen komt.
Fase van rouw	Fase 1

35. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: LPF gaat de verkiezingen in zonder opvolger

Samenvatting: De LPF gaat de verkiezingen in zonder nieuwe aanvoerder. Als eerbetoon aan Fortuyn roepen de overgebleven kandidaten de kiezers op hun stem op de vermoorde lijstrekker uit te brengen.

Interpretatie	Emotionele mededeling en tevens oproep.
Context	Artikel staat stil bij de mogelijke impact die de moord op Fortuyn op de verkiezingen zou kunnen hebben.
Duiding	Dit artikel concentreert zich op een heroriëntatie binnen de samenleving. Er wordt hier gemarchandeerd en onderhandeld om tot een evenwichtige samenvatting te komen. In dit artikel worden emoties gebruikt in het proces van onderhandelingen en heroriëntatie.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

36. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Kiezer kan toch op Fortuyn stemmen

Samenvatting: Kandidaten die komen te overlijden kunnen niet vlak van tevoren van de kieslijst worden gehaald.

Interpretatie	Het artikel geeft een uitleg over de manier waarop een kieslijst werkt en waarom Pim Fortuyn er niet vanaf kan worden gehaald.
Context	Uitleg aan de lezers. Het onderwerp wordt in een bredere context geplaatst door in te gaan op eerdere zaken met een gelijksoortige situatie.
Duiding	Geen emotionele duiding
Fase van rouw	nvt

37. Datum: 8-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Nederland heeft 't moeilijk met de moord op Fortuyn.

Samenvatting: Psychologen signaleren bij zeer veel autochtone en allochtone Nederlanders omvangrijke emotionele verwerkingsproblemen na de brute moord op Pim Fortuyn.

Interpretatie	Het artikel is gebaseerd op het stijgende aantal oproepen via telefonische hulpdiensten, die te maken hebben met de aanslag op Fortuyn.
Context	Het artikel beschrijft de reacties en de zoektocht naar hulp na de moord op Fortuyn. Er komen ook enkele wetenschappers aan het woord die proberen te verklaren waarom er zoveel mensen zo heftig reageerden op de moord op Fortuyn
Duiding	Veel emoties uitten zich in ongeloof en een aantal uitten zich ook al in woede. Het artikel beschrijft beide in zeer emotionele bewoording
Fase van rouw	Fase 1 en

38. Datum: 8-5-2002

Plaats: Privé

Kop: 'Ik heb nog nooit zoveel gehuild'

Samenvatting: Interview met radio 3 reporter Ruud de Wild, die ooggetuigen was van de aanslag op Fortuyn en die kort voor de aanslag nog een interview met Fortuyn had afgenomen.

Interpretatie	Persoonlijk verslag van hoe De Wild de aanslag heeft beleefd en een interpretatie van zijn emoties. De titel van het artikel betreft een uitspraak van de Wild.
Context	Achtergrond informatie die inzicht geeft op de emoties die spelen bij Ruud de Wild
Duiding	Emotionele duiding. De lezers zijn blijkbaar geïnteresseerd in hoe het met Ruud de Wild gesteld is. Misschien proberen ze zich op die manier te identificeren. De toon van het artikel is zeer emotioneel, er is sprake van een shock.
Fase van rouw	Fase 1

39. Datum: 8-5-2002

Plaats: Telesport

Kop: Feijenoorders diep geraakt

Samenvatting: Onder de spelers en de trainer van Feijenoord heersen grote verslagenheid, ongeloof en teleurstelling. De vraag is of de finale van de Champions League wel gespeeld dient te worden.

Interpretatie	Interview met de trainer van Feijenoord na de aanslag op Pim Fortuyn. Het artikel dient om een breder kader te scheppen, zodat de moord van Pim Fortuyn kan worden geplaatst in de gehele samenleving en dus ook in de sport.
Context	Het artikel geeft een overzicht van de emoties die heersen bij de Rotterdamse club, stad van Pim Fortuyn. De vraag is of de finale nog wel gespeeld moet worden.
Duiding	Emotionele duiding met een zeer directe emotionele ondertoon. Men is in shock en kan de gebeurtenis nog niet bevatten. Ook wordt er gevreesd voor woede uitbarstingen mocht de Rotterdamse club de finale verliezen. Deze uitbarstingen van ongecontroleerde woede zouden dan deels ontstaan door het niet kunnen uiten van emoties.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

40. Datum: 10-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Rotterdam in 24 uur stad van uitersten rouw en feest

Samenvatting: Vele tienduizenden mensen hebben gisteren afscheid genomen van Pim Fortuyn

Interpretatie	Verslag van de opbaring van Fortuyn waarin enkele personen die Fortuyn de laatste eer kwamen bewijzen worden geïnterviewd.
Context	De geïnterviewden werden vooral gevraagd naar hun emoties. Het artikel geeft een breder inzicht in de manier waarop er afscheid van Fortuyn kon worden genomen en wat voor impact de hele situatie op de omgeving heeft gemaakt.
Duiding	Velen waren nog overmand door emoties en woede. Het artikel geeft de emoties betreffende het afscheid nemen heel gedetailleerd weer. De duiding van het artikel laat zien dat velen nog in shock zijn en dat er veel ongeloof bestaat onder de burgers. Ook is er sprake van een grote mate van woede en haatgevoelens die zich naar de buitenwereld keren.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

41. Datum: 10-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Partijgenoten Fortuyn naar onderduikadres

Samenvatting: In de auto van de verdachte van de moord op Fortuyn zijn plattegronden aangetroffen van de woning van Fortuyn en van drie van zijn partijgenoten.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat verslag doet over de bedreigingen die verschillende ex-politici na de dood op Fortuyn moeten ontgelden.
Context	Het gaat hier om een verdere uitdieping van een van de nevenaspecten die gevolg zijn van de moord op Fortuyn.
Duiding	Het artikel doet kort en bondig verslag en er zijn geen duidingen in te onderkennen die wijzen naar een bepaald stadium, in het gebruik van taal is ook geen duiding te onderkennen.
Fase van rouw	nvt

42. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland,

Kop: Politie opent dossier onopgeloste aanslagen

Samenvatting: De arrestatie van milieuterrorist Volkert van der G, heeft justitie op het spoor gezet van een reeks andere, nog onopgeloste misdrijven.

Interpretatie	Dit artikel gaat in op een zaak die naast de zaak van Fortuyn loopt en heeft weinig waarden.
Context	Het artikel moet worden geplaatst in de context van verwante zaken naar de aanleiding op de moord van Fortuyn. Het gaat niet in op de hoofdzaak.
Duiding	De duiding van het artikel is geheel niet neutraal. Er zijn weinig emoties in het artikel te onderkennen. De aandacht wordt hier min of meer van het hoofdonderwerp afgeleid,

	door specifiek in te gaan op andere zaken en de hoofdverdachte.
Fase van rouw	Fase 3

43. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Kok bij uitvaartmis

Samenvatting: De uitvaartmis zal namens het Kabinet worden bijgewoond door Premier Kok en vice-premiers Borst en Jorritsma

Interpretatie	geen
Context	Korte mededeling
Duiding	geen
Fase van rouw	nvt

44. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Provesano bezig met praalgraf van Fortuyn

Samenvatting: Het Italiaanse dorpje Provesano maakt zich op voor de (her)begrafenis van Fortuyn.

Interpretatie	Sfeerverslag dat ingaat op de begrafenis van Fortuyn in Italië. Er wordt een omgevingschets gemaakt en een beschrijving van hoe het graf er uit gaat zien. Het artikel is zeer subjectief. Er worden zaken in vermeld die helemaal niet feitelijk zijn.
Context	Het artikel is zeer emotioneel geschreven. De context waarin het artikel is geschreven is ietwat duister. Het zal de lezer schijnbaar interesseren.
Duiding	Duiding is zeer emotioneel door het gebruik van een bepaalde woordkeuze en een bepaalde keuze in het beschrijven van de situatie in Italië waar ze volgens dit artikel net zo geschokt zijn over de gebeurtenis als in ons eigen land. Het artikel wekt de indruk dat ook in het Italiaanse dorpje een sfeer van woede en van ongeloof hangt.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

45. Datum: 10-5-2002

Plaats: Wat u zegt,

Kop: "Behoeft aan leiderschap en moed"

Samenvatting: Samenstelling van een aantal brieven die reageren op de gebeurtenissen en de moord op Pim Fortuyn.

Interpretatie	De ingezonden brieven kunnen worden gezien als een bloemlezing. Een bloemlezing waarin de stem van het volk wordt samengevat. De titel die boven de selectie staat kan worden opgevat als een vereiste voor de toekomst.
Context	De brieven zijn een emotionele reactie. Zowel op de moord als op de politiek.
Duiding	Ze spreken allemaal een bepaalde afschuw en ontkenning uit over datgene wat heeft plaatsgevonden. Tevens worden gevoelens van onmacht geuit. Gevoelens van woede worden willekeurig geprojecteerd op de omgeving.
Fase van rouw	Fase 1, 2

46. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Winst cup verdringt even het verdriet

Samenvatting: verslag van de gebeurtenissen over het winnen van de UEFA-cup van Feijenoord.

Interpretatie	Verslag van de euforie nadat Feijenoord de UEFA-cup heeft gewonnen.
Context	Het artikel gaat in op de snelheid waarmee emoties kunnen wisselen.
Duiding	Het artikel heeft op bepaalde punten een aantal emotionele duidingen. Deze zijn vooral te onderkennen in de vergelijkingen die tussen de verschillende emoties worden getrokken. Gevoelens van shock en woede heersen nog steeds onder de Rotterdammers. Er is nog geen sprake van berusting of van een heroriëntatie binnen de samenleving. De emoties worden hier slechts tijdelijk doorbroken.
Fase van rouw	Fase 1 en 2

47. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Linkse partijen onschuldig aan sfeer van haat'

Samenvatting: VVD-leider Dijkstal en PvdA-voorzitter Koole verwerpen de verwijten tegen de linkse partijen, als zouden deze hebben bijgedragen aan een sfeer van haat tegen de maandag vermoorde Pim Fortuyn

Interpretatie	Nieuwsbericht over het feit dat de schuldvraag niet bij linkse partijen mag worden neergelegd.
Context	Een van de politieke gevolgen van de moord op Fortuyn wordt hier verder uitgediept. Het artikel is redelijk objectief en geeft geen oordelen.
Duiding	Het gaat hier om het projecteren van gevoelens van haat op de omgeving. De moord op Pim Fortuyn is min of meer geaccepteerd. Nu wordt de nadruk meer op de schuldvraag

	gelegd is onderbouwd door gevoelens van woede en deze worden willekeurig en onwillekeurig bij de omgeving neergelegd.
Fase van rouw	Fase 2

48. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Van der G. groeide op in keurig gezin

Samenvatting: De verdachte van de moord op Fortuyn groeide op in een keurig Zeeuws gezin.

Interpretatie	Schets van hoe de verdachte van de moord op Fortuyn is opgegroeid.
Context	Achtergrondartikel over de verdachte. Veel details etc.
Duiding	Geen
Fase van rouw	nvt

49. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Met dood bedreigd gezin wil naar huis

Samenvatting: Het Harderwijkse gezin dat dezelfde achternaam heeft als de vermoedelijke dader van de moord op Fortuyn wil terugkeren naar huis.

Interpretatie	Het gezin wordt bedreigd door sympathisanten van Fortuyn.
Context	De moord op Fortuyn en de reactie van mensen hierop.
Duiding	Emotionele duiding. Verdriet wordt hier omgezet in woede naar de buitenwereld.
Fase van rouw	Fase 2

50. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland,

Kop: Broer Fortuyn: Hef LPF op.

Samenvatting: Marten Fortuyn de broer van Pim Fortuyn pleit voor het opheffen van de LPF.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht waarin de broer van Fortuyn oproept om de LPF op te heffen. De kop van het artikel is heel direct.
Context	Reactie op de moord. De broer van de vermoorde Pim Fortuyn ziet het niet meer zitten. De oproep is zeer direct en wordt niet onderbouwd.
Duiding	Duidelijke emotionele duiding. De oproep lijkt sterk op een moment opname. Hij stelt Pim gelijk aan de gehele partij en zonder Pim is er dus geen partij meer. Er wordt hier onderhandeld om tot een vergelijk te komen. In deze onderhandelingsfase worden een aantal zaken op een rijtje tegen elkaar afgezet om op die manier te proberen emoties te controleren en te begrijpen.
Fase van rouw	Fase 3

51. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Vraagtekens rond missers van BVD

Samenvatting: Kringen rond de binnenlandse veiligheidsdienst vragen zich af waarom de dienst niet heeft kunnen voorzien dat Pim Fortuyn het slachtoffer zou kunnen worden van een moordaanslag.

Interpretatie	Verslag over het functioneren van de BVD in de afgelopen jaren.
Context	Het artikel schets de achtergronden weer en geeft een historische analyse over hoe de BVD de afgelopen jaren heeft gewerkt en wat voor rare missers er zijn begaan in een aantal zaken.
Duiding	Het artikel heeft geen echte emotionele duiding wat wel duidelijk wordt gemaakt is dat er wordt gezocht naar een schuldige en dat er op die manier onderhandeld wordt over de emoties en wat men hiermee aanmoet. Verder wordt er in het zoeken naar een oorzaak een begin gemaakt met een heroriëntatie van de samenleving. Als de schuldigen zijn aangewezen dan kan er makkelijker afstand van het geheel worden genomen en wordt het verdriet op die manier iets minder sterk.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

52. Datum: 10-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Ga vooral stemmen

Samenvatting: column en een eerste reactie van een allochtone auteur naar aanleiding van de moord op Pim Fortuyn.

Interpretatie	Column met een oproep aan Nederland om gewoon te gaan stemmen.
Context	Het artikel is een oproep aan het Nederlandse volk na de moord op Fortuyn. Er wordt op een emotionele wijze weergegeven hoe de auteur reageerde toen zij op de hoogte werd gesteld van het nieuws.
Duiding	Het artikel heeft een emotionele duiding waarin ook wordt opgeroepen om verder te gaan stemmen. Dit zou een soort van herdefiniëring van de samenleving betekenen

	omdat er wordt gekeken naar de toekomst en de manier waarop Nederland zou moeten veranderen zodat situaties als dit niet meer voorkomen. Uiteraard is er geen sprake van uitsluiten. De moord op Fortuyn is min of meer geaccepteerd er moet nu gewerkt worden aan de toekomst.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

53. Datum: 11-5-2002

Plaats: Voorpagina,

Kop: Massaal vaarwel

Samenvatting: Nederland heeft op een bijna Koninklijke wijze afscheid genomen van Fortuyn.

Interpretatie	Verslag van de stoet en de manier waarop mensen op dit afscheid reageerden. Er worden een aantal 'toeschouwers' geïnterviewd, aan hen wordt een korte reactie gevraagd, er wordt echter zeer gedetailleerd beschreven hoe de mensen deze laatste tocht hebben ervaren.
Context	Het artikel biedt door de persoonlijke manier en het zeer gedetailleerde beschrijven van de emoties een bijna persoonlijke kijk op de gebeurtenissen.
Duiding	Zeer emotionele duiding. Mensen weten niet wat zij moeten doen met hun gevoelens. Een aantal zetten deze gevoelens van onmacht om in woede tegen de buitenwereld, terwijl andere nog steeds verdwaasd zijn. Er lijkt zich een soort van tussenfase aan te treden, waarin door middel van onderhandeling wordt gezocht naar een stabiele balans in het verwerken van de ontstane emoties.
Fase van rouw	Fase 3

54. Datum: 11-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: 'Moordenaar wilde al in Breda toeslaan'

Samenvatting: De vermoedelijke moordenaar van Fortuyn wilde al in Breda toeslaan.

Interpretatie	Kort artikel dat ingaat op enkele verklaringen die zijn afgenomen met getuigen die de milieuactivist hebben zien rondhangen in Breda. De kop van het artikel is subjectief. De verdachte is hier meteen al in veroordeeld.
Context	Onderzoek naar de verdachte. Het artikel is op een subjectieve wijze geschreven en het moet nog blijken of de beweringen die in dit artikel worden gesteld ook feitelijk zijn.
Duiding	De woordkeuze van het artikel heeft een zeer beschuldigende ondertoon en veroordeelt de verdachte al voordat er een proces heeft plaatsgevonden. De woede wordt hier dus al afgeschoven. Tevens vinden in dit artikel een soort van onderhandeling plaats. Door marchanderen wordt er geprobeerd om emoties een plaats te geven.
Fase van rouw	Fase 2 en 3

55. Datum: 11-5-2002

Plaats: Voorpagina,

Kop: Geen hervatting kiescampagne

Samenvatting: De verkiezingscampagne is tijdelijk stop gezet uit respect (en misschien ook wel uit voorzorg) naar aanleiding van de moord op Fortuyn.

Interpretatie	De verkiezingscampagne zal uit respect voor de moord op Fortuyn niet meer worden hervat.
Context	Artikel dat ingaat op gevoelens van respect en rouw naar aanleiding van de moord op Fortuyn.
Duiding	Emotionele duiding waarin respect wordt getoond aan de vermoorde leider door een aantal zaken even stil te zetten. Hieruit kan worden geconcludeerd dat emoties en gevoelens van rouw nog niet zijn verwerkt, maar dat men wel opzoek is naar een soort van middenweg om dit alsnog te doen. In dit artikel zit geen duiding die wijst naar gevoelens van woede en onmacht die zich willekeurig op de buitenwereld richten
Fase van rouw	Fase 3

56. Datum: 11-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Pim Fortuyn klaagt postuum politici aan

Samenvatting: Een aantal politici en verschillende organisaties en journalisten zijn aangeklaagd wegens haatzaaien tegen Fortuyn.

Interpretatie	De aangifte die in dit artikel wordt besproken moet volgens dit artikel geheel los worden gezien van de politieke situatie omdat het hier een privé kwestie zou betreffen.
Context	De context van het artikel bevindt zich hierdoor in de privé-sfeer maar zij kan echter toch niet geheel los worden gezien. Doordat het hier tevens een journalistieke kwestie betreft wordt de gehele zaak een maatschappelijk debat.
Duiding	In dit artikel is duidelijk sprake van het uiten van emoties. Deze emoties zijn echter wel

	gedoseerd en zij zijn niet ongecontroleerd. Ze richten zich in geen geval tegen willekeurige personen of objecten maar worden door middel van een rechtszaak uitgevochten. Er wordt hier over emoties onderhandeld om ze op die manier een bepaalde plaats te geven.
Fase van rouw	Fase 3

57. Datum: 11-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'Dienst gaf kracht en sereniteit'

Samenvatting: De uitvaart dienst van Pim Fortuyn werd bijgewoond door tientallen bekende Nederlanders die na afloop ernstig de kerk verlieten.

Interpretatie	Gedetailleerd verslag van de uitvaart
Context	Het artikel kan worden gezien als een beschrijving van de uitvaart in alle details. Wat voor gasten er aanwezig waren, de route etcetera.
Duiding	Het artikel roept op om stil te blijven staan bij de gebeurtenis en deze nooit te vergeten. Met zoiets in het achterhoofd moet er gewerkt worden aan een betere samenleving. Dit is de eindboodschap als er maar wordt gewerkt aan een betere samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

58. Datum: 11-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Zacht geblaf begeleidt Pim's zegening

Samenvatting: Samenvatting van de plechtigheid.

Interpretatie	Gedetailleerd verslag van de uitvaart. Het artikel heeft een hoog sensationeel en emotioneel gehalte. Dit is te zien in de manier waar op er zelfs naar de emoties van de hondjes wordt gekeken.
Context	Het artikel kan worden gezien als een beschrijving van de uitvaart in alle details. Wat voor gasten er aanwezig waren, de route et cetera.
Duiding	Het artikel roept op om stil te blijven staan bij de gebeurtenis en deze nooit te vergeten. Met zoiets in het achterhoofd moet er gewerkt worden aan een betere samenleving. Dit is de eindboodschap, als er maar wordt gewerkt aan een betere samenleving. Het artikel gaat niet alleen maar richting de acceptatie fase. Er worden ook enkele kritische noten geplaatst bij de randvoorwaarde waaronder deze moord heeft kunnen plaatsvinden. Er wordt hier min of meer nog over onderhandeld.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

59. Datum: 11-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Advocaat van Volkert van der G. bekende linkse strafpleiter

Samenvatting: Beschrijving van het advocatenkantoor die de dader Van der G. gaat verdedigen.

Interpretatie	Achtergrondartikel over het bewuste advocatenkantoor. Wat voor zaken zij in het verleden al hebben gedaan en wat voor soort achtergrond de advocaten hebben.
Context	De context van het artikel schept een breder kader, zodat de situatie beter kan worden begrepen. In het artikel zitten weinig waardeoordelen de feiten worden slechts weergegeven. Het artikel dient op extra informatie te verschaffen. Dit lijkt te gebeuren op het moment dat er eigenlijk niet echt veel 'nieuws' te melden valt.
Duiding	Opmerkelijk is dat het advocatenkantoor de reputatie heeft om eerdere spraakmakende figuren te hebben verdedigd. Verder is er in dit artikel geen bepaalde duiding te herkennen, het geeft slechts kort en bondig te feiten weer.
Fase van rouw	nvt

60. Datum: 11-5-2002

Plaats: Binnenland,

Kop: Boek (Rob Hoogland)

Samenvatting: Waarom zijn er rond de verdachte, van der G., geen complottheorieën aan het ontstaan?

Interpretatie	Dit artikel dient om een discussie aan te zwengelen. De auteur begrijpt niet dat er nog geen complottheorieën zijn ontstaan na de moord op Fortuyn. De titel van het artikel verwijst naar het feit dat de gebeurtenissen bijna tot een boekvorm zouden kunnen worden uitgebracht.
Context	Het artikel geeft een bijna historische context over de manier waarop complottheorieën ontstaan en bij welke gebeurtenissen ze reeds al zijn ontstaan.
Duiding	Het artikel lijkt een tussenfase aan te duiden. Er is geen sprake meer van woede er wordt langzaam richting een heroriëntatie van de samenleving gegaan. Deze heroriëntatie heeft zich nog niet helemaal doorgezet. Er vindt een soort van onderhandeling plaats.
Fase van rouw	Fase 3

61. Datum: 11-5-2002

Plaats: Wat u zegt

Kop: 'Het grootste offer voor een vreedzame boodschap'

Samenvatting: selectie van een aantal ingezonden brieven.

Interpretatie	Deze brieven zijn persoonlijke inzendingen van Telegraaf lezers. Het gaat hier om de stem van het volk. De titel die boven de selectie staat geplaatst kan gezien worden als het hoofdonderwerp van alle ingezonden brieven.
Context	De brieven zijn een emotionele reactie. Zowel op de moord als op de politiek.
Duiding	De duiding van de ingezonden stukken kunnen allemaal worden omschreven als emotioneel, het is overwegend een emotionele kijk op de samenleving. Ze spreken allemaal een bepaalde afschuw en ontkenning uit.. De meeste brieven gaan over de toekomst, hoe moet het nu verder met Nederland en met de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4

62. Datum: 11-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Commissie onderzoekt beveiliging van Fortuyn

Samenvatting: Het kabinet stelt een speciale onafhankelijke commissie in die onderzoek gaat doen naar de veiligheidssituatie rond Fortuyn.

Interpretatie	Dit onderzoek staat los van het strafrechtelijk onderzoek naar de moord.
Context	Dit artikel lijkt eigenlijk te dienen ter opvulling en moet in de context van wat al eerder over het onderzoek is verschenen worden gelezen.
Duiding	Het artikel gaat niet in op de factor emoties of rouw. Er kan dus worden aangenomen dat er acceptatie en aanvaarding heeft plaatsgevonden. Dit artikel gaat in op heroriëntaties binnen de samenleving. En er wordt door middel van dit onderzoek een soort van tussenfase ingeluid die zou moeten leiden tot het herdefiniëren van de samenleving.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

63. Datum: 11-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: At your service (B. Smalhout)

Samenvatting: Hoe gaat Nederland om met de dood van Fortuyn. Volgens dit artikel hebben de Nederlanders nog nooit zoiets als dit meegemaakt.

Interpretatie	Zeer kritisch artikel waarin een duidelijke visie wordt geprojecteerd. Dit is de opinie van de auteur.
Context	Het artikel gebruikt schokkende bewoordingen om een emotie bij de lezer op te wekken. De context van het artikel ligt in een soort ventilatiedrang. Het artikel is een column waarin de auteur zijn persoonlijke visie uit. De manier waarop het narratief zich ontwikkeld is zeer populistisch. Hier dient de lezer rekening mee te houden.
Duiding	Het artikel gaat duidelijk in op de verschillende vormen van emoties die een rol hebben gespeeld in het proces. Er wordt gewaarschuwd voor de hysterie die zich kan ontwikkelen tot absurde reacties van een massa. In het artikel is er nog niet echt sprake van een berusting. Het artikel herbergt een soort angst wat er na deze woede gaat gebeuren met de samenleving. Een soort angst dat de gehele heroriëntatie helemaal niet zo positief zou kunnen uitpakken als eerder wel is gedacht.
Fase van rouw	Fase 4

64. Datum: 11-5-2002

Plaats: zaterdag

Kop: Fortuyn- moord volgens het boekje

Samenvatting: Het artikel gaat in op de 'ideale manier' om een moord te plegen.

Interpretatie	Het artikel is zeer subjectief. Het narratief is niet feitelijk. Het betreft hier enkele aparte artikelen die samen worden genomen in een doorlopend narratief op een pagina.
Context	Het artikel kan worden beschouwd als een achtergrondartikel. Het gaat vooral in op de activiteiten die dierenactivisten op de agenda hebben staan en de manier waarop hiermee wordt omgegaan door de BVD.
Duiding	De duiding van het artikel staat in het teken van een soort paniek. Er wordt gewaarschuwd voor het gevaar dat deze linkse groeperingen kunnen aanrichten binnen de samenleving. Er wordt hier gemarchandeerd en onderhandelt over de toekomst. Er ontwikkelt zich wel al een bepaalde visie richting die toekomst. In dit artikel vindt een reflectie op de samenleving plaats. Over acceptatie of aanvaarding kan nog niet worden gesproken.

Fase van rouw	Fase 3 en 4
---------------	-------------

65. Datum: 11-5-2002

Plaats: zaterdag

Kop: Pim wilde afrekenen met 'Binnenhof-boekhouders'

Samenvatting: Pim Fortuyn heeft voor een politieke aardverschuiving gezorgd.

Interpretatie	Opiniërend stuk dat ingaat op de manier waarop Fortuyn met de politiek speelde en een korte analyse van zijn politieke standpunten. Fortuyn wordt in dit artikel omschreven als een soort held. De hoofdvraag van dit artikel gaat in op hoe Nederland nu verder moet zonder 'Pim'. De titel van het artikel geeft al duidelijk aan welke kant dit artikel opgaat. Er lijkt in dit artikel een soort verering plaats te vinden.
Context	Het artikel gaat in op de politieke figuur Fortuyn en zijn standpunten.
Duiding	Het artikel heeft een duidelijke emotionele toon. Er wordt veel over emoties gesproken. Fortuyn wordt hier geportretteerd naar aanleiding van zijn politieke denkbeelden en ideeën. Emoties spelen nog steeds een rol en ook worden gevoelens van onmacht en woede geprojecteerd op de omgeving. Er wordt in dit artikel wel nagedacht over hoe nu verder te gaan maar dit uit zich nog niet direct in een herdefiniëring naar de samenleving.
Fase van rouw	Fase 2 en 3.

66. Datum: 11-5-2002

Plaats: Zaterdag

Kop: Vorige politieke moord was 330 jaar geleden

Samenvatting: De Nederlandse geschiedenis heeft nog niet echt veel politieke moorden beleefd.

Interpretatie	Artikel dat ingaat op de vaderlandse geschiedenis.
Context	Historische vergelijking.
Duiding	De moord op Fortuyn wordt in een bepaalde context geplaatst om deze dan uiteindelijk beter te kunnen begrijpen. Het betreft hier dus de fase van onderhandelen en marchanderen waardoor op een bepaalde manier een evenwicht kan worden gevonden.
Fase van rouw	Fase 3

67. Datum: 13-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: We moeten af van haat in de politiek

Samenvatting: Wiegel roept op tot verdraagzaamheid en respect. Nederland moet af van haat in de politiek.

Interpretatie	VVD-erlid Hans Wiegel doet enkele uitspraken over de moord op Fortuyn.
Context	De context van deze oproepen zijn niet geheel duidelijk. Het is uiteraard goed als een politicus uitspraken doet over een heftige gebeurtenis als deze, maar het betreft hier wel een oud politicus. Het zou kunnen dat hij deze situatie gebruikt om in een positiever daglicht te komen te staan en misschien wel om zich weer terug te vechten en een plaats te verwerven binnen de Nederlandse politiek.
Duiding	Verwijzingen naar de toekomst. Ook al zit Nederland nu tijdelijk nog in een depressie er moet worden gewerkt aan een betere samenleving en een betere politiek om de continuïteit van het land te waarborgen en op die manier de samenleving te herdefiniëren.
Fase van rouw	Fase 4

68. Datum: 13-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Volkert van der G. Blijft zwijgen

Samenvatting: Behalve het noemen van zijn naam heeft de verdachte de afgelopen dagen geen enkele verklaring afgelegd. Hiermee zou Van der G bewijzen dat hij een volleerde terrorist is.

Interpretatie	Kort artikel over het feit dat Van der G tot nu toe nog steeds geen verklaring zou hebben afgelegd. Het artikel is zeer subjectief en het gebruik van taal is bijna journalistiek onwaardig.
Context	Het artikel weidt uit over de positie van van der G. en geeft op die manier informatie over de vermoedelijke moordenaar van Fortuyn.
Duiding	De duiding van het artikel is zeer agressief en subjectief. Gevoelens van emotie en woede worden op de verdachte gebotvierd. Het narratief heeft een zeer bepalende duiding. Er wordt wel een soort balans opgemaakt, ook worden er in het artikel bepaalde doelen gesteld. Dit stellen van doelen heeft als uitgangspunt de pijn en het verdriet tijdelijk op te delen, zodat deze als beheersbare onderdelen gaan fungeren. Er vindt in dit artikel geen herdefiniëring van de samenleving plaats. Gevoelens zijn nog steeds zeer prominent aanwezig, emoties zijn nog niet verminderd richting een 'gecontroleerde' depressie.
Fase van rouw	Fase 2 en 3

69. Datum: 13-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Politici willen beeld Fortuyn corrigeren

Samenvatting: politici zetten zich in om het beeld dat van Fortuyn in de buitenlandse pers is ontstaan te corrigeren.

Interpretatie	Dit artikel inventariseert de houding van verschillende Europese landen. Dit artikel gaat in op de verschillende landen en hun standpunten omtrent dit onderwerp.
Context	Het artikel inventariseert en speculeert. In het achterhoofd moet worden gehouden dat dit artikel niet op de Nederlandse houding slaat maar op hoe andere landen over de situatie denken. Dit artikel moet dus worden opgevat in een bredere context. Nederlandse politici proberen nu het beeld dat in het buitenland is ontstaan ten aanzien van Fortuyn te nuanceren en soms geheel te veranderen.
Duiding	Het artikel gaat in op de verschillende zienswijzen die het buitenland er op nahoudt ten aanzien van de persoon en de politicus Fortuyn. Het buitenland is geschokt maar in mindere mate dan de reacties in Nederland. Verschillende andere landen beginnen al wel met een soort van herdefiniëring van de Nederlandse situatie.
Fase van rouw	Fase 4

70. Datum: 13-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Huis Van der G. Continu bewaakt

Samenvatting: De huurwoning van van der G. wordt continu bewaakt, om mogelijke aanslagen van Fortuyn sympathisanten te voorkomen.

Interpretatie	Kort artikel dat ingaat op mogelijke aanslagen naar aanleiding van de moord op Fortuyn.
Context	Achtergrondartikel dat ingaat op een van de mogelijke effecten.
Duiding	Emotionele duiding. Er wordt vanuit gegaan dat mensen in een vlaag van woede en emotie gewelddadige acties kunnen ondernemen. Deze acties zijn in dit specifieke geval niet willekeurig maar gericht tegen de verdachte in de moordzaak.
Fase van rouw	Fase 2

71. Datum: 13-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Keuze politiek leider LPF na verkiezingen.

Samenvatting: De top van de LPF heeft Peter Langendam benoemd tot partijvoorzitter, hij volgt in deze functie Fortuyn op.

Interpretatie	Kort bericht over de veranderingen binnen de LPF
Context	Achtergrond artikel over de veranderingen die optreden binnen de partij van Fortuyn.
Duiding	Het artikel spreekt nog steeds van een verwarring en een vermoeidheid waarbinnen het voeren van discussies niet tot zijn recht komt. Er is in dit artikel geen sprake van heftige emoties. Depressie is wel te onderkennen. Verder richt de partij zich op een herdefiniëring binnen de samenleving. Deze is echter niet geheel ingezet, er wordt in dit stadium nog onderhandeld over de manier waarop deze precies moet plaatsvinden.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

72. Datum: 13-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Uitvaart trekt 1,5 miljoen kijkers

Samenvatting: 1,5 miljoen mensen hebben de uitvaart van Pim Fortuyn via de televisie gevolgd

Interpretatie	Korte mededeling
Context	Moord op Fortuyn en de manier waarop mensen hem de laatste eer bewijzen.
Duiding	Emotionele duiding; veel mensen tonen emoties. In het verwerkingsproces is het wel belangrijk om aan een ritueel als dit mee te doen, er is dan sprake van een soort van 'geregisseerd' afscheid. Mensen hebben de dood van Fortuyn nog niet geheel geaccepteerd. Velen zitten nog in een depressie die bij ieder anders wordt beleefd. Er is wel een duidelijke verwijzing naar een heroriëntatie binnen de samenleving. Veel reacties wijzen erop dat mensen dit niet meer mee willen maken binnen de Nederlandse samenleving
Fase van rouw	Fase 4

73. Datum: 13-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Graf van Fortuyn bedevaartsoord

Samenvatting: Het graf van Fortuyn is een bedevaartsoord geworden. Tienduizenden mensen uit binnen en buitenland bezochten de afgelopen dagen de begraafplaats Westerveld in Driehuis waar Fortuyn begraven ligt.

Interpretatie	Samenvatting van de chaos om en nabij het dorpje Driehuis wat deze dagen overspoeld werd met mensen die Fortuyn de laatste eer willen bewijzen.
---------------	---

Context	Artikel is opgebouwd uit een aantal interviews en heeft zeer emotionele connotaties. Ook uitspraken van kinderen zijn hierin opgenomen waardoor het geheel iets onschuldigs krijgt.
Duiding	Zeer emotionele duidingen met sterke verwijzingen naar de toekomst. Gevoelens van woede en onmacht zijn gecontroleerd men is bezig met een herdefiniëring van de gebeurtenissen voor zichzelf en voor de samenleving. Er wordt in dit artikel een aantal keer verwezen naar de toekomst zowel sociaal als politiek.
Fase van rouw	Fase 4

74. Datum: 14-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Volkert is bekende van Taartensmijters

Samenvatting: er komen steeds meer aanwijzingen die duiden op een verband tussen de taartensmijters die Fortuyn in het verleden hebben bekogeld en de verdachte van de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht dat suggereert dat er banden zijn tussen de diverse personen.
Context	Achtergrondartikel over de vermoedelijke dader van de moordaanslag op Fortuyn.
Duiding	Geen emotionele duiding. Deel van het onderzoek. De samenleving wil wel meer inzicht krijgen in de diverse groeperingen zodat er in de politiek en in de toekomst rekening met hen kan worden gehouden en dat zij op een bepaalde manier binnen de samenleving onder controle kunnen worden gehouden. In dit artikel is geen beschrijving van een depressie.
Fase van rouw	Fase 4

75. Datum: 14-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: LPF groeit ondanks dood van Fortuyn

Samenvatting: De opiniepeilingen duiden aan dat de LPF vóór groeit ook na de dood van Fortuyn.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht
Context	De LPF na de moord op Fortuyn
Duiding	Geen emotie in te onderkennen
Fase van rouw	nvt

76. Datum: 14-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: LPF-voorman blijft erbij: Politici medeschuldig.

Samenvatting: Premier Kok en de politieke leiders van de verschillende partijen hebben woedend gereageerd op de beschuldiging dat zij mede verantwoordelijk zouden zijn aan de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat ingaat op de emoties die zijn ontstaan na het uittreden van een aantal beschuldigen. De titel van het artikel is een samenvatting van de uitspraken die LPF-voorman Langendam heeft geuit.
Context	Het artikel geeft de achterliggende politieke situatie weer, waarbinnen deze situatie zich afspeelt.
Duiding	Emotionele duiding waarin wordt verwezen naar de schuldvraag. Emoties worden omgezet in woede in een soort van klopjacht naar de 'schuldige'. Er is niet echt meer sprake van een ongecontroleerd gevoel. Men is op zoek naar een hertstabilisatie waarin voorzichtig vooruit kan worden gekeken naar de toekomst. Ondertussen wordt hier over onderhandeld en wordt geprobeerd om door marchanderen een stabiel evenwicht te creëren.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

77. Datum: 14-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Laat de mensen hun eigen keuze maken.

Samenvatting: Aan de vooravond van de verkiezingen doet de oudste broer van Fortuyn nog eenmaal een oproep aan de Nederlandse bevolking om de waardigheid te behouden. Ook spreekt hij zijn trots uit over de manier waarop het Nederlandse volk de laatste eer heeft bewezen aan zijn vermoorde broer

Interpretatie	Het artikel roept op om de waardigheid te bewaren, dit geldt in dit artikel zowel voor de politieke als voor de sociale context. Ook de kop van dit artikel spreekt deze wens uit.
Context	Het artikel is een achtergrondartikel waarop de lezer op een persoonlijke manier overtuigd wordt om te gaan stemmen en dit ook waardig te doen. Dit artikel gaat verder in op het persoonlijke leven van de broer van Fortuyn en zijn vrouw. Zij hebben besloten om uit de media te treden omdat zij de behoeften hebben om na alle publieke rouw nu ook met hun eigen persoonlijke rouw bezig te zijn.

Duiding	Het artikel gaat in op de verschillen tussen publieke- en privé rouw. Het artikel bevestigt dat door alle publieke rouw het echtpaar nog niet aan de privé-rouw zou zijn toegekomen. Terwijl de samenleving min of meer richting de acceptatie en aanvaarding toewerkt, geldt dit dus privé nog niet. Wel is er een duidelijke wens in dit artikel aanwezig om door te gaan en dat ondanks de depressie waarin iedereen nog verkeerd, rekening dient te worden gehouden met de samenleving omdat dit het belangrijkste is.
Fase van rouw	Fase 4

78. Datum: 14-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Aangifte Spong tegen politici en kranten

Samenvatting: Fortuyns advocaten hebben aangiften gedaan tegen diverse personen met als aanklacht 'haatzaaien'.

Interpretatie	Het artikel gaat in op een aantal beschuldigingen, die richting de gevestigde politiek zijn geuit.
Context	De context van dit artikel ligt in het nog steeds bestaande gevoel van immense woede
Duiding	Het artikel heeft een zeer emotionele toon en duiding. Er wordt nog steeds geprobeerd om woede te projecteren. Deze woede is nog steeds niet onder controle.
Fase van rouw	Fase 2

79. Datum: 14-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Minder politiek meer resultaten

Samenvatting: Sfeerverslag van een huiselijk tafereeltje terwijl Pronk rustig de verkiezingsuitslag afwacht.

Interpretatie	Interview met VVD-leider waarin hij na de dood van Fortuyn probeert om zijn kant van het verhaal te laten zien. De titel van dit artikel geeft de strekking van deze politieke campagne weer. De media worden hier gebruikt om een politieke visie te weerspiegelen.
Context	Dit interview is een reactie op alle tumult rondom de dood van Fortuyn en de politieke aspiraties van Pronk. Hij gebruikt hier de media om zijn standpunten uiteen te zetten
Duiding	Grote mate van acceptatie en de wil om de samenleving te veranderen. Deze wil wordt door de hoofdpersoon voor persoonlijk doeleinde gebruikt. Er is hier geen sprake van een depressie.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

80. Datum: 14-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Respect voorkomt splitsing van land

Samenvatting: De enorme emotionele reacties op de dood van Fortuyn hebben iets on-Nederlands.

Interpretatie	Vergelijking van de Nederlandse politiek en de moord op een politicus ten opzichte van andere landen. Om zo tot een vergelijking te komen en een dieper inzicht te bieden. Het artikel is een column waarin de auteur een vergelijking trekt tussen noord en Zuid-Europese landen. De titel roept op om vooral respect naar elkaar te tonen.
Context	Het artikel moet worden gelezen in de context van de verkiezingen en de nasleep van het tumult die zich afspeelt in politiek Nederland. De auteur uit veel kritiek op de politieke beslommeringen en is duidelijk tegen paars.
Duiding	Er wordt in dit artikel niet over rouw gesproken, wel gaat het artikel in op wat voor effect emoties kunnen hebben op de politiek en op de samenleving. Het artikel ziet Fortuyn als een katalysator. Door deze vergelijking wordt er gezocht naar een herdefiniëring binnen de Nederlandse samenleving. Het algehele gevoel wat er uit dit artikel spreekt is die van een depressie. Er is nog steeds geen sprake van een algehele acceptatie of aanvaarding.
Fase van rouw	Fase 4

81. Datum: 15-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Dag van de waarheid, massale opkomst verwacht

Samenvatting: de verkiezingen worden gezien als de onvoorspelbaarste ooit De verkiezingen worden overschaduwd door de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Verslag van de manier waarop er naar de verkiezingen wordt toegeleefd. Het artikel is vrij neutraal.
Context	Het artikel gaat vooral in op de bijzondere factor binnen deze verkiezingen; de moord op Fortuyn. Er wordt nog wel enkele malen naar de moord op Fortuyn verwezen, dit slechts in het licht van de verkiezingen.
Duiding	Het artikel geeft een hoge mate van acceptatie en aanvaarding weer. De politiek en dus de samenleving moeten door. Ondanks dat er nog steeds sprake is van hevige emoties

	onder de bevolking. Deze emoties zijn gecontroleerd en verwijzen naar een bewuste en gewilde verandering in de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

82. Datum: 15-5-2002

Plaats: Binnenland,

Kop: Politici: houdt het hoofd koel in het stemhokje

Samenvatting: Prominente politici roepen op om het hoofd koel te houden en het 'gezonde verstand te gebruiken' bij het uitbrengen van een stem.

Interpretatie	Oproep aan de samenleving, Kok geeft een duidelijke mening.
Context	Achtergrondartikel dat ingaat op de verkiezingsstrijd.
Duiding	Er wordt opgeroepen om in het achterhoofd te houden dat de LPF niet de belichaming is van een persoon.(Fortuyn). Stemmen zou dus niet uit emotie moeten gebeuren. Mensen moeten zich niet door emotie laten leiden ook al hebben ze nog wel sterke gevoelens van rouw. Hier wordt een duidelijke uitspraak gedaan richting het verwerkingsproces. De samenleving moet de emoties bewust onder bedwang hebben. Alleen acceptatie en aanvaarding kan leiden tot een heroriëntatie binnen de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4 en 5.

83. Datum: 15-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Fusieplan 'leefbaar' met lijst 'Fortuyn'

Samenvatting: De nieuwe kamerleden van Leefbaar Nederland denken er sterk over om zich aan te sluiten bij de fractie van de LPF.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht over een mogelijke aansluiting. Korte interviews waarin een aantal verklaringen worden afgelegd. Het artikel maakt een vrij neutrale indruk.
Context	Na de Moord op Fortuyn komt de LPF tot de conclusie dat er niet echt veel politieke hoogvliegers in de partij zitten. Dit artikel gaat op deze situatie in en beschrijft ook de emotionele kant van deze ontwikkeling. Waar het hier om gaat is of 'Pim' dit wel gewild zou hebben.
Duiding	Het artikel heeft een emotionele duiding en die ligt in de vraag of 'Pim' dit wel gewild zou hebben. Het lijkt erop dat zijn dood is geaccepteerd en aanvaard. Nog steeds spelen er echter gevoelens van onrust als er iets moet worden besloten dat buiten het gedachtegoed van 'Pim' zou kunnen vallen.
Fase van rouw	Fase 5

84. Datum: 15-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Langendam legt zijn functie neer

Samenvatting: Langendam legt zijn functie neer na de beschuldiging die hij uitte naar linkse politici over 'haatzaaien'.

Interpretatie	Kort bericht waarin Langendam zijn excuses aanbiedt en meedeelt dat hij uit de LPF stapt.
Context	Uit belang voor de LPF ziet Langendam zich genoodzaakt om uit de Kamer te stappen. Het artikel is kort en bondig en bevat feitelijke informatie. Verder zitten er korte fragmenten van het interview in verwerkt waarin Langendam zijn keuze toelicht.
Duiding	De dood van Fortuyn lijkt te zijn geaccepteerd en aanvaard. Wat er nu nog rest is de partij en die moet niet in een kwaad daglicht komen te staan, dit zou Fortuyn niet hebben gewild en ligt ook niet in het verlengde van zijn gedachtegoed.
Fase van rouw	Fase 5

85. Datum: 15-5-2002

Plaats: wat u zegt

Kop: "Hopelijk respecteren wij elkaars keuze van vandaag

Samenvatting: ingezonden brieven van lezers.

Interpretatie	Selectie van een aantal ingezonden brieven. Het betreft hier de mening van Telegraaf lezers die dat door middel van een ingezonden brief willen delen.
Context	De brieven zijn allemaal geschreven in de context van de op handen zijnde verkiezingen. Uiteraard wordt er ook naar Fortuyn gerefereerd omdat hij nu eenmaal een onmisbare rol in deze verkiezingen heeft.
Duiding	Alle ingezonden brieven hebben dezelfde ondertoon en allemaal verwijzen ze naar het feit dat wat er ook is gebeurd we in ons achterhoofd dienen te houden dat respect voor elkaar het belangrijkste is. Met deze verwijzing naar respect wordt geduimd dat dit tevens respect voor de samenleving inhoudt. De moord op Fortuyn is min of meer geaccepteerd nu moet er een duidelijke herdefinitie binnen de samenleving optreden.

	Hier wordt voor het eerst gesproken over een fase die niet in het analysemodel is opgenomen. Een fase die voorbij gaat aan de fase van depressie en heroriëntatie. Deze ingezonden brieven duiden naar een fase van een herinnering.
Fase van rouw	Fase 5

86. Datum: 15-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Raadstoel Fortuyn blijft leeg

Samenvatting: De stoel van Pim Fortuyn in de Rotterdamse gemeenteraadzaal blijft leeg als een soort van eerbetoon.

Interpretatie	Samenvatting van hoe het binnen de LPF in Rotterdam aan toe gaat.
Context	Het artikel schept een bredere context door in te gaan op de situatie in Rotterdam. Fortuyn werd daar nog meer op handen gedragen in vergelijking met de rest van Nederland.
Duiding	Het artikel heeft een emotionele en tevens een zeer duidelijke duiding. Met het leeg houden van de stoel wordt een gebaar gemaakt. Dit gebaar is in het teken van respect en van herdenken. Hierin spreekt een soort van aanvaarding en acceptatie uit.
Fase van rouw	Fase 5

87. Datum: 15-5-2002

Plaats: Buitenland

Kop: Lessen uit politieke moorden (Hans Kuitert)

Samenvatting: Vergelijking tussen de emoties die uitbraken na de moord op Fortuyn en de situatie zoals deze in Israël, vijf jaar geleden door de moord op Yitzak Rabin.

Interpretatie	Vergelijkende column waarin de ernst van de Nederlandse situatie wordt afgezet tegen de situatie in Israël.
Context	Het artikel probeert een breder kader te scheppen om de gebeurtenissen in te plaatsen.
Duiding	Emotionele duiding. De dood van Fortuyn wordt aanvaard en door dit artikel ietwat gerelativeerd ten opzichte van de rest van de wereld. Dit artikel gaat door op de situatie die zich na dit proces van aanvaarding aan het afspelen is en waarschuwt voor situaties zoals die nu te onderkennen zijn in het huidige Israël. Dit artikel geeft een blik op de toekomst en waarschuwt voor een accumulatie van woede en verdriet die zich uit in geweld. Dit artikel gaat dus ook een stap verder dan de fases die voor dit onderzoek worden gebruikt.
Fase van rouw	Fase 5

88. Datum: 16-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Aardverschuiving, lijst Pim Fortuyn 26 zetels

Samenvatting: De lijst Pim Fortuyn heeft voor een politieke aardverschuiving gezorgd door uit het niets met een gigantisch aantal zetels inde kamer door te dringen.

Interpretatie	Verslag van de verkiezingsuitslag
Context	Het verslag heeft een zeer subjectieve ondertoon. Stellingen worden als feiten geponeerd zonder hoor en wederhoor.
Duiding	Emotionele duiding het artikel verklaard dat Nederland massaal uit woede heeft gestemd. acceptatie en aanvaarding over de dood van Fortuyn waren als wel opgetreden. Maar men wilde toch iets veranderen aan de samenleving.
Fase van rouw	Fase 4 en 5

89. Datum: 16-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Taartgooier al eerder actief bij minister Zalm

Samenvatting: Een van de opgepakte taartgooiers die Fortuyn hebben belaagd is wel degelijk een bekende van justitie.

Interpretatie	Verslag van de eerdere acties van de man die ook een taart naar Fortuyn had gegooid. Kort nieuwsbericht.
Context	Het artikel gaat in op een van de bijzaken en heeft niet echt te maken met de moord op Fortuyn.
Duiding	Geen
Fase van rouw	nvt

90. Datum: 16-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Bijzaak (Rob Hoogland)

Samenvatting: kritisch artikel dat ingaat op het onderscheiden van hoofd en bijzaken.

Interpretatie	Humoristische satirische column, waarin de auteur duidelijk probeert te maken wat nu
---------------	--

	daadwerkelijk hoofd en wat bijzaken zijn.
Context	Artikel geschreven in de context van de verkiezingen en de manier waarop de politiek kleine dingen zo enorm kan opblazen tot enorme rampen.
Duiding	De duiding van het artikel geeft weer dat er sprake is van een mate van acceptatie en aanvaarding. Daarom kan dit artikel zich op een iets luchtiger onderwerp richten. Toch is ook in deze column duidelijk zichtbaar dat er word uitgekeken naar een herdefinitie van de samenleving
Fase van rouw	Fase 4 en 5

91. Datum: 16-5-2002

Plaats: wat u zegt

Kop: "Politieke campagne was voorbeeld van verloedering"

Samenvatting: Ingezonden brieven die ingaan op de verkiezingen en op Fortuyn.

Interpretatie	Selectie van een aantal ingezonden brieven. Het betreft hier de mening de zienswijze van Telegraaf lezers die dat doormiddel van een ingezonden brief willen delen.
Context	De brieven zijn allemaal geschreven naar aanleiding van de uitslag van de verkiezingen. De uitslag wordt min of meer opgedragen aan Fortuyn. Opvallend aan de brieven is dat zij alle pro Fortuyn lijken. De selectie lijkt op die manier subjectief.
Duiding	De moord op Fortuyn is geaccepteerd nu moet er een duidelijke herdefinitie binnen de samenleving optreden. Verder hebben de artikelen allemaal een bepaalde toekomstvisie. Deze ingezonden brieven duiden naar een wil om Fortuyn goed te herinneren. Het verlangen naar een herinnering drukt uit dat men een bepaalde fase wil afsluiten en door wil gaan.
Fase van rouw	Fase 5

92. Datum: 16-5-2002

Plaats: Verkiezingen

Kop: Lijst Pim Fortuyn de grootste in de randstad

Samenvatting: de LPF heeft enorm toegeslagen in de grote steden in de randstad, waar de partij in veel gevallen verreweg als grootste uit de bus kwam.

Interpretatie	Achtergrondartikel dat ingaat op de achtergronden van de verkiezingen.
Context	Artikel probeert een verklaring te geven voor het feit dat er in de grote steden zo massaal op Fortuyn is gestemd.
Duiding	Het artikel gaat in op de emotie die volgens het artikel vorige week nog alom aanwezig waren. Het artikel gaat er dus vanuit dat deze emoties deze week minder zouden zijn geweest. Het artikel heeft een duidelijke noot van aanvaarding en acceptatie. Natuurlijk is het verschrikkelijk wat er gebeurd is maar dat neemt niet weg dat de samenleving gewoon door moet gaan.
Fase van rouw	Fase 5

93. Datum: 16-5-2002

Plaats: Verkiezingen

Kop: Verkiezingsuitslag ook hot item in buitenland

Samenvatting: De Nederlandse verkiezingen zijn wereldnieuws. Honderden journalisten uit het buitenland verzamelden zich op het Binnenhof.

Interpretatie	Sfeerverslag. Het artikel moet worden gelezen als een uitweiding over de buitenlandse journalisten en hoe zij tegen deze situatie aankijken.
Context	De journalisten worden gevraagd om een korte interpretatie te geven van de manier waarop er in hun land tegen de politieke situatie in Nederland wordt aangekeken.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding van zijn dood. Er worden vergelijkingen getrokken met andere politici. Hier wordt geen rekening gehouden met het overlijden van Fortuyn, hij wordt kritisch beoordeeld op zowel zijn persoon als op zijn politieke aspiraties.
Fase van rouw	Fase 5

94. Datum: 17-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Herben leider LPF

Samenvatting: De 49 jarige Mat Herben is tot fractievoorzitter van de LPF benoemd.

Interpretatie	Kort verslag van de chaotische tijd waarin de LPF verkeert.
Context	De verkiezingen en de moord op Fortuyn.
Duiding	Er wordt niet meer echt stil gestaan bij de vermoorde leider. Er wordt slechts aangeduid dat het een hectische tijd betrof en dat het hectisch is geweest voor de partij. Grote mate van acceptatie en aanvaarding.
Fase van rouw	Fase 5

95. Datum: 17-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Ruk (Rob Hoogland)

Samenvatting: Hoe zijn de verhoudingen tussen 'links' en 'rechts' in de politiek.

Interpretatie	Kritische column over de politieke situatie in Nederland.
Context	Het artikel gaat in op het verschil tussen de rechtse en de linkse politiek en hoe deze zich tot elkaar verhouden tot de moord op Fortuyn. De auteur stelt in dit artikel een aantal kritische vragen en wil op die manier dat het de lezer aan het denken zet.
Duiding	Het artikel duidt er op dat er sprake is van acceptatie en aanvaarding rond de dood van Fortuyn. Er wordt even aan hem herinnert, er wordt verder niet ingegaan.
Fase van rouw	Fase 5

96. Datum: 17-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Vreugde en verdriet op het Binnenhof

Samenvatting: De politieke situatie heeft geleid tot een enorme aardverschuiving binnen het kamergebouw.

Interpretatie	Sfeerverslag van de gebeurtenissen die zich in de Tweede Kamer afspelen nu de uitslag van de verkiezingen een feit is.
Context	Sfeerverslag met enkele korte interviews. Het artikel is zeer subjectief en het heeft een hoog roddelgehalte.
Duiding	Geen emoties te onderkennen die duiden naar Fortuyn. Zijn dood is in dit artikel geaccepteerd en aanvaard. Er wordt niet meer naar verwezen.
Fase van rouw	Fase 5

97. Datum: 17-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: 'de braafjes missen Pim'

Samenvatting: Interview met de butler van Fortuyn.

Interpretatie	Het betreft hier een interview met een persoon die zeer nader tot Fortuyn stond. De titel van het artikel is een uitspraak van de butler over de hondjes van Fortuyn. De titel geeft ook aan wat voor soort artikel/interview er hier verwacht kan worden.
Context	Het artikel gaat in op de emoties van de butler en heeft een hoog roddelgehalte. Het lijkt haast wel alsof het artikel teert op emoties.
Duiding	Het artikel geeft aan dat de dood van Fortuyn in de privé-sfeer nog niet geheel is geaccepteerd, maar dat het leven nu eenmaal verder gaat. Privé-emoties voor zoverre daar sprake van kan zijn, zouden niet moeten gelden voor de gehele samenleving. De samenleving moet de moord op Fortuyn al hebben geaccepteerd en aanvaard. Met hem in het achterhoofd moet er verder worden gekeken naar de toekomst
Fase van rouw	Fase 5

98. Datum: 17-5-2002

Plaats: Wat u zegt

Kop: Kiezer was zo verstandig om Paars weg te stemmen

Samenvatting: Ingezonden brieven.

Interpretatie	Selectie van een aantal ingezonden brieven.
Context	De ingezonden brieven gaan allen in op de uitslag van de verkiezingen.
Duiding	De moord op Fortuyn is geaccepteerd, hoewel er wel een duidelijke politieke connotatie wordt gegeven dat zoiets als dit niet meer mag plaatsvinden nu moet er een duidelijk herdefinitie binnen de samenleving optreden. De politiek moet hier verbetering in brengen.
Fase van rouw	Fase 5

99. Datum: 17-5-2002

Plaats: Privé

Kop: "Ik zing voor Pims standbeeld"

Samenvatting: Connie Breukhoven kan het nog steeds niet geloven dat haar vriend er niet meer is. Ze neemt uit eerbetoon een nummer op.

Interpretatie	Achtergrondartikel en interview.
Context	Het artikel heeft weinig nieuwswaarde en gaat direct in op de gevoelens van Connie Breukhoven
Duiding	Zeer emotionele duiding. Zij neemt het nummer op omdat zij op die manier het verdriet beter kan verwerken. De dood van Fortuyn wordt geaccepteerd en is aanvaard. Op deze manier wordt er nog een laatste eerbetoon geschonken. Het artikel gaat verder niet in op de samenleving of de politiek.
Fase van rouw	Fase 5

100. Datum: 18-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Pims bloemen uitgestrooid

Samenvatting: De vele honderden bloemen die ter nagedachtenis aan Pim op verschillende plaatsen in het land zijn gelegd worden uitgestrooid in de Maas.

Interpretatie	Verslag van het uitstrooien van de bloemen. Interpretatie is emotioneel en zeer gedetailleerd.
Context	Het artikel omschrijft de context waarop er op verschillende manieren een laatste groet wordt gebracht aan Fortuyn.
Duiding	Emotionele duiding. Het is wel duidelijk dat de dood van Fortuyn geaccepteerd en aanvaard is. Het uitstrooien van de bloemen symboliseert het afsluiten van het rouwen. Het kan gezien worden als een laatste groet en een laatste teken aan de overledene.
Fase van rouw	Fase 5

101 Datum: 18-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Vrouw 'herkent' Volkert van der G. op plek misdrijf uit '96

Samenvatting: de politie gaat een onderzoek instellen naar een eerdere moord. Een vrouw heeft verklaard dat zij in Van der G. veel gelijkenissen ziet met een man die ze een aantal jaren geleden na de moord zou hebben gezien.

Interpretatie	Nieuwsbericht over een eerdere moord waar Van der G. ook verdacht van wordt.
Context	Gaat niet over de moord op Fortuyn. Er wordt hier gefocust op de verdachte.
Duiding	Geen bepaalde duiding of toon in het artikel. De feiten worden snel en emotioneel opgesomd. Er lijkt sprake te zijn van een berusting in de zaak. En de aandacht lijkt te zijn verschoven.
Fase van rouw	Fase 5

102. Datum: 18-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Taartgooiers vrijgelaten

Samenvatting: De drie taartgooiers die eerder dit jaar een taart naar Fortuyn gooiden zijn vrijgelaten..

Interpretatie	Kort bericht dat ingaat op de verdachte in de zaak van de moord op Fortuyn.
Context	Moord op Fortuyn en de heksenjacht die geopend lijkt te zijn tegen allerlei links radicalen.
Duiding	Geen duiding geen specifieke toon. Acceptatie en aanvaarding. Er wordt niet meer over de dood van Fortuyn gesproken zij wordt als situatie aanvaard.
Fase van rouw	Fase 5

103. Datum: 18-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Gruwelijke Foto's (B. Smallhout)

Samenvatting: Direct na de moord op Fortuyn hebben verscheidene kranten de gruwelijke foto gepubliceerd. Het is niet de eerste keer dat de media gevangen komen te zitten tussen ethiek en journalistiek.

Interpretatie	Satirische kritische column.
Context	De column is geschreven naar aanleiding van de beschuldigingen die er zijn geuit tegen vele journalisten en dat zij door het scheppen van een politiek, sociaal journalistiek klimaat zouden hebben bijgedragen aan de moord op Fortuyn. Het artikel doet dit aan de hand van de eeuwige vraag die er bestaat tussen journalistiek en ethiek.
Duiding	Er wordt kritiek geuit op de manier waarop journalistiek in onze maatschappij bedreven wordt. Er is hier nog sprake van een woede- gevoel, maar wel een die redelijk in de hand wordt gehouden door te onderhandelen en te marchanderen. De oproep om iets aan de journalistiek te veranderen is er een die kan worden gezien als een verandering ten opzichte van de maatschappij.
Fase van rouw	Fase 3 en 4

104. Datum: 18-5-2002

Plaats: Zaterdag

Kop: 'Pim begraven in zijn presidentspak'

Samenvatting: Interview met Oger Lusink, kleermaker van Fortuyn.

Interpretatie	Emotioneel interview met de 'kleermaker' van Fortuyn. Het artikel gaat in eerste instantie grotendeels over 'Oger' en het bedrijf zelf, later komt Fortuyn ter sprake. Het artikel kan worden geïnterpreteerd als een achtergrondartikel dat dieper ingaat op de mens Fortuyn.
Context	Het artikel gaat niet meer over de dood van Fortuyn maar probeert hem in een menselijk daglicht te plaatsen in plaats van in een politiek daglicht.
Duiding	Emotionele duiding en in heel het interview klinkt respect voor Fortuyn. Zijn dood is

	geaccepteerd en aanvaard.
Fase van rouw	Fase 5

105. Datum: 18-5-2002

Plaats: Zaterdag

Kop: Angst voor meer ellende

Samenvatting: Samenvatting van de emoties onder de Nederlandse bevolking.

Interpretatie	Samenvatting van enkele burgers die in een interview worden gevraagd om een verslag te doen van verschillende emoties.
Context	Het artikel geeft het verhaal van de gewone burger weer.
Duiding	Emotionele duiding en een emotionele ondertoon. Nederlandse burgers zijn nog steeds verdwaasd. De samenvatting en een beschrijving van de emoties die deze mensen hebben gevoeld duidt aan dat er een eind komt aan de fases van nieuwe emoties. De samenvatting is op zichzelf al een soort afsluiting. Wel wordt er dood de burgers een toekomstvisie geponeerd. Deze valt niet binnen de vierde fase van heroriëntatie en een verandering in de maatschappij. Deze toekomstvisie gaat verder en uit zich in een angst voor de toekomst. Het zou hier dan een fase betreffen die voorbij gaat aan de fases die voor dit onderzoek worden gebruikt.
Fase van rouw	Fase 5

106. Datum: 18-5-2002

Plaats: Financiële Telegraaf

Kop: Het zakenkabinet van Pim Fortuyn

Samenvatting: De kiezers hebben deze verkiezingen genadeloos afgerekend met de bestaande politiek.

Interpretatie	Column waarin de politieke situatie in Nederland wordt geëvalueerd en besproken in het licht van de moord op Fortuyn en zijn LPF. De titel van het artikel geeft aan dat als Fortuyn nog geleefd zou hebben de Nederlandse politiek zich veel meer zou kenmerken door liberalisme.
Context	Het artikel geeft een terugblik op de afgelopen dagen, en dan vooral op de politieke aardverschuiving. Het artikel is zeer subjectief en populistisch geschreven.
Duiding	Emotioneel. Er wordt stilgestaan bij het feit dat het zo jammer is dat 'we' Fortuyn niet hebben kunnen meemaken op zijn hoogtepunt; minister-president. De dood van Fortuyn is wel geaccepteerd en aanvaard. Er komen in dit artikel geen emotionele terugblikken voor. De emotie wordt voornamelijk geput uit het verlies voor de toekomst.
Fase van rouw	Fase 5

107. Datum: 19-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Weekeinde (Rob Hoogland)

Samenvatting: De auteur heeft een nare bijmaak aan Pinksteren overgehouden sinds de moord op Fortuyn.

Interpretatie	Kritisch artikel over de manier waarop er in Nederland wordt gerouwd
Context	Het artikel is een persoonlijke column. De auteur spreidt hier duidelijk zijn eigen visie ten toon en staat stil bij het herdenken en het tonen van rouw. Het artikel is zeer populistisch geschreven.
Duiding	Het artikel heeft een emotionele duiding die zich ook uit in de manier waarop er voor bepaalde woorden is gekozen. Er is sprake van acceptatie en aanvaarding. Er wordt in dit artikel een kritische noot geplaatst bij de wijze waarop rouw wordt verwerkt. Ook al is er een algemene lijn in te onderkennen het blijft vaak toch een individueel proces.
Fase van rouw	Fase 5

108. Datum: 24-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Kamer herdenkt Fortuyn

Samenvatting: De eerste vergadering van de totaal vernieuwde Tweede Kamer begon met een herdenking voor Fortuyn.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht wat eigenlijk meer ingaat op de onwennigheid van de nieuwe leden van de Tweede Kamer dan over Fortuyn.
Context	Het artikel gaat kort in op de herdenking. Het artikel kan worden opgevat als een korte nagedachtenis om daarna verder te gaan met het hier en nu.
Duiding	Het artikel heeft geen duidelijke emotionele duiding. De herdenking wordt kort omschreven waarna de aandacht verschuift naar politieke zaken. Er is sprake van acceptatie en aanvaarding.
Fase van rouw	Fase 5

109. Datum: 24-5-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Stuurloos NOS Journaal zoekt sterke leiding

Samenvatting: Het artikel gaat in op het vertrek van Haasbroek. Reden hiervoor zou zijn geweest dat hij teveel op had met Fortuyn.

Interpretatie	Verslag van de situatie tussen Haasbroek en zijn NOS Journaal
Context	Artikel is een beschrijving van de gebeurtenissen die voorafgaande aan het vertrek van Haasbroek hebben plaatsgevonden.
Duiding	Het artikel beschrijft de emoties die Haasbroek zou hebben getoond. Deze hebben echter niets met de huidige situatie te maken. Het betreft hier een geschil op de werkvloer. Het artikel kenmerkt zich dus om juist niet in te gaan op de emoties rondom Fortuyn. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de dood van Fortuyn geaccepteerd en verwerkt is.
Fase van rouw	Fase 5

110. Datum: 24-5-2002

Plaats: Binnenland,

Kop: Testament van Fortuyn geopend

Samenvatting: Korte samenvatting van de gebeurtenissen betreffende het openen van het testament en nazorg aan de familie van Fortuyn.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht dat ingaat op enkele persoonlijke onderdelen die zich na het overlijden van een familielid afspelen.
Context	Het artikel heeft geen echte nieuwswaarde het nieuws is slechts, dat het testament is geopend en daar blijft het bij. Het artikel heeft een hoog roddelgehalte, er is erg veel ophef maar eigenlijk om niets.
Duiding	Emotionele duiding maar deze is zeer persoonlijk en betreft hier niet het gros van de samenleving. De dood van Fortuyn is voor de meeste mensen geaccepteerd en verwerkt. Voor de directe familie is dit natuurlijk een totaal ander verhaal.
Fase van rouw	Fase 5

111. Datum: 24-5-2002

Plaats: Privé

Kop: Gerard Joling zingt lied voor Pim nooit meer

Samenvatting: Er is commotie ontstaan over de single die Gerard Joling ter nagedachtenis aan Pim heeft opgenomen. Joling belooft om het bewuste nummer nooit meer te zingen.

Interpretatie	Achtergrond artikel en interview.
Context	Het artikel heeft weinig nieuwswaarde en gaat direct in op de gevoelens van Gerard Joling.
Duiding	Zeer emotionele duiding. Joling heeft het nog steeds moeilijk. Hij heeft de dood van Fortuyn wel geaccepteerd en aanvaard. Het nummer wat Joling op de begrafenis zong was slechts uit eerbetoon, verder geeft hij aan zelf dit nummer niet meer te willen zingen. De dood van Fortuyn wordt geaccepteerd en is aanvaard. Op deze manier wordt er nog een laatste eerbetoon geschonken. Het artikel gaat verder niet in op de samenleving of de politiek.
Fase van rouw	Fase 5

112. Datum: 28-5-2002

Plaats: Wat u zegt

Kop: Wachlijsten

Samenvatting: Ingezonden brieven

Interpretatie	Selectie van een aantal ingezonden brieven.
Context	De ingezonden brieven gaan in op verscheidene onderwerpen betreffende Fortuyn. Het opvallende is dat er voor het eerst ook weer brieven over andere onderwerpen worden gepubliceerd.
Duiding	De moord op Fortuyn is geaccepteerd, hoewel er wel een duidelijke politieke connotatie wordt gegeven, dat zoiets als dit niet meer mag plaatsvinden nu moet er een duidelijke herdefinitie binnen de samenleving optreden. De krant plaatst in deze katern ook weer brieven die niet over de moord op Fortuyn gaan. Dit geeft wederom aan dat de moord op Fortuyn niet meer een dergelijke hot news is.
Fase van rouw	Fase van rouw Fase 5

113. Datum: 28-5-2002

Plaats: Binnenland, 7

Kop: Pim Fortuyn laat alles na aan familie

Samenvatting: In het testament van Fortuyn worden geen specifieke personen gemeld die in aanmerking komen voor zijn erfenis. Dit betekent dat zijn familie als erfgenamen optreden.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht dat in gaat op enkele persoonlijke onderdelen die zich na het
---------------	--

	overlijden van een familielid afspelen.
Context	Het artikel heeft een hoog roddelgehalte, er is erg veel ophef. Er wordt in dit artikel sterk gespeculeerd over andere erfgenamen en waarom zij niet zouden hebben gekregen. Het artikel heeft een hoog roddelgehalte.
Duiding	Emotionele duiding maar deze is zeer persoonlijk, zoals het verhaal van de butler. Voor de buitenwereld heeft dit nieuws geen directe hoge emotionele waarde.
Fase van rouw	Fase 5

114. Datum: 29-5-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Eervol afscheid Pim In Rotterdamse lucht

Samenvatting: Het lichaam van Fortuyn zal op 20 juli worden herbegraven in Italië.

Interpretatie	Verklaring van de familie van Fortuyn over de herbegraving in Italië.
Context	Het artikel dient om de lezer te informeren wat er met het lichaam van Fortuyn zal gebeuren.
Duiding	Het artikel is kort en bondig en er kunnen geen emoties in de toon of in de duiding worden herkend. De broer van Fortuyn geeft een aantal korte statements waarin geen emoties te onderkennen zijn. In een aantal rituele handelingen zal nogmaals de laatste eer aan Fortuyn worden bewezen. Het artikel heeft een berustende ondertoon.
Fase van rouw	Fase 5

115. Datum: 1-6-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Pim-single dubieus in hitlijsten?

Samenvatting: Joling is boos dat zijn afscheidnummer voor Fortuyn commercieel wordt uitgebuit.

Interpretatie	Het artikel biedt een kijk op de commerciële muziekwereld en de manier waarop er zelfs aan de dood geld kan worden verdiend. Dat is de interpretatie die uit dit artikel blijkt.
Context	Artikel uit de woede die bij Joling zou zijn ontstaan. Het artikel heeft een hoog roddelgehalte. En is subjectief.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding. Het gaat hier niet echt meer over Fortuyn.
Fase van rouw	Fase 5

116. Datum: 1-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Familie Fortuyn vreest missers in moordonderzoek

Samenvatting: Familie van Fortuyn vreest dat er fouten gemaakt zullen worden in het onderzoek.

Interpretatie	Tussenstand in het onderzoek. Veel feiten maar ook duidelijke waarde oordelen. Het artikel heeft veel weg van een roman, of een slechte Duitse 'krimi'.
Context	Het artikel geeft een overzicht van de voortgang in het strafrechtelijk onderzoek. Het vat alle gebeurtenissen samen.
Duiding	Er worden in het artikel veel emotionele gebeurtenissen en momenten van rouw beschreven. In dit artikel zijn duidelijk de verschillende fase te onderkennen. Het lijkt alsof het artikel door middel van het geven van een samenvatting probeert het geheel af te sluiten. De directe omgeving heeft het nog steeds zeer moeilijk met de dood van Fortuyn. Voor de samenleving is dit minder. Zij hebben de dood van Fortuyn geaccepteerd zoals ook uit dit artikel blijkt.
Fase van rouw	Fase 5

117. Datum: 3-6-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Moordenaar van Fortuyn in peperdure cel

Samenvatting: Het ministerie van justitie moet noodgedwongen ruim 100.000 euro uitrekken om in de Amsterdamse Bijlmerbajes een speciale cel voor van der G. te bouwen.

Interpretatie	Het artikel gaat in op de onkosten die de Nederlandse staat moet maken om de verdachte van de moord op Fortuyn in de cel te zetten.
Context	Het artikel heeft een hoog roddelgehalte. En is subjectief. Het gaat hier allang niet meer over de moord op Fortuyn maar er wordt geconcentreerd op een van de bijzaken.
Duiding	Acceptatie en aanvaarding. Het gaat hier niet echt meer over Fortuyn. Er gaat meer aandacht uit naar gebeurtenissen in het verlengde van zijn dood.
Fase van rouw	Fase 5

118. Datum: 4-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Henk Westbroek over half jaar uit politiek

Samenvatting: Westbroek heeft definitief besloten om uit de Nederlandse politiek te stappen.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht dat ingaat op de beslissing van Westbroek. Hij nam deze beslissing al
---------------	--

	eerder.
Context	De beslissing staat in verband met de moord op Fortuyn. Westbroek voelt zich bedreigt door de moord op Fortuyn.
Duiding	Emotionele duiding. De dood van Fortuyn wordt wel geaccepteerd en aanvaard. De eerder genomen beslissing kan worden gezien als een puur emotionele reactie op de gebeurtenissen.
Fase van rouw	Fase 5

119. Datum: 5-6-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Proces Pim in augustus

Samenvatting: De zaak tegen de verdachte van de moord op Fortuyn is technisch rond. Het proces zal in augustus plaatsvinden.

Interpretatie	Tussenstand in het onderzoek. Veel feiten maar ook duidelijke waarde- oordelen. Het artikel gaat tevens in op de gevoelens van de familie van Fortuyn.
Context	Het artikel vat de gebeurtenissen samen. Die nu uiteindelijk gaan leiden tot een proces. De familie van Fortuyn heeft hier vrede mee en geeft zelf aan dat het vertrouwen heeft in het OM.
Duiding	Er worden in het artikel veel emotionele gebeurtenissen en momenten van rouw beschreven. In dit artikel zijn duidelijk de verschillende fasen te onderkennen. Het lijkt alsof het artikel door middel van het geven van een samenvatting probeert het geheel af te sluiten. Ook het proces kan worden opgevat als het laatste wat nog rest in deze gehele situatie.
Fase van rouw	Fase 5

120. Datum: 5-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Advocaten Fortuyn nu naar gerechtshof

Samenvatting: Het Rotterdamse OM gaat geen vervolgingen instellen tegen een aantal politici en journalisten die werden beschuldigd voor het aanzetten van haat of discriminatie.

Interpretatie	Dit artikel gaat niet-echt meer over Fortuyn maar stoelt wel op een van de thema's die nu meer besproken worden. De titel van het artikel geeft duidelijk aan wat er in het artikel ter discussie staat. Vrijheid van meningsuiting geldt voor iedereen..
Context	Het artikel kan worden omschreven als een kort nieuwsbericht waarin de vrijheid van meningsvorming centraal staat.
Duiding	De duiding van het artikel is neutraal en er is geen duidelijke emotionele ondertoon. Het artikel gaat in op de toekomst. Acceptatie en aanvaarding worden hier bijna als vanzelfsprekend opgevat.
Fase van rouw	Fase 5

121. Datum: 10-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Volkert van der G. praat honderduit met bewakers

Samenvatting: Van der G praat honderduit met zijn bewakers. Over een onderwerp blijft hij zwijgen.

Interpretatie	Korte interpretatie van de gesprekken die Van der G met bewakers voert.
Context	Het artikel heeft een hoog roddelgehalte en geeft weinig feitelijk nieuws. Het is zelfs de vraag of er van nieuws kan worden gesproken.
Duiding	Geen emotionele duiding. Het artikel wekt de indruk dat er maar geen berusting kan worden gevonden over dit onderwerp en dat er op allerlei mogelijke manieren wordt geprobeerd om de discussie gaande te houden. Hieruit blijkt dat het niet meer om emoties gaat. Hieruit kan worden geconcludeerd dat men de dood van Fortuyn heeft geaccepteerd en aanvaard. Het is geen nieuws meer om hierover te schrijven en daarom wordt het onderwerp verplaatst naar onderwerpen die de lezer misschien nog wel kan interesseren.
Fase van rouw	Fase 5

122. Datum: 12-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: LPF dreigt met aanval op minister De Vries

Samenvatting: De LPF wil een verklaring over de beveiliging van Fortuyn. De uitleg van de Minister is volgens de LPF tot nu toe onbevredigend.

Interpretatie	Kort artikel waarin de LPF aangeeft nog steeds te wachten op een afdoende verklaring.
Context	Het artikel heeft een hoog roddelgehalte en geeft weinig feitelijk nieuws. Het is zelfs de vraag of er van nieuws kan worden gesproken.

Duiding	Emotionele duiding maar wel een die verwijst naar zaken die eigenlijk al lang afgesloten hadden moeten zijn. Het betreft hier niet meer de dood van Fortuyn.
Fase van rouw	Fase5

123. Datum: 13-6-2002

Plaats: Binnenland

Kop: Twijfels over juiste beveiliging Fortuyn

Samenvatting: Er zijn twijfels bij diverse politieke partijen ontstaan of de beveiliging van Fortuyn wel optimaal is geweest.

Interpretatie	Artikel gaat in op een bijzaak. Het artikel heeft weinig nieuwswaarde, aangezien er niets in wordt geconcludeerd, het gaat slechts om twijfels.
Context	Het artikel is erg subjectief en geeft slechts een aantal twijfels weer
Duiding	Geen emotionele duiding. Het lijkt wederom alsof dit onderwerp onnodig wordt gerekt om de gehele situatie nog in de pers te houden.
Fase van rouw	Fase 5

124. Datum: 22-6-2002

Plaats: Voorpagina

Kop: Steunfonds voor hondjes Fortuyn

Samenvatting: De hondjes van Fortuyn worden niet vergeten. Ook voor hen wordt gezorgd.

Interpretatie	Kort nieuwsbericht.
Context	Het betreft hier een artikel dat gaat over de hondjes van Fortuyn. De nieuwswaarde is ver te zoeken. Het betreft hier een thema dat niet als nieuws kan worden bestempeld.
Duiding	Dieren roepen altijd emoties op. Uit dit artikel blijkt dat zelfs bij de hondjes van Fortuyn wordt gedacht en dat op deze manier ook voor hen een fase van acceptatie en aanvaarding is ingetreden
Fase van rouw	Fase 5

125. Datum: 22-6-2002

Plaats: Het interview

Kop: 'Ik ben niet milder dan Pim'

Samenvatting: Interview met Herben, waarin hij zijn politieke ambities uiteenzet.

Interpretatie	Het dagboek schetst het politieke leven van Mat Herben waarin wordt stil gestaan bij zijn emoties. Het artikel roept op om het dagelijkse leven te hervatten zoals Pim het ook gewild zou hebben.
Context	Politieke verdediging. De lezer dient er rekening mee te houden dat het hier gaat om het bereiken van een bepaald doel. Herben wil proberen de lezer van zijn kundigheid te overtuigen.
Duiding	Het artikel geeft aan dat de dood van Fortuyn in de privé-sfeer nog niet geheel is geaccepteerd, maar dat het leven nu eenmaal verder gaat. Privé-emoties voor zoverre daar sprake van kan zijn, zouden niet moeten gelden voor de gehele samenleving. De samenleving moet de moord op Fortuyn al hebben geaccepteerd en aanvaard. Het artikel geeft duidelijk aan dat er verder moet worden gegaan met de politiek, de samenleving en de toekomst. Niet zoals deze in de vierde fase te onderscheiden is maar juist te accepteren en aanvaarden.
Fase van rouw	Fase 5

Beelduitwerking

NRC Handelsblad

nr	datum	plaats	titel	omvang	fase
1	5/7/2002	Voorpagina	Fortuyn vermoord, dader 'milieuactivist'	gr	1
2	5/7/2002	Moord op Pim Fortuyn	Gescheurde affiches	gr	1
3	5/7/2002	Moord op Pim Fortuyn	Zoeken naar een leider met 'geest van Pim'	gr	1
4	5/7/2002	Opinie	Er is een maatschappelijke bom ontploft	m	2
5	5/7/2002	Opinie	De natie moet opnieuw worden uitgevonden	gr	2
6	5/8/2002	Voorpagina	Verband eerdere moord onderzocht	gr	1
7	5/8/2002	Moord op Pim Fortuyn	Hand in hand, voor Pim Fortuyn	gr	1
8	5/8/2002	Moord op Pim Fortuyn	Milieuactivist van procedure naar pistool	gr	*
9	5/8/2002	Binnenland	Lijsttrekkers krijgen extra beveiliging	gr	2
10	5/8/2002	Opinie	Strijd tegen fascisme is geen maatstaf meer	tek	1
11	5/10/2002	Voorpagina	Applaus begeleidt Fortuyn op laatste tocht	gr	4
12	5/10/2002	Moord op Pim Fortuyn	'Pim wilde mij als minister'	kl	4
13	5/10/2002	Moord op Pim Fortuyn	'LPF gedijt bij los verband'	kl	4
14	5/10/2002	Moord op Pim Fortuyn	Als laatste eer aan Pim Fortuyn	gr	3
15	5/10/2002	Moord op Pim Fortuyn	Pastoor Louis Berger over zijn vriend Fortuyn	gr	1en2
16	5/10/2002	Moord op Pim Fortuyn	Van der G.'s advocaat is geen prijsbokser	kl	4
17	5/10/2002	Opinie	Nederland moet terugkeren tot de realiteit	tek	4
18	5/10/2002	Opinie	De revolutie voorbij	kl	*
19	5/11/2002	Voorpagina	Aanhang LPF neemt af	m	4
20	5/11/2002	Binnenland	Fortuyn herdacht met stille tochten	gr	4
21	5/11/2002	Buitenland	Moord op Fortuyn raakt ook Europa.	tek	4
22	5/11/2002	Opinie	Fortuyn gaf politiek terug aan de burger	gr	3
23	5/11/2002	Opinie	De ontkende opstand	tek	4
24	5/11/2002	Opinie	Een Hollandse Messias	kl	*
25	5/11/2002	Zaterdags bijvoegsel	Het politiek tekort, de lessen van Pim Fortuyn	gr	4
26	5/11/2002	Zaterdags bijvoegsel	De onvoltooide mars	schild	4
27	5/11/2002	Zaterdags bijvoegsel	Wat nu	kl	3
28	5/11/2002	Thema kiezen na Fortuyn	De kiezer stemt niet graag uit piëteit	gr	4
29	5/11/2002	Thema kiezen na Fortuyn	'Melkert is een arrogante, rare man'	gr	4
30	5/11/2002	Leven&cetera	De bewieroking van Pim Fortuyn	m	4
31	5/13/2002	Binnenland	Als men denkt dat wij de handdoek	gr	5
32	5/13/2002	Binnenland	'Haatzaaien' is nog geen bekeken zaak	gr	3
33	5/13/2002	Binnenland	Van troonpretendent tot belegerde regent	kl	4
34	5/14/2002	Binnenland	Maak revolutie voor dat ze uitbreekt	kl	4
35	5/14/2002	Binnenland	Ongepolijst de politiek in	kl	4
36	5/14/2002	Opinie	In jouw geest	kl	*
37	5/15/2002	Verkiezingen	Bizarre dans van pers en Fortuyn	tek	4
38	5/16/2002	Voorpagina	De kiezer wil naar rechts	gr	4en5
39	5/16/2002	Opinie	De rest is chaos	kl	*
40	5/17/2002	Binnenland	Fractie LPF 'op schoolreis' door Kamergebouw	m	5
41	5/17/2002	Opinie	Voor partijen gaat kiezer te snel	tek	5
42	5/18/2002	Binnenland	Iedereen weer netjes opgevoed	gr	4en5
43	5/18/2002	Binnenland	Strooien van bloemen bij Maas	gr	4en5
44	5/18/2002	Opinie	Nederland is normaler geworden	tek	4en5
45	5/21/2002	Binnenland	Veel bekijks voor extreem-rechts	gr	4en5
46	5/24/2002	Boeken	Houden wat we hebben	gr	5
47	5/25/2002	Opinie	Afscheid van een vadsige elite	tek	5
48	5/25/2002	Zaterdag bijvoegsel	Hollands dagboek	m	5
49	5/27/2002	Binnenland	De kippenholocaust en ander onrecht	gr	*
50	5/28/2002	Opinie	Politieke dieren	kl	*
51	5/31/2002	Wereldpolitiek	Volksleider zocht liefde	kl	5
52	6/1/2002	Leven&cetera	Vanessa's countryhit voor Pim	serie	5
53	6/1/2002	Zaterdag Bijvoegsel	Zoek het maar uit met je pleureszooi	gr	4
54	6/1/2002	Zaterdag Bijvoegsel	Hollands Dagboek	gr	4en5
55	6/8/2002	Zaterdag Bijvoegsel	Tussenstand van het onderzoek	gr	4en5
56	6/12/2002	Opinie	Haat als omgangsvorm	kl	*
57	6/13/2002	Opinie	Moslims zijn niet achterlijker dan wij	gr	5
58	6/14/2002	Boeken	Nu is het genoeg geweest	gr	5

59	6/15/2002	Opinie	Fortuyn bood burger nieuw perspectief	gr		4
60	6/15/2002	Opinie	Non-conformisme moet de ruimte krijgen	tek		5
61	6/15/2002	Zaterdag Bijvoegsel	Pantsers pizza's en parkeerplaatsen	serie		5
62	6/15/2002	Zaterdag Bijvoegsel	De journalistiek is correct	gr		5
63	6/19/2002	Opinie	Feest van de democratie	kl	*	
64	6/21/2002	Opinie	Pim Fortuyn en de mythevorming	kl	*	
65	6/22/2002	Opinie	Kennis is onmacht	por	*	
66	6/22/2002	Zaterdag Bijvoegsel	Nieuwe onverdraagzaamheid, oude beginselen	kl		5
67	6/22/2002	Zaterdag Bijvoegsel	Het ongenoegen van België	gr		5

1. De foto toont het lichaam van een persoon. Er lijkt iemand te zijn neergeschoten. Het onderschrift geeft kort en bondig weer wat voor situatie er zich op het beeld afspeelt: 'Het lichaam van Pim Fortuyn gisteravond kwart over zeven op het parkeerterrein van het mediapark in Hilversum. Ambulances zijn vertrokken en leden van de recherche zijn begonnen met het technisch onderzoek. De foto werd gemaakt door geluidsvormgever Leo Knikman die op dat moment werkte in het audiocentrum'. Op de foto zijn buiten het lichaam van Fortuyn enkele andere personen en objecten (auto's) te zien. Het beeld is indirect en hard. Het beeld is van bovenaf genomen zodat de gehele situatie vanuit een soort vogelvlucht wordt waargenomen. Het beeld roept ontkenning en isolering op. Het lijkt niet 'echt'. De foto is van een afstand genomen. De foto komt afstandelijk over. Het beeld past binnen de eerste fase van rouwverwerking.

2. De foto toont enkele gescheurde affiches op straat. Op de affiches is het hoofd van Fortuyn afgebeeld. De affiches zijn verscheurd en liggen vertrapt op het trottoir. Het onderschrift geeft het artikel en de relatie tot de foto, kort en bondig weer: 'Nadat de dood van Pim Fortuyn braken gisteravond rellen uit ronde het plein in Den Haag. Na het vertrek van de releshoppers bleven onder meer gescheurde affiches op straat achter'. Er zijn geen andere objecten op de foto waarneembaar. Het beeld is onwerkelijk en abstract. De gescheurde affiches kunnen worden gezien als een metafoor voor de dood van Pim Fortuyn. Alsof er een leven en een droom zijn verscheurd. Het symboliseert hiermee de heersende emotie.

3. De foto toont een mensenmassa. Het onderschrift van de foto is deels een citaat van een van de aanwezige die verklaard nu helemaal op 'Pim' te gaan stemmen: 'Vanmorgen verzamelden zich, net als gisteravond, honderden mensen voor het woonhuis van Pim Fortuyn in Rotterdam, "Ik stemde al op Pimmetje, maar nu helemaal" zegt een jonge vrouw'. De foto is vanuit kikvorsperspectief genomen waardoor je als het ware tegen de mensenmassa opkijkt. Hierdoor lijken de bloemen net zo groot als de mensen die erachter staan. De foto heeft iets onwerkelijks. De foto richt zich (on)bewust op de bloemen in plaats van op de mensen. Hierdoor krijgt de foto iets surrealistisch en roept hierdoor ontkenning en isolering op die kenmerkend zijn voor de eerste fase.

4. De foto toont de omgevallen hekken nadat rellen waren uitgebroken in de binnenstad van Den Haag. Het onderschrift van de foto omschrijft de gebeurtenis zoals deze op de foto is waar te nemen: 'Rellen gisteravond voor het Mauritshuis, vlakbij 'het torentje' van Premier Kok'. De foto is van bovenaf genomen. Hierdoor kijk je op de situatie neer waardoor de vernielingen iets onwerkelijks krijgen. Deze foto zou binnen de verschillende fase van het rouwproces in fase 2 passen. Het beeld heeft iets onwerkelijks. De omgevallen hekken zouden symbool kunnen staan voor het uiteenvallen van de democratie en de politieke orde. De foto weerspiegelt gevoelens van onmacht en woede en hoe zij worden geprojecteerd op de omgeving.

5. De tekening toont een rij grote bomen, die fier rechtop staan. Een van de bomen is doorgehakt. Onder de tekening staat geen onderschrift, zodat het interpreteren van het beeld geheel wordt overgelaten aan de lezer. De bomen stralen allemaal een soort van macht uit. Zelfs de omgehakte boom heeft nog iets machtigs, ook al is er een duidelijk stuk tussenuit gehakt. Deze tekening staat symbool voor de moord op Fortuyn en drukt aan de ene kant zijn macht uit. Aan de andere kant drukt de tekening ook onmacht uit, de boom is immers omgehakt. De tekening symboliseert het onwerkelijke van de situatie. De foto kan geïnterpreteerd worden als 'ontkenning en isolering'.

6. Foto van de stille tocht gehouden in Rotterdam. Op het beeld is de skyline van Rotterdam duidelijk waarneembaar. Er loopt een grote groep mensen. De meeste daarvan zijn bekende politieke personen. Het onderschrift van de foto zet de gebeurtenis uiteen en beschrijft welke personen er op de foto zijn te herkennen. De foto is vanuit een lager standpunt genomen waardoor de mensen op de foto aan de ene kant groter en machtiger lijken, aan de andere kant is dit echter niet geheel waar omdat de skyline van Rotterdam duidelijk groter en machtiger

overkomt. De personen in het beeld stralen ongeloof en verbetenheid uit. Deze foto valt daarmee binnen de eerste fase.

7. Foto waarin 'bekende' en 'onbekende' personen het condoleance register ondertekenen. Het onderschrift van de foto betreft een citaat, en sluit bij de foto aan; 'João Varela, nummer 2 van de lijst Pim Fortuyn, was een van de degenen die gisteren het condoleanceregister tekenden op het Rotterdamse Stadhuis. Het eerbetoon aan Pim Fortuyn tijdens de stille tocht onderging hij met verbazing.' 'Dit is te groot'. Links van Varela zit mevrouw Dost, echtgenoot van LPF-bestuurslid Dost'. De foto is 'gevuld' met mensen die allemaal wachten om het register te ondertekenen. Een aantal personen zit, een aantal personen staat. Het is duidelijk dat de staande personen aan het wachten zijn totdat zij kunnen gaan zitten en het register kunnen ondertekenen. De foto ademt respect uit maar ook een soort isolering. Het lijkt alsof alle betrokken op de foto diep in de eigen gedachte verzonken zijn en dat zij de situatie nog niet hebben kunnen bevatten. De duiding van de foto krijgt hierdoor een emotionele geladenheid. De personen lijken zich af te sluiten van het geheel, er lijkt sprake van isolatie omdat zij de situatie niet kunnen bevatten en plaatsen. Hierdoor kan deze foto in het eerste stadia van rouw worden geplaatst.

8. Foto van de arrestatie van der G. het betreft hier een actiefoto. Het onderschrift beschrijft de situatie nauwkeurig: 'De arrestatie maandagavond van Van der G. door de Hilversumse politie'. Er zijn meerdere objecten in het beeld. Van der G. zelf is eigenlijk de enige niet herkenbare figuur in de foto. In de foto vallen geen elementen van rouw te onderkennen. Het beeld kan niet in een bepaalde fase worden geplaatst.

9. De foto geeft een perspectief van de stille tocht die is gehouden voor Fortuyn. Het onderschrift van de foto luidt: 'Tijdens de stille tocht gisteravond door Rotterdam droegen mensen foto's van de vermoorde politicus met zich mee'. Er staan duidelijk veel mensen op deze foto maar zij zijn allemaal zeer wazig afgebeeld. Enkele houden een foto van Fortuyn omhoog, deze foto's zijn wel scherp en er valt een tekst op te lezen: 'Nederland wordt wakker! De democratie is vandaag ver(moord)'. Dit laatste woord is niet helemaal duidelijk leesbaar maar waarschijnlijk staat er vermoord. Het beeld is onwerkelijk en het symboliseert de onmacht die de samenleving in zijn greep houdt. De handen met de foto's symboliseren dat iemand blijkbaar het lot van een mensenleven in 'eigen hand mag nemen'. Deze foto drukt onmacht en verdriet uit en valt hierdoor in de tweede fase.

10. De tekening is een satirische schets. Aan de ene kant is een wolf in schapekleden te zien en aan de andere kant een schaap in wolfskleding. Het eerste schaap zou symbool kunnen staan voor de moordenaar van Fortuyn het tweede schaap voor de Nederlandse politiek, maar het zou ook Fortuyn zelf kunnen verbeelden. De tekening symboliseert het gebeurde maar zonder direct emotionele beelden te tonen. In dit beeld wordt een uitleg gegeven over de situatie. Het beeld is tevens 'in onderhandeling met zichzelf' en probeert door middel van humor tot een begrijpbare uitleg van de situatie te komen. Deze onderhandelingfase is waarneembaar in de manier waarop het beeld probeert discussie op te roepen.

11. De foto geeft een beeld van de mis ter nagedachtenis van Fortuyn. De foto is zeer donker en onscherp. Het enige wat afsteekt en wel helder is afgebeeld in deze foto, is de kist van Fortuyn. Het onderschrift van de foto omschrijft de gebeurtenis: 'Familieleden, vrienden en hoogwaardigheidsbekleders staan rond de kist van Pim Fortuyn, vanmiddag in de kathedrale kerk H.H. Laurentius- en Elisabethkathedraal in Rotterdam'. De verdere personen en objecten op de foto zijn wazig afgebeeld. De kist symboliseert de dood van Fortuyn. Dit symbool is zeer direct aanwezig in de foto en er kan niet aan worden ontsnapt. Het gaat hier om een proces van afscheid nemen, hierdoor kan dit beeld in de vierde fase worden geplaatst.

12. Portret van J. van den Nieuwenhuyzen. Dit portret symboliseert de herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet binnen de politiek.

13. Portret van P. van den Schendelen. Dit portret symboliseert de herdefiniëring binnen de samenleving, die zich voortzet binnen de politiek.

14. Op de foto is eigenlijk niets te zien behalve twee personen die langs en soort hek fietsen. Zonder het onderschrift had de lezer deze foto nooit kunnen interpreteren: 'Als laatste eer aan Pim Fortuyn heeft de gemeente Oegstgeest de verkiezingsborden met zwart landbouwplastic af laten dekken'. Het onderwerp van deze foto betreft een object. Het betreft hier afgeplakte posters waarop Pim Fortuyn was afgebeeld. Het afplakken van de posters is gedaan omdat alle campagnes voor de verkiezingen zijn stopgezet en moeten worden afgebroken. In deze foto symboliseert het echter ook de dood van Fortuyn. Het lijkt alsof de gemeente niet precies weet wat zij met de situatie aan moet maar dat dit wel een gepaste actie leek. Deze foto valt in de onderhandelingsfase waar wordt gezocht naar een nieuwe evenwicht door onderhandelen en marchanderen. Dit zoeken naar een evenwicht komt voort uit een onzekerheid.

15. De foto geeft een perspectief van de mensen die langs de weg staan om naar de begrafenisstoet te kijken. Er staan duidelijk veel mensen op deze foto maar zij zijn allemaal zeer wazig afgebeeld. Enkele houden een foto van Fortuyn omhoog, deze foto's zijn wel scherp. Het onderschrift van de foto luidt: 'Langs de route van de begrafenisstoet in Rotterdam stonden vanmorgen duizenden mensen van wie sommige de naam van Pim Fortuyn scandeerden of portretten van hem meedroegen. Anderen gooiden bloemen naar de lijkwagens en applaudiseerden voor de maandag vermoorde, bijzonder charismatische nieuwkomer in de Nederlandse politiek'. Het beeld is onwerkelijk en het symboliseert de onmacht die er vanuit de samenleving bestaat. De foto lijkt haast een oproep aan de samenleving. Een vraag *waarom* dit heeft mogen gebeuren. De foto's die omhoog worden gehouden lijken te dienen als een soort vraag en door het omhoog houden, te 'wachten' alsof er een antwoord moet komen. Er is op deze foto een samensmelting van twee fasen te zien. Die van ontkenning en onmacht maar ook een van woede die zich richt tegen iets willekeurig. Hierdoor valt deze foto zowel in de eerste als in de tweede fase.

16. Portret van A.A Franken, de advocaat van Van der G. Dit portret symboliseert de herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet en zich symboliseert binnen de politiek en het rechtssysteem. Deze herdefiniëring valt te plaatsen in de vierde fase.

17. De tekening staat symbool voor de begrafenisstoet van Fortuyn. De titel van het artikel luidt dat Nederland moet terugkeren naar de realiteit. De tekening staat symbool voor de depressie waarin veel mensen zich bevinden en geeft een soort boodschap dat er moet worden teruggekeerd naar de realiteit door het inzetten van een herdefiniëring binnen de samenleving. Er is min of meer lang genoeg stil gestaan bij de dood van Fortuyn, maar nu lijkt het genoeg te zijn geweest en dient de samenleving zich bij het gebeurde neer te leggen en door te gaan.

18. Portret van Mark Kranenburg. De schrijver van deze column. Niet plaatsbaar in fase.

19. Foto van het graf van Fortuyn. Enkele personen huilen. Onderschrift: 'Bezoekers nemen op de begraafplaats driehuis afscheid van Pim Fortuyn, die daar een tijdelijk graf heeft gekregen. Over ongeveer zes weken wordt hij definitief begraven in Italië'. Het standpunt van waaruit het beeld is gemaakt lijkt iets van de zijkant. Hierdoor krijgt het beeld het effect alsof er min of meer stiekem vanaf de zijkant wordt meegegeluurd. De foto heeft een hoge mate van emotie doordat de personen op deze foto huilend staan afgebeeld. Depressie en verdriet zijn duidelijk waarneembaar op deze foto. Dit beeld valt hierdoor in de vierde fase, de fase van depressie en van heroriëntatie.

20. De foto geeft een perspectief van de stille tocht die is gehouden voor Fortuyn. Er staan duidelijk veel mensen op deze foto, zij zijn allemaal scherp afgebeeld. De foto focused op een aantal voorwerpen die de verschillende personen in hun hand hebben. De voorwerpen worden gebruikt tijdens deze stille tocht die is omgedoopt tot een 'luide tocht'. Zonder het onderschrift bij de foto was dit geheel niet duidelijk geweest. Als men nu nog een keer naar de foto kijkt is het duidelijk dat met deze voorwerpen gevoelens van woede en protest worden uitgebeeld. Er wordt

geprotesteerd voor en herdefiniëring binnen de samenleving. De personen op de foto zien er standvastig uit. Ze zijn weliswaar niet meer in de fase van shock en ongeloof, maar de acceptatie fase binnen het rouwen heeft nog niet ingezet, zij protesteren in dit beeld tegen de gebeurtenissen. Dit beeld kan in de vierde fase van rouw worden geplaatst.

21. De tekening laat een tulp zien waaruit een rokend pistool komt. De tekening verbeeldt de situatie in Nederland na de moord op Fortuyn. De tekening staat symbool voor de veranderingen in de Nederlandse samenleving en de manier waarop dit in Europa wordt ontvangen. Nederland werd eerst gezien als een vreedzaam bloemen, kaas en klompen land. Nu heeft er een duidelijk verandering opgetreden. Ook het buitenland is bezig met een heroriëntatie van Nederland en haar politiek.

22. Foto van de stille tocht gehouden in Rotterdam. Het onderschrift van de foto beschrijft de foto: 'Stille tocht voor Pim Fortuyn op de Rotterdamse Coolsingel'. Op de foto staat een grote groep mensen afgebeeld die zover staan als het oog strekt. De foto is vanuit een hoger standpunt genomen waardoor de mensen op de foto iets kleiner lijken, maar de massa juist groter. Hoewel er in dit beeld duidelijk sprake is van ongeloof, onmacht en verdriet zit er een object in het beeld waar deze foto zich op richt. Een bord met de tekst 'Pim bedankt' vormt het middelpunt van deze foto. Dit teken duidt op het feit dat moord op Fortuyn is doorgedrongen en dat er wordt stil gestaan bij zijn persoon. Deze foto laat duidelijk zien dat de 'massa' in onderhandeling is met zichzelf. Er wordt herdacht, gerouwd en bedankt om door middel van deze 'innerlijke onderhandelingen' tot een bepaald evenwicht te komen.

23. De tekening beeldt de verwarring uit die in de Nederlandse samenleving is ontstaan na de moord op Fortuyn tussen de burgers en de politiek. De schets beeldt de onrust uit en samen met het narratief roept dit beeld op tot een herdefiniëring van de samenleving waarbinnen ook de politiek. Dit beeld past in de vierde fase zoals gedefinieerd door Kübler-Ross.

24. Portret van Bas Heijne, de schrijver van deze column. Niet plaatsbaar in fase.

25. De foto is een close-up van een bos bloemen. Deze bos bloemen staat symbool voor de moord op Fortuyn en de manier waarop de burgers hiermee omgaan. De bos bloemen is ter nagedachtenis aan de vermoorde politicus neergelegd. Deze nagedachtenis moet zich –symbolisch- ook verder uiten in de politiek. Er wordt in deze foto gerouwd om het vergaande, maar wel met een duidelijke annotatie naar een herdefiniëring binnen de samenleving.

26. Dit beeld is een afbeelding van een schilderij. Op het schilderij staat Fortuyn afgebeeld met in zijn armen zijn twee hondjes. Fortuyn zit in een soort van weiland, heel vredig met bloemetjes, een boom en een mooi uitzicht. Fortuyn wordt in dit portret bijna 'hemels' afgebeeld. Het portret richt zich op de persoon Fortuyn en wil de lezer haast zijn 'innerlijke mens' laten zien. Ook de beide hondjes van Fortuyn zijn op dit schilderij afgebeeld. Het portret lijkt een verhaal te vertellen, een boodschap uit te drukken. Het is alsof Fortuyn neerkijkt op de situatie en aangeeft dat een herdefiniëring van de samenleving inderdaad een stap vooruit is binnen het rouwproces.

27. De foto geeft enkele gedetailleerde weergaven van een van 'memorials' die spontaan herrezen ter nagedachtenis aan Fortuyn. Het beeld is vrij klein. Het betreft hier enkele objecten die op hun manier stil staan bij de moord op Fortuyn. Deze objecten symboliseren de personen die ze hebben achtergelaten. Onderschrift: 'Kaarsen voor het Rotterdamse stadhuis'. Het betreft hier de fase van het herdenken en door middel van dit soort publiek emotionele uitingen wordt er in het proces gezocht naar een balans waarin de emoties en gevoelens van rouw worden verbeeld. Er wordt hier door personen een innerlijke strijd gevoerd en deze wordt verbeeld in deze foto. Door te onderhandelen en te marchanderen wordt er gezocht naar een nieuw evenwicht. Dit beeld past hierdoor in de derde fase.

28. Serie portretten waarin deze krant een aantal mensen aan het woord laat komen. Er wordt bewust ingegaan op de emoties van deze mensen. Door ze allemaal af te beelden wil *NRC* een soort overzicht geven van hoe verschillende mensen uit verschillende rangen en standen omgang met hun verdriet en gevoelens van rouw. Deze afspiegeling geeft een breed deel van de samenleving weer en wekt de indruk dat deze mensen bezig zijn met een herdefiniëring van de samenleving. Deze portretten dienen als een soort van spiegel voor de lezer en roepen op ook verder te kijken en het verdriet enigszins in te dammen en te focussen op de toekomst. Deze beelden kunnen hierdoor in de vierde fase worden geplaatst.

29. Serie portretten waarin dit dagblad een aantal mensen aan het woord laat. Op de foto's staan verschillende personen afgebeeld die afzonderlijk commentaar geven op de situatie. Bij elk beeld staat een onderschrift dat de mening van de geïnterviewde personen weergeeft. De verschillende personen zien er strijdlustig uit, alsof ze de schouders onder zaken gaan zetten en aan de toekomst gaan werken. Hierdoor kunnen deze beelden in de vierde fase worden geplaatst.

30. De foto geeft het huis van Fortuyn weer. De foto is vanuit kikvorsperspectief gemaakt waardoor het huis nog groter en machtiger oogt. Het onderschrift van de foto geeft het beeld een bepaalde duiding: 'Het torentje moet het afleggen tegen de dramatische architectuur van het Palazzo di Pietro'. Er wordt een vergelijking getrokken tussen dit gebouw en het 'torentje' van de Tweede Kamer waar zich het werkkantoor van de Minister-president bevindt. De foto's staan op die manier symbool voor de politieke situatie en de herdefiniëring van deze politieke situatie binnen de samenleving en de manier waarop emotie en rouw hier een rol in spelen. Hierdoor kan dit beeld in de vierde fase worden geplaatst.

31. Serie portretten waarin dit dagblad een aantal mensen aan het woord laat. De 'portretten' geven hun visie op een herdefiniëring binnen de samenleving. Ze passen hierdoor binnen de vierde fase.

32. Het beeld betreft twee personen, waar zeer direct op is ingezoomd. Het betreft een man en een vrouw die elkaar stevig vasthouden en eruitzien als een goed en stevig getrouwd stel. Onderschrift: 'Leden van de lijst Pim Fortuyn lieten zaterdag aan de pers zien hoe eensgezind zij zijn'. De foto kan worden geïnterpreteerd als symbolisch. Het symbolische aan deze foto is de manier waarop deze twee personen 'de hoeksteen' van de samenleving symboliseren. Deze 'hoeksteen' gaat ervan uit dat de samenleving weer op de rails moet worden gezet. Het onderschrift bij de foto geeft de lezer nog een andere duiding. Dit wil niet zeggen dat de eerder gemaakt opmerking over het gezin als de hoeksteen van de samenleving vervalt. Het onderschrift beschrijft dat het hier de leden van de LPF betreft die op deze manier laten zien dat zij krachtig door zullen gaan en zullen zorgen voor een stabiele samenleving voortkomend uit de situatie en de emoties. Deze foto beeldt ook een bepaalde vorm van acceptatie en aanvaarding uit. Dit komt door de krachtige en directe manier waarop deze foto is geplaatst. Het beeld valt hiermee zowel in de vierde als in de vijfde fase.

33. Foto van het graf van Fortuyn waar personen afscheid nemen. Er is geen heftige emotie in het beeld waarneembaar. Het is alsof mensen met hun eigen ogen willen waarnemen. Dit waarnemen heeft niet als achterliggende gedachten dat dit uit ongelooft zou zijn. Het waarnemen en het met eigen ogen vaststellen dat iemand er niet meer is, is een onderdeel van het rouw- en het verwerkingsproces. Dit vaststellen en zich er van verzekeren dat een bepaalde situatie echt zo is als men zegt, is belangrijk voor het gevoel ergens zeker van te zijn. Het betreft hier een soort van innerlijke strijd, waarin met de eigen ogen een bepaalde situatie wordt waargenomen. Dit waarnemen en het zich ergens van verzekeren heeft te maken met deze innerlijke strijd. Dit beeld is belangrijk omdat het een indruk geeft van de manier waarop er met emoties wordt omgegaan. Personen treden in dit beeld in een

soort van onderhandeling met zichzelf om op deze manier tot een soort innerlijke rust te komen. Deze foto past binnen de derde fase.

34. Portret van Ad Melkert. Dit portret symboliseert samen met de tekst en de onderschriften de herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet binnen de politiek. Dit beeld past in de vierde fase.

35. Portret van Thom de Graaf. Dit portret symboliseert samen met de tekst en de onderschriften de herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet binnen de politiek, hierdoor past dit beeld binnen de vierde fase van rouw.

36. Portret van Peter Langendam. Dit portret symboliseert de herdefiniëring binnen de samenleving. Het past in de vierde fase.

37. Analyse modellen die ingaan op de media aandacht die Fortuyn creëerden en de manier waarop dit gebeurden. Deze tekeningen gaan niet meer in op emoties en lijken bijna esthetisch uit te beelden dat emoties niet meer spelen en dat de fase van acceptatie en aanvaarding is ingetreden. Dit beeld past in de vijfde fase.

38. De foto laat een aantal personen zien die met het hoofd gebogen stil staan bij de moord op Fortuyn. Dit beeld ademt de sfeer uit van een gecontroleerde emotie, waarbinnen de dood van Fortuyn nog wel aanleiding geeft tot een (tijdelijke) depressie als er aan wordt herinnerd maar waar toch ook zeker sprake is van een bepaalde mate van acceptatie en aanvaarding die zich in deze georganiseerde herdenking manifesteert. De foto en de personen staan *georganiseerd* stil en herdenken de politicus. Het beeld past hierdoor in de vijfde fase.

39. Portret van J. Heldring de schrijver van deze column. De kop van het artikel: 'De rest is chaos', omschrijft de politieke situatie. Het portret geeft geen duiding naar een bepaalde fase. De titel van het artikel doet dit wel.

40. Portret van de voltallige fractie van de LPF. De personen op de foto zien er blij en enthousiast uit. De kop van het beeld luidt: 'Fractie LPF 'op schoolreis' door kamergebouw'. Het onderschrift luidt; 'De nieuwe Tweede-Kamerfractie van de lijst Pim Fortuyn poseert voor de camera. Afwezig zijn Winny de Jong en André Peperkoorn'. Het beeld staat voor de voortgang binnen de politiek, acceptatie en aanvaarding heeft opgetreden, emoties naar aanleiding van de moord op Fortuyn zijn hier niet meer te onderkennen. Het beeld past in de vijfde fase van rouw.

41. Deze tekening staat symbool voor de parlementaire geschiedenis van Nederland. De kop luidt; 'Voor partijen gaat kiezer te snel'. De tekening symboliseert hier een soort 'big bang'. Deze 'big bang' staat voor de snelheid waarmee politieke situaties zich ontwikkelen. De tekening gaat verder niet in op de emoties rondom Fortuyn. Deze worden hier niet gesymboliseerd en lijken dus te zijn geaccepteerd en aanvaard. Het beeld past in de vijfde fase van rouwverwerking.

42. Foto van twee personen die meelopen in een stille tocht. Het gaat hier om twee puber jongens. Een houdt een kaars vast, ze hebben beide het hoofd gebogen. Onderschrift: 'Jongeren tijdens de stille tocht na de moord op Pim Fortuyn'. Deze foto symboliseert de gedachte dat Fortuyn, politiek weer terug bij de mensen bracht en dat hij ook jongeren wist aan te spreken. Deze foto symboliseert hiermee de herdefiniëring die zich binnen de samenleving en hierdoor ook in de politiek heeft doorgezet, de dood van Fortuyn is geaccepteerd en aanvaard. Het onderschrift van deze foto bevestigt deze gedachte en onderschrijft doormiddel van een uitspraak de voorafgaande conclusie. Het beeld past binnen de vijfde fase.

43. Er zijn een aantal personen waarneembaar. Het is in dit beeld niet direct duidelijk dat het hier een achterstevan van een boot betreft. Er wappert een Nederlandse vlag en een vrouw gooit vanuit een mand bloemen. Onderschrift; 'Familie, kennissen en leden van de lijst Pim Fortuyn gooiden gistermiddag bloemen in de Maas ter hoogte van de Erasmusbrug. Het zijn de bloemen die burgers eerder neerlegden bij het huis van Pim Fortuyn en op de plek waar hij werd vermoord'. De Nederlandse vlag staat symbool voor Fortuyn en de Nederlandse politiek en samenleving. De mensen op de boot strooien bloemen in de Maas. De foto herdenkt Fortuyn maar straalt tevens hoop uit, hoop voor

de toekomst en de Nederlandse samenleving. De dood van Fortuyn wordt in deze foto geaccepteerd. Het beeld past in de vijfde fase van rouw.

44. De tekening laat een soort van toren van hout zien waarin drie partijen aan elkaar hangen. De toren ziet eruit alsof zij elk moment op instorten staat. De toren geeft de puinhopen weer waarop de nieuwe partijen die een coalitie gaan vormen verder moeten bouwen. Het beeld geeft een duidelijke acceptatie en aanvaarding met een gerichte herdefiniëring binnen de Nederlandse samenleving weer. Het beeld past in de vijfde fase.

45. Beeld waarin extreem-rechtse personen staan afgebeeld. Onderschrift: 'Extreem-rechtse betogers in Harderwijk. Naar aanleiding van de moord op Fortuyn demonstreerden ze zaterdag tegen 'het vermoorden van rechtse politici'. Het betreft hier een protest mars waarin het midden van de foto een duidelijk spandoek te herkennen is met de bewoording dat democratie ook voor extreem-rechts geldt. Deze foto richt zich op een herdefinitie van de politiek en de samenleving en gaat als dusdanig niet meer in op de gevoelens van rouw. Deze zijn geaccepteerd en aanvaard, nu moet er verder worden gewerkt aan de samenleving. Het beeld past in de vijfde fase.

46. Foto waarin politieke leiders tegenover elkaar staan afgebeeld. Ook staat er een grote afbeelding van een lege Tweede Kamer, waar iemand aan het stofzuigen is. De dood van Fortuyn lijkt geaccepteerd en aanvaard. Het beeld past in de vijfde fase.

47. Tekening. Groep mensen op een zwarte pijl die door een andere groep mensen naar links worden geduwd. Titel: 'Afscheid nemen van een vadsige elite'. De schets symboliseert dat politici in het verleden lui waren en dat de boel sinds Fortuyn een beetje tot leven is gekomen. De dood van Fortuyn is op geen enkele manier meer zichtbaar en kan als geaccepteerd worden aangenomen. Het beeld past binnen de vijfde fase.

48. Grote foto van Harry mens waarop hij samen met twee honden op het strand staat afgebeeld. Onderschrift: 'Met de overwinning van het CDA heb ik vrede'. Deze foto doet sterk denken aan enkele foto's van Fortuyn die een aantal keer op precies dezelfde wijze is afgebeeld. Mens' symboliseert hier het gedachtegoed van Fortuyn. Aangezien Harry Mens als een echte zakenman kan worden gezien die het motto 'niet zeuren maar doorwerken' hoog in het vaandel heeft staan, lijkt deze foto te verwijzen naar het aanvaarden en accepteren en het werken aan een nieuwe samenleving. Het beeld past in de vijfde fase.

49. Serie foto's die geenszins te maken hebben met de dood van Fortuyn en de emotie die zij teweegbrengt binnen de samenleving of fase van rouw.

50. Portret van Amanda Kluyvelde de schrijfster van deze column. Geen duidelijke fase.

51. Portret van Fortuyn waarin hij zeer kwetsbaar staat afgebeeld. Onderschrift: 'Pim Fortuyn, foto uit 'Professor Pim'. Ook de kop van het beeld: 'Volksleider zocht liefde', geeft aan dat het artikel niet ingaat op een nieuwsfeit. De foto dient ter herinnering, acceptatie en aanvaarding zijn een feit. Het beeld past binnen de vijfde fase.

52. De geplaatste beelden zijn korte shots van fragmenten uit de videoclip van Vanessa en Fortuyn. Deze foto's zijn in een kleine serie achtereenvolgens geplaatst en roepen op die manier een 'derde effect' bij de lezer op. De beelden vertellen doordat zij achter elkaar zijn geplaatst een soort verhaal. In dit geval zijn de beelden afkomstig uit een videoclip en gaat het hier dus ook terecht om beelden die in principe aan elkaar zijn verbonden. De fase van rouw is hier moeilijk definieerbaar enkel en alleen kijkende naar het beeld. In combinatie met het onderschrift van de foto blijkt het hier te gaan om de beelden van de cd die ter herinnering aan Fortuyn is opgenomen. In deze herinnering schuilt een acceptatie en aanvaarding. Het beeld past in de vijfde fase.

53. De foto laat een woonwijk zien aan de rand van Rotterdam. De brienenoord-bruggen zijn links waarneembaar, donkere wolken hangen in de lucht. Kop: 'Zoek het maar uit met je pleuriszooi', duidt op een uitspraak van een van de bewoners van deze wijk. Deze bewoner heeft geen zin meer in de politiek. Deze wijk staat symbool voor

personen die in Fortuyn een verlosser zagen. De donkere wolken die boven deze wijk hangen geven de foto een depressieve lading. Ook de titel van de foto en het onderschrift wekken de indruk dat men in deze woonwijk de dood van Fortuyn nog niet geheel heeft verwerkt. De titel van het artikel verwijst tevens naar een politiek impasse. Het beeld suggereert een hoge mate van depressiviteit en een bijna onmogelijke herdefiniëring binnen de samenleving. Het beeld past binnen de vierde fase.

54. Foto van Matt Herben. Onderschrift; 'Ik vermaan mijzelf dat dit nu echt de laatste keer is dat ik een traantje wegpink'. Matt Herben lijkt vrij klein, dit komt door het standpunt van de camera. Dit portret symboliseert de herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet binnen de politiek. Het moge duidelijk zijn dat Herben lang niet de charismatische uitstraling bezit als Fortuyn. Met dit portret wordt er bijna op een komische manier aanvaard dat Fortuyn er niet meer is, al heeft dat hier wel een hoge mate van 'galgenhumor'. Het beeld past binnen de vijfde fase.

55. Allereerste afbeelding die verscheen na de moord op Fortuyn. De foto laat zien dat mensen van de ambulance met een persoon bezig zijn. De foto is van bovenaf genomen. De foto toont het lichaam van een persoon. Onderschrift: 'Hilversum 6 mei. Artsen en verpleegkundigen proberen het leven van Pim Fortuyn te redden, die is neergeschoten op het mediapark. Op de foto zijn buiten het lichaam van Fortuyn enkele andere personen en objecten (auto's) te zien. Het beeld is indirect. Het beeld is van bovenaf genomen zodat de gehele situatie vanuit een soort vogelvlucht wordt waargenomen. Het beeld is al eerder geplaatst en dus bekend. Het geeft daardoor niet een zelfde soort effect zoals het gaf bij de eerste keer dat men dit beeld zag. De begeleidende tekst geeft aan dat het beeld is gebruikt ter illustratie van de vooruitgang in het onderzoek. Het artikel geeft een soort van terugblik. Het beeld past door de begeleidende tekst in de vierde en de vijfde fase.

56. Portret van H. Hofland de schrijver van deze column. Beeld kan niet in een bepaalde fase worden geplaatst.

57. De foto is een afbeelding van een moskee, deze moskee staat symbool voor de moslims. Het beeld heeft verder niets te maken met Fortuyn, het duidt op zijn politieke standpunten. Door dit beeld lijkt de discussie omtrent de politieke standpunten van Fortuyn te zijn heropend. Er is dus sprake van een bepaalde mate van acceptatie ten aanzien van zijn dood. Het beeld past in de vijfde fase.

58. Op het beeld staan enkele eerbetoningen die bij het graf van Fortuyn staan. Er liggen bloemen, foto's en teksten. Het beeld zoomt duidelijk op een bepaalde tekst in; deze tekst is geplaatst door de Libanese gemeenschap in Nederland. Het beeld geeft op emotionele wijze weer dat de samenleving genoeg heeft gehad van de politieke onrust in Nederland. De samenleving is op zoek naar een herdefiniëring en naar een politieke balans. Het beeld past hierdoor binnen de vijfde fase.

59. Foto waarin Fortuyn en Melkert staan afgebeeld. Fortuyn wordt op het achterhoofd gezien en Melkert recht van voren. Melkert houdt zijn blik iets naar beneden gericht en hij lijkt te luisteren naar wat Fortuyn zegt. Onderschrift: 'Fortuyn en Melkert op 21 maart tijdens het lijsttrekkersdebat op de Erasmus Universiteit Rotterdam, Door de politieke machthebbers systematisch uit te dagen en te provoceren, heeft hij hun zwakte genadeloos bloot gelegd en de weg vrij gemaakt voor de opmars van een nieuwe generatie'. Melkert ziet er in dit beeld niet bepaald uit als de 'winnaar', hij staat duidelijk als een verliezer afgebeeld. Aangezien het hier een verouderd beeld betreft zou gedacht kunnen worden dat dit beeld slechts ter opvulling dient. Het beeld is echter nog steeds symbolisch omdat het nu een heroriëntatie binnen de samenleving afbeeldt, waarin de gevestigde politiek als zondebok kan worden aangemerkt. De foto past binnen de vierde fase van het rouwproces.

60. Op de tekening staat een soort van engel met de vleugels gespreid, het haar waait naar links en er vliegt een vliegtuigje voorbij met een spandoek waarop 'non-discriminatie' staat. Onder de tekening staat nog de tekst 'de vrije

meningsuiting'. De tekening gaat op symbolische wijze in op de discussie die er heerst tussen verschillende politieke stromingen en over het wel en wee van de vrijheid van meningsuiting. De emoties omtrent de dood van Fortuyn zijn geaccepteerd en aanvaard. De discussie die zijn dood op gang heeft gezet niet. De tekening past in de vijfde fase.

61. Serie foto's die een samenvatting geven van de gebeurtenissen. Door de beelden in een serie af te beelden scheppen zij een 'derde effect'. Een gebeurtenis kan dan bekeken worden als een vertraagd opgenomen film. De serie beelden loopt door het gehele verhaal. De kop boven de serie luidt: 'Pantser, Pizza's en parkeerplaatsen'. Deze kop omschrijft hoe het er op het Binnenhof aan toe gaat en dekt eigenlijk de gehele serie beelden. De beelden gaan allemaal in op de politieke situatie. Er is op deze manier duidelijk te herkennen dat er acceptatie en aanvaarding in de samenleving heeft opgetreden. De beelden focussen zich niet meer op Fortuyn zelf. De beelden passen binnen de vijfde fase.

62. Foto waarin protesterende mensen schreeuwend een portret van Fortuyn omhoog houden. De linker man in het beeld houdt ook nog eens zijn vuist gebald in de lucht gestoken, om zijn woede kracht bij te zetten. Een andere man applaudisseert voor het beeld van Fortuyn. Het beeld straalt woede ongelooft maar ook bewondering uit. De personen in het beeld zien er agressief uit. Het betreft hier echter een beeld dat al eerder is genomen en dat hier slechts ter illustratie dient. Het onderschrift van de foto laat ook zien dat het hier om een eerder beeld gaat: 'Rellen in Den Haag op 6 mei na de moord op Pim Fortuyn'. Het artikel gaat in op de 'journalistieke waarde'.

De samenleving beschuldigt de journalistiek en is boos. De dood van Fortuyn is echter al geaccepteerd en aanvaard. De woede in het beeld staat voor iets anders dan dat op het eerste gezicht lijkt. Het beeld past in combinatie met de tekst in de vijfde fase.

63. Portret van H. Hofland de schrijver van deze column. Niet plaatsbaar in fase.

64. Portret van Mark Kraneburg de schrijver van deze column. Niet plaatsbaar in fase.

65. Portret van Bas Heijne de schrijver van deze column. Niet plaatsbaar in fase.

66. Het beeld laat een serie krantenknipsels zien. Deze knipsels zijn in een soort van collage geplaatst waardoor de lezer een overzicht krijgt van de vernietigende koppen die boven verschillende artikelen hebben gestaan. Dit beeld gaat niet zozeer meer in op de moord op Fortuyn maar gaat wel voor een groot deel over de randvoorwaarden. De discussie betreffende de randvoorwaarden is losgebroken, men is niet meer zozeer bezig met verdriet en verwerken, de acceptatie heeft ingetreden. Dit beeld past in de vijfde fase van rouwverwerking.

67. Het beeld laat een groep mensen zien die 'zwijgend' lopen. Dit zwijgen valt op te merken in de manier van lopen, allen kijken naar beneden. De foto is vanaf een laag standpunt gemaakt zodat het lijkt alsof de groep mensen op de horizon loopt. Het beeld heeft iets vredigs door de manier waarop de zonnestralen door het beeld lopen. Het onderschrift van de foto beschrijft dat het hier een 'witte mars' betreft. Een mars kan symbool staan voor de manier waarop de samenleving bezig is met het verwerken van gebeurtenissen. Marsen komen meestal tot stand binnen een situatie waarin moet worden herdacht, of als er bij een bepaalde gebeurtenis dient te worden stil gestaan.

De 'witte mars' staat symbool voor een herdefiniëren van de samenleving zodat in de toekomst zaken waartegen wordt geprotesteerd niet meer plaats vinden. Het beeld roept aan de ene kant acceptatie en aanvaarding op aan de andere kant toch ook een duidelijk protest. Dit protest vindt echter plaats na de acceptatie en aanvaarding ook al is de situatie nog zo onwerkelijk. Het beeld past binnen de vijfde fase van rouw.

Beelduitwerking

De Telegraaf

nr	datum	plaats	titel	omvang	fase
1	5/7/2002	Voorpagina	Fortuyn vermoord...	gr	1
2	5/7/2002	Voorpagina	Kok: Ik ben er kapot van	kl	1
3	5/7/2002	Binnenland	'Treur niet om mij maar om het land'	gr	1
4	5/7/2002	Binnenland	Een dieptepunt voor de democratie	gr	1
5	5/7/2002	Binnenland	LPF: Links schuldig aan moord	kl	*
6	5/7/2002	Binnenland	Vrienden: Hij was een moedig mens	kl	1
7	5/7/2002	Binnenland	Rotterdamers woedend en verdrietig	kl	1
8	5/7/2002	Binnenland	Fortuyns grote angst werd waarheid	gr	1
9	5/7/2002	Binnenland	Pim Fortuyn: Een uniek fenomeen	gr	1
10	5/7/2002	Binnenland	Fortuyn stelselmatig met de dood bedreigt	gr	1
11	5/8/2002	Voorpagina	Groots eerbetoon aan Pim Fortuyn	gr	1
12	5/8/2002	Voorpagina	'Dier telt meer dan mens'	m	1
13	5/8/2002	Binnenland	Prins en maxima keren terug	kl	1
14	5/8/2002	Journal	Wat nu?	kl	1
15	5/8/2002	Binnenland	'Pim zei: Ik ga er niet om smeken'	gr	1
16	5/8/2002	Wat u zegt	"Gewoon omdat hij zijn mening uitte"	m	1
17	5/8/2002	Binnenland	Mediapark nog steeds zo lek als een mandje	kl	1en2
18	5/8/2002	Binnenland	Butler Herman kan verlies Pim niet aan	gr	1en2
19	5/8/2002	Telesport	Feyenoorders diep geraakt	gr	1
20	5/10/2002	Voorpagina	Rotterdam in 24 uur stad van uitersten: Rouw en feest	m	3
21	5/10/2002	Binnenland	Verdachte moord Fortuyn had geen wapenvergunning	kl	3
22	5/10/2002	Binnenland	Politie opent dossier onopgeloste aanslagen	gr	3
23	5/10/2002	Binnenland	Winst cup verdringt even het verdriet	m	3
24	5/11/2002	Voorpagina	Massaal vaarwel	gr	4
25	5/11/2002	Binnenland	'Dienst gaf kracht en sereniteit'	m	4
26	5/11/2002	Binnenland	Zacht geblaf begeleidt Pims zegening	m	4
27	5/11/2002	Binnenland	Applaus, saluut en bloemen voor Pim	hp	4
28	5/11/2002	Zaterdag	Fortuyn-moord volgens het boekje	gr	4
29	5/11/2002	Zaterdag	Pim wilde afrekenen met 'Binnenhof-boekhouders'	gr	4
30	5/13/2002	Voorpagina	'We moeten af van haat in de politiek'	gr	4en5
31	5/13/2002	Binnenland	Huis Van der G. Continu bewaakt	gr	4
32	5/13/2002	Binnenland	Graf van Fortuyn bedevaartsoord	gr	3en4
33	5/14/2002	Voorpagina	Volkert is bekende van taartensmijters	kl	4en5
34	5/14/2002	Binnenland	'Laat de mensen hun eigen keuze maken'	gr	4
35	5/14/2002	Binnenland	Minder politiek, meer resultaten	kl	4en5
36	5/15/2002	Voorpagina	Massale opkomst verwacht	m	4en5
37	5/15/2002	Binnenland	Politici: Houdt hoofd koel in het stemhokje	hp	4en5
38	5/16/2002	Binnenland	Kiezer rekent af met Ad Melkert	k	4en5
39	5/16/2002	Verkiezingen	Lijst Pim Fortuyn de grootste in de randstad.	gr	4en5
40	5/17/2002	Binnenland	Vreugde en verdriet op het binnenhof	m	5
41	5/18/2002	Voorpagina	Pims bloemen uitgestrooid	gr	5
42	5/18/2002	Zaterdag	'Pim begraven in zijn presidentspak'	gr	5
43	5/18/2002	Zaterdag	Angst voor meer ellende	gr	5
44	5/24/2002	Voorpagina	Kamer herdenkt Fortuyn	gr	5
45	5/29/2002	Voorpagina	Eervol afscheid Pim in Rotterdamse lucht	kl	5
46	6/1/2002	Binnenland	Familie Fortuyn vreest missers in moordonderzoek	kl	*
47	6/3/2002	Voorpagina	Moordenaar van Fortuyn in peperdure cel	kl	*
48	6/4/2002	Binnenland	Henk Westbroek over half jaar uit politiek	kl	*
49	6/22/2002	Voorpagina	Steunfonds voor hondjes Fortuyn	kl	5

1. De foto toont een lichaam. Er lijkt iemand dood op de grond te liggen. Het hoofd ligt op een wit doek, rondom de persoon staan van die cijfertjes die wij eerder kennen uit Amerikaanse misdaadseries dan uit de Nederlandse media. Het onderschrift geeft kort en bondig weer wat voor situatie er zich op het beeld afspeelt; 'Pim Fortuyn, nadat plotseling een man van dichtbij het vuur op hem opende. Het nieuws van de aanslag trof heel Nederland als een mokerslag'. Op de foto is buiten het lichaam van Fortuyn niets anders waarneembaar. De foto is een zeer confronterende close-up en heeft iets onwerkelijks. De foto is zeer schokkend. Het beeld is direct en hard. Het beeld roept ontkenning en isolering op. Het beeld past in de eerste fase van rouwverwerking zoals deze te onderscheiden valt binnen Kübler-Ross.
2. Portret van Kok. Het onderschrift 'Kok: ik ben er kapot van', geeft het portret een duiding. Kok is geschokt door de situatie.
3. Foto waarop Fortuyn samen met Harry Mens staat afgebeeld. Mens, strikt hier de das van Fortuyn, voordat hij de pers te woord staat. Dit beeld weerspiegelt de onwerkelijkheid van het gebeuren. Het beeld roept ontkenning op. Het beeld past in de eerste fase.
4. Foto waarop Fortuyn staat afgebeeld met zijn twee hondjes. Hij straalt levenslust en onoverwinnelijkheid uit. De foto symboliseert dat Fortuyn de situatie in de hand had. Net zoals hij zijn twee hondjes aan de riem, in zijn macht heeft. De foto straalt levenslust uit, vooral ten opzichte van het eerdere beeld. Deze foto roept een sterke ontkenning van het gebeurde op. Het is onwerkelijk. Het onderschrift van de foto gaat in op de situatie van de twee hondjes. Door dit onderschrift krijgt het beeld iets surrealistisch. Het beeld past binnen de eerste fase van rouw
5. Portret van João Varela. Het betreft hier een klein portret zonder onderschrift. De kop van het artikel is een uitspraak van Varela: 'LPF: links schuldig aan moord'. Door de kop krijgt het beeld een bepaalde lading. Het beeld alleen past niet binnen een bepaalde fase van rouwverwerking.
6. Drie portretten die afzonderlijk, nadenkend in de camera staren. De kop van het artikel zegt dat het hier gaat om vrienden van Fortuyn. De kop betreft een uitspraak: 'Vrienden, hij was een moedig mens'. Door de lege uitdrukking en het idee dat deze figuren aan het nadenken zijn is het alsof zij het gebeuren nog niet beseffen. Het beeld past hierdoor in de eerste fase.
7. Foto waarop Fortuyn staat afgebeeld met de Burgemeester van Rotterdam. Beide lijken te lachen en het naar de zin te hebben. Het beeld is vanaf onderaf genomen waardoor beide figuren macht uitstralen. De vrolijkheid van het beeld verwijst naar de onwerkelijkheid van de situatie en roept ontkenning op wat betreft de dood van Fortuyn. Het beeld past in de eerste fase.
8. Beeld waarop Fortuyn met zijn militaire 'At you're service' staat afgebeeld. Het beeld is hier van onderaf genomen waardoor Fortuyn macht uitstraalt en nog groter en imposanter lijkt dan dat hij is. De achtergrond is zwart, op deze manier is alleen de persoon Fortuyn goed zichtbaar en springt hij echt uit het beeld. Het beeld straalt een grote levenslust uit. Fortuyn wordt hier ook nog steeds als levend afgebeeld. Dit beeld roept op deze manier onwerkelijkheid op over de dood van Fortuyn. Het past binnen de eerste fase van rouwverwerking.
9. Deze foto laat weer een lachende Fortuyn zien. Het onderschrift van de foto weerspiegelt een korte necrologie over Fortuyn. De foto beeld een man af die midden in het leven staat. De onwerkelijkheid blijft bestaan dat de dood van Fortuyn nu echt een feit is. Het onderschrift somt kort zijn levensloop op waardoor het wel degelijk doordringt dat Fortuyn is overleden. Toch roept de foto ontkenning op. Het beeld past hierdoor in de eerste fase.
10. Foto waarin bekende en onbekende mensen het condoleance register ondertekenen. Het onderschrift van de foto legt de situatie die op het beeld te zien is uit: 'Op het Rotterdamse stadhuis was het gisteravond druk met geschokte mensen die blijk wilden geven van hun medeleven. Voor het door de gemeente inderhaast geopende condoleance

register, ontstond een lange rij belangstellenden die hun handtekening wilden zetten'. De foto is gevuld met mensen die allemaal wachten om het register te ondertekenen. De foto ademt respect uit. De emotionele duiding van de foto is duidelijk 'isolering'. Het lijkt alsof alle betrokken op de foto diep in de eigen gedachte verzonken zijn en dat zij de situatie nog niet hebben kunnen bevatten. De foto past in de eerste fase van rouwverwerking.

11. De foto toont de mensenmassa die staan te wachten. Het onderschrift van de foto legt uit wat de personen op de foto doen; zij staan in de rij om het condoleance register te ondertekenen: 'Een enorme rij mensen bij het Rotterdamse stadhuis. Geduldig wachtten de mensen zo'n twee uur op hun beurt om het condoleanceregister te kunnen tekenen'. De foto is vanuit een iets hoger perspectief genomen waardoor je als het ware op de mensenmassa neerkijkt. Hierdoor lijkt de massa groter en massaler dan dat zij is. De foto heeft iets onwerkelijks. De personen op de foto kijken allemaal naar beneden, of in de verren, alsof zij verlamd zijn door de onwerkelijke gebeurtenis en zich terug trekken in de eigen gedachten. Het beeld past hierdoor binnen de eerste fase van rouwverwerking.

12. Serie foto's van de arrestatie van Van der G. Er is een actiefoto en een portretfoto van de verdachte afgebeeld. Een subkop van het artikel betreft een uitspraak die waarschijnlijk niet door Van der G. zelf is gedaan: 'Dier telt meer dan mens'. Het onderschrift van deze foto legt het geheel nader uit: 'Agenten rekenen Volkert van der G. in bij een benzinstation nabij het Mediapark in Hilversum, waar hij na de aanslag naartoe vluchtte. Het is nog een raadsel hoe de jonge vader zich van milieuactivist tot moordenaar kon ontwikkelen'. De manier waarop het portret van Van der G. is afgebeeld wekt de indruk dat hij een emotieloze man is en dat zijn daad hem eigenlijk niets kan schelen. Deze serie foto's roept een soort van woede op, vooral als men langer naar het portret van Van der G. blijft kijken. Er is tevens nog steeds sprake van ontkenning. Het afbeelden van een portret en een serie foto's van de arrestatie probeert de lezer er van te overtuigen dat de moord toch echt heeft plaatsgevonden. Doordat de serie hier probeert te overtuigen is er nog steeds sprake van een ontkenningselement binnen het rouwen. De serie valt hiermee binnen de eerste fase.

13. Portret van Alexander en Maxima. Ze kijken geschokt en bedroefd in de camera. Het is echter niet duidelijk of deze foto voor of na het nieuws is genomen. Het onderschrift bij het beeld stelt ook dat zij geschokt zijn en dat ze de gebeurtenis niet kunnen plaatsen. Het beeld valt binnen de eerste fase.

14. Foto van een levenslustige Fortuyn waarin hij een sigaar rookt. De afbeelding toont een man in de bloei van zijn leven en op die manier wordt toegegeven aan de onwerkelijkheid en wordt de dood van Fortuyn in dit beeld nog steeds ontkend. Het onderschrift bij de foto legt uit dat het hier om een uitreiking ging, die te maken had met het roken van sigaren. Ook hieruit blijkt dat Fortuyn kon worden bestempeld als een levensgenieter en dat mede, maakt zijn dood zo onwerkelijk. Het beeld past binnen de eerste fase.

15. Foto waarin Fortuyn zich tussen het publiek begeeft. Er zijn in deze foto een aantal objecten waarneembaar die verwijzen naar het feit dat Fortuyn niet door iedereen geliefd was. Een aantal personen draagt protest borden met leuzen die niet getuigen van sympathie voor de politicus. Het beeld schept een enorme chaos doordat er veel objecten en personen op waarneembaar zijn die allemaal een andere emotie uitdrukken. Hierdoor is het moeilijk om dit beeld te analyseren. Wat wederom opvalt, is de manier waarop Fortuyn lachend de mensenmassa inkijkt, ongeacht dat hij bijna door deze massa van zowel voor als tegenstanders onder de voet wordt gelopen. Het beeld roept weer de onwerkelijkheid van zijn dood op en valt zo te plaatsen binnen de eerste fase.

16. Beeld van een portret van Fortuyn. Hij komt op dit portret zeer intelligent over. Het betreft hier een close-up van zijn gezicht. Onderschrift: 'Pim Fortuyn bij het lijsttrekkersdebat van afgelopen zondag'. Fortuyn wordt levenslustig en strijdvaardig afgebeeld. Dit beeld roept op deze manier onwerkelijkheid op over zijn dood en past zodoende

binnen de eerste fase van het proces van rouwverwerking. Boven het beeld staat nog een kop die de gevoelens van een briefschrijver samenvat; 'Gewoon omdat hij zijn mening uitte'.

17. Beeld waarin personen bezig zijn met het repareren of het plaatsen van een hek. Het hek staat symbool voor het gemak waarmee Fortuyn kon worden vermoord, in alle vrijheid en openheid. Het is nog steeds een onwerkelijke situatie. Door zoiets tastbaars als het repareren of plaatsen van een hek, lijkt er in beeld al iets meer richting een soort van besef te worden gegaan. De dood van Fortuyn is iets wat wordt beseft. Dit beeld past binnen de tweede fase van rouwverwerking.

18. Het beeld laat een serie krantenknipsels zien. Deze knipsels zijn in een soort van collage geplaatst waardoor de lezer een overzicht krijgt van de verschillende koppen boven artikelen zoals deze in het buitenland zijn verschenen. Dit beeld weerspiegelt het ongeloof en ontkenning in het buitenland, maar roept tevens woede op door de manier waarop een aantal kranten een vergelijking maakt met bijvoorbeeld politieke figuren als Le Pen. Het beeld past in de tweede fase van rouwverwerking.

19. Foto van een persconferentie die de spelers en trainer van Feyenoord geven. Dit beeld weerspiegelt de verslagenheid. De personen op de foto zien er verslagen en verdrietig uit. Het beeld heeft iets onwerkelijks omdat het hier voetballers betreft. Voetballers zijn over het algemeen niet zo politiek bewust. Deze foto drukt uit dat de onwerkelijkheid zich door de gehele samenleving manifesteert en dus ook de voetbalwereld treft. Het beeld past in de tweede fase van rouwverwerking.

20. De foto's, die in een serie zijn geplaatst, weerspiegelen de tegenstrijdigheden van de gebeurtenissen en hebben een bijna symbolische functie doordat zij onbewust de dunne lijn schetsten die ertussen verschillende emotie ligt. De foto's hebben hiermee een duidelijk 'derde effect' op de lezer omdat de afbeeldingen hier een verhaal vertellen, het verhaal over de manier waarop verschillende emoties toch zo dicht bij elkaar kunnen liggen. De foto van de voetballers hoeft hier niet te worden geanalyseerd. Het beeld van de kist van Fortuyn wel. Het beeld is een van de eerste beelden waarop 'Fortuyn' niet meer als 'Fortuyn' in deze krant is afgebeeld. Hiermee wordt duidelijk aangegeven dat zijn dood op een bepaalde manier nog steeds onwerkelijk is. Door het tonen van de kist wordt zijn dood wel een stuk zichtbaarder. Er wordt op deze manier onderhandeld, er wordt een afweging gemaakt tussen verschillende gevoelens. Er wordt geprobeerd om tussen deze gevoelens te onderhandelen en te marchanderen. Het onderschrift van de foto weerspiegelt de emoties: 'Duizenden en nog eens duizenden mensen namen gisteren afscheid van Pim Fortuyn die lag opgebaard, ook bij zijn huis verzamelden duizenden mensen zich om hem de laatste eer te bewijzen'. Maar dit geeft ook aan dat er geen sprake is van woede in deze situatie maar eerder van het zoeken naar een balans. De beelden passen in de derde fase van rouwverwerking.

21. De foto toont twee personen die duidelijk aan het huilen zijn. Het onderschrift van de foto geeft uitsluiting over welke personen het hier betreft en waarom zij zich zo laten gaan: 'Groot verdriet woensdag in de raadszaal van het stadhuis in Rotterdam, waar raadsleden samen met de familie van Pim Fortuyn de vermoorde politicus herdachten'. De foto weerspiegelt heftige emoties. Door het onderschrift krijgt de foto wel een duidelijke betekenis. Er wordt hier niet zozeer gerouwd om de persoon aan sich, maar ook om de positie van Fortuyn in de maatschappij. De foto straalt een grote mate van onmacht uit. Deze onmacht slaat niet om in woede maar in een depressie. Het betreft hier dus een tussenfase. De foto valt in de derde fase van rouwverwerking.

22. Foto van een rij met mensen die staan te wachten om afscheid te nemen van Fortuyn in Rotterdam. Het onderschrift van de foto beschrijft de foto: 'Een mensenmassa zover als het oog reikt verzamelde zich gisteren voor de Laurentius-en Elisabethkathedraal aan de Mathenesserlaan in Rotterdam om afscheid te kunnen nemen van Pim Fortuyn. Niet alleen de Mathenesserlaan, maar ook alle zijstraten stonden vol geduldige wachtende belangstellenden'.

De foto is vanuit een hoger standpunt genomen waardoor de mensen op de foto iets kleiner lijken, maar de massa juist groter. Er wordt herdacht, gerouwd en bedankt. De laatste eer wordt bewezen aan de vermoorde politicus. Door middel van deze innerlijke onderhandelingen proberen de mensen tot een bepaald evenwicht te komen. Dit beeld past daardoor in derde fase van rouwverwerking.

23. De foto's, die in een serie zijn geplaatst laten een jongetje zien en hoe hij reageert op de winst van zijn club tijdens een voetbalwedstrijd. De andere twee beelden laten eveneens blije supporters zien. De begeleidende teksten weerspiegelen de tegenstrijdigheden van de gebeurtenissen en hebben een bijna symbolische functie doordat zij onbewust de dunne lijn schetst die er tussen verschillende emotie ligt: 'Winst Cup verdringt even het verdriet'. De foto's hebben hierdoor een duidelijk 'derde effect' op de lezer omdat de afbeeldingen hier een verhaal vertellen, het verhaal over de manier waarop verschillende emoties toch zo dicht bij elkaar kunnen liggen. De serie laat de vreugde van een kindje zien nadat Feyenoord heeft gewonnen en beelden van de feestende supporters. De onderschriften van de foto's gaan in op de moord op Fortuyn. De beelden marchanderen en laten een tussen fase in het proces zien. De beelden passen binnen de derde fase van rouwverwerking.

24. De foto is een close-up van de stoet van rouwauto's. Langs de kant van de weg is duidelijk te zien hoe massaal de mensen op deze gebeurtenis zijn afgekomen. De foto is niet helemaal duidelijk, het onderschrift beschrijft de foto op de volgende manier: 'Een toeschouster is uit de mensenmassa in Rotterdam gestapt om als laatste groet een roos op Fortuyn lijkwagen te kunnen gooien. Overal langs de route stond het rijendik'. De auto's en de bloemen op de auto's, staan symbool voor de moord op Fortuyn en de manier waarop de burgers hiermee omgaan. Er wordt in deze foto gerouwd om het vergaande maar wel met een duidelijke annotatie naar een herdefiniëring binnen de samenleving. De foto is vanaf bovenaf genomen waardoor het geheel een symbolische lading krijgt. Er is hier sprake van afscheid nemen. De massale manier waarop, verwijst naar het feit dat de hele samenleving bij deze gebeurtenis betrokken is en dat zij een grote rol speelt in het proces. De samenleving bevindt zich in een depressie. Het beeld kan hierdoor in de vierde fase van rouw worden geplaatst.

25. Foto van Premier Kok, Burgemeester Opstelten en Van Nieuwenhoven terwijl zij de uitvaartmis bijwonen. Dit beeld symboliseert de depressie en herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet en zich symboliseert binnen de politiek. Er wordt in dit beeld niet alleen afscheid genomen van de persoon Fortuyn maar ook van de manier waarop het er in de Nederlandse politiek aan toegaat. Het beeld en de begeleidende tekst staan stil bij de dood van Fortuyn maar roepen ook een soort van gevoel van een herdefiniëring binnen de samenleving en de politiek op. Dit komt doordat drie belangrijk politiek leiders in dit beeld, stil staan bij wat er gaande is binnen de samenleving. Het beeld past hierdoor binnen de vierde fase van rouwverwerking.

26. De foto is een close-up van de stoet van rouwauto's. Deze auto's en de bloemen op de auto's staan symbool voor de moord op Fortuyn en de manier waarop de burgers hiermee omgaan. Er wordt in deze foto gerouwd. De foto is vanaf bovenaf genomen waardoor het geheel een symbolische lading krijgt. De samenleving staat stil bij deze gebeurtenis en bevindt zich in een depressie. Het onderschrift van de foto gaat verder in op het beeld en geeft uitleg. Een extra dimensie aan het beeld wordt gegeven door de twee hondje van Fortuyn die nu zonder baasje door het leven moeten. Deze foto zou symbool kunnen staan voor de samenleving die ook verder moet zonder Fortuyn.

27. Het betreft hier een volledige pagina vol met foto's die een verhaal schetsen. Er is hier sprake van een 'derde effect' doordat de lezer doormiddel van beelden 'het verhaal' ziet. De serie laat zowel objecten en personen zien. De objecten in het beeld verwijzen allemaal naar een depressie. Close-ups van gezichten laten het verdriet zien. Er zijn in dit beeld veel politieke objecten die verwijzen naar de Nederlandse samenleving zoals de oproep om te gaan stemmen op 15 mei en een bord met de tekst dat Nederland zijn minister-president begraaft. Deze teksten in de

beelden verwijzen duidelijk naar een heroriëntatie binnen de Nederlandse politiek en op die manier ook een binnen de Nederlandse samenleving. De serie beelden past hierdoor duidelijk in de vierde fase van rouwverwerking.

28. Beeld van een persoon die een trui draagt met het opschrift; 'stop dieren leed'. Het beeld benadert de situatie vanuit het gezichtspunt van de milieuactivisten. De foto die bij dit artikel is geplaatst betreft waarschijnlijk ook een milieuactivist. De foto geeft een 'gezicht' aan de milieuactivisten. Dit 'gezicht' draagt geen positieve connotatie. De foto toont de rug van, waarschijnlijk een man, die een trui met een capuchon draagt. Die capuchon roept iets misdadigs op. Het beeld roept op om na te denken over de moordenaar van Fortuyn en dan vooral de manier waarop hij binnen de samenleving actief was. Het beeld kan hierdoor binnen de vierde fase van het rouwproces worden geplaatst. Het beeld roept de samenleving op om te kijken naar de samenleving en de manier waarop verschillende personen en groeperingen binnen deze samenleving een rol spelen.

29. Het beeld betreft een bijna levensgrote en profiel schets van het hoofd van Fortuyn. Daarnaast staan in een veel kleiner formaat de verschillende portretten van de verschillende politieke Nederlandse leiders afgebeeld. Het lijkt op deze manier alsof er een vergelijking wordt getrokken tussen deze politieke figuren en Pim Fortuyn. Op deze wijze geeft het beeld aanleiding om te denken over de politieke situatie in Nederland. Deze politieke situatie bevindt zich in een onrustig vaarwater. Dit beeld past hierdoor in de vierde fase van rouwverwerking. Specifiek doordat het beeld hierin gaat op de veronderstelde heroriëntatie binnen de samenleving.

30. Beeld van de enorme rij die wacht om afscheid te nemen van Fortuyn. De gezichten van de personen kijken naar beneden en er is duidelijk sprake van een depressie. Het onderschrift van de foto is een begeleidende tekst die 'vertelt' wat er op het beeld is te zien: 'Een stroom belangstellenden trekt langs het tijdelijke graf van Pim Fortuyn op de begraafplaats Westerveld in Driehuis. Vele duizenden brachten de vermoorde politicus dit weekend een laatste groet. Daarbij namen zij de wachttijden van soms meer dan een uur voor lief. Het betreffen hier personen die afscheid willen nemen van Fortuyn en hem een laatste groet willen brengen voordat zij weer doorgaan met het normale dagelijkse leven. Er is hier nog wel sprake van een depressie maar er wordt tevens een begin gemaakt binnen de fase van acceptatie en aanvaarding. Dit beeld past daardoor zowel in de vierde als in de vijfde fase van rouwverwerking.

31. Foto's van het huis van de verdachte van de moord op Fortuyn. De beelden richten zich niet zozeer meer op de vermoorde Fortuyn maar focussen hierop op de dader. Dit wijst op een herdefiniëring. De samenleving wil gerechtigheid en bestraffing van de dader. Zonder de schuld en de waarom vraag te hebben opgelost blijft de samenleving in een impasse. Het beeld past hierdoor in de vierde fase.

32. Foto van het graf van Fortuyn waar personen afscheid nemen. Er is geen heftige emotie in het beeld waarneembaar. Het is alsof mensen het graf 'ter afsluiting' met eigen ogen willen waarnemen. Onderschrift: 'Duizenden bloemen markeren de tijdelijke rustplaats van Pim Fortuyn op een heuveltje op de begraafplaats in Driehuis'. Het waarnemen heeft niet als achterliggende gedachten dat dit uit ongeloof zou zijn. Het betreft hier meer een soort van innerlijke strijd en depressie die uit zal lopen in een herdefiniëring van de samenleving en uiteindelijk tot een acceptatie. Het beeld roept hier zowel een tussenfase (de derde fase) als de vierde fase in het proces van rouwverwerking op.

33. Op de foto staat Fortuyn na het taart incident. Fortuyn kijkt ietwat verbaasd en verdwaasd in de camera, hij kan nog niet echt geloven wat hem zojuist is overkomen. Deze foto staat symbool voor de vrijheid van meningsuiting en waartoe dit kan leiden. Met deze foto wordt getracht om aan te tonen hoe 'divers' de maatschappij denkt over verschillende politieke zaken, dat er zo maar met taarten kan worden gegooid en dat er dus een herdefiniëring binnen de samenleving dient te komen. Door dit beeld wordt de discussie aangewakkerd. Dit draagt ook gedeeltelijk met zich mee dat men zich aan het los maken is van al te heftige emoties en dat er een begin is gemaakt met het

accepteren en aanvaarden. De discussie is zich duidelijk los aan het maken van de eigenlijke zaak- de moord op Fortuyn- naar andere (neven)zaken. Dit beeld past in de vierde en de vijfde fase van rouwverwerking. De tekst is hier tevens van grote invloed op.

34. Op de foto staat de broer van Fortuyn met zijn familie afgebeeld. De foto lijkt te zijn genomen in de huiskamer van de familie. Het shot is van onderaf gemaakt waardoor de personen iets hoger in beeld komen. Dit zou normaal gesproken tot effect hebben dat zij meer macht uitstralen. In deze foto is dit echter helemaal niet het geval. De foto oogt depressief. Het is opvallend hoe weinig charisma de broer van Fortuyn bezit. Deze foto weerspiegelt de depressieve gevoelens van de familie. Het artikel geeft eigenlijk pas echt inhoud aan deze foto. Daardoor kan deze foto geïnterpreteerd worden als een oproep aan de samenleving waarbinnen een heroriëntatie dient plaats te vinden. Hierdoor past dit beeld in de vierde fase van rouwverwerking.

35. Portret van Hans Dijkstal. Dit portret symboliseert de herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet binnen de politiek. Ook het bijschrift bij dit beeld duidt daar op: 'VVD-lijstrekker Hans Dijkstal': "De eerste opgave voor de volgende regering is goed om te gaan met de zeer verontwaardigde, authentieke emoties van de mensen. Sleutelwoorden zijn dan respect en verdraagzaamheid."

De discussie is zich duidelijk los aan het maken van de eigenlijke zaak- de moord op Fortuyn- naar andere (neven)zaken zoals politiek. Het beeld past hierdoor in de vierde fase van rouwverwerking.

36. Portretten van verschillende politici nu de verkiezingen bijna daar zijn. Deze portretten symboliseren de herdefiniëring binnen de samenleving die zich voortzet en zich symboliseert binnen de politiek. De discussie is zich duidelijk los aan het maken van de eigenlijke zaak- de moord op Fortuyn- naar andere (neven)zaken zoals politiek. De verschillende portretten binnen dit beeld vallen hierdoor in de vierde fase van het proces van rouwverwerking.

37. Portret van premier Kok. Het onderschrift van de foto gaat in op de oproep van de premier waarin hij duidt dat mensen het hoofd koel moeten houden en dat op die manier een stabilisering binnen de samenleving tot stand zal komen. Door het onderschrift duidt deze foto ook op een sterke aanvaarding en acceptatie van de gebeurtenissen. Er moet verder worden gegaan met het dagelijkse leven. In dit beeld wordt duidelijk verwezen naar een herdefiniëring binnen de politiek en de samenleving. Deze zaken passen binnen de vierde fase van het proces van rouwverwerking. Het onderschrift bij de foto luidt; 'De stabiliteit, kwaliteit en toekomst van Nederland staan op het spel, de kiezer moet zijn verstand gebruiken'. Dit onderschrift duidt ook sterk op een acceptatie van de gebeurtenissen. Alleen door acceptatie schijnt men weer helder te kunnen denken. Dit past binnen de vijfde fase van rouwverwerking.

38. Beeld van Kok en Melkert. Kok kijkt nadenkend met zijn hand onder zijn hoofd gesteund, terwijl Melkert zijn hand in de lucht houdt en een verklaring aflegt.

39. Foto waarop diverse leden van de LPF in een blijde stemming staan afgebeeld. Deze foto symboliseert de herdefiniëring die zich binnen de samenleving aan het doorzetten is en een bepaalde mate van acceptatie dat er zonder de vermoorde leider door moet worden gezet. Dit beeld valt tussen de vierde en vijfde fase van het proces van rouwverwerking.

40. Het beeld laat de leden van de LPF zien terwijl zij een rondleiding krijgen door het kamergebouw. Ze kijken naar beneden. Uit het onderschrift van de foto wordt duidelijk waar zij naar kijken. Ze kijken naar beneden, vanaf de tribune naar de vergaderzaal waar ze straks zelf zullen zitten. De discussie is zich duidelijk los aan het maken van de eigenlijke zaak- de moord op Fortuyn- naar andere (neven)zaken zoals politiek. Het beeld kan in de vijfde fase van het proces van rouwverwerking worden geplaatst. Er lijkt in dit beeld sprake van acceptatie.

41. Het betreft hier twee foto's. Een biedt een duidelijk overzicht en de ander is een close-up van de handeling; het uitstrooien van de bloemen vanaf het achterdek van een schip. De handeling duidt acceptatie, herdenking en

aanvaarding aan. Deze actie kan worden gezien als een afsluitend element voordat het gewone leven weer wordt hervat. De afgebeelde brug staat vol met mensen, dit beeld kan worden gesymboliseerd als de samenleving die de vermoorde politicus voor het laatste groet.

42. Afbeelding van de 'kleermaker' van Fortuyn. Hij staat symbool voor het goede leven waar Fortuyn van hield. Het onderschrift van de foto beschrijft het beeld. De kop van het artikel is een bewering en geen quote. De dood van Fortuyn wordt geaccepteerd en het lijkt alsof dit beeld wil bevestigen dat het niet meer echt belangrijk is om Fortuyn af te beelden maar dat het herinneren en accepteren van zijn dood ook heel goed gaat in de vorm van metaforen. Dit beeld past in de vijfde fase van rouw.

43. De foto is een close-up van de eerste auto in de stoet van rouwauto's. Het betreft hier een beeld dat al eerder in deze krant is geplaatst. De auto's en de bloemen op de auto's staan symbool voor de moord op Fortuyn en de manier waarop de burgers hiermee omgaan. Het onderschrift en de kop van het artikel maken duidelijk waarom deze foto nogmaals is gebruikt. Ook al is de dood van Fortuyn geaccepteerd, toch leeft nog steeds de angst dat er weer zoiets kan gebeuren. Het beeld staat hier dus symbool voor de angst die er binnen de Nederlandse samenleving is. De discussie is zich duidelijk los aan het maken van de eigenlijke zaak- de moord op Fortuyn- naar andere (neven)zaken zoals angst voor politieke aanslagen.

44. Foto van de lege stoel van Fortuyn. De leegte symboliseert dat Fortuyn er ook als politiek persoon niet meer is. Een persoon wordt hier in een object gesymboliseerd. Dit houdt in dat de dood van de persoon ook is geaccepteerd alleen de situatie is nog steeds lastig te accepteren. Dit beeld past binnen de vijfde fase.

45. Beeld van graftombe van Fortuyn. Het beeld is direct maar niet meer schokkend. De persoon Fortuyn is niet meer, hij wordt hier slechts nog afgebeeld als object, de graftombe is hier Fortuyn. De verwerking en acceptatie hebben zich volledig ingezet. Dit beeld past binnen de vijfde fase.

46. Portret van broer van Fortuyn ter illustratie van een interview met hem. Geen duidelijke fase.

47. Portret van Van der G. ter illustratie. Geen duidelijke fase.

48. Portret van Westbroek ter illustratie. Geen duidelijke fase.

49. Beeld van de hondjes van Fortuyn. De discussie is zich duidelijk los aan het maken van de eigenlijke zaak- de moord op Fortuyn- naar andere (neven)zaken zoals de hondjes van Fortuyn. De dood van Fortuyn lijkt hierdoor te zijn geaccepteerd. Een zijweg om het verhaal toch door te laten gaan in beeld, wordt op allerlei mogelijke wijze in stand gehouden. De kop van het artikel geeft wel iets meer inzicht in het waarom van het afdrukken van dit beeld, er is een steunfonds opgericht. Deze foto kan worden geplaatst in de vijfde fase van het proces van rouwverwerking.